

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Національна академія педагогічних наук України
Полтавська обласна рада
Мала академія наук України
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Краківська Академія імені Анджея Фрич Моджевського, Польща
Середня школа «Сент-Ендрю», Канада
Національний коледж шкільних керівників, Великобританія
Університет Яна Кохановського в Кельцах філія в м. Пьотрков Трибунальський, Польща

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

МАТЕРІАЛИ

***Міжнародної науково-практичної конференції
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ
ДИСЦИПЛІН У СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛІ
(XXX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ),
присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя
до педагогічної діяльності в Новій українській школі***

25-26 травня 2023 року

м. Полтава

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Гриньова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Гура Олексій Анатолійович** – кандидат історичних наук, доцент, перший проректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Фазан Василь Васильович** – доктор педагогічних наук, доктор теологічних наук, професор, проректор із наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Гомля Людмила Миколаївна** – кандидат біологічних наук, доцент, голова ради з організації виховної діяльності Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Новописьменний Сергій Анатолійович** – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Ежи Малец** – професор, ректор Краковської Академії імені Анджея Фріча Моджевського, Краков, Польща; **Пінхасов Альберт** – ректор Аріельського Університету, Ізраїль; **Raichlin Yosef** – професор, Laboratory of Polymers, Аріельський Університет, Ізраїль; **Гриньов Роман Станіславович** – доктор фізико-математичних наук, факультет фізики Аріельського університету, Ізраїль; **Жданова-Неділько Олена Григорівна** – доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Шиян Надія Іванівна** – доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Дубінін Сергій Іванович** – доктор медичних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Дяченко-Богун Марина Миколаївна** – доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; **Бабенко Ірина Василівна** – кандидат педагогічних наук, ст. викладач Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кононець Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Момот Олена Олегівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX М 54 КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 280 с.

Збірник містить матеріали, присвячені сучасним проблемам методики навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі. Для наукових працівників, викладачів, студентів, магістрантів закладів вищої освіти, учителів.

УДК 373.5.016:5+378.016:5](062)

Друкується за рішенням вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол №10 від 25.04.2023 року)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

Комп'ютерне забезпечення: Бабенко І. В.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Гриньова М. В., Величко Р. М.
Полтава, Україна*

Процес змін в сучасній системі освіти ставить перед освітянською спільнотою нові вимоги щодо формування та розвитку особистості майбутніх фахівців, які би на належному рівні володіли методологією наукового пізнання, методами наукових досліджень і технологіями їх застосування в освітньому процесі.

Нова парадигма розвитку системи вищої освіти потребує змін щодо підходів, принципів, змісту, методів, форм та технологій організації педагогічної діяльності. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», одним з основних завдань закладу вищої освіти, зокрема, є: «проведення наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі». Крім того, «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти» [1]. Зважаючи на це, важливою постає підготовка висококваліфікованого керівника закладу загальної середньої освіти, конкурентоздатного на сучасному ринку праці, який би добре орієнтувався в суміжних галузях знань, володів навиками проектної та науково-дослідницької діяльності й був готовий до постійного професійного зростання.

Окреслені завдання висувають нові вимоги до підготовки майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти, що передбачає не лише озброєння його знаннями з навчальних дисциплін, але й формування умінь і навичок дослідницької компетентності, професійних якостей і відповідних компетентностей. Це зумовлює пошук нових та оновлення наявних підходів до організації освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Теоретичний аналіз наукових джерел з означеної проблеми дозволяє виокремити певні напрями її дослідження: вивчення теоретичних засад організації науково-дослідницької діяльності студентів (Б. Андрієвський, М. Князян, О. Крушельницька, А. Мосейчук, А. Сбруєва, В. Сластьонін, І. Солошич, Р. Шишка та ін.); формування дослідницьких умінь залежно від методики й організації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності (О. Абдуліної, Г. Артемчука, І. Драча, М. Князяна, Л. Козак, В. Литовченка, Н. Москалюк, Є. Спіцина та ін.); з'ясування особливостей науково-дослідницької роботи майбутніх фахівців Я. Болубаш, Н. Волкова, І. Зязюн, М. Князян, В. Кремень, С. Лукашенко, Л. Султанова, О. Пехота, М. Фалько та ін.; специфік процесу організації дослідницької діяльності студентів досліджували (О. Бондаревська, М. Канторович, І. Якиманська та ін.).

За логікою наукового пошуку необхідно з'ясувати структуру дослідницької компетентності майбутніх керівників загальної середньої освіти. Під структурним елементом дослідницької компетентності

розуміється готовність самостійно вирішувати проблеми в рамках дослідницької діяльності, що призводить до досягнення певних результатів відповідно до вимог професійних стандартів [2].

У науково-педагогічній літературі існують різні наукові підходи вітчизняних та зарубіжних учених щодо визначення структурних компонентів дослідницької компетентності. Т. Гладюк виділяє мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний компоненти; М. Золочевська – функціонально-рефлексивний, мотиваційно-ціннісний, змістово-практичний, функціонально-рефлексивний компоненти; Е. Луговська – когнітивний, діяльнісний, мотиваційний, рефлексивний компоненти; М. Князян – мотиваційно-ціннісний, інформаційно-змістовий, діялісно-поведінковий, оцінювально-рефлексивний компоненти; М. Михаськова – ціннісно-орієнтаційний, когнітивний, практично творчий компоненти; Ю. Шапран – ціннісно-мотиваційний, когнітивно-діялісний, особистісно-рефлексивний компоненти; О. Шестопалюк – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, особистісний, поведінковий структурні компоненти дослідницької компетентності [3].

Проаналізуємо зміст кожного зазначеного компонента. Когнітивний компонент дослідницької здатності виявляється в умінні майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти самостійно організувати та здійснювати наукові дослідження, систематизувати та аналізувати необхідну інформацію, володіти методами та інструментами наукового дослідження, використовувати закономірності, принципи наукової діяльності, міжпредметний характер, знання для вирішення конкретних дослідницьких завдань, уміння свідомо опрацювати та застосовувати наукову інформацію, отриману з різних іноземних джерел. При цьому докторанти демонструють такі особистісні якості, як самостійність, ініціативність, обізнаність, дослідницький ентузіазм, креативність у вирішенні конкретних наукових завдань.

Ключовими елементами когнітивного компоненту є сформованість наукового мислення, яке відтворює специфіку об'єктів пізнання та спрямованість мисленнєвих операцій на вирішення задач, визначає мету дослідження, гіпотези базуються на теоретичних або експериментальних дослідженнях і обов'язково містять нові ідеї розробка методів дослідження результати аналізу формулювання висновків.

До наступних мотиваційно-ціннісних компонентів дослідницької компетентності керівників майбутніх закладів загальної середньої освіти належать мотивація, цілі, потреби в дослідницькій діяльності, самовдосконаленні та саморозвитку. Головною основою мотиваційно-ціннісного компоненту є глибоке усвідомлення та розуміння керівником закладу загальної середньої освіти важливості знань про дослідницьку діяльність у майбутньому, формування позитивної мотивації до здійснення дослідницької діяльності та з іншого боку, наявність осіб, які займаються дослідницькою діяльністю та реалізація їх потреб та інтересів, результатом якої є освітній науковий продукт.

Наступний операційно-діялісний компонент дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти є

готовність застосовувати набуті знання, уміння та навички у практичній діяльності. Формується в практичній дослідницькій діяльності, що здійснюється в конкретних умовах відповідно до норм і методик наукової творчості, сприяючи реалізації теоретичних і емпіричних методів дослідження. Ця складова проявляється в таких якостях особистості, як уважність, вдумливість, старанність, ерудованість.

Рефлексивний компонент дослідницької компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти повинен враховувати здатність рефлексувати над власною аналітичною діяльністю. Це самоаналіз і самооцінка своєї діяльності та її результатів, усвідомлення й оцінка ступеня досягнення запланованих цілей діяльності. Зазначені компоненти сприяють розвитку здібностей майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до самовизначення та цілепокладання, визначають особистісну підготовку, самовдосконалення та саморозвиток у професійній діяльності (бажання та вміння самостійно навчатися, проводити наукові дослідження, оцінювати власну діяльність під час аналітичної діяльності тощо).

Рефлексивний компонент формулює рівні розвитку самооцінки, усвідомлення власної значущості, відповідальності за результати власної професійної діяльності. Умовою ефективного формування рефлексивного компоненту є внутрішня діяльність майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, спрямована на самоконтроль, самопізнання, саморозвиток і самовдосконалення.

Модернізація навчального процесу потребує реорганізації освітнього процесу, перегляду та оновлення освітніх програм, методів навчання, інноваційних прийомів, особливо використання інформаційних технологій, дистанційного навчання, що є актуальним у сучасній освіті. Дослідницька компетентність передбачає здатність співпрацювати, налагоджувати зв'язки, бути готовим до змін і самовизначення. Вважається комплексною характеристикою майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти, що включає володіння методичними знаннями, дослідницькими прийомами, оцінку їх цінності та готовність використовувати їх у професійній діяльності. Дослідницька компетентність є ключовою та основою для розвитку інших компетентностей, оскільки вона може допомогти людині вчитися протягом усього життя та стати конкурентоспроможною та успішною надалі в житті.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. [Електронний ресурс]. 2014. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Федорчук В. В. Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів в процесі вивчення методики наукових досліджень. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 1 (21). С. 117-125.
3. Чернякова Ж. Формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії у процесі докторської підготовки. *Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С.465-491.

O POJĘCIU ŚRODOWISKA W UJĘCIU CYBERNETYCZNYM: JĘZYK I KOMUNIKACJA

*Witkowski L.
Słupsk, Polska*

We wstępie do sztandarowej książki *Steps to an Ecology of Mind* jej autor charakteryzuje «pytania [...] ekologiczne» dotyczące idei i «agregatów idei», zwanych umysłami, wskazując na ich przykłady, wyznaczające przestrzeń problemową tak sygnalizowanej ekologii dla humanistyki. Stanowią je np. kwestie: Jak idee interagują między sobą? Czy istnieje rodzaj selekcji naturalnej, który determinuje przeżycie niektórych idei, a zanik lub śmierć innych? Jakiego typu ekonomia ogranicza wielość idei w danym regionie umysłu? Jakie są konieczne warunki dla stabilności (czy przetrwania takiego systemu lub podsystemu? [1].

Najważniejsze jest dla Batesona znalezienie perspektywy pozwalającej na wypuklenie znaczenia takich pytań, na tle rozmaitych odniesień. Stąd, choć pytania te najpierw zadaje na styku antropologii i cybernetyki (tamże, s. xx, xxiv), to następnie wykorzystuje do budowy komunikacyjnego paradygmatu w analizie i diagnozie zjawisk związanych ze schizofrenicznymi zakłóceniami funkcjonowania człowieka. Okazują się one ostatecznie wpisane nie tyle w indywidualną kondycję jednostki, ale w jej środowiskowe uwikłanie rodzinne i związaną z tym uwikłaniem zakłóconą jakość komunikacji. Stąd naturalność oczekiwania przedłużeń takiej analizy na obszar pedagogiki rodziny, a twierdzą, że i cała pedagogiki, skoro w każdej postaci uwikłana jest ona w rozmaite aspekty «działania komunikacyjnego» i wymagałaby rozbudowanych odniesień do teorii takiego działania. Stąd też naturalność i waga prób wykorzystania i przetwarzania tropów takich usiłowań, jak teorii krytycznej Habermasa, hermeneutyki Gadamera czy obecnie ekologii umysłu rozwijanej przez Batesona.

Główne akcenty dotyczą kategorii środowiska w relacji do jego podmiotów, jednostkowych jak też grupowych. Tu dobitnie daje o sobie znać zasada powiązania wzajemnego i to w stopniu, który uniemożliwia hipostazowanie (rozdzielanie na gotowe i odrębne całości) biegunów relacji między umysłem i jego środowiskiem. Dominuje odniesienie nie do obiektów, ale do ich relacji bycia «między», bycia o charakterze «*interface*», miejsc spotkania czy styku, interakcji, spojonych pomostowo w swojej istocie takiego konstytuowania się. Bateson podkreśla, że już sam język nas zwodzi, jeśli jest traktowany w sposób czy na wzór «szkolny». Wówczas bowiem jest postrzegany głównie jako zorientowany na obiekty, co nakłada na świat życia, świat żywych organizmów, żywo oddziałujących na siebie w serii rekurencyjnych odniesień, fałszywą reifikację przedmiotową, typową dla przedmiotów martwych, ze świata fizykalnego. Jak podkreślał, pisząc o tej szkolnej przywarze szkodliwie ograniczonej i mylącej perspektywy: większość z nas była uczona w szkole, że rzeczownik to nazwa osoby, miejsca lub rzeczy, ale powinniśmy byli być uczeni, że rzeczownik może występować w różnych relacjach do innych części zdania, tak aby cała gramatyka była określana jako relacyjność (*relationship*), a nie w terminach rzeczy. Ta aktywność nazywania, której prawdopodobnie inne organizmy się nie imają, jest w rzeczywistości rodzajem Pleromatyzyzowania świata ożywionego.

Interpretatorzy podkreślają ten akcent u Batesona jako przeciwstawienie się groźbie nadużywania języka, wygodnego w obszarze zjawisk fizykalnych w trybie scjentyistycznego myślenia o przedmiotach badania jako obiektach, prowadzącego do „fałszywej reifikacji”, nawet w przypadku „idei, obrazów, czy clusterów abstrakcyjnych relacji”, wypełniających świat ożywiony, w którym działają „istoty przetwarzające informacje” w procesach uwikłanych rozmaitymi pętlami w rekursywność i efekty uczenia się.

Widać, że aby obraz umysłu był pełny, musi być dopełniony w sposób uwzględniający w nim wpisanie w działanie tego organu uwarunkowań i odniesień, jakich zwykle w jedną całość się nie kojarzy. Wspomniane „transformy różnicy”, jak się wydaje, mają dla Batesona charakter ilustrowany szerzej przez idee, przez postaciowanie w pewien sposób, czyli nadawanie kształtu temu, z czym mamy do czynienia. Wiąże się to z wykorzystaniem operacji logicznych, pozwalających na umysłowe autokorekty w produkcie działania, a nie sprowadza jedynie do sumowania jakiejś bezpośrednio dostarczonej energii, postrzeganej fizykalnie jako siła działająca na ciała. Bateson podkreśla że nie chodzi tu o tak pojmowaną energię, ale o sposób patrzenia komunikacyjnego i dostrzegania tu źródła... informacji, która podlega przetworzeniu, przyjmowana na dodatek selektywnie i tylko w takiej przetworzonej postaci różnic włączana w obwód. Epistemologicznie dopełnia to odniesieniem do transcendentalizmu Kanta w kontekście stwierdzenia [tamże, s. 165-166], że «rzecz sama w sobie» tu nie dochodzi do głosu, a jedynie efekty jej odbierania na poziomie różnic w komunikacji, stwierdzanych przez odbiorcę czy uczestnika danej sytuacji, uwzględniających jeszcze konteksty, jakimi ten może się posługiwać (zatem i kategoriale uwarunkowanie postrzegania, co wyraża w psychologii trop uwypuklający mechanizm gestalt, czyli postaciowania w postrzeganiu). Kluczowe okazuje się rozpoznawanie tego, w jakie ramy (kontekst) wpisywany jest dany materiał komunikacyjny, jak jest odczytywany, bo właśnie ta niezdolność sprzęgania treści komunikowanych i ich ram metakomunikacji (wyznaczonych przez pytania: co jest grane?, o co chodzi?, co się dzieje?) staje się zaczynem problemów ze schizofrenią, podkreśla Bateson [tamże, s. 166].

Wyobrażenia o przepaści między twardym podejściem fizykalnym (kojarzonym z siłami, obiektami, działaniem przyczynowym bezpośrednim) a ujęciem komunikacyjnym, jakie daje o sobie znać w pracach Batesona, może być przekroczone, jeśli - jak podkreśla się w literaturze późniejszej - uwzględnić rewolucję poznawczą w obrębie fizyki uprawianej w perspektywie kwantowej. Zgodne jest to z formułą, w myśl której - jak czytamy - «systemowe czy ekologiczne podejście do przyrody miałyby jako swoją przesłankę włączenie poznającego w poznawane» [1, s. 149]. Nie jest możliwe dualistyczne rozgraniczanie przedmiotu i podmiotu w poznaniu w kulturze, skoro nawet w przyrodoznawstwie taki podział zaczął tracić w złożonych sytuacjach badania swoją zasadność, ze względu na kwantową odsłonę indeterminizmu. Jak podkreśla w komentarzu Morris Berman: «[p]owinno być jasne, że zachodzi ogromne podobieństwo między tym, co sugeruje Bateson, a wizją przyrody, która wyłania się z mechaniki kwantowej» [tamże, s. 147].

Tymczasem zajmie nas jedna z najciekawszych konfrontacji perspektyw myślowych, stawiających problem nastawienia teoretycznego w humanistyce w zderzeniu klasyków podejścia systemowego i humanistycznego w komunikacji.

Bibliografia:

1. Humanistyczne wyzwania ekologii umysłu: Gregory Bateson w Polsce / pod redakcją M. Jaworska-Witkowska, L. Witkowski. Warszawa : Fundacja na Rzecz Myślenia im. Barbary Skargi, 2016. 636 s.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТРОДУКЦІЯ ТА АКЛІМАТИЗАЦІЯ РОСЛИН» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Ганон С.В.

Полтава, Україна

Красовський В.В., Черняк Т.В.

Хорол, Україна

Підготовка доктора філософії в галузі біології за третім рівнем підготовки здобувачів освіти має свої особливості. Вона визначається освітньо-науковою програмою, яка містить дві складові частини: освітню та наукову. Наукова складова реалізується через виконання аспірантом індивідуальної науково-дослідної роботи і триває всі чотири роки його навчання. Її реалізація забезпечується виконанням індивідуального плану здобувача освіти, який деталізується за роками. Важливу роль у підготовці не тільки майбутнього науковця, а й майбутнього викладача вищого навчального закладу відіграє друга складова програми – освітня. У Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка вона виконується протягом перших двох років навчання і містить наступні блоки освітніх компонентів: загальної та професійної підготовки, педагогічну практику та блок вибіркових дисциплін. Останній відіграє важливу роль не тільки у загально-професійній підготовці майбутнього викладача вузу, а й найтісніше пов'язаний з практичною підготовкою молодого науковця. Адже каталог вибіркових дисциплін поновлюється щорічно і обирається аспірантами в кінці першого року навчання. Тому важливим є підбір таких вибіркових дисциплін, які б були дотичними до індивідуальних науково-дослідницьких тем здобувачів освіти. До таких вибіркових дисциплін належить дисципліна «Інтродукція та акліматизація рослин», яка вже декілька років входить до каталогу вибіркових дисциплін. Це пояснюється тим, що дана дисципліна тісно пов'язана з тематикою дисертаційних робіт аспірантів різних років навчання (Черняк Т.В., Орловського О.В., Єгоркіної С.О.), а їх напрямок дослідницьких робіт виконується згідно основного напрямку наукових досліджень Хорольського ботанічного саду – інтродукції субтропічних плодкових культур за відкритого ґрунту. Серед них *Asimina triloba* (L.) Dunal, *Cornus domestica* L., *Mespilus germanica* L., *Prunus dulcis* (Mill.) D.A.Webb, *Ziziphus jujuba* Mill., *Elaeagnus multiflora* Thunb., *Elaeagnus umbellata* Thunb., *Ficus carica* L., *Passiflora incarnata* L., *Punica granatum* L., *Feijoa sellowiana* O.Berg, *Pistacia vera* L., *Diospyros virginiana* L., *Camellia sinensis* (L.) Kuntze, *Actinidia chinensis*

Planch. та ін. (всього 27 видів). Важливо відмітити, що викладається ця дисципліна одним з авторів роботи, директором ботанічного саду, кандидатом біологічних наук, старшим науковим співробітником Красовським В.В., який на основі багаторічних досліджень набув значного практичного досвіду з інтродукції та акліматизації рослин. Курс «Інтродукція та акліматизація рослин» формує низку нових предметних понять, програмних компетентностей та результатів навчання, прищеплює практичні уміння та навички. Кожен здобувач освіти, маючи свій об'єкт дослідження в даній дисципліні має можливість не тільки поглибити методику власних досліджень, а й підвести під них теоретичне підґрунтя. Цьому сприяє лекційний матеріал, що ґрунтується на основі сучасних наукових публікаціях з інтродукції та акліматизації рослин [1–5] та всебічно розкриває як предметні поняття, так і методи та методичні прийоми, які використовуються в ході інтродукції та акліматизації субтропічних рослин на базі Хорольського ботанічного саду.

Методично-навчальний комплекс курсу «Інтродукція та акліматизація рослин» включає робочу навчальну програму дисципліни, силабус навчальної дисципліни, методичні вказівки щодо проведення практичних занять та самостійної роботи, блок запитань для модульної контрольної роботи та для складання заліку. Теоретичний курс включає в собі питання, які стосуються визначення понять «інтродукція», «акліматизація», «реінтродукція» «натуралізація» [6, с. 6–8], «методи інтродукції» [6, с. 13–21] та ін. Здобувачі освіти знайомляться з періодами розвитку інтродукції (на прикладі цікавих історичних фактів) [6, с. 8–11], проблемами інтродукції рослин, які практично завжди супроводжують вчених, ймовірними шляхами їх подолання. Основна увага приділяється розгляду методів та методичних прийомів, які використовуються в процесі інтродукції та характеристики стадій інтродукційного процесу. Кожний метод та методичний прийом розглядається детально, з врахуванням особливостей кліматичних умов Лісостепу України. Даний теоретичний матеріал фактично готує здобувачів освіти до польових досліджень, адже кожна культура, яка піддається інтродукції, має свої особливості та специфіку вирощування, по-різному веде себе в нових для неї ґрунтово-кліматичних умовах. Наприклад, *Z. jujuba*, *P. dulcis*, *D. virginiana*, *M. germanica* в умовах Хорольського ботанічного саду вирощуються як звичайні садові культури, а *F. carica*, *P. granatum* – як укриті культури. Причому важливо також знати певні тонкощі при вирощуванні кожного виду, іноді навіть сорту, підібрати матеріал для укриття, вчасно зняти укриття, оберігати від зворотніх весняних заморозків та ін. Такі практичні особливості процесу інтродукції і висвітлюються в даному курсі. Адже колектив науковців Хорольського ботанічного саду вже має значний досвід щодо вирощування інтродуктів, культивування та впровадження їх на присадибні земельні ділянки в Лісостепу України. Наукові надбання фахівців фактично є основою для залучення до процесу інтродукції та акліматизації все нових і нових культур, що розширює асортимент харчових та лікарських рослин.

Важлива роль відводиться також вивченню стадій інтродукційного процесу, адже цей матеріал забезпечує здобувачів освіти фактичними

знаннями щодо проведення процесу інтродукції культури від початкових етапів до отримання результату, формує практичні вміння та навички, відповідні предметні компетентності.

Значна увага в курсі приділена також вивченню процесу акліматизації субтропічних рослин та критеріям визначення її успішності, адже успіх інтродукції прямо залежатиме від пристосованості тієї чи іншої культури до умов Лісостепу України, зокрема Лівобережного Лісостепу, де умови відкритого ґрунту є суворішими, ніж на правобережжі.

Таким чином, курс «Інтродукція та акліматизація рослин» відіграє важливу роль як в теоретичній, так і практичній підготовці майбутнього доктора філософії, забезпечує формування загальнопрофесійних та предметних компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Клименко С. В. Интродукция и селекция нетрадиционных плодовых растений в Украине. *Труды Никитского ботанического сада*. 2008. Т. 130. С. 83–95.
2. Кохно М. А., Кузнецов С. І. Методичні рекомендації щодо добору дерев та кущів для інтродукції в Україні. Київ : Фітосоціоцентр, 2005. 48 с.
3. Рахметов Д. Б. Внесок українських вчених у розвиток екологічних засад інтродукції рослин та збагачення фіторізноманіття. *Євроінтеграція екологічної політики України* : матеріали четвертої Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 25 жовт. 2022 р. Одеса, 2022. С. 380–389.
4. Рахметов Д. Б. Екологічні засади інтродукції рослин та збагачення фіторізноманіття культурфітоценозів в Україні. *Євроінтеграція екологічної політики України* : матеріали третьої Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 20 жовт. 2021 р. Одеса, 2021. С. 167–174.
5. Роговський С. В. Основні завдання та методи дослідження етапів інтродукції рослин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.12. С. 72–87.
6. Яцик Р. М., Гайда Ю. І., Гудима В. М. Основи інтродукції та адаптації деревно-кущових видів рослин. Івано-Франківськ : НАІР, 2017. 175 с.

РЕФОРМА НУШ: ІННОВАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

*Дяченко-Богун М.М.
Полтава, Україна*

Сучасний ринок праці диктує свої умови. Природнича освітня галузь є однією з дев'яти галузей, що визначені Державним стандартом базової середньої освіти. Сьогодні природнича освітня галузь реалізується за допомогою запровадження курсів, що інтегрують знання учнів з біології, географії, хімії, фізики, астрономії та екології. Зміст цих навчальних предметів лежить в основі формування конкурентоспроможних фахівців різних виробництв, що забезпечують економічний розвиток держави. Тому, важливо розвивати та підтримувати популярність природничої галузі. Освітня реформа Нової української школи уже зарекомендувала себе дійсно цікаво, навчання перестало бути відірваним від реального життя, а школа стала більш атмосферним та дружнім середовищем. [1]

Навчання у старших класах передбачає впровадження інноваційних підходів до структури та змісту навчання. Нормативними документами встановлено чіткі орієнтири, за якими учні розбудовують власні компетентності: здобувають знання, розвивають вміння та формують ставлення. До того ж типовий навчальний план стає варіативним – учителі самі обирають предмети та інтегровані курси з урахуванням побажань учнів. Самі ж педагоги отримують повну академічну свободу. Головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних компетентностей, а одним із засобів їх формування є інтеграція навчальних дисциплін. [1]

Відповідно до концепції «Нова українська школа», освітній процес потрібно вибудовувати з урахуванням ціннісних орієнтирів. У Державному стандарті 2020 року визначено наступний перелік суспільнозначущих для української освіти цінностей: повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості; забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності; становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі; формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту; створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими; формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; – плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля [2].

Курс «Природничі науки» розроблено у відповідності до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (природнича освітня галузь), яким передбачено єдині вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів. Цей курс закладає базові фізико-хімічні знання у поєднанні з біолого-географічними. Метою НУШ для природничої галузі є формування такої особистості, яка знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду, усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, оцінює вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем. Отже, створення сучасних сприятливих умов для успіху в навчанні молоді, є одним із основних завдань нової української

школи, тому в основу діяльності закладів освіти мають бути покладені найефективніші підходи до навчання.

Список використаних джерел:

1. Навчально-методичне забезпечення впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» у профільну школу в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа»: навч.-метод. посібник / укл. Л. В. Васильченко; КЗ «ЗОППО» ЗОР. — Запоріжжя: СТАТУС, 2018. — 124 с. URL.: <https://ele.zp.ua/sites/nature/>
2. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://cutt.ly/pXEmODJvchytymutsia-zanovumy-standartamy-z-2022-roku-iakykh-zmin-chekaty>

ХМАРНІ СЕРВІСИ В ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ХІМІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

*Шиян Н.І., Криворучко А.В.
Полтава, Україна*

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), поява хмарних технологій і, як результат, нових можливостей їх використання в освіті спонукає шукати нові, сучасні підходи до організації процесу навчання студентів. З огляду на те, що студенти активно і систематично використовують інформаційні технології, сьогодення вимагає від викладача вирішення комплексу педагогічних завдань, спрямованих на сприяння засвоєння студентами навчального матеріалу та врахування специфіки сприйняття та засвоєння інформації сучасним поколінням. Звідси стає зрозумілим те, що в роботі педагога з'являються новий напрям роботи – візуалізація навчальної інформації [1]. *Мета статті* – описати способи узагальнення та візуалізації навчальної інформації з використанням хмарних сервісів під час проєктної діяльності з хімії.

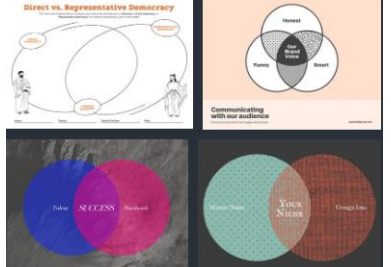
Для опрацювання інформаційних матеріалів використовуються різні форми «згортання навчальної інформації» (табл. 1). Особливу увагу студентів звертаємо на метод «фішбоун», який є технікою візуалізації, що орієнтована на забезпечення більш образного, наочного подання інформації, допомагає прискорити процес сприйняття масивів інформації. Використання такого підходу є актуальним для здобувачів освіти, які схильні до кліпового мислення. Застосування методу «фішбоун» для візуалізації інформації представлено ефективно як у синхронному режимі навчання так і асинхронному. Так, під час викладу нового навчального матеріалу (лекції) використовуємо заповнення «на льоту» скелету риби студентами. Такий підхід надає навчанню особливої емоційності і можливості концентрувати увагу слухачів на основних смислових об'єктах та поняттях теми. Під час самостійного створення студентами діаграм формуються уміння читання та узагальнення наукових текстів.

Метод «фішбоун» можна використовувати для аналізу проблемної ситуації, під час розв'язання проблемного питання. Такий підхід передбачає ранжування понять, структурування ключових фактів, причин, наслідків за ступенем їх значущості, що зумовлює розкриття і засвоєння зв'язків між

елементами, показує внутрішні зв'язки між різними частинами проблеми. Тому найбільш важливі з них для вирішення завдання розташовують у схемі ближче до голови. Усі записи повинні бути короткими, точними, лаконічними. Працюючи з такими завданнями студенти навчаються структурувати і аналізувати, робити висновки. Прикладом завдання може бути діаграма «Спирти – це користь чи шкода?». Для роботи з діаграмою Ісікави учасники аналізують властивості спиртів, заповнюють схему в ході дискусії, організовану в аудиторії, чаті або в хмарному середовищі. Під час такої роботи також формуються комунікативні уміння та уміння доводити свою точку зору.

Таблиця 1.

Форми «згортання навчальної інформації»

Форми «згортання навчальної інформації»	Приклад	Корисні інтернет-сервіси
Візуалізація навчальної інформації у вигляді ментальної карти		<p>coggle.it mindmeister.com, mindomo.com, mapul.com, spiderscribe.net.</p>
Причинно-наслідкові зв'язки з теми у вигляді скелету риби (фішбоун або діаграма Ісікави)		<p>xmind.net; classtools.net; canva.com</p>
Кластер понять з теми у вигляді кластерів (блоків), які пов'язані між собою.		<p>cacoo.com, bubbl.us, lucidchart.com.</p>
Хмаринки тегів до теми		<p>imagechef.com; wordart.com; wordle.net; tagxedo.com</p>
«Дерево рішень» «Логічне дерево»		<p>canva.com</p>
Діаграми Венна		<p>canva.com</p>

Фішбоун – графічний спосіб написання й складання гіпотези дослідження, оскільки допомагає позначити результати які слід шукати/очікувати в дослідженні. Формалізовані гіпотези містять дві змінні. Одна – «незалежна», а друга – «залежна». Незалежна змінна – це та, яку дослідник контролює/вивчає/змінює, а залежна змінна – та, яка змінюється та за якою дослідник спостерігає коли вимірюються результати. У діаграмі Ісікави залежна змінна — позначається на верхніх «кістках», а незалежна змінна – на нижніх «кістках». У голові «скелету» позначається сформульована гіпотеза.

На сьогодні є велика низка інтернет ресурсів, онлайн-сервісів, які дозволяють «згорнути навчальну інформацію» та надають готові шаблони для використання. У роботі ми систематично використовуємо програмний засіб Canva, який створено для розробки різного роду візуальних об'єктів. У середовищі передбачено великий набір шаблонів, які дозволяють користувачу створити різні типи діаграм, а також міститься широкий набір інструментів для побудови власних.

Таким чином, метод «фішбоун» доцільно використовувати для вивчення нового матеріалу, закріплення нової теми, перевірки знань, розв'язання проблемних питань, формулювання гіпотез. Перспективним, на наш погляд, є пошук нових способів узагальнення і візуалізації навчальної інформації.

Список використаних джерел:

1. Литвинова С. Г. Хмарні технології як засіб розбудови інноваційної школи – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.zoipro.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip14.html 1

ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Жданова-Неділько О.Г.

Полтава, Україна

Схильність до стресового стану в умовах повномасштабної війни є цілком закономірною, проте миритися з нею як із чимось обов'язковим не слід. Особливо це стосується вчителя, якого, за твердженням В. Калошина, стрес навіть у звичайних умовах досить часто «призводить до апатії, депресії, песимізму, хвороб, його професійного «вигорання», суттєво знижує ефективність навчально-виховного процесу», а також, опосередковано, «вкрай негативно впливає на настрій та стан здоров'я учнів» [1, с. 109]. Проблема посилюється сьогодні, коли відчуття тривоги, безсилля перед малопередбачуваними і загрозливими обставинами переживають українці вже понад рік. Багато хто обрав переїзд до інших, безпечних країн (що теж є значною мірою стресогенним, особливо за відсутності істотної підтримки на новому місці проживання), але більшість населення залишилися на батьківщині, де кількість стресорів постійно перебуває в динаміці, то суб'єктивно чи об'єктивно зменшуючись, то знову наростаючи.

Сама по собі стресова реакція у життєдіяльності людини відіграє захисну роль. Завдяки їй ми мобілізуємося на боротьбу з психоемоційним подразником, у який трансформується в нашій свідомості та чи інша небезпека; прискорюється фізична та інтелектуальна реакція, підвищується загальна здатність протидіяти негативним чинникам. Але, з іншого боку, коли стресовий стан викликає ситуація, що не вимагає бурхливого емоційного самовияву (а часто і забороняє його з етичних міркувань), або ж можливі дії завідомо не дадуть бажаного результату (насамперед, заспокоєння), стрес перетворюється на рушійну силу деструктивних процесів у організмі. Надмірний за потужністю чи тривалістю психологічний дискомфорт впливає на роботу організму, його органів і систем так само згубно, як і фізичне перевантаження, а його джерела сьогодні, на жаль, дуже чисельні.

Окрім того, справа ускладнюється ще й переважною нерегульованістю актуальних стресорів вольовими чи іншими зусиллями. На перший погляд, саме об'єктивні умови мають поліпшитися для того, щоб кількість і сила стресів у людини зменшилася. Але дослідники доводять, що суб'єктивна складова стресу є не менш значущою. Важливим є те, як сприймається та чи інша ситуація, наскільки здатна людина побачити в ній раціональне зерно чи оцінити власний ресурс стійкості як достатній для її переживання. Так, аналізуючи індивідуальні навички саморегуляції, О. Когут наголошує, що значну роль тут відіграє здатність людини адаптуватися у стресогенних обставинах. При цьому «шкідливий стрес, який супроводжують негативні емоційні стани, стає підґрунтям для захворювань, що мають назву психосоматозів. Якщо стрес супроводжують позитивні емоційні переживання, він – корисний. Якщо людина повністю захоплена своїми емоціями й не намагається подолати ситуацію, яка викликала стрес, ідеться про емоційно центрований копінг. Більш вдалим є проблемно центрований копінг: суб'єкт здійснює активні спроби розв'язати ситуацію, що виникла, і вийти зі стресу» [2, с. 109].

Як відзначає Н. Ярош, «успішність розв'язання складної ситуації, знаходження оптимального способу її вирішення значною мірою залежить від аналізу та ступеня осмислення людиною конкретних життєвих ситуацій» [3, с. 6]. Не можна сподіватися на те, що юна людина самотужки спроможна щоразу знайти оптимальний вихід із стресогенних обставин. Тому саме в умовах, коли кількість і потужність таких обставин наростає, необхідно звернути більшу увагу на гуманітарні складники освітнього процесу, на безпосередню взаємодію педагогів та учнів на особистісному рівні, змістом якої є пошук раціональних шляхів суб'єктивного подолання тієї чи іншої проблеми, обговорення припустимих варіантів, перспектив подальшого розвитку ситуації за умов активності чи пасивності її учасників тощо.

Йдеться не про повне вирішення проблеми (це далеко не завжди можливо), а насамперед про формування такої позиції особистості, коли вона спроможна переживати перемогу бодай над частиною обставин, що характеризують ситуацію як стресогенну. Надмірне негативне психоемоційне навантаження має врегулюватися в ході того, як

особистість «перетворює ситуацію нездійсненого на можливість самореалізації» (О. Когут) [2, с. 110].

Педагоги, що не мають достатньої стресостійкості, також повинні вчитися мистецтву психоемоційної саморегуляції в ході професійної комунікації та в процесі особистісно-професійного самовдосконалення, і керівництво повинне бути уважним до специфіки особистісних самовиявів кожного вчителя, турбуючись як про його власний стан, так і про якість професійної діяльності, що з цим станом тісно пов'язана.

Отож, сучасна освіта, орієнтуючись на необхідність формування здатності як учнів, так і учителів зберегти своє психічне та фізичне здоров'я, має одним із актуальних завдань підвищення стресостійкості учасників освітнього процесу. Ефективним шляхом до його вирішення бачимо створення в освітньому закладі комунікативного середовища, одним із чільних принципів функціонування якого виступав би принцип аналітичного підходу до емоційно складних ситуацій, а інтегративним началом слугував конструктивний стиль взаємодії керівництва з підлеглими, старших з молодшими – у тім числі говоримо й про різних за віком учнів. Це непросте з педагогічної, психологічної та управлінської позиції завдання, проте його актуальність не викликає сумнівів.

Список використаних джерел:

1. Калошин В.Ф. Стрес у педагогічній діяльності. Харків: Вид. група «Основа», 2008.
2. Когут О. Матриця розвитку стресостійкості особистості. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія». 2021. № 12.
3. Ярош Н.С. Саногенне мислення як чинник стрес-долаючої поведінки особистості: автореферат дис. ... канд. псих. н.. – К., 2018.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФІЗІОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ПАРАМЕДИКІВ

*Соколенко В.М., Весніна Л.Е., Шарлай Н.М.
Полтава, Україна*

Військові дії на території України висвітлили болючі проблеми у медичній сфері, які не були подолані у результаті реформування системи охорони здоров'я, а саме відсутність достатньої кількості спеціалістів, що володіють знаннями з теорії та практики екстреної медицини і здатні у надзвичайно важких ситуаціях надати ефективну та кваліфіковану медичну допомогу. І тому на перший план виступає підготовка такого спеціаліста як парамедик, функціональні обов'язки якого передбачають надання екстреної медичної допомоги не тільки у повсякденній обстановці, а й в умовах військової агресії або інших надзвичайних ситуаціях. Парамедик – спеціаліст, який повинен обов'язково мати медичну освіту, так як у його обов'язки входить не тільки медична евакуація та транспортування постраждалих та проведення специфічних висококваліфікованих медичних маніпуляцій.

Освітньо-професійна програма підготовки даних спеціалістів передбачає здобуття ґрунтовних як клінічних дисциплін, так і теоретичних знань з фундаментальних медичних наук, у тому числі фізіології людини.

Згідно з програмою підготовки парамедиків першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 223 Медсестринство з галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціалізації: екстрена медицина, освітньої кваліфікації бакалавр медсестринства та професійної кваліфікації парамедик для вивчення дисципліни фізіологія передбачено 5 кредитів (150 годин) з яких на лекції відведено – 32 год, на практичні заняття – 48 год, а на самостійну роботу – 70 год. Самостійна робота займає вагому частку у навчальній програмі, адже професійна діяльність спеціаліста на сучасному етапі в умовах високої конкурентності вимагає постійного прискорення удосконалення професійних знань, умінь і навичок. Самостійна робота студентів є невід'ємною частиною і логічним продовженням лекційно-практичної системи навчання.

На самостійну роботу з фізіології ми винесли: Історію розвитку фізіології у ХІХ столітті та внесок робіт І.М.Сеченова, І.П.Павлова, П.К.Анохіна, П.Г.Костюка в розвиток світової фізіології, Української фізіологічної школи. Фізіологію вестибулярної сенсорної система, а саме питання її структурно-функціональної організації та центральний аналіз інформації на різних рівнях, сприйняття положення голови у просторі та напрямку руху; фізіологію смакової та нюхової сенсорних систем, класифікацію запахів та теорії їх сприйняття; питання щодо характеристики сну, його видів, механізмів та біологічної ролі; розгляд питань фізіологічної основи трудової діяльності; динаміку лімфообігу; фізіологію регіонального кровообігу; фізіологію кори великих півкуль; дослідження основного обміну енергії та загального обміну енергії; фізіологію процесів терморегуляції. Вибір питань для самостійної роботи був обумовлений дефіцитом часу аудиторної роботи та відсотковим внеском кожної теми при формуванні загальних та спеціальних компетентностей згідно з вимогами ОПП «Парамедик». Самостійна робота студентів проводиться за різними типами: індивідуально під керівництвом викладача; індивідуально в інтерактивному режимі з викладачем-тьютором. Спосіб виконання індивідуальної самостійної роботи обговорюється викладачем зі здобувачами освіти. Значною мірою на ефективність самостійної роботи студента впливає керівництво нею викладача, яке охоплює планування самостійної роботи студентів, формування в них потреб і мотивів до активної, творчої самостійної роботи, навчання студентів основам самостійної роботи та контроль за виконанням навчальних [1].

На кафедрі фізіології викладачі постійно створюють пакети завдань з урахуванням змісту навчальної дисципліни і специфіки майбутньої професійної діяльності парамедика; розробляють методичні рекомендації щодо виконання навчальних завдань; визначають терміни, форми та показники проведення контролю якості самостійної навчальної роботи. Велику роль приділяють на лекціях і на практичних заняттях формуванню у студентів мотивації до самостійного навчання, систематичної роботи над підвищенням рівня самоосвіти. Гордієнко Л.В. вказує на те, що психологічна готовність студента виконувати самостійну роботу передбачає передусім наявність у нього мотивів до виконання конкретного завдання [1]. Так, викладач повинен сформулювати у студента внутрішню потребу в постійній

самостійній роботі; контролювати її систематичність і безперервність; допомогти вміло поєднувати вивчення кількох дисциплін; обґрунтувати значення чіткої упорядкованості та черговості етапів роботи; навчити правильно планувати самостійну роботу та раціонально використовувати час; правильно застосовувати відповідні методи та способи самостійної роботи [2].

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Фізіологія» здобувачами вищої освіти має стати вміння робити висновок про стан фізіологічних функцій організму, його систем та органів, аналізувати вікові особливості функцій організму та їх регуляцію, регульовані параметри організму, формування висновків щодо механізмів нервової й гуморальної регуляції фізіологічних функцій організму та його систем. Окрім того, здобувач парамедик повинен уміти аналізувати стан здоров'я людини за різних умов на підставі фізіологічних критеріїв, стан сенсорних процесів у забезпеченні життєдіяльності людини, пояснювати фізіологічні основи методів дослідження функцій та механізми інтегративної діяльності організму.

Самостійна робота як вид навчальної діяльності матиме ефективність, якщо є чітка організація з боку навчального закладу, викладача, якщо така робота систематична, а не епізодична, коли здійснюється постійний педагогічний контроль за роботою студента [3].

Таким чином, організація самостійної роботи здобувачів освіти є одним з головних чинників формування професійних вмінь. Посилення її ефективності повинне бути одним із головних завдань кожного викладача, який повинен реалізувати це шляхом індивідуалізованого підходу до кожного студента, стимуляції творчого наукового потенціалу і удосконалення форм контролю, які повинні мати практичне спрямування [4].

Список використаних джерел:

1. Гордієнко Л. В. Самостійна робота студентів у системі навчального процесу / Л.В.Гордієнко, В. Ю. Толстих, О. М. Котузаки // Забезпечення якості вищої освіти : матеріали 49-ї наук.-метод. конф. ОНАХТ, Одеса, 11–13 квіт. 2018 р. / Одес. нац. акад. харч. технологій ; ред. Б. В. Єгоров та ін. – Одеса, 2018. – С. 253–254.)
2. Соколенко В. М. Використання комп'ютерних технологій як засіб оптимізації самостійної роботи студентів при вивченні фізіології / В.М. Соколенко, Л.Е.Весніна, К.Є. Юдіна // Актуальні питання якості медичної освіти (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар.участю (Тернопіль, 12–13 трав. 2016 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я.Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – Т. 2. – С 171–172.
3. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів / І. В. Міщенко, О.В.Коковська, Г. П. Павленко [та ін.] // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 23 березня 2017 р. – Полтава, 2017. – С. 99–101.
4. Шкурупій Д. А. Самостійна робота студентів як фактор формування професійних вмінь у підготовці медичних кадрів / Д. А. Шкурупій // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2015. – С. 272–273.

КУРС «ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА» В ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ З УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

*Ткаченко А. В.
Полтава, Україна*

Серед розмаїття управлінських функцій сучасного керівника не втрачає своєї актуальності необхідність професійного удосконалення персоналу, формування у членів управлінської системи низки важливих для досягнення цілей організації компетентностей. Оптимальне виконання менеджером пов'язаних з цим завдань вимагає від нього системних знань і практичних умінь в педагогічній царині. Усвідомлення важливості подібної підготовки майбутнього керівника зумовили введення до числа освітніх компонентів ОП «Менеджмент (Управління інноваційною діяльністю)» курсу «Педагогічна компетентність менеджера», метою якого є оволодіння студентами теоретичними знаннями щодо педагогічних аспектів діяльності сучасного менеджера, формування у них основ педагогічної компетентності, розвиток умінь організації освітнього процесу в управлінській практиці.

Зміст дисципліни умовно поділений на три модулі. Перший із них – «Педагогічні аспекти і функції управлінської діяльності» – містить такі теми:

«Педагогічні аспекти управлінської діяльності». Тут розглядаються сутнісні і історичні аспекти педагогіки менеджменту як нової наукової дисципліни, вивчаються предмет і об'єкт педагогічної науки загалом, значення педагогічних знань в роботі менеджера. Окрема увага приділена педагогічним чинникам адміністративного управління, змісту і функціям педагогічної підсистеми управління. Аналізуються напрями реалізації педагогічної функції менеджменту: самовдосконалення менеджером своєї особистості, організація ефективної педагогічної роботи з персоналом, здійснення взаємодії із зовнішнім середовищем.

Тема **«Педагогічні функції менеджера»** конкретизує зміст системи педагогічних функцій сучасного менеджера інноваційної діяльності, до яких входять: вивчення, виявлення та оцінка компетенцій співробітників; мотивація діяльності персоналу; навчання і виховання співробітників; участь у громадській роботі та вирішенні соціальних питань; самоосвіта. Окремо вивчаються процесуальні аспекти розвитку та побудови професійної кар'єри персоналу, розкриваються складові готовності менеджера щодо цієї роботи. В межах проблематики навчання персоналу обговорюється відповідна стратегія керівника: аналіз ринку освітніх послуг та потреб організації, розробка методичних матеріалів, організація процесу навчання тощо. Комплекс дидактичних умінь менеджера доповнює вказану проблематику. Також піднімається питання організації адаптації та стажування персоналу.

Матеріал другого змістового модуля – «Завдання, структура і категоріальний стрій педагогічної науки в контексті управлінського процесу» – представлений наступними темами:

«Закони і категорії педагогічної науки». Тут розповідається про педагогіку та її місце в системі наук про людину. Акцентується увага на елементах структури педагогічної науки, її основних категоріях та їх взаємозв'язку. Всебічно вивчається процес формування і розвитку

особистості, аналізуються його рушійні сили та чинники, роль діяльності і спілкування у цьому процесі. Такі категорії педагогічної науки, як соціалізація, виховання, навчання, освіта, самовиховання і самоосвіта даються в контексті завдань управління організацією. Крім того розглядається педагогічний процес як системне явище, його закономірності і принципи. Закінчується тема вивченням методології і методів педагогічних досліджень.

Зміст теми **«Виховання як управлінська категорія»** зосереджений навколо поняття виховання в сучасній педагогіці, напрямів виховання особистості, завдань, функцій і технологічних принципів виховної діяльності менеджера, системи педагогічних завдань керівника, що реалізуються в процесі виховання (розумовий розвиток, моральне збагачення, комфортізація спілкування). Докладно аналізуються принципи виховання персоналу: стимулювання професійного зростання, розвиток соціального почуття та порушення життєвого оптимізму, захоплення шляхетними ідеалами, актуалізація інтересу до вдосконалення особистісних якостей. Загальні функції виховної роботи подаються у тісному зв'язку з технологічними принципами реалізації виховного впливу керівником, формами і методами управлінського виховання (світоглядна освіта, трудове змагання, участь в управлінні). Розкриваються також специфічні методи виховного впливу.

В темі **«Освіта і навчання як функції менеджменту. Основи управлінської дидактики»** вивчаються поняття і зміст освіти, сутність і специфіка формальної, неформальної і інформальної освіти, поняття і предмет дидактики, особливості процесу навчання, його структура та різні підходи до навчання. Характеризуються основні категорії дидактики: процес навчання, принципи навчання, зміст освіти, методи навчання, організаційні форми навчання. Порівнюються процеси викладання і учіння, аналізується структура, принципи та основні функції процесу навчання (освітня, розвиваюча, виховуюча). Конкретно обговорюються суперечності, рушійні сили та закономірності, форми організації процесу навчання, методи і засоби навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів.

Тема **«Зміст і специфіка педагогічної діагностики як інструмента вирішення управлінських завдань»** розкриває поняття, види та інструментарій педагогічної діагностики, сутність та завдання педагогічної кваліметрії в діагностиці освітніх досягнень. Увагу приділено тестам в галузі освіти, наводиться їх класифікація: за цілями, за процедурою створення, за способом формування завдань, за технологією проведення, за формою завдань, за наявністю зворотного зв'язку. Аналізуються специфічні ознаки та функції тестів як інструменту педагогічної діагностики, порівнюються стандартизовані і авторські тести, типи тестових завдань. Поряд з цим обговорюються критерії якості тесту (валідність, надійність, репрезентативність, адаптованість, дискримінативність, контрастність тощо), найпоширеніші недоліки і помилки в розробленні тестових запитань, проблема інтерпретації результатів тестування.

Третій змістовий модуль – **«Педагогічна компетентність менеджера»** – репрезентує три заключних теми курсу:

Тема «Складові педагогічної компетентності менеджера» розглядає педагогічну компетентність сучасного менеджера як інтегративну якість особистості, що впливає на засвоєння педагогічних знань, здатність до їх активного застосування у професійній діяльності, та забезпечує активний вплив на процес розвитку та саморозвитку особистості. Студентам пропонується наступний зміст педагогічної компетентності управлінця: знання педагогічних засад управління, основ загальної, вікової та управлінської педагогіки, основ навчання, освіти та виховання дорослих, організації наставництва та виховної роботи у трудовому колективі, особливостей навчання працівників у системі підготовки та підвищення кваліфікації; вміння розробляти навчальні програми, педагогічно коректно готувати та проводити заняття з персоналом; володіння методами виховної роботи з персоналом, вдосконалення своєї професійно-педагогічної компетентності.

В темі «Педагогічна техніка сучасного керівника» проаналізовано поняття і структуру педагогічної техніки, наводяться думки А. Макаренка щодо її сутності. Педагогічна техніка розглядається як вміння керівника використовувати власний психофізичний апарат як інструмент виховного впливу. У порівнянні дані внутрішній та зовнішній аспекти педагогічної техніки, де внутрішня педагогічна техніка – це створення внутрішнього переживання особистості, психологічне настроювання керівника на майбутню діяльність через вплив на розум, волю і почуття персоналу, а зовнішня техніка управлінського впливу керівника – це втілення внутрішнього переживання особистості в його тілесній природі: міміці, голосі, мовленні, рухах, пластиці. Аналізуються також елементи зовнішності, пантоміміка, постава, хода, міміка, міжособистісний простір як складові зовнішньої техніки.

Заключна тема курсу «**Колектив організації як об'єкт і суб'єкт педагогічного впливу**» розглядає трудовий колектив як соціальне середовище впливу на особистість. Напрями виховання у трудовому колективі, чинники причетності працівника до трудового колективу, педагогічне забезпечення успішної професійної адаптації працівника в трудовому колективі розглядаються з точки зору професійної специфіки менеджера з управління інноваційною діяльністю. Розкривається зміст адаптації як процесу пристосування до формальних та неформальних відносин, що мають місце в трудовому колективі, у його конкретному підрозділі, та обговорюються питання підтримування їх на певному рівні. Предметно подаються педагогічні технології супроводу успішної адаптації працівника, дидактико-виховні вимоги її організації. В темі приділено також увагу проблемі педагогічного управління ефективною командною роботою.

Очікувані результати навчання, на які зорієнтована дисципліна «Педагогічна компетентність менеджера», передбачають наступні вміння: визначати педагогічні аспекти управлінської діяльності та характеризувати педагогічні функції сучасного менеджера; усвідомлювати специфіку, завдання, структуру і категоріальний стрій педагогічної науки в контексті управлінського процесу; усвідомлювати зміст та особливості педагогічної компетентності менеджера; визначати сутність, функції педагогічної техніки

керівника, її місце в управлінському процесі; застосовувати інструментальні аспекти педагогічного впливу в реалізації управлінських завдань тощо.

Список використаних джерел:

1. Довгань Л. Є., Покатілова Я. С. Баддінг як інноваційна складова сучасних підходів до удосконалення управління персоналом. *Сучасні підходи до управління підприємством* : зб. наук. праць IV Всеукр. наук.-практ. конф., 11 квіт. 2013 р. / НТУУ "КПІ", Ф-т менедж. та маркетингу, Каф. менедж. К., 2013. Т. 1. С. 55–61.
2. Жданова-Неділько О. Г. Підготовка майбутнього керівника навчального закладу до конструктивної управлінської взаємодії. *Гірська школа українських Карпат*. 2015. № 12. С. 18–24.
3. Крилова А. К. Роль коучингу в управлінні персоналом організації. *Сучасні підходи до управління підприємством* : зб. наук. праць IV Всеукр. наук.-практ. конф., 11 квіт. 2013 р. / НТУУ "КПІ", Ф-т менедж. та маркетингу, Каф. менедж. К., 2013. Т. 2. С. 226–231.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Твердохліб О.В.

Харків, Україна

Харченко Л.П.

Полтава, Україна

Журавльова І.М.

Харків, Україна

Для реалізації концепції Нової Української школи [2] необхідно готувати мобільного, прогресивного вчителя який матиме конструктивне професійне мислення, буде здатний до взаємодії та відкритий для змін і навчання впродовж життя. Недарма в народному прислів'ї зазначено «Якщо твої плани розраховані на рік – сій жито, якщо на десятиліття – саджай дерево, якщо на віки – виховуй дітей» [3]. Головна задача педагогічних закладів освіти підготувати майбутніх інноваційних вчителів як головних детермінантів економічного добробуту суспільства.

Таким чином, для розвитку сучасних навичок учнів, таких як критичне мислення, креативність, оригінальність, ініціативність, інноваційність, уміння генерувати ідеї – вчителі нового покоління мають бути із власною траєкторією професійного розвитку, компетентними та мобільними, готовими до продукування наукових ідей та їх реалізації в освітній практиці, перетворення освітнього простору у середовище саморозвитку й самореалізації суб'єктів освітньої діяльності [4]. Отже сучасний вчитель – це тьютор, ментор, фасилітатор, новатор, модератор, коуч. [1]

Наші студенти готові до педагогічних інновацій, використання нових технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних, що дає можливість сприяти формуванню особистості з інноваційним типом мислення. При підготовці до семінарських лабораторних та практичних занять здобувачі вищої освіти застосовують різноманітні платформи для створення оригінальних презентацій. Найчастіше використовують безоплатні версії,

хоча деякі ресурси при цьому не надають можливості скачувати презентації та редагувати їх спільно з іншими користувачами. Наші студенти використовують наступні платформи:

Venngage <https://ua.venngage.com/features/presentation-maker> – конструктор презентацій; Emaze <https://www.emaze.com/> – інструмент, який дозволяє створювати сучасні онлайнві презентації з вишуканою анімацією; Canva <https://www.canva.com/presentations/> – інструмент графічного дизайну, що надає доступ до фотографій, векторних зображень, графіки та шрифтів; Prezi <https://prezi.com> – хмарний сервіс для створення інтерактивних презентацій в режимі онлайн. Безкоштовний доступ до інструментів сервісу триває 14 днів з моменту реєстрації на сайті; PowerPoint <https://365.sumdu.edu.ua> – сервіс для створення та відтворення презентацій, що є частиною Microsoft Office.; Google Presentations <https://www.google.com/intl/ru/slides/about/> – сервіс, дає змогу створювати та редагувати презентації в онлайн цілою командою; Piktochart <https://piktochart.com> – сервіс для створення презентацій у форматі інфографіки. Інструменти сайту дозволяють демонструвати статистичні дані, опитування, графіки, цифри, карти, таблиці тощо; Playbuzz <https://www.playbuzz.com/?page=0> – онлайн-платформа для створення інтерактивного контенту: тести, опитування, слайд-шоу, статті з анімованими картинками; Plotagon <https://www.plotagon.com> – програма дозволяє створювати анімовані тривимірні ролики-фільми; Project <https://www.dmklee.com/project> – сервіс для створення динамічних онлайн-презентацій. Наповнювати їх можна документами, зображеннями, фото, слайдами, посиланнями на YouTube-відео, аудіо, Google-карти, опитування та зображення (в Instagram, Flickr) з інтернету чи соціальних мереж; Haiku Deck <https://www.haikudeck.com> – сервіс дозволяє створювати презентації формату «картинка + текст»; Google Slides <https://www.google.com/slides/about/> – інструмент офісного пакета Google, що входить до складу Google Діску. Google Slides пропонує ряд інтуїтивних і інноваційних функцій презентації; Keynote <https://www.apple.com/ru/keynote/> – програма для створення презентацій, розроблена компанією Apple, входить до складу пакету програм iWork; Moovly <https://www.moovly.com> – сервіс для розробки мультимедійних презентацій, дозволяє створити анімовану відеопрезентацію і рекламний банер; PowToon <https://www.powtoon.com> – онлайн-ресурс для створення інтерактивних анімаційних відео та презентацій є інструментом для створення коротких навчальних та маркетингових відео; Vyond <https://www.vyond.com> – інструмент для створення мультимедійних презентацій.

Кожного року наші студенти приймають участь у академічній мобільності, що сприяє їх інтеграції до міжнародної системи освіти та дає можливість інтеграції в європейський простір. Навчаючись в Інституті біології та наук, про Землю Поморської Академії в Слупську здобувачі вищої освіти оволодівають практичними вміннями роботи з сучасним лабораторним обладнанням та удосконалюють знання польської та англійської мови. Сучасний підхід до виховання інноваційної особистості підкреслює значущість науково-дослідницької діяльності студентів [4]. Наші

студенти приймають участь у експедиціях та наукових гуртках. Використовують міжнародні платформи для моніторингу біорізноманіття (Global Biodiversity Information Facility, iNaturalist, Ukrainian Biodiversity Information Network). Для написання курсових робіт з ботаніки обов'язково валідують назви рослин на платформі World Flora Online PlantList. Цей контент є найбільш повним і авторитетним списком рослин світу, який підтримується світовою спільнотою експертів з таксономії як ресурс із вільним і відкритим доступом, дружнім інтерфейсом та статичним списком рослин, що придатний для цитування. Результати своїх досліджень публікують у щорічній науковій конференції молодих учених – Харківський природничий форум та фаховому журналі: Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія (<http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/biology>).

На нашу думку, підготовка майбутнього вчителя відповідатиме сучасному рівню тоді, коли студенти будуть постійно засвоювати та удосконалювати вміння та навички використовуючи нові технології, досліджувати навколишнє середовище та встановлювати зв'язки між людиною та біорізноманіттям. Саме це забезпечує взаємозв'язок навчально-пізнавальної, пошуково-дослідницької, науково-практичної діяльності студентів і спрямовується на реалізацію завдань сучасної інноваційної освіти.

Список використаних джерел:

1. Васильєва В. Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи. <https://vseosvita.ua/library/novi-profesijni-rol-i-zavdannja-sucasnogo-vcitela-v-konteksti-koncepcii-novoi-ukrainskoi-skoli-87162.html>
2. НУШ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Прислів'я та приказки про виховання <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-ta-prikazki-pro-vihovannya>
4. Реалізація Концепції «Нова українська школа» в умовах інноваційного освітнього середовища: матеріали фестивалю інновацій (22 травня 2019 р., м. Луцьк) / уклад.: Н. А. Поліщук. Луцьк: Волинський ІІПО, 2019. 160 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТІ

*Шмалей С.В.
Київ, Україна*

Сучасне суспільство висуває вимоги щодо об'єктивації особистих можливостей кожного студента. Особисті досягнення студента визначаються головною умовою, метою та індикатором організації навчального процесу, які можна визнати провідною складовою спрямування освітніх зусиль. Рівень особистих досягнень студента впливає на формування розвитку мотивацій, позитивних цілей під час виконання вимог навчального процесу, навичок самооцінки та відповідальності [1, с.20; 2, с.96]. Певним чином формування компетентностей суб'єкта у процесі навчання відстежує та стимулює технологія портфоліо, яка фіксує різного роду досягнення і

застосовує оцінний критерій, за яким виводиться підсумковий результат розвитку особистості студента [3; 4]. Методика створення портфоліо націлена на виховання рефлексії студента, критичного погляду на особисті досягнення та пошук варіантів подальшого вдосконалення. Методика портфоліо інтегративної поєднує кількісні та якісні показники. Наголошується як на можливостях шляхом портфоліо оцінювати досягнення студента, так і формувати його самооцінку. Такий вид діяльності передбачає співпрацю викладача та студента у неперервній освіті. У зв'язку з цим можна відзначити функціональні характеристики технології створення портфоліо: а) цільова, що визначає можливості формувати розуміння цілей навчання та їх реалізацію; б) змістовна, яка створює основу для розгляду документованих досягнень відповідно до вагомості та вкладу у навчальну діяльність; в) пізнавальна, яка розглядає факти, зафіксовані у документах в контексті можливостей подальшого розвитку та продовження; г) рейтингова, що представляє відстань між мінімумом та максимумом результатів студента у його прагненнях; д) коригуюча, яка надає підґрунтя для роздумів про творчі та навчальні напрямки оптимізації зусиль; е) мотиваційна, що виявляє умови ефективності досягнення цілей, поставлених при організації самостійної роботи. Максимальної ефективності портфоліо досягається за умов створення кількох видів, а саме: якості досягнень; об'єктивного звіту про роботу; оцінного характеру; з підходами щодо планування подальшої діяльності.

Очевидно, що інноваційна технологія портфоліо виховує здатність до рефлексії і саморефлексії. Рефлексія за визначенням є відображення та осмислення свого внутрішнього світу в процесі розвитку та становлення. Студент, який розвиває навички рефлексії, здатний адекватно та критично оцінити можливості та реальність втілення поставлених задач у дійсність. Наочність портфоліо дозволяє брати участь у оціночній діяльності різними суб'єктами навчального процесу, створювати мобільні дослідницько-пошукові групи, розвивати проектну діяльність та самоактуалізацію, формувати загальнокультурні та наукові компетентності.

Список використаних джерел:

1. Борбич Н., Гузенко О., Оксенчук Т. Гуманістичний підхід в оцінюванні результатів навчання школярів: історико-педагогічний аспект. Педагогічний часопис Волині. 2018. № 4(11). С. 18-25.
2. Ковальчук Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с
3. Кузьмінська О.Г. Портфоліо як одна з форм оцінювання та саморефлексії ліцеїстів. URL: <https://fi.npu.edu.ua> > Zbirnik_KOSN > 2.pdf
4. Онопрієнко О. В. Портфоліо як засіб контролю результатів навчання на засадах компетентнісного підходу. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УДПУ імені Павла Тичини. Умань, 2012. Вип. 34. Режим доступу: http://abclab.ucoz.ua/_ld/0/18.doc.

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ПРОЄКТАМИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

*Каценко А.Л., Свінцицька Н.Л., Устенко Р.Л., Шерстюк О.О., Білаш
В.П., Біланов О.С., Пілюгін А.В., Шеффер Ф.А.
Полтава, Україна*

Здебільшого проєктний менеджмент використовували у будівництві під час розробки інвестиційних проєктів. Відтак, застосування проєктної форми в освітніх процесах, зокрема у контексті пошуку нових управлінських підходів, потребує вивчення проблеми, насамперед її генетичного походження, історично утверджених сфер застосування, аналізу сучасного стану та механізмів (методів) управління проєктами (проєктного менеджменту), поширених у міжнародній та вітчизняній науково-практичній діяльності [1].

У тлумачному словнику з менеджменту поняття «проєкт» розглядається у контексті англійського слова «project» і означає задум чи план чого-небудь, наприклад створення підприємства. У цьому випадку головний акцент ставиться на прогнозований результат (організація підприємства). Розвиваючи погляд традиційного менеджменту, Інститут управління проєктами США розширює характеристику поняття «проєкту» суттєвими ознаками, зокрема визначаючи, що проєкт – це відповідне завдання з визначеними вихідними даними і програмованими результатами (цілями), які зумовлюють шляхи та засоби вирішення цих завдань. Внесення до визначення поняття характерологічних ознак вказує на цілісність проєкту та його розмежованість з проєктами-підприємствами [2,4]. Таке тлумачення підкреслює індивідуальний характер проєкту (на відміну від серійного виробничого), а, отже, вказує на ознаки новизни.

Передумовами застосування проєкту в педагогіці є саме його комплексний характер, тобто можливість охоплення такою формою роботи широкого спектру різноманітних завдань, дій тощо, а також включення різних фахівців гуманітарного знання, створення тимчасових колективів для виконання поставлених завдань та реалізації визначених цілей, що потребують злагодженості й психологічного комфорту. На підставі такого аналізу соціально-педагогічний проєкт необхідно розглядати як інноваційну форму організації освітнього середовища, в основі якого лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з оточуючим середовищем. Цей проєкт спрямований на виконання конкретно обґрунтованої мети та визначеного кінцевого результату, плану конкретних дій, обмежених конкретним проміжком часу та матеріально-фінансовими ресурсами [3].

В українській педагогічній практиці явище проєкту з'явилося в останнє десятиліття внаслідок поширення мережі інституцій громадського спрямування, метою діяльності яких стало розповсюдження міжнародних освітніх проєктів. Набутий за цей час вітчизняний досвід проєктної форми організації освітнього середовища (чи окремих її процесів) так і не став предметом вивчення та узагальнення на науково-теоретичному рівні. Лише окремі питання управління проєктами висвітлювалися у фахових виданнях. Серед фундаментальних робіт особливої уваги заслуговує навчальний посібник І. Підласого, в якому акцентована увага на предметі педагогічної

діагностики, методах логічного аналізу й експертної оцінки діяльності вчителя, прогнозування її наслідків [5].

Враховуючи новітні підходи у практиці проєктної діяльності, необхідно розглядати управління освітніми проєктами як розробку ідеальної моделі системи управління, де сконцентровані її пріоритетні напрями. На користь такого підходу свідчать переваги, що практично задекларували свої можливості: 1) мобільність реагування на зміни навколишнього середовища (досягнення у галузі інформаційних технологій, орієнтація на суб'єкт-суб'єктні взаємодії в освітньому процесі, ідеологічні зміни в суспільстві як потреба перегляду змістовного компоненту навчання тощо); 2) концентрація зусиль професійно активних фахівців різних галузей наукового і практичного знання для одночасного «прориву» у пріоритетних напрямках; 3) підвищення рівня особистої відповідальності кожного члена тимчасового колективу за досягненні результати; 4) залучення та розподіл матеріально-технічних та фінансових ресурсів безпосередньо при реалізації окремого проєкту.

Однак подібна цілісність в розробці та організації процесу управління освітніми проєктами можлива лише за таких умов: злагодженої організації всіх ланок системи управління, зведення до мінімуму імпровізаційних моментів; наявності даних щодо аналізу існуючого стану соціально-педагогічної проблеми; володіння новітніми технологіями управління, що відповідають специфічним вимогам проєкту; підготовки керівників проєктів та спеціалістів, здатних забезпечити оптимальний рівень досягнень; інформаційної забезпеченості учасників проєктної діяльності; створення системи заходів для поширення практики проєктної організації освітнього середовища [6,7].

Враховуючи той факт, що управління педагогічними проєктами є процесом цілеспрямованих змін, що відбуваються за заздалегідь визначеними параметрами, необхідна відповідна послідовність впровадження таких змін. Ці елементи послідовності представляють собою етапи управлінських дій:

- передпроєктний – передбачає вивчення та аналіз існуючого стану об'єкту, що потребує змін;
- власне проєкт – визначає основні ідеї, мету, низку заходів, терміни реалізації, критерії змін, механізми вивчення ефективності, фазове, матеріально-технічне та фінансове забезпечення;
- планування – передбачає розробку плану роботи поетапно (місячний, семестровий, річний план);
- моніторинг якості проєкту – ставить за мету розробку та організацію системи вивчення його поточних результатів, математично-графічного оформлення, аналізу динаміки змін;
- постпроєктний (заключний) – націлений на поширення набутого інноваційного досвіду та прогнозування.

Водночас потребує уточнення погляд на організацію управління освітніми проєктами як такої, що створює комфортні умови для спільної діяльності різних спеціалістів. Тому особливий акцент необхідно ставити на таку систему управління, яка буде враховувати не лише окремі чинники, але і їх інтегративну взаємодію. Таким чином, ідея проєкту в освіті викликана кардинальними потребами змін у педагогічній практиці та теорії в напрямку формування інноваційно-розвивального середовища в освіті.

Список використаних джерел:

1. Лебедик Л. В. Критерії готовності майбутнього викладача до проектування дидактичних систем / Л. В. Лебедик // Зб. наук. пр. ПНПУ імені В.Г.Короленка. – Випуск 69. – Наукове видання «Педагогічні науки». – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. –С. 69-73.
2. Свінцицька Н. Л. Організація дистанційного навчання з дисципліни «Анатомія людини» / Н. Л. Свінцицька, Н. О. Корчан, В. Г. Гринь [та ін.] // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / за заг. ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава : Астра, 2021. – С. 276–278.
3. Свінцицька Н. Л. Особливості організації самостійної роботи іноземних студентів з дисципліни «Анатомія людини» / Н. Л. Свінцицька, І. В. Когут, В.П. Білаш [та ін.] // The world of science and innovation : proceedings of X International Scientific and Practical Conference, London, United Kingdom, 5-7 May, 2021. – London : Cognum Publishing House, 2021. – P. 709–719.
4. Свінцицька Н. Л. Особливості становлення ціннісних орієнтацій у майбутніх лікарів / Н. Л. Свінцицька, Ю. М. Северин, Р. Л. Устенко [та ін.] // Технології здоров'язбережування в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи : матеріали Всеукр. студ. наук - практик. конф. / за заг. ред. О.О.Момот, Ю. В. Зайцевої, Ю. В. Солохи [та ін.]. – Полтава : Сімон, 2019. – С. 104–109.
5. Свінцицька Н. Л. Профілактичні заходи щодо виникнення професійного вигорання у викладачів закладів медичної освіти / Н. Л. Свінцицька, І.В.Когут, А. Л. Каценко [та ін.] // Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості : зб. наук. матеріалів Міжнарод. наук.-практик. онлайн-конф. (27-28 квітня 2021 р., м. Полтава). – Полтава, 2021. – С. 260–263.
6. Свінцицька Н. Л. Формування клінічного мислення студентів англійської форми навчання під час вивчення дисципліни «Анатомія людини» / Н.Л.Свінцицька, О. О. Шерстюк, Р. Л. Устенко [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практик. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2016 р. – Полтава, 2016. – С. 189–190.
7. Стрельников В. Ю. Проектування змісту навчання з метою його інтенсифікації / В. Ю. Стрельников // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Педагогічні науки». – м.Старобільськ. – № 6 (303) жовтень 2016. – Частина I. – С. 50-57.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ НА АДАПТАЦІЮ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

*Корчан Н.О., Писарська Д.С., Гринь В.Г.,
Підлужна С.А., Свінцицька Н.Л., Каценко А.Л.
Полтава, Україна*

*Засмучують людину не факти та події,
а те, як вона дивиться на них.
Епіктет*

Здобувачі освіти першого курсу в перші тижні навчання відчують задоволення від досягнення важливої мети — вступ до вищого навчального закладу. Вони покладають серйозні надії на те, що зможуть ефективно навчатися і, тим самим, готуватися до важливої професійної діяльності. Однак трохи згодом, значна кількість першокурсників починає відчувати певні дискомфортні переживання, основною причиною яких є труднощі, що виникають під час навчання. Насправді розпочався довготривалий процес пристосування студента-першокурсника до умов вищого навчального закладу, тобто його адаптація. Будь-яка адаптація супроводжується певними негативними наслідками у житті, які призводять до стресу [1].

Стрес містить у собі велику руйнівну силу: він може знищити і успіх, і любов, і навіть, саме життя. Але ж потрібно не забувати, що людина — володар своєї долі. Вона, як найрозумніша істота на планеті, може не тільки впоратися із будь-яким стресом, а і виграти битву з ним [2,3].

Згадайте слова Епіктета: «Засмучують людину не факти та події, а те, як вона дивиться на них». Наші інтерпретації подій, а не самі події можуть призвести до астми, виразки, гіпертонії, остеохондрозу, нейродерматиту й багатьох інших психосоматичних захворювань. Отже, щоб цього не сталося ми повинні навчитися регулювати свою психічну та розумову діяльність, об'єктивно дивитися на події і правильно керувати стресом [4].

Як відомо, стрес - це особлива реакція організму на несприятливі подразники. Стан, що сигналізує про ситуацію, яка вимагає надмірної концентрації. І це нормально, але лише якщо організм перебуває у стані підвищеної готовності до небезпеки короткий час. Зовсім інша справа, коли людина не може позбутися стресу протягом тривалого проміжку часу [5].

Саме у цей період в організмі включаються, так звані, захисні механізми. Їх описав у своєму третьому положенні концепції стресу Ганс Сельє. Воно полягає в тому, що захисна реакція, якщо вона буде сильною і довготривалою, може перейти у хворобу, тобто хворобу адаптації. Хвороба буде тою ціною, яку організм заплатив за боротьбу з факторами, які викликали стрес. Це виникне в тому випадку, якщо захисні реакції будуть продовжуватися дуже довго і вичерпаються ресурси фізіологічних механізмів, або у випадку, якщо ця реакція виявляється надмірно сильною.

Навчальний стрес у студентів розвивається через великий потік інформації, відсутність систематизованої роботи в семестрі, стрес у період сесії, сварки, невдачі та інші події в житті, які позначаються як психічні травми [6].

Психологічна адаптація здобувачів вищої освіти на першому курсі до навчального процесу у ВУЗІ включає цілий ряд аспектів, за якими стоять різні зони труднощів, з якими доводиться стикатися студентам на початковому етапі навчання у вузі. Тому навчально-виховна робота на першому курсі має проводитися з урахуванням вікових особливостей студентів, рівня їх підготовки, а також специфіки вузу або факультету.

Перехід вчорашніх школярів від класно-урочної системи навчання до переважно самостійних занять нерідко відбувається досить боляче, а часто і з великими ускладненнями. Розумова праця супроводжується нервово-емоційним напруженням, при якому збільшуються енерговитрати і кровообіг мозку, виникає перерозподіл мозкового кровотоку в сторону його підвищення на 50 % у лобових частках, підвищується амплітуда і частота біопотенціалів. Паралельно зростає робота серця, артеріальний тиск, глибина дихання, змінюється м'язовий тонус [7].

Ні для кого не є секретом те, що медичні заклади освіти у своїй програмі містять дуже багато матеріалу, адже кваліфікований лікар повинен знати чимало всього, аби забезпечувати належну допомогу пацієнтам. Далеко не всі студенти у змозі витримати такий обсяг інформації, тому у людей, схильних до фізичного прояву стресу, а особливо на перших курсах, дуже часто виникають розлади багатьох систем організму. Це і дихальна, і серцево-судинна, і травна, і нервова та інші. Якщо говорити про травну систему то при виникненні небезпечної ситуації нервова система людини збуджується, що призводить до спазму капілярів, розташованих в шлунку. Через це порушується вироблення захисного слизу, що перешкоджає агресивній дії шлункового соку. Внаслідок чого шлунковий сік починає повільно роз'їдати стінки, що може призвести до виразки [8.]. Окрім виразок шлунку також можуть бути гастрит, холецистит, а також рефлюкс. Останні пов'язані зі сфінктерами шлунку: пілоричним та кардіальним. Оскільки нервова система людини реагує на потенційно небезпечні ситуації, до яких відноситься також хронічний стрес. Скоротлива здатність цих сфінктерів порушується, що веде до зворотного закиду вже частково перетравленої у шлунку їжі разом із жовчу, яка надходить з дванадцятипалої кишки. Оскільки жовч має лужний рН, це веде до зміни сталого середовища у шлунку, що може проявлятися зниженим апетитом через нестабільну кислотність середовища у шлунку. А це в свою чергу веде до зниження ваги та розвитку хронічного гастриту. Нестабільна кислотність також може бути причиною виразок шлунку, зокрема у пілоричному відділі, оскільки ця частина органу знаходиться найближче до дванадцятипалої кишки [9, 10.].

Дуже часто люди намагаються “заїсти” стрес. І не дивно - смачна їжа відволікає від зайвих та неприємних думок. І не завжди це корисні продукти. Найчастіше такими “антистресами” виступають фаст-фуд, різноманітні чіпси і тому подібне. Але зловживання такими смаколикami лише призведе до розладів шлунку, печінки та і в цілому травної системи. З іншої сторони - напруження, що не дає свідомо відмовитись від вживання шкідливої, але смачної їжі.

Кортикотропін (адренкортикотропний гормон, АКТГ) - гормон, що синтезується у передній частці гіпофіза. Вченими встановлено, що цей гормон здатен стимулювати секрецію кортикостероїдів, які в свою чергу синтезуються

кірковою речовиною наднирників. Також було виявлено, що АКТГ активно виробляється при стресі. Спостерігаються добові коливання секреції, а при стресі – різке її підвищення. Під контролем АКТГ знаходиться пучкова зона кори надниркових залоз, клітини якої продукують кортизол [11, 12].

Кортизол - найголовніший представник кортикостероїдів. Його разом з адреналіном та норадреналіном часто називають “гормонами стресу” оскільки коли людина переживає таке напруження, концентрація цих речовин у крові зростає. Також кортизол регулює рівень цукру у крові. Коли людина переживає стрес, рівень глюкози у крові підвищується. Це обумовлюється тим, що в нестандартних та важких ситуаціях організму потрібно більше енергії, щоб мати змогу пришвидшити метаболізм, підвищити кров’яний тиск тощо. Якщо цей процес буде тривати надто довго, тіло людини не витримає напруги і почнеться виснаження. У дівчат можуть спостерігатися збої менструального циклу, оскільки кортизол певною мірою впливає на овуляцію. Як наслідок, студенти відзначають затримку менструації [11, 12].

Отже, у медичних університетах студенти, а особливо ті, що відповідально ставляться до навчання, найчастіше хворіють на різні захворювання та навіть не помічають, чому це відбувається. Саме тому дуже важливо дбати про чергування навчання та відпочинку, здорового сну.

З боку медичних закладів освіти було б ефективно робити розклади занять згідно гігієнічних вимог, оскільки це допоможе студентам більше піклуватися про свій стан здоров’я, вчасно помічати симптоми хронічного стресу у себе, а значить, якість засвоєння матеріалу підвищиться.

До однієї з таких особливостей належить графік роботи студентів протягом дня. Зокрема, в Українській медичній стоматологічній академії перша пара починається о 9.30 ранку, а остання четверта пара закінчується об 15.55, натомість у інших навчальних закладах значно раніше. Це говорить про те, що майже весь день студент навчається, але й весь вечір і навіть вночі він продовжує займатися розумовою працею, готуючи домашнє завдання. Розумова праця вимагає менше енергетичних затрат ніж фізична. Але в даному випадку постійна, інтенсивна, можна навіть сказати не контрольована розумову праця потребує постійного зростання потреб головного мозку в кисні, якого постійно не вистачає при такому графіку життя студентів. Ще однією особливістю навчання у вищих навчальних закладах медичного спрямування і наприклад на кафедрі анатомії людини УМСА це використання під час занять досить специфічних засобів унаочнення. А саме демонстрація на кожному занятті різних видів натуральних препаратів. Але ні викладач ні студент не може передбачити яка буде психологічна реакція на близький контакт із трупним матеріалом. Бо на першому курсі вік студента, як правило, не перевищує 17-18 років, що співпадає з дуже вразливим підлітковим періодом розвитку і формування нормальної психіки. Вивчення предмету анатомія людини, окрім постійної візуалізації, потребує складної навички – вивчення нової іноземної мови, що вимагає підвищення активності розумової праці. Вся анатомічна номенклатура викладена латинською мовою і для студента першокурсника ще одне випробування [13].

Як відомо, бажаного успіху у адаптації здобувачів освіти до нових умов навчання можна досягти лише у випадку, якщо на кафедрі буде панувати принцип, за яким викладач на кожному занятті, незалежно від того, буде це лекція чи практичне заняття, вважатиме своїм обов'язком проводити навчальний процес зі студентами як єдину навчально-виховну дію. Перш за все, це стосується високої самодисципліни викладача, заздалегідь продуманої, хронологічно розрахованої програми заняття. Тільки за цих умов студент в особі викладача вбачає доброзичливу, добропорядну, гуманну, високо інтелектуальну, інтелігентну особу, яка зацікавлена в передачі своїх знань, життєвого досвіду в такій мірі, щоб студенту забажалося брати з нього приклад.

Список використаних джерел:

1. Корчан Н. О. Роль викладача у професійній адаптації студентів-першокурсників / Н. О. Корчан // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України : матеріали Всеукр. наук.- практи. конф., 12 жовт. 2017 р. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, ВДНЗУ "Українська медична стомат. академія", Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М.В.Остроградського, Полтав. держ. аграрна академія ; за заг. ред. М.В.Гриньової. – Полтава, 2017. – С. 17–19.
2. Калошин В. Ф. діяльності / В. Ф. Калошин / Практична психологія та соціальна робота. — 2004. — № 9. — С. 60— 67.
3. Медична психологія / [С. Д. Максименко, І. А. Коваль, К. С. Максименко, М.В. Папуча] ; за ред. С. Д. Максименка. — Вінниця : Нова Книга, 2008. — 520 с.
4. Русинка І. І. Психологія : навч. посіб. / І. І. Русинка. — К. : Знання, 2011. — 407с.
5. Калошин В. Ф. Як долати стрес у педагогічній діяльності / В. Ф. Калошин // Практична психологія та соціальна робота. — 2004. — № 8. — С. 58— 68.
6. Наугольник Л. Б. Психологія стресу : підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів : Львівський державний університет, 2015. – 324 с.
7. Корчан Н. О. Роль викладача у профілактиці втоми студентів-першокурсників під час адаптації до навчання / Н. О. Корчан // Технології здоров'язбережування в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи : матеріали Всеукр. студ. наук.- практи. конф. / за заг. ред. О.О.Момот, Ю. В. Зайцевої, Ю. В. Солохи [та ін.]. – Полтава : Сімон, 2019. – С. 57–61.
8. Місютіна В. С. Вплив стресу на здоров'я людини / В. С. Місютіна, Н. О. Корчан // Здоров'я людини: теоретичні, практичні та методичні аспекти : матеріали Всеукр. наук.-практи. конф. / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астрая, 2015. – С. 69–71.
9. Ганонг В.Ф. Фізіологія людини: пер. з англ. Підручник для студ. вузів. – Л.: Бак. – 2002. 784 с.
10. Шапаренко П.П., Смольський Л.П. Анатомія людини: у 2 томах. – Київ: Здоров'я, 2003. – Т.2. – 376с.
11. Гонський Я.І., Максимчук Т.П. Біохімія людини: Підручник. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 736 с.
12. Ендокринологія / П.М. Боднар, О.М. Приступюк, О.В. Щербак та ін.; За ред. проф. П.М. Боднара. – К.: Здоров'я, 2002. – 512 с.

13. Корчан Н. О. Попередження психосоматичних розладів під час адаптації студентів першокурсників до навчання у вищих медичних закладах / Н.О.Корчан // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVII Каришинські читання), м. Полтава, 28–29 травня 2020 р. / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2020. – С. 224–227.
14. Корчан Н.О. Особистісний підхід до здобувачів освіти під час навчально-виховного процесу. / Н.О. Корчан, І.В. Звягольська//Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини: матеріали міжнар. наук.-практ. конф./за заг. ред. проф. С.В. Пилипенка.–Полтава: Астроя, 2020.–С. 103–106.

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В МУЗЕЙНИХ ПРОСТОРАХ ПОЛТАВЩИНИ

*Андрух Л.О.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ткаченко Андрій Володимирович* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Музеї – важлива частина життя суспільства. Вони створені для збереження культурно-історичних і природничо-наукових цінностей, накопичення та поширення знань через вивчення унікальних пам'яток матеріальної культури. В наш час музеї потрібні в першу чергу молоді, бо дуже важливо знати історію рідного місця та культурну спадщину наших предків. З давніх часів звичаї та традиції займали одне з вагомих місць в житті. Тут ми згадуємо фольклор, обряди, які об'єднують нас в один народ. Буття від наших предків і до сучасності вже неможливо уявити без обрядів, які охопили все наше життя. В наш час деяких традицій вже немає, вони відійшли, або трансформувались та стали більш сучасними. Але без них навіть в сьогоденні дуже важко усвідомити повноцінне співіснування народу [1].

Традиції та звичаї становлять основну частину соціокультурної діяльності закладу музею. Слід зазначити і те, що останнім часом музейна діяльність еволюціонувала, змінившись від простого нагромадження користувачів до соціокультурної діяльності з користувачем. З уявленням про музеї ми можемо дійти висновку, що музей є соціальним інститутом, який виконує соціокультурні функції. Якщо спробувати прослідкувати процес становлення соціального інституту музею, то можна виділити деякі його етапи:

По-перше, виникнення потреби у зберіганні досягнень людства в різних галузях.

По-друге, існування спільної мети в тому чи іншому суспільстві. Тобто, виникнення музеїв відбувається тоді, коли співпадають цілі суспільства і окремих спільнот (колекціонерів, патріотів, які намагаються зберегти культурно-історичну спадщину тощо) і окремих особистостей.

По-третє, поява цінностей і правил поведінки. З появою музею формується нове ціннісне відношення до минулого, яке зосереджується в предметах.

По-четверте, цінності і музейні правила поведінки закріплюються в моралі і праві.

Потреба у музейній діяльності займає значне місце в загальній структурі потреб людини. Чисельні археологічні знахідки свідчать про те, що з розвитком людства, все більше зберігались предмети – носії соціальної пам'яті: від амулетів, які передавались із покоління в покоління, до більш складних культових предметів, які, поряд з релігійним змістом, мали і певну естетичну цінність. Тобто, виникнення і розвиток музеїв пов'язане з діяльністю людей і визначено їх природними потребами [1].

В музеї як соціальному інституті є чіткий розподіл праці, який здійснюється за декількома напрямками: науково-дослідницьким, експозиційним, реставраційним, фондовим, маркетинговим тощо. Крім того, будь-який соціальний інститут має певні культурні символи.

Наприклад, в інституті держави – герб, прапор. В музеї культурні символи розрізняються у відповідності з їх типами і видами.

Отже, музей як соціальний інститут – це установа, яка координує і організує діяльність людей по збереженню минулого, передачі знань про нього.

Наприклад, функція охоронна притаманна будь-якому власнику, функція науково-дослідницька створилась в результаті потреби в систематизації чисельних експонатів, які поступали до Європи як результат різних мандрівок, експедицій. Тобто, музей, як соціальна система, має відповідну морфологію, функцію, динаміку [2].

Для всебічного дослідження ролі музею як соціальної структури важливим є застосування історико-ситуаційного і історико-ретроспективного підходів.

Зміни в цьому напрямку дали можливість покращити стереотипне уявлення про музей, як перш за все споруду з експонатами, і перетворили музей в культурний центр для суспільства. В свою чергу стрімкий прогрес у розвитку установи призвів до нових форм роботи закладу.

В наш час дещо змінилися потреби користувача музею. Аудиторії вже не цікаво просто погуляти музеєм, подивитись експонати, дізнатись інформацію, вона хоче відчувати її. З цього і виходить, що музей починає впроваджувати нову форму роботи, він дає змогу користувачам дізнатися про історичні пам'ятки не тільки з слів екскурсовода, а ще й на власні очі подивитись деякі традиційні елементи наших предків, які демонструються через театралізоване дійство. Таким чином, відвідувач вже не просто слухає та розглядає музейні експонати, а сам долучається до дійства, після чого отримує купу спогадів та краще засвоює інформацію. З цього випливає те, що соціокультурна діяльність стала позитивним фактором, що вплинув на розвиток музейної справи [3].

В наш час працівники музею дещо відійшли від звичних, застарілих форм роботи та виконують наступні: інформаційну, просвітницьку, художню, культурно-дозвіллеву. Кожна з них в свою чергу націлена на результативну роботу закладу [1].

Працівники музею розробляють проекти та заходи, що в себе включають весь спектр народних звичаїв та традицій.

Широкої популярності набрали етнографічні театралізовані заходи, саме через таку форму роботи, доволі легко домогтись очікуваних результатів, а саме попиту на продукт. Продукт – послуга яку надає заклад з в процесі культурної діяльності на основі експонатів, що несуть за собою певну інформацію та служать для задоволення громадянами своїх творчих, духовних, дозвіллевих потреб. Ціль даних заходів полягає у популяризації народних звичаїв українського народу.

Список використаних джерел:

1. Музеї – духовні острови Полтавщини: інформаційно-бібліографічний посібник / уклад. Т. М. Базир; обласна бібліотека для юнацтва імені Олеса Гончара. Полтава, 2019. Вип 1. 32 с.
2. Самородов В. М., Кигим С. Л. Постаті природознавства та музейництва Полтавщини (XIX–XX ст.) / За наук. ред. В. М. Самородова. Полтава: Дивосвіт, 2016. 144 с.
3. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ

*Андрушкевич В.О.
Полтава, Україна*

Мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально – виховного процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але є рушійною силою удосконалення особистості в цілому. Формування мотивації у студентів до навчально – пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасного навчання. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановою завдань формування у студентів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції. Соціальний заказ суспільства вимагає від закладів освіти підвищення якості навчання та виховання, розвиток та формування конкурентно спроможного випускника, запобігання формалізму в оцінці результатів труда студентів та викладачів. [2].

Для реалізації поставлених завдань без STEM-освіти не обійтись. Використання STEM-елементів допоможе розв'язати проблему браку мотивації студентів. Звісно, перша складова мотивації – це інтерес самих студентів. І це не про розваги й спрощення, а про те, щоб показати, що світ у всіх його проявах єдиний і може бути пізнаним. Складно, але цікаво. Елементи STEM-освіти на заняттях хімії включають:

1. Інтегроване навчання, де STEM-освіта поєднує у собі проектний та міждисциплінарний підхід. В основі лежить інтеграція природничих наук та технічної творчості. Практично у будь-яку тему з хімії можна інтегрувати відомості з біології, фізики, геології, математичні розрахунки, моделювання реальне та віртуальне.

2. Застосування отриманих знань у реальному житті. Часто студенти

просто не розуміють, як саме вони можуть застосувати знання з хімії у подальшому. В програму уже закладено ряд навчальних проєктів у яких студенти вивчають не просто абстрактні дані, а створюють конкретний продукт. Наприклад, на лабораторних роботах з хімії студенти визначають жорсткість води, досліджують рН ґрунтів своєї місцевості, заміряють параметри бурових розчинів, аналізують мінерали, переганяють нафту, тестують нафтопродукти.

3. Розвиток критичного мислення. STEM-освіта нерозривно пов'язана з критичним мисленням та спрямована на його розвиток. Студенти мають навчитися на основі отриманого досвіду, аналогій та узагальнень, самостійно орієнтуватися навіть у складних ситуаціях та вирішувати проблеми без сторонньої допомоги.

4. Робота в команді поєднує вміння студентів вчитися і працювати разом, висловлювати свої ідеї та пропозиції, дискутувати, обґрунтовувати власну думку та позицію, разом робити висновки, оцінювати свою роботу та внесок у роботу команди.

5. Проєктне навчання пов'язано з вмінням шукати та критично опрацьовувати інформацію з різних джерел, вчитися на власних помилках, не боятися помилитися, якісно презентувати свою роботу необхідні в сучасних умовах. Створюючи проєкти, які дійсно працюють, студенти не просто навчаються, а й підвищують власну самооцінку, всебічно розвиваються.

6. Підготовка до бурхливого технічного розвитку нерозривно пов'язана зі світовим прогресом, але навчання не завжди встигає за цим розвитком. Виникає необхідність використання сучасних методів та технологій навчання таких як: “перевернуте навчання”, “змішане навчання”, робота у віртуальних та віддалених лабораторіях (GoLab), що дозволяє зробити заняття сучасними та цікавими для студентів. І навіть якщо студенти не оберуть у подальшому професію, пов'язану безпосередньо з хімією вони будуть цілком готові до нових технологій. [1]

Елементи STEM-освіти пропонується використовувати в позанавчальних заходах з хімії, наприклад при святкуванні Дня Моля. День Моля - неофіційне свято, яке щорічно, з 1991 року, відзначають хіміки, студенти та любителі хімії 23 жовтня з 6:02 до 18:02. Час та дата отримані з числа Авогадро, яке становить приблизно $6,02 \times 10^{23}$ і визначає кількість частинок (атомів, молекул, йонів) в одному моль речовини, однієї із основних одиниць системи СІ. Число Авогадро ($6,02 \times 10^{23}$) хіміки Північної Америки прочитали як дату – 10 місяць 23 число, і час – 6 годин 02 хвилини. “Mole” (англ.) – кріт. Тому символом «Дня моля» є хімік-кріт якому присвячуються цікаві тематичні газети і малюнки студентів.

Проводиться воркшоп (колективний навчальний захід, учасники якого отримують нові знання та навички в процесі динамічної групової роботи). Присутні на воркшопі знайомляться з доповідями та рефератами студентів, в яких розповідається про життєвий і творчий шлях Амедео Авогадро. Виступи супроводжуються мультимедійними презентаціями, відеофільмами, цікавими матеріалами, активною роботою в групах. Студенти дають оригінальні відповіді та веселі поради на жартівливі «хімічні» питання.

STEM-освіта дає позитивний ефект у навчанні. Використання STEM-елементів допоможе розв'язати проблему браку мотивації студентів, залучить їх до активної загальної діяльності, сформує пізнавальний інтерес.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П.Наволокова. — Х.: Вид. група «Основа», 2011. — 176 с. — (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
2. Зламанюк Л.М. Мотивація до навчання як умова розвитку творчого мислення учнів різних вікових груп//Біологія і хімія в сучасній школі. - 2013. - № 4. – С.7.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ В ПОПЕРЕДЖЕННІ ПОРУШЕНЬ ЗОРУ В УЧНІВ

Артюх А.І.

Полтава, Україна

Здорові очі – це важлива складова загального здоров'я людини. Завдяки органу зору ми сприймаємо навколишній світ, маємо уяву про форму та величину предметів що нас оточують, про їх розміщення у просторі, про швидкість і напрямок їх руху, колір та ступінь освітлення.

За результатами досліджень порушення зору є найпоширенішим відхиленням у стані здоров'я учня, щороку погіршення зору виявляють у близько 250-270 тисяч дітей середнього та старшого шкільного віку України. Майже 3 мільйони дітей – мають поганий зір, що негативно впливає на їх життя, знижуючи рівень працездатності та викликаючи цілий ряд психологічних відхилень[6]. Безпосередній вплив на збільшення даної статистики має стрімкий розвиток новітніх технологій у навчальному процесі, масова комп'ютеризація, пов'язана з викликами сьогодення та ненормоване навчальне навантаження.

На сьогодні найпоширенішими видами порушень зору у дітей середнього та старшого шкільного віку є короткозорість (міопія), далекозорість (гіперметропія), амбліопія, косоокість, астигматизм.

Короткозорість (міопія) – порушення гостроти зору, при якому людина добре бачить зблизька, але погано розрізняє предмети, що знаходяться на відстані. Це порушення зумовлене тим, що фокус зображення розташовується перед сітківкою ока. Причинами виникнення короткозорості є неправильна форма очного яблука, за якої його довжина більша ніж висота, збільшення його розмірів, спровоковане ослабленням склери в результаті високого внутрішньоочного тиску, що може бути пов'язане з наявністю запальних захворювань та травм очей, надмірне переломлення зображення в рогівці, а особливо в кришталику; патології серцево-судинної системи, наприклад, гіпертензії; цукровий діабет, хвороби печінки; стрес, надмірні фізичні або розумові навантаження; спадковість[4].

Далекозорість (гіперметропія) є ще одним видом порушень зору, при якому, на відміну від міопії, зображення на сітківці формується поза її поверхнею. Ця вада зору призводить до розмитості зображення на близькій відстані та викликає постійну напругу очних м'язів, що провокує виникнення головного болю та швидку стомлюваність очей навіть при мінімальній роботі[3]. Основними причинами виникнення далекозорості у

людини є неправильна форма очного яблука, порушення в заломлюючих структурах ока спадковість. Виявлення далекозорості у дитячому віці – серйозна проблема, що потребує негайного лікування, так як його відсутність може спровокувати розвиток амбліопії та косоокості.

Амбліопія (ледаче око) – вид порушення, при якому спостерігається розлад зорового аналізатору, коли людина не може зіставити побачене двома очима в єдину цілісну картинку, але наявних змін в очному яблуці не фіксується[1]. Причинами даної вади зору може бути косоокість; спадкове порушення в заломлюючих структурах ока; порушення скорочення та розслаблення очного м'яза, еластичності кришталика та зв'язок навколо нього; вроджені аномалії рогівки або кришталика (непрозорість, вроджена катаракта); травми та хірургічне втручання.

Косоокість (страбізм) – вид порушення зору, при якому один або обидва ока відхиляються від зорової осі у напрямку до даного об'єкту. Серед дітей набута косоокість зустрічається рідко (2% від усіх випадків), а от вроджена є доволі розповсюдженою вадою (приблизно 1 з 400 дітей народжується із страбізмом), але згідно статистиці у шкільному віці кількість захворювань на косоокість зростає аж до 10 %. Причинами даної вади зору можуть бути: вроджені аномалії в розвитку зорового апарату; параліч; тяжка психотравма; травми при пологах; травми очей та його м'язів в більш старшому віці; захворювання центральної нервової системи тощо[5].

Астигматизм є ще одним видом порушень зору, при якому відсутня фокусна точка, що провокує викривлення зображень в різних напрямках. Люди з даною вадою бачать навколо неправильні форми, нечіткі лінії, спотворені розміри. Основною причиною виникнення астигматизму вважають спадковість, але може бути й набутий астигматизм, викликаний: рубцевими змінами рогівки; травмою ока; операцією на очах; запаленням рогівки ока (кератит); дистрофічними змінами очного яблука[2].

Оскільки значну частину свого часу діти проводять на заняттях в школі, то важливу роль в попередженні порушень зору в учнів має саме вчитель. Наводимо перелік порад для вчителя, які можуть допомогти попередити порушення зору в учнів:

1. На початку кожного навчального року перед розсадкою учнів вчитель має перевірити гостроту зору кожного з них, запросивши медичну сестру.

2. Вчитель повинен регулярно нагадувати учням про необхідність дотримання правильної пози сидіння на уроці та контролювати відстань на якій учень працює за комп'ютером.

3. Необхідно не забувати робити паузи під час уроків, щоб дозволити учням відпочити і тим самим зменшити напругу очей, для цього можна проводити фізкульт хвилинки.

4. Вчитель має слідкувати за достатнім забезпеченням освітлення в класній кімнаті.

5. Можна розробити спільно з учнями цікаві стенди, наповнені корисною інформацією про важливість дотримання здорового способу життя та відпочинок під час занять.

6. Проводити виховні години присвячені темі здоров'я очей.

7. Вчитель має приділяти важливу увагу прищепленню учням корисних звичок та надавати поради з використання електронних пристроїв, наприклад, користування смартфоном у режимі «нічного світла», регулювання яскравості екрана тощо.

8. Якщо вчитель помічає, що у когось з учнів є проблеми зі здоров'ям очей, то необхідно негайно звернутися до батьків та порадити їм піти до лікаря для перевірки зору.

Отже, вчитель повинен досконало володіти методами та прийомами профілактики зорового напруження, що сприяють збереженню зорового аналізатора та опановувати певні валеотехнології.

Список використаних джерел:

1. Амбліопія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doc.ua/ua/bolezn/ambliopiya>
2. Астигматизм – що це за хвороба, причини, симптоми і лікування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dobrobut.com/ua/med/c-astigmatizm-cto-eto-za-bolezn-priciny-razvitia-simptomy-i-licenie>
3. Далекозорість – що це таке, причини розвитку, лікування і корекція. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dobrobut.com/ua/med/c-dalnozorkost-cto-eto-takoe-priciny-razvitia-licenie-i-korrekcia>
4. Клопоцька Н. Г. Як перемогти короткозорість? / Н. Г. Клопоцька // Країна знань : Науково-популярний журнал для юнацтва. – К. : 2008. – № 5. – С.35-37.
5. Косоокість. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ocular.com.ua/treat/kosookist/>
6. Найуразливіша категорія населення щодо погіршення зору. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/301135>
7. Профілактика порушення зору у дітей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://majestic.org.ua/profilaktika-porushennya-zoru-u-ditej/>

ЛЮДИНОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

Бабенко І. В., Захарова В.В.

Полтава, Україна

«...Визнання людини у нашому суспільстві «мірилом усіх речей» актуалізує важливість ролі керівника навчального закладу та його людинознавчої компетентності у процесі оновлення шкільної освіти», – переконана вітчизняна науковиця Л. В. Вознюк [3]. Адже якщо надзвичайно важливими ознаками справді компетентнісного управління ми називаємо здатність освітянського менеджера згуртовувати навколо себе і своїх творчих ідей педколектив, креативно реалізовувати їх у життя, спрямовувати його на особистісно зорієнтований підхід буквально до кожного учасника навчально-виховного процесу, активно сприяти гармонізації міжособистісних стосунків, тобто бути і формальним, і неформальним лідером водночас, то це і є прямими ознаками того, що такий управлінець посеред різних компетентностей, котрими володіє, має і цілком достатньо розвинену людинознавчу – без перебільшення – головну, центральну за своєю суттю [2].

І така компетентність менеджерів освіти набувається, зазвичай, роками, а далеко не тільки під час навчання в ЗВО. В основному – через щоденну практику життя, соціумний розвиток особистісних психологічних якостей [5]. Тому, безперечно, допомагає і метод, який нині стає дієвим гаслом перш за все педагогіки: «Освіта – протягом усього життя!», оскільки, хто, як не педагог, має постійно вчитися, самовдосконалюватися, адже увесь світ у XXI ст. змінюється карколомно, а перш за все – діти, як найбільш чутлива до всього нового частка людського соціуму. Допитливий розум педагога у нелегких психолого-педагогічних колізіях менеджменту звертається за розвідками з цього питання, за практичними порадами до наукових джерел. Та виявляється, незважаючи на досить велику кількість досліджень компетентностей, загалом, і компетентностей у педагогіці, зокрема, питання взаємозв'язку лідерства з людинознавчими якостями менеджерів, у тому рахунку – й освітніх, висвітлюється сучасними науковцями явно недостатньо. Між тим, формування комплексу компетентностей з людинознавчою – як центральною, на думку А.А.Грушевої [4], необхідно майбутньому спеціалісту од педагогічного менеджменту задля адекватного виконання професійних завдань, для інтегрованих навколо саме цієї компетентності певних особистісних якостей, перш за все – етичних, особистісних норм поведінки, котрі забезпечать успішне управління дуже різними людьми. І тут величезну позитивну роль відіграють такі якості лідера як здатність до емпатії, непідробного інтересу до потреб людей та їх почуттів, вдалій кооперації зусиль колективу, групової роботи, до дієвої турботи про розвиток своїх власних здібностей та здібностей членів педколективу, учнівського, батьківського; відповідальність, і перш за все – перед самим собою – за втілення власних ідей та ідей інших людей стосовно своєї організації, зокрема, та соціуму, загалом; уміння допомагати й підтримувати оточуючих; відкритість і здатність до втілення у життя новітніх ідей, щира готовність експериментувати; соціальна компетентність при реалізації власних цілей у живоплинному конкурентному середовищі.

Якщо, досліджуючи специфіку професійної діяльності менеджерів і виокремлюючи структурні компоненти професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій, Л. В. Афанасьєва називає: функціональний компонент, а його складовими компетентностями: економічну, професієзнавчу, управлінську, прогностичну, контрольну) і особистісний компонент, який, за суттю своєю, – глибинно-лідерський (компетентності – мотиваційно-вольова, рефлексивна, морально-духовна), то соціальний компонент з його складовими компетентностями, а саме: комунікативною, іншомовно-комунікативною, інтеркультурологічною, компетентність у подоланні міжособистісних-колегіальних, корпоративних та іншого роду конфліктів в освітньому закладі, в освітньому просторі загалом) – ставиться нею на центральне місце [1, с. 7]. І цей автор не поодинокий у таких своїх наукових розвідках: безліч дослідників справедливо, як на нашу думку, припускають: саме мистецтво міжособистісного спілкування, тобто в основному неконфліктне, здатність до постійної самооцінки, вміння робити правильні висновки з конфліктів, –

то щонайважливіший фактор успіху менеджерів, а особливо – освітніх, адже левову частку часу вони витрачають на комунікацію одне з одним, з вищим керівництвом, з педколективом (а це, в основному, – педагогині – люди, як правило, зі складною психікою), вихованцями (велика частка котрих – підлітки), їхніми батьками.

Вміння вдало користуватися інформаційно-комп'ютерними технологіями задля безпечного спілкування у мережах інтернету – то також аспект сучасної людинознавчої компетентності лідера освітньої організації, бо це – володіння мистецтвом налагодження специфічних зовнішніх зв'язків [6].

Відтак, підсумовуючи, скажемо, що найважливішою компетентністю лідера в освіті є саме людинознавча – як центральна складова його лідерської суті.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : Автореф. дис. ...канд. пед. наук. Спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Кіровоградський держуніверситет ім. В. Винниченка. 2013. 20 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nz_p_2012_112_9 (дата звернення: 11.02.2023).
2. Бех І. Д. Компетентнісний підхід як освітня стратегія. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8772/1/534%20Бех.pdf> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Вознюк Л. В. Роль менеджера освіти в оновленні сучасної школи. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2013/8_1/visnuk_28.pdf (дата звернення: 14.04.2023).
4. Грушева А. А., Пілевич О. А. Формування управлінської компетентності у культурно-освітньому середовищі вищого навчального закладу : Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Вип. 16. С. 203 – 207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017 (дата звернення: 17.05.2023).
5. Мазаракі А. А., Ткаченко Т. І. Компетентнісна модель менеджера в галузевих стандартах вищої освіти України. Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 11 – 12 квітня 2013. У 2 т. Дніпро, Біла К.О. 2013. Т. 1. С. 3-5.
6. Яценко О. М. Лідерські якості в структурі складових компетентностей менеджерів. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/51a8eccc-1531-4c0f-882c-f97619afc11a/content> (дата звернення: 12.03.2023).

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПОВАГИ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Бабенко І.В.

Полтава, Україна

Розпочинати педагогічний вплив на дітей, як майбутніх учнів, студентів, стосовно їхньої академічної доброчесності, звісно, потрібно ще з молодшої школи. А коли вже маємо справу зі студентами університетів, котрі повинні займатися самостійними науковими роботами, виготовляти особливий – інтелектуальний продукт, користуючись при тому теоретичними та практичними засадами для його виготовлення, розробленими вченими-попередниками, тут, перше, необхідно знайомити їх, і глибоко, з існуючим – у світі загалом, а в Україні зокрема, – чинним законодавством, прищеплювати інтерес не лише до загальновідомих постулатів авторського права, захисту інтелектуальної власності (ІВ), але й до нюансів їх використання саме в науці [5, 7].

Задля цього у нашій країні вже існують необхідні структурні елементи соціуму. Це, як і повсюди у світі, «Політична свобода, законодавча структура, життєво важливі установи, а також культура, заснована на ІВ, можуть вважатися суттєвими структурними елементами суспільства, що спирається на ІВ і стимулюється ІВ» [5, с. 339]. А задля того, аби «...виявити цінність інтелектуальної власності, для суспільства та реалізувати її повною мірою... має існувати відповідне середовище, у якому ці складові присутні та досконало функціонують. Відсутність будь-якого з них призводить до застою і занепаду економіки, зникнення творчого духу і винахідництва, є причиною нежиттєздатного клімату для бізнесу, втрати його стабільності або надійності» [там же]. Й тут майбутні соціумні наукові ролі нашого студентства потенційно величезні.

У Законі України «Про вищу освіту» поняття «академічна доброчесність» визначається як «...сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту» [4], цим Законом та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. І тим самим на найвищому, законодавчому рівні утверджується необхідність щонайвищої якості вищої освіти. Така якість передбачає здійснення цілої системи спеціальних процедур та заходів, зокрема, беззастережну відсутність плагіату у наукових роботах, тобто: «...забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату» [там же]. У Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зазначається і про «...дотримання засад доброчесної конкуренції» [3] у наукових пошуках, публікаціях тощо.

Але «Не плагіатом єдиним»... Тож і «Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності

визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог законодавства» [1].

Міжнародний центр академічної доброчесності (Ратлендський інститут етики в університеті Клемсона («...один з найпрестижніших вишів США, котрий співробітничав з American Association of State Colleges and Universities (AASCU), Association of Public and Land-Grant Universities (APLU), Oak Ridge Associated Universities (ORAU). Sport affiliations and memberships: National Collegiate Athletic Association (NCAA)» [9] у Південній Кароліні (місто Клемсон, США) у 2012 р. створив декларацію «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» («Fishman 2012») [10], звертаючись тим самим практично до усього сучасного наукового світу Землі.

Згідно з нею, академічна доброчесність – це відданість дружній академічній спільноті (навіть і перед лицем немалих труднощів), а також – цілій низці фундаментальних цінностей із шести щонайголовніших ланок: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності, мужності. Це, зокрема, й пошук наукової істини за допомогою інтелектуальних та особистісних чеснот; й мікроклімат взаємних довірливих, а значить – справедливих стосунків у науковому колективі; й повага до різності, незвичності, сміливості, навіть парадоксальності з точки зору класичної науки гіпотез, припущень, думок, ламання закоружлих стереотипів; й особиста відповідальність за свої публікації, висновки; й мужність при відстоюванні власних ідей, не дивлячись на протистояння інших, вже добре відомих, усталених; труднощі іншого характеру тощо.

«До основних завдань, які ставить перед собою заклад вищої освіти, відносимо не лише провадження освітньої та наукової діяльності, але й формування та утвердження у студентів моральних цінностей, громадянської позиції, відповідальності, вміння вільно мислити й самоорганізовуватися в сучасних умовах. Розвиток інформаційних технологій, карантин, запроваджений через пандемію Covid-19, актуалізували проблему модернізації системи освіти, що і знайшло своє конкретне й чітке відображення у новітній концепції дистанційного навчання. Світ стрімко змінюється: спостерігаємо глобальну тенденцію навчання у режимі онлайн. Перед усіма учасниками освітнього процесу постають нові виклики. Чинник дисципліни принципово змінюється від домінанти «зовнішньої» (влада/авторитет викладача), до домінанти «внутрішньої» (самодисципліна), а чинник соціалізації змінюється чинниками Soft Skills. В умовах дистанційної освіти ускладнюється процес регулювання академічної доброчесності. Саме тому ця проблема є важливою та актуальною», – виписано у декларації «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» [9]. Відповідно до вище сказаного, спеціальні інформаційні бюлетені останніх років (щодо чесності дистанційного навчання) МОН України [8] рекомендують, зокрема, пояснити студентам:

вимоги етичного кодексу, академічної доброчесності не знімаються з порядку денного в умовах дистанційних способів освіти, а дотримання найголовніших цінностей такої доброчесності ще важливіші у час випробувань, в умовах «жорсткої невизначеності» [6, с. 50].

Особливий нюанс щодо розуміння поняття істинного плагіату – то так званий «самоплагіат». Як нам періодично роз'яснює МОН України, він стосується саме «...наукових результатів, а не будь-яких текстових фрагментів. Вимоги щодо переформулювання текстів при підготовці дисертацій, монографій, наукових статей, кваліфікаційних робіт студентів позбавлені сенсу, оскільки переформулювання не впливає на сутність наукового результату. Якщо самоплагіат є, то ніяке переформулювання його не усуває. З іншого боку, не всі текстові збіги є самоплагіатом. Зокрема, не є самоплагіатом текстові збіги, що не містять наукових результатів автора, а стосуються опису стану предметної області та відомих результатів досліджень інших авторів, опису відомих методик досліджень тощо. Такі текстові збіги з власними попередніми результатами автора не потребують посилань на ці публікації чи оформлення відповідних текстових фрагментів, як цитат» [8].

Підсумовуючи, можна сказати: формування у студентів українських університетів глибокої поваги до академічної доброчесності як права кожного на інтелектуальну власність, бажання кожного у науці сказати власне цікаве, а не «запозичене» слово, врешті-решт досягне поставлених цілей: зміцнення нашої економіки, тобто впевненості у завтрашньому мирному дні, як це є у розвинених країнах, вихід України на авансцену великих наукових, технічних, гуманітарних відкриттів ХХІ століття.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Академічна доброчесність – обов'язкова складова забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://oduvsv.edu.ua/news/академічна-доброчесність> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Закон України Про вищу освіту. URL: <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18> (дата звернення: 10.02.2023).
3. Закон України Про наукову та науково-технічну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
4. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.10.2022).
5. Ідріс Каміл Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання : Всесвітня організація інтелектуальної власності. Женева, Швейцарія. Переклад з англ. К., ТОВ Прок-бізнес. 2006. 371 с.
6. Кардаш Н. Г. Розробка і прийняття управлінських рішень у педагогічному менеджменті : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022.
7. Кодекс честі академічної спільноти. URL: http://tnpu.edu.ua/naukovarobota/public%20information/Kodeks_chesti.pdf (дата звернення: 15.01.2023).
8. МОН України Лист керівникам закладів вищої освіти, наукових установ До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. URL: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/1_9-263.pdf (дата звернення: 17.03.2023).

9. Фундаментальні цінності академічної доброчесності : Переклад з англ. за виданням The Fundamental Values of Academic Integrity. Вид 2. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсона, США. 1999. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Values-Ukr.pdf> (дата звернення: 11.01.2023).
10. Університет Клемсона : Про університет. URL: https://www.unipage.net/ru/381/clemson_university (дата звернення: 16.03.2023).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В ЗЗСО

*Бабич В. Г.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ткаченко Андрій Володимирович* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

В контексті викликів ХХІ століття, де освіта переживає системні трансформації, важливо мати ефективну систему управління, яка забезпечує високу якість навчання та розвитку учнів.

Визначення поняття управління якістю освіти зосереджується на систематичному підході до планування, організації, контролю та покращення всіх аспектів освітнього процесу. В контексті шкільної освіти управління якістю включає в себе дії керівництва школи, вчителів та інших працівників, спрямовані на досягнення високих стандартів якості навчання та забезпечення оптимальних умов для розвитку учнів [1]. У сучасному світі, де освіта відіграє важливу роль у формуванні компетентного та конкурентоспроможного суспільства, управління якістю освіти набуває ще більшої важливості [2]. Зміни в соціальному, технологічному та економічному середовищі ставлять нові виклики перед школами, вимагаючи розвитку інноваційних підходів до навчання та вдосконалення управлінських процесів.

Управління якістю освіти сприяє покращенню результатів навчання, створенню сприятливого освітнього середовища, розвитку професійних навичок вчителів, залученню батьків та громадськості до навчального процесу [1]. Це дозволяє забезпечити ефективну підготовку учнів до життя в сучасному світі, розвинути їх потенціал та забезпечити сталу освітню якість.

Основні принципи, які повинні бути в основі управління якістю освіти в школі включають лідерство та відповідальність, постійне вдосконалення, врахування потреб учнів, співпрацю та партнерство, орієнтацію на результати, залучення вчителів та фахівців, використання доказової практики та участь учнів у процесі управління [5].

Один з важливих принципів – орієнтація на учня. Персоналізований підхід до кожного учня, врахування його потреб і інтересів сприяє досягненню кращих результатів навчання.

Другим важливим принципом є залучення всіх зацікавлених сторін, таких як вчителі, батьки, учні та шкільне керівництво, до процесу управління якістю освіти. Взаємодія та обмін інформацією сприяють

вирішенню проблем, покращенню комунікації та створенню сприятливої освітньої атмосфери.

Співпраця та взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу відіграють важливу роль у досягненні якості освіти [5].

Інші принципи, такі як постійне професійне зростання вчителів, використання сучасних педагогічних підходів та орієнтація на результати, також є досить важливими. Школа повинна встановлювати мірки успішності, які дозволяють визначити досягнення поставлених цілей та стандартів якості. Це допомагає ідентифікувати сильні та слабкі сторони освітнього процесу, а також вживати необхідні заходи для подальшого вдосконалення.

Освіта є ключовим фактором в успішному майбутньому суспільства, і управління її якістю в школі є необхідним елементом для досягнення цього [3].

Завдяки цим принципам, управління якістю освіти в школі спроможне адаптуватись до змін у суспільстві та відповідати на потреби сучасних учнів [4]. Це включає в себе індивідуальний підхід до навчання, застосування передових методів та технологій, активну взаємодію з батьками та громадськістю, а також постійне оновлення програм та змісту навчання.

Остаточно важливість управління якістю освіти в школі полягає у створенні умов для навчання, розвитку та досягнення успіху кожного учня. Це сприяє підготовці молодого покоління до викликів сучасності і формуванню майбутнього суспільства, заснованого на знаннях, критичному мисленні та творчості.

Список використаних джерел:

1. Бережна, Л. О., Лукіна, Т. В. Управління якістю освіти в школі: теорія і практика. Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. 356 с.
2. Згурідова, В. М. Основи управління якістю освіти в школі. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 182 с.
3. Качан, В. І., Красовська, І. В., Євтушенко, В. П. Управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2016. 288 с.
4. Олійник І. В., Нікітіна І. В. (2017). Управління якістю вищої освіти в Україні: Молодіжний науковий юридичний форум: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, Національний авіаційний університет, 18 травня 2017 р. Том 1. Тернопіль : Вектор, 2017. 356 с.
5. Шилова В. І. Управління якістю освіти: мотиви, принципи та функції. Держава та регіони. *Державне управління*. 2007. № 2. С. 122–124.

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

*Барбінова А.В.
Полтава, Україна*

Особливого значення в часи соціально-економічного перетворення в усіх сферах суспільного життя набуває вдосконалення підготовки студентів - майбутніх фахівців у сфері менеджменту. Основоположним фактором становлення майбутніх менеджерів як суб'єктів науково-дослідницької роботи є чітка мотивація до наукового зростання. У цьому розумінні мотивація –це сфера фахової, практичної діяльності, що передбачає вироблення методів, засобів впливу на поведінку людини в організації задля досягнення особистих її цілей та цілей організації. Тобто процес мотивації базується на внутрішньому спонуканні до дії, що зумовлює суб'єктивно-особистісну зацікавленість індивіда у її реалізації. Мотивацію до науково-дослідницької роботи науковці поділяють на внутрішню (потреба людини в пізнанні, задоволеність від процесу здобуття знань, прагнення до інтелектуального успіху) і зовнішню (перспектива досягти певного соціального статусу, знайти високооплачувану роботу). Внутрішні мотиви є первинними щодо науково-дослідницької діяльності і формуються, виходячи з потреб людини у пізнанні і розвитку.

На кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка залучення студентів до наукової діяльності є пріоритетним напрямком в межах освітніх програм. Так, здобувачі освіти другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 073 Менеджмент активно долучаються до наукової діяльності. Для цього науково-педагогічний склад кафедри підвищує рівень мотивації студентів за такими напрямками:

- оволодіння студентами теоретичними знаннями у сфері наукових досліджень і дослідницькими вміннями, усвідомлення їхньої ролі в процесі професійної діяльності;
- забезпечення продуктивної взаємодії між студентами і викладачами та високого рівня науково-дослідницької компетентності педагогів, які беруть участь у цьому процесі;
- демонстрація власного наукового доробку;
- підтримка ініціативності та самостійності студентів у виборі напрямків наукових досліджень.

Зауважимо, що проблема міжособистісної комунікації є ключовою при вивченні механізмів включення в процеси пізнавальної і дослідницької діяльності іншої особистості, наприклад, під час вибору проблеми дослідження, прийняття рішення, оцінки отриманого результату.

Включеність однієї людини в процес пошуку вирішення завдань іншою може приймати різні форми. Варто відзначити, що мотивація студентів до науково-дослідної роботи повинна бути спрямована на певні здібності студентів. Так, при взаємодії зі студентами потрібно враховувати їхні дослідницькі вміння та враховувати рівень їхніх проєктивних вмінь. Дієвими формами впливу тут слугують організація самостійної роботи,

виконання завдань, які спонукають до пізнавальної активності, вирішення професійно-важливих аспектів педагогічної діяльності. Опора на життєвий досвід студентів активізує у свідомості наявний досвід та дозволяє реалізувати здобуті навички при виконанні науково-дослідницького завдання. Для підвищення рівня мотивації студента важливо розвивати в нього впевненість у тому, що його зусилля приведуть до успіху, а оволодіння ним елементами дослідницької діяльності, прагнення до самовдосконалення, до творчої самореалізації – це його внутрішня мета. В цьому випадку студент буде орієнтований на розвиток нових умінь, підвищення рівня наукової компетентності. Переконавання студентів у практичній необхідності матеріалу, що вивчається шляхом виконання завдань практичного характеру сприяють активізації думок, переконують студентів у необхідності здобутих знань та подальшій перспективі наукового обґрунтування досліджуваного явища.

Реалізація запропонованих методів внутрішньої мотивації магістрантів до наукової діяльності відбувається шляхом залучення здобувачів освіти до таких заходів:

- проведення магістерських досліджень;
- участь у Міжнародних та Всеукраїнських конференціях та семінарах одноосібно або спільно з викладачами кафедри;
- публікація статей у фахових наукометричних виданнях;
- участь у міжнародних грантах, наукових та освітніх проектах;
- участь у конкурсах студентських наукових робіт;
- участь у студентських наукових та проблемних гуртках;
- організація студентського наукового товариства на кафедрі та факультеті;
- співпраця з зарубіжними університетами та науковими установами в рамках діючих угод;
- координування студентських обмінів у рамках проекту «ERASMUS+» та ін.

Процес вибору майбутньої професії, а тому й навчання у закладі вищої освіти сьогодні для багатьох студентів стали прагматичними та цілеспрямованими. Інтерес до професії та її опанування, необхідність здобутих знань, умінь та навичок у подальшій професійній діяльності, особистісний розвиток – це одні з найважливіших факторів успішного навчання студентів та майбутнього професійного самовдосконалення. Студент, професійно визначаючись, віддає перевагу певним видам діяльності, в яких найповніше може реалізувати свої здібності, потреби і життєві плани. Для молоді, яка здобуває відповідну професію, найважливішою є професійна зорієнтованість, тобто її активність у тому виді діяльності, в якому особистість знаходить власний вияв.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Барбінова А.В., Кульга М.О.

Полтава, Україна

Традиційній системі освіти поступається місцем нові інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). На сьогоднішній день знання однієї або декількох іноземних мов є одним із пріоритетів сучасної освіти. Знання іноземних мов, володіння сучасними інформаційними технологіями значною мірою допомагають стати інтелектуальним, високоосвіченим членом суспільства, тому знання і оволодіння ІКТ компетентністю стає обов'язковим для підростаючого покоління і вчителя – для найбільш ефективної організації навчального процесу при оволодінні іншомовною культурою [1].

Щодо поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та її складових серед дослідників немає одностайності. Автори визначають цей термін як:

– знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання [2].

Комп'ютерні технології у навчальному процесі стають незамінним засобом розвитку, виховання, формування комунікативних здібностей учнів. Сьогодні у світовій освітній практиці все частіше піднімається питання застосування інноваційних технологій на уроках іноземної мови у початковій школі. Оскільки основною метою навчання іноземних мов є формування і розвиток комунікативної компетенції учнів та навчання практичного оволодіння іноземною мовою, вчитель має створити сприятливі умови для кожного учня, вибрати такі методи та техніки навчання, що дозволили б усім без винятку виявити свою активність та творчість.

Інтернет-ресурси дозволяють вирішити безліч дидактичних завдань, формувати навички й уміння читання, вдосконалювати вміння письмової мови школярів, поповнювати словниковий запас, формувати мотивацію до вивчення англійської мови.

Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на уроках іноземної мови включають у себе вивчення лексики, відпрацювання вимови, сприймання діалогічного й монологічного мовлення, навчання письма, відпрацювання лексико-граматичних структур. Окрім того, інтернет-ресурси допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію й диференціацію навчання з урахуванням здібностей школярів та їх рівня знань. Учителю потрібно створити для кожного учня умови практичного опанування мови, вибрати такі методи навчання, які б дозволили кожній дитині проявити свою активність і творчість, активізувати пізнавальну діяльність у процесі вивчення іноземної мови [1].

Іноземна мова є важливим засобом міжкультурного спілкування, вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. У зв'язку з цим актуальною стає позиція, за якої здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від коректного використання мовних одиниць, але й від особливих умінь розуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування [3].

Дослідник В. Редько, зазначає, що інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Учень не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається на уроці [4].

У результаті аналізу виокремлено такі переваги інтерактивного навчання перед традиційним:

- у роботі задіяні всі учні класу;
- учні навчаються працювати у команді;
- формується доброзичливе ставлення до опонента;
- кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опановується велика кількість матеріалу;
- формуються навички толерантного спілкування;
- вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми.

На уроках англійської мови варто використовувати методи, що стимулюють учнів до творчої, продуктивної праці, викликають прагнення до активних дій, спілкування і висловлювання власних думок англійською мовою. На допомогу вчителю можуть прийти уроки-казки, уроки-подорожі, уроки-діалоги, уроки-ділові ігри та використання елементів гри в ході уроку, диференційне навчання, інтегровані завдання, уроки-проекти, уроки з використанням комп'ютерних технологій. Під час вивчення англійської мови ефективними інтерактивними методами навчання, що сприяють формуванню комунікативної компетенції учнів, є робота в парах, трійках, змінювані трійки, «карусель», «акваріум», «велике коло», «мікрофон», незакінчені речення, «мозковий штурм», аналіз проблеми, «мозаїка», коло ідей, розігрування ситуації в ролях (рольова гра, імітація), дискусія, ток-шоу тощо. Запропоновані методи та їх складові можна результативно використовувати як на етапах засвоєння навчального матеріалу, так і застосування знань, умінь і навичок. Крім того, елементи інтерактивної технології можна застосовувати одразу ж після викладу вчителем нового матеріалу, замість опитування, на уроках, які присвячені застосуванню знань, умінь і навичок. Використання на уроці запропонованих інтерактивних методів сприятиме: ефективному повторенню вивченої лексики, поповненню словникового запасу; глибокому засвоєнню навичок правильної артикуляції; розвиткові уваги, пам'яті, мислення; формуванню умінь працювати в парах, групах тощо.

Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної і суспільної мети [5].

Список використаних джерел:

1. Андраш Т. Упровадження новітніх освітніх технологій на уроках англійської мови для школярів середньої ланки за підручником Oxfordheroes. / Т. Андраш // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4 (80) – С. 59-61.
2. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. [Електронний ресурс] / Н. М. Бідюк. – Режим доступу до ресурсу: http://virt.ldubgd.edu.ua/konferenc/kon_ikt/Section5/Bidjuk.pdf
3. Тульнова О.В. Використання комунікативного методу навчання іноземного говоріння на практиці / О.В. Тульнова // Англійська мова та література. – – №7. – С. 2-4.
4. Гурова Т. Ю. Формування професійної комунікативної компетентності майбутнього вчителя англійської мови на засадах інтерактивного навчання / Т.Ю. Гурова. // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – №4. – С. 21–25.
5. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11–17.

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ У КУРСІ БІОЛОГІЇ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

*Барбінова А.В., Максимчук В.Ю.
Полтава, Україна*

Метод проектів - це система навчання, за якої учні здобувають знання й уміння в процесі планування й виконання поступово ускладнюваних практичних завдань проектів.

Суть методу – не формувати, а розвивати особистість у процесі свідомого мотивованої індивідуальної діяльності в групі для розв'язання спільного завдання. Робота над навчальним проектом передбачає розв'язання проблемних ситуацій, що потребує від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на розробку оптимальних шляхів його реалізації, незмінний публічний захист і аналіз підсумків [1].

Ця освітня технологія принципово реалізується в органічному зв'язку з класно-урочним процесом, що, з одного боку, забезпечує її системний рівень, а з іншого-мотивується та оптимізується нею.

Переваги використання проектної діяльності на уроках біології учнів середньої школи полягають у тому, що вони є:

- засобом підвищення продуктивності навчальної праці та її актуалізація;
- розвивальним середовищем, що формує комунікативні вміння, навички та сприяє набуттю навчального і життєвого досвіду;
- перевіркою відповідності особистого досвіду потребам власної активної трансформаційної ролі в суспільстві;
- розвитком творчих здібностей особистості та її самореалізації.

Досліджуючи метод проектів та зважаючи на власний педагогічний досвід, можу стверджувати, що застосовуючи даний метод у навчальній діяльності, учні вчаться бути готовими до розв'язання різноманітних педагогічних проблем, зокрема:

- до переосмислення та зміни традиційного змісту навчальних тем, тому що ефективність виконання навчальних проектів часто залежить від їх входження у загальний контекст навчального процесу;
- до розробки методів самостійної пошукової та дослідницької роботи учнів у ході виконання навчальних проектів, методів колективного розв'язання проблем. Це означає, що вчитель повинен уміти визначати проблему навчальної теми, ставити мету, висувати гіпотези, обговорювати методи дослідження, продумувати і пропонувати варіанти оформлення кінцевих результатів, аналізувати отримані дані, формувати висновки, коректно оцінювати учнів під час підбиття підсумків;
- до використання в ході спільного дослідження нетрадиційних видів діяльності: «мозковий штурм», засідання «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів та ін..;
- до необхідності поєднання на уроках різних форм роботи учнів: колективної, групової чи індивідуальної;
- до інтенсивного використання комп'ютера як інструмента навчальної роботи учнів і педагога. [2]

Оскільки проект може призначатися для вивчення однієї теми, декількох взаємопов'язаних тем або цілого тематичного блоку, його замисел виростає з певної загальної проблеми, що потребує розв'язання і формулюється у вигляді декількох або однієї навчальної мети.

Основними вимогами до проектної технології є:

- наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам учнів;
- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування;
- моделювання умов для виявлення учнями навчальної проблеми;
- постановка;
- дослідження;
- пошук шляхів розв'язання;
- експертиза і апробація версій;
- конструювання підсумкового проекту;
- його захист;
- коригування і впровадження;
- самодіяльний характер творчої активності учнів;
- практичне або теоретичне значення результату діяльності й готовності до застосування (впровадження);
- педагогічна цінність діяльності; [3]

Залучення до науково-дослідницької (проектної) роботи можна розпочинати ще в 5-му класі (на уроках природознавства). Якщо об'єднати учнів у невеликі групи (3-5 осіб) і дати їм одне спільне завдання, обумовивши роль кожного учня в його виконанні, моделюється ситуація, де

кожен відповідає не лише за результати власної праці, але й, що особливо важливо, за результати всієї групи.

Роботу у 5-му класі починається з діагностики потенційних можливостей учнів класу, тобто виявлення дітей, здатних до виконання необхідної діяльності і схильних до цього, визначення кола інтересів учнів, наявності згуртованих груп. На основі результатів діагностики визначаються такі види творчих справ, які здатен виконувати конкретний клас.

В якості дослідницької роботи в 5 класі на уроці природознавства учням пропонується проект «Пророщування квасолі». Інформація, отримана і обговорена учнями у 5 класі, допоможе при вивченні Царства Рослини у 6 класі. Одним з таких проектів є міні-проект «Рослини-хижаки», який презентували учні 6-го класу.

Особливо популярними серед учнів 5-7 класу є рольові, ігрові проекти. У них дуже високим є ступінь творчості. Структура проекту тільки намічається і залишається відкритою до завершення роботи. Учасники виконують визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту.

Персональна відповідальність учнів за успіх колективного дослідження не лише мобілізує їх творчу активність та пошуки шляхів кооперативної співпраці, а й гарантує їх особливу довіру до зроблених самостійно важливих висновків, посилює рівень усвідомленості, розвиває пошукові вміння.

Список використаних джерел:

1. http://levchenkoimblog.blogspot.com/p/blog-page_45.html
2. Пахомова Н. Ю. Метод навчальних проектів в освітній установі / Посібник для вчителів і студентів педагогічних вузів. - М.: АРКТИ, 2003.
3. <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/3409>
4. Задорожний К.М. Технологія навчання біології. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ) ОСВІТИ

*Барбінова А.В., Сазонова В.І.
Полтава, Україна*

Сучасна система освіти України, включаючи професійну (професійно-технічну) освіту, орієнтована на інтеграцію в європейський освітній простір, що вимагає упровадження нових технологій професійної підготовки робітничих конкурентоспроможних кадрів. За таких умов, потрібен новий підхід, що спрямовується на забезпечення неперервності в усіх ланках навчання, створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами, компетенціями і вміннями. Удосконалення професійної підготовки фахівців є нині невід'ємною складовою модернізації професійної освіти в Україні.

Специфіка педагогічних проблем сучасної освіти обумовлена необхідністю набуття майбутнім фахівцем соціально-економічного та професійного досвіду практичної діяльності ще на етапі навчання у

навчальному закладі. Формування професійних компетенцій майбутнього конкурентоспроможного фахівця нині вимагає від навчального закладу принципово нового підходу: інтеграції професійної освіти, практичної діяльності та нових інформаційних технологій.

В умовах, коли вимоги та потреби ринку праці швидко змінюються, система професійної (професійно-технічної) освіти повинна надавати можливість здобувачам освіти отримувати не тільки теоретичну, але й ґрунтовну практичну професійну підготовку.

На мій погляд, таким вимогам має відповідати сучасна парадигма підготовки робітничих кадрів технічного профілю, що об'єднує використання в навчальному процесі нових інформаційних технологій, формування творчої особистості здобувачів освіти на основі оновлення змісту професійної освіти за допомогою нових дисциплін та ґрунтовної практичної підготовки майбутніх фахівців. Включення до професійної (професійно-технічної) освіти (крім знань, умінь і навичок) нових освітніх термінів – компетентностей, компетенцій, ключових кваліфікацій обґрунтовано у працях відомих європейських науковців. Нині проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до сприйняття та використання на практиці нових, технічних інструментів та методів сучасного виробництва, особливо актуальна.

Головним завданням сучасної професійної (професійно-технічної) освіти є підготовка кваліфікованих робітників, відповідність їхнього рівня кваліфікації вимогам виробництва, формування компетентностей фахівців, які затребувані на ринку праці.

Досвід європейських країн засвідчує, що сучасна професійна освіта молоді не лише сприяє, а й є передумовою регіонального розвитку економіки. Кваліфікована та мобільна робоча сила є основою конкурентної економіки, оскільки дає змогу промисловим підприємствам швидко пристосуватись до вимог нових технологій та ринкових тенденцій, і отже, ставати або залишатись конкурентною.

Перспективою освітнього процесу сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти сьогодні може стати суттєве оновлення змісту і методики освіти, включення до освітніх програм управлінських, економічних та правових знань, поглиблене вивчення іноземних мов та інформаційних технологій. Тільки такі дії сприятимуть досягненню на уроках теоретичного та виробничого навчання творчої співпраці між викладачем та здобувачем освіти, формуванню професійної компетентності кваліфікованих робітників. Професійна освіта нині вимагає вдосконалення технології навчання та виховання, що базується на використанні обчислювальної техніки, спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення.

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів безперечно впливає і на систему підготовки робітничих кадрів. Так, за останній час все більше закладів освіти запроваджує електронну інформаційну навчальну систему як складову нових освітніх інформаційних технологій у навчальному процесі. Така система має суттєві переваги перед традиційними засобами навчання здобувачів освіти.

Застосування інформаційних технологій на заняттях при підготовці майбутніх спеціалістів сприяє важливому підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю, засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій. Сучасні педагогічні програмні засоби дають можливість втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання. Використання на заняттях технології мультимедіа сприяє підвищенню якості професійної підготовки за рахунок поєднання всіх можливих впливів на учнів одночасно графіки, тексту, звуку і зображення.

Не менш важливою особливістю сучасної підготовки конкурентоздатних фахівців є інтегрована система підготовки, яка об'єднує теоретичне навчання здобувачів освіти за певним напрямом з їх професійною діяльністю на підприємствах (організаціях, виробництвах).

Інтегрована система підготовки потребує тісних взаємовідносин з роботодавцями та підприємствами (організаціями, закладами), на замовлення яких проводиться підготовка фахівців.

Для формування у здобувачів освіти необхідних професійних компетенцій під час навчання у професійних ліцеях, за останні роки оновлюється, як перелік традиційних навчальних предметів, так і їх зміст. Цілеспрямоване набуття знань, умінь та навичок, їх трансформація у компетентності сприяє особистому культурному розвитку, здатності швидко реагувати на вимоги часу. Модернізація навчального процесу направлена на досягнення гарантованих результатів навчання як у межах традиційних форм навчання здобувачів освіти, так і збільшення занять дослідницького характеру, організації пошукової, навчально-пізнавальної діяльності учнівської молоді.

Нині у закладах професійної (професійно-технічної) освіти все більше приділяється увага зростанню методичної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання. Результатом постійної методичної роботи викладачів стають методичні рекомендації, що знаходять впровадження у навчальному процесі в вигляді особистих педагогічних знахідок під час навчального процесу. Стали традицією проведення відкритих уроків, майстер-класів, семінарів-практикумів, на яких поширюється педагогічний досвід по підготовці конкурентоспроможних робітничих кадрів, формування у них професійної компетентності.

Упродовж останніх років в системі підготовки кваліфікованих робітників значна увага приділяється коригуванню й узгодженню робочих освітніх програм, впровадженню інтегрованих форм і методів навчання здобувачів освіти. Уся система навчального матеріалу, що засвоюють здобувачі освіти, зазвичай викладається з урахуванням професійного спрямування.

Професійно-практична підготовка здобувачів освіти здійснюється в лабораторіях, майстернях, на тренажерах, на виробництві під час практики. Здобувачі освіти беруть безпосередньо участь у процесі реального виробництва та наданню послуг відповідно до профілю майбутньої професії. Мета професійно-практичної підготовки (ППП) – практичне застосування отриманих знань, формування професійних компетенцій. Виробнича практика є складовою частиною навчального плану і є обов'язковою для

кожного учня. Конкретний зміст професійної практичної підготовки визначається для кожного семестру навчання у відповідності до кваліфікаційних вимог, що знаходять відображення у змісті навчальних планів і програм за певною спеціальністю, а також у відповідності до специфіки підприємства, на якому учень проходить практику.

Якісне надання освітніх послуг та конкурентоспроможність системи професійної(професійно-технічної) освіти залежить від впровадження в освітній процес сучасних, інноваційних методик навчання, залучення підприємств та роботодавців до підготовки фахівців, і таким чином дозволяє забезпечити потреби в кваліфікованих знаннях, навичках, компетенціях, а також вирішує проблему працевлаштування випускників.

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта повинна забезпечувати виконання низки завдань, зокрема, економічний успіх країни, сталий розвиток суспільства. Ці завдання можливо реалізувати через таку підготовку майбутніх фахівців, яка відповідає запитам сучасного ринку праці. Основна увага у навчальних закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинна приділятися розвитку особистості здобувача освіти, його комунікативній підготовленості, формуванню професійних компетенцій, здатності здобувати і розвивати знання, мислити і працювати по-новому в умовах постійних змін.

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Барбінова А.В., Ткаченко М.А.

Полтава, Україна

Провідними потребами на етапі ранньої юності є розвиток потреби у спілкуванні та оволодіння способами його здійснення; розвиток рефлексії, яка забезпечує усвідомлене і критичне ставлення до себе; становлення готовності до професійної діяльності; потреба зайняти внутрішню позицію дорослого, усвідомити себе як члена суспільства, зрозуміти свої можливості, своє місце і призначення у житті.

Д. Пашенко, досліджуючи лідерські якості старшокласників пропонує модель лідерських якостей учнів старших класів, в якій можна виділити такі компоненти: 1) гностичний, що визначає сформованість знань про лідерство та лідерські якості, усвідомлення рівня розвитку власних лідерських якостей; 2) мотиваційний, що забезпечує мотивацію до успіху, потребу до досягнення поставлених цілей, прагнення до самоствердження і самореалізації; 3) когнітивний, що зумовлює логічність, здатність до прогнозування та узагальнення, критичність, розсудливість; 4) комунікативно-організаційний, що визначає комунікабельність, тактовність, ініціативність, вміння працювати в системі зворотного зв'язку, вміння вирішувати конфлікти та здатність до адаптації; 5) особистісний, що зумовлює адекватну самооцінку, чесність, порядність, надійність, активність, оптимізм, почуття гумору, вимогливість до себе та інших; 6) емоційно-вольовий, що передбачає цілеспрямованість, рішучість, упевненість у собі, стресостійкість, врівноваженість, готовність до ризику [25].

Важливо пам'ятати, що лідерство не може бути без організаційних здібностей. Ці здібності потрібні для того, щоб вміти ефективно організувати діяльність колективу чи членів групи. Як вважає О.Шамич, лідерство далеко не вичерпується функцією організаторської діяльності, воно значно ширше [2, с. 18]. На думку автора, завдяки організаторським здібностям існує 6 типів лідерів. Серед них:

1. Лідер-організатор (згуртовує групу);
2. Лідер-ініціатор (пропонує нові ідеї вирішення проблем);
3. Лідер-еталон (зразок, має роль «зірки»);
4. Лідер-ерудит (володіє обширними знаннями);
5. Лідер-майстер (спеціаліст у певному виді діяльності).

Виховання – це діяльність з метою передачі новим поколінням суспільно-історичного досвіду, планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування відповідних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечують необхідні умови для її розвитку, підготовки до суспільного життя і трудової діяльності [18].

Отже, узагальнення сутності понять «виховання», «лідер», «лідерство», «якість», «лідерські якості особистості», дало змогу нам визначити, що **виховання лідерських якостей особистості** – це соціально обумовлений педагогічно організований процес, який має на меті систему цілеспрямованого формування особистості, наділеної лідерськими якостями та здатністю організувати діяльність колективу та коригувати її.

Отже, на основі аналізу наукової літератури ми пропонуємо структуру лідерських якостей, яка логічно поєднує такі компоненти:

- Індивідуально-особистісний – комплекс особистісних і освітніх якостей.
- Соціально-психологічний – якості, які проявляються в стосунках з іншими людьми.
- Організаційно-управлінський – якості, необхідні для організації взаємин в колективі.
- Перцептивно-лідерський – якості, які приписує лідеру група.

Лідер-підліток повинен мати такі якості: компетентність, спостережливість, активність, організованість, ініціативність, кмітливість, самостійність.

Як бачимо, не існує єдиного комплексу лідерських якостей. У поглядах більшості авторів лідерські якості подібні, а відмінними є їх кількісні характеристики.

Сучасний учень старшої школи – це особистість, яка прагне самовизначитися, якій цікаво залучати сучасні технології і методики. У цих учнів під впливом суспільства, сімейного і шкільного середовища продовжує формуватися характер особистості, формуються нові ідеали й інтереси. Значно розширюється світогляд, формується власне відношення до усіх явищ, що оточують особистість.

Відмінністю лідерських якостей підлітків є те, що простежується наявність типових внутрішніх суперечностей між бажаним і реальним. Через це лідери-підлітки схильні «впадати» в крайності, їм притаманний сплеск агресивності, який може стрімко змінитися на сором'язливість.

Список використаних джерел:

1. Пащенко Д. І. Понятійний апарат з проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти і виховання / Д. І. Пащенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол.: Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін. – К. : Наук. світ, 2012. – № 2. – С. 179– 187.
2. Шамич О. М. Психологічні передумови формування громадської активності молодих підлітків / О. М. Шамич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: [зб. наук. пр.]. - Харків, 2021.- №5.- С. 115-120.

**ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ
ЯК КЕРІВНИКА НОВОГО ТИПУ СУЧАСНОСТІ**

*Бардінова А.О.
Полтава, Україна*

Розвиток української освіти в сучасних умовах, піднесення її до міжнародного рівня вимагає залучення до цього процесу нової когорти управлінців, здатних успішно вирішувати завдання, що постають у цій важливій сфері суспільного життя.

Реалізація цього завдання сьогодні потребує підготовки керівника закладу освіти як менеджера, що можливе виконати лише на засадах наукового менеджменту. Адже управлінська діяльність менеджера – це специфічний вид професійної діяльності, який поєднує в собі якості педагога і керівника. Цим обумовлені високі вимоги до професії менеджера з управління закладом освіти як керівника нового типу сучасності. Тому не кожен випускник педагогічного вищого навчального закладу спроможний обіймати посаду менеджера з управління закладом освіти, обійшовшись при цьому без спеціальної підготовки до неї.

З цих причин проблема підготовки менеджера з управління закладом освіти, як керівника нового типу сучасності, в полі зору вітчизняних учених-педагогів (М. Гриньової, Н. Беляєвої, О. Жданової-Неділько, Л. Кравченко, Н. Пивовар, Н. Сас, А. Ткаченка та ін.), а також ВНЗ закладів освіти.

У цьому плані необхідно відмітити плідну діяльність Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Тут, відповідно до Програми дій «Піклування про короленківську родину разом! 2021-2026 рр.», розроблену ректором Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка М. Гриньовою, в якій чітко визначені стратегічні лінії розвитку Університету з урахуванням стандартів і рекомендацій Європейського фонду з менеджменту якості (ENQM) і Європейської асоціації з гарантій якості вищої освіти (ENQA) та life-managment, на базі кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка створена і діє програма підготовки майбутніх менеджерів, як керівників нового типу сучасності, з управління закладом освіти в умовах магістратури одночасно з підготовкою вчителів.

В основу змісту програми покладено ідеї сучасних провідних учених-педагогів М. Гриньової, О. Жданової-Неділько, Л. Кравченко, В. Олійника, О. Поліщук, Н. Сас, А. Ткаченка, М. Фіцули та ін., яким належить фундаментальне дослідження теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти.

Джерельну базу змісту програми доповнюють дослідження і наукові публікації в цьому напрямі вчених Н. Бакланової, А. Барбінової, В. Барбінова, С. Большой, О. Іваній, Я. Кічука, Д. Клочкової, В. Ковальнової, С. Нестулі, Н. Пивовар, М. Товстяк та ін.

У цьому контексті варто зазначити, що у практиці кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна в підготовці менеджера з управління закладом освіти застосовується змістовно-технологічний напрям, який забезпечується, насамперед, засобами навчальних курсів, що передбачають освоєння теорії управління в її науковому представленні [3, с. 64].

З цією метою постійно відбувається вдосконалення змісту і методів викладання фахових дисциплін, зокрема, дисциплін з менеджменту в освіті, а саме: «Менеджмент в освіті», «Управлінська майстерність керівника закладом освіти», «Теорія і практика управління навчальним закладом», «Інноваційний менеджмент» та ін.

З метою ефективної підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури викладачами кафедри застосовуються дидактичні технології, (наприклад, технологія створення успіху в навчанні), що сприяють самоактуалізації студента-магістра як організаційного, інтелектуального, емоційного лідера [3, с. 64].

Крім того, програмою кафедри передбачено використання ще два важливі засоби в підготовці майбутніх менеджерів з управління закладом освіти як керівників нового типу. «Насамперед – це виробнича практика, програма якої дозволяє творчо поєднувати освоєння загальних засад управління з відпрацюванням власних можливостей щодо його здійснення» [3, с. 65].

Важливим засобом у підготовці майбутнього менеджера з управління закладом освіти в умовах магістратури викладачами кафедри вбачається у залученні його до науково-педагогічної сфери. Науково-методичні конференції, що їх щорічно проводить кафедра сприяють професійно-управлінському зростанню майбутнього менеджера як керівника нового типу сучасності.

Таким чином, менеджером, як керівником нового типу сучасності, має бути особа, яка має спеціальну педагогічну підготовку, є професіоналом у галузі управління, наділена владними повноваженнями з боку держави чи власника закладу освіти, керує педагогічним і учнівським колективом та допоміжним персоналом закладу освіти відповідно до його мети, місії і соціально значущих педагогічних вимог, здійснює зв'язки закладу з навколишнім середовищем» [3, с. 46].

Список використаних джерел:

1. Барбінов, В. В. (2021). Комунікативна культура як складова управлінської діяльності керівника навчального закладу. Гуманістичні орієнтири і місія Нової української школи: матеріали ХХ Міжнарод. наук. практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, совіти, інновацій та інформації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПП «Астрая», 88-90.
2. Гриньова, М. В. (2012). (ред. Гриньова М. В.). компетентність менеджера ХХІ століття, його професійна структура. Менеджмент загальноосвітніх закладів : навч.-метод. посібник для студентів та магістрів. Полтава : «Астрая», 118-138.
3. Гриньова, М. В., & Жданова-Неділько О. Г. (2019). Підготовка керівника Нової української школи до партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього середовища. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Вип. 23, 62-65.
4. Гриньов, С. Я. (2019). Технологія формування професійної культури майбутнього менеджера для Нової української школи. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Вип. 23, 54-59.
5. Кравченко, Л. М. (2004). Особистісно орієнтована діяльність менеджера загальноосвітнього навчального закладу. Єдність особистісного і соціального факторів у виховному процесі навчального закладу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції ПДПУ імені В. Г. Короленка, кафедра педагогіки. Вид-во «АСМІ», 45-48.
6. Нестуля, С. І. (2018). Компетентнісний підхід до формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в університеті: зб. наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини. Вип. 2, 166-176.
7. Сас, Н. М. (2014). Підготовка майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління: стан та перспективи : монографія. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 336 с.
8. Товстяк М. М. (2014). Формування змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів освітніх закладів. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Вип. 14, 288-292.
9. Ткаченко, А. В. (2011). Категоріальний статус поняття «професійний розвиток особистості». Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Вип. 8(2), 263-269.

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ОСНОВ ПРОЄКТУ

*Бідна Д.І., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Визначаючи роль маркетингових досліджень у формуванні економічних основ проєкту слід констатувати, що вони являють собою систематизований процес визначення цілей, обсягів, збору та обробки об'єктивної ринкової інформації для розробки рекомендацій для прийняття конкретних управлінських рішень щодо будь-яких елементів продуктово-ринкової стратегії суб'єктів господарювання для досягнення ними найвищих кінцевих в умовах конкретного маркетингового середовища цілей.

Для отримання достовірної і необхідної для прийняття конкретних управлінських рішень маркетингової інформації необхідно застосовувати різні типи маркетингових досліджень, які вирізняються за певними критеріями:

1. Мета дослідження розрізняють академічні (ринкові) і комерційні дослідження (академічні або ринкові дослідження, комерційні дослідження)

2. За ступенем проникнення в проблему розрізняють: теоретичні; дискрептивні або описово-аналітичні дослідження; причино-наслідкові дослідження (теоретичні, дискрептивні або описово-теоретичні, причинно-наслідкові).

3. За типом ринку розрізняють дослідження ринку споживчих товарів і промислового ринку.

4. За критерієм періодичності дослідження поділяються на: спеціальні, систематичні, моніторні дослідження, «таємничі дослідження»).

5. За критерієм – кількість об'єктів дослідження розрізняють: якісні і кількісні дослідження

Роль маркетингової інформації полягає у її цінності, а саме рівню її значущості для прийняття управлінських рішень в умовах конкретної маркетингової ситуації.

Маркетингові дослідження формують конкурентоздатні економічні основи проєктної діяльності, а сама науково обґрунтована економічна модель проєкту є запорукою економічного зростання як окремо взятого підприємства чи галузі, так і регіону в цілому [1, 2].

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

*Божинська М.А.
Полтава, Україна*

Сучасна освіта диктує нову педагогічну етику, в основі якої лежить емпатія, взаєморозуміння, партнерство, співробітництво усіх учасників навчального процесу. Нова етика містить поняття довіри, гідності, підтримки, налаштування діалогу, мотивації, авансування успіху, самопізнання [1].

Т.М. Канівець вважає, що педагогічна оцінка має провідну роль у гармонійному формуванні психічних процесів учнів та стверджує, що її відсутність негативно впливає на стосунки між вчителем та учнем [4].

Основною умовою ефективного впровадження формувального оцінювання є вмотивованість педагога, який повинен усвідомлювати, що формувальне оцінювання принципово відрізняється від традиційного низкою критеріїв. По-перше, змінюється суб'єкт оцінювання. Учитель

перестає бути єдиним суб'єктом оцінювання, повноваження оцінки делегуються самому здобувачу освіти, учитель не тільки здійснює оцінювання, а й організовує його як діяльність учнів з оцінювання, само- та взаємооцінювання, що відповідає сучасним тенденціям зміни ролей педагога в освітньому процесі. Отже, при традиційному оцінюванні домінує зовнішня оцінка, у формульованому – внутрішня оцінка самого здобувача освіти. По-друге, змінюється об'єкт оцінювання. Якщо традиційне оцінювання зосереджувалось на знаннях, уміннях і навичках, то формульоване – на складному комплексі, який включає [3]:

а) об'єктивні результати навчальної діяльності (предметні знання, уміння, навички, досвід виконання способів діяльності, предметні компетентності);

б) суб'єктні надбання особистості – досвід виконання творчої діяльності, загальнонавчальні та надпредметні вміння, особистісні якості учнів (довільність регуляції діяльності й поведінки; характер рефлексії, здатність до аналізу, наявність внутрішнього плану дій, пізнавального ставлення до дійсності), ціннісні ставлення тощо.

Результат формульованого оцінювання для учнів – усвідомлення ними відповідей на три важливі запитання:

1. яка моя ціль у вивченні цього предмета або курсу на цьому етапі навчання – які саме знання й уміння я маю опанувати і для чого, як саме вони будуть оцінюватися в підсумку?

2. де я зараз на шляху досягнення цієї цілі – що саме мені вдається добре, а над чим потрібно попрацювати?

3. яке в мене наступне завдання на цьому шляху? [6].

Для успішного застосування формульованого оцінювання навчальний процес має бути організований у такий спосіб, щоби спонукати кожного учня бути активним його учасником, а не пасивним “отримувачем” знань і оцінок. Має бути створена така атмосфера навчання, за якої учні не бояться “йти на ризик” – ставити запитання, робити помилки й показувати, чого вони ще не вміють або не знають.

Формульоване оцінювання як “оцінювання для навчання” складається з певних елементів, серед яких насамперед:

- вироблення зрозумілих учням цілей на певний період навчання;
- надання й отримання учнями конструктивного зворотного зв'язку щодо їхніх навчальних досягнень відповідно до визначених цілей;
- коригування вчителем навчального процесу відповідно до результатів і навчального поступу учнів [6].

Важливою складовою формульованого оцінювання є рефлексія з боку вчителя: коментарі, пояснення, поради, підказки, конкретизація шляху вдосконалення, вчитель постійно задає уточнюючі запитання, щоб бачити точки нерозуміння учнем навчального матеріалу. Важливою різницею традиційного поточного оцінювання з формульованим є відсутність впливу поточних оцінок на підсумкову [5].

Для ефективності формульованого оцінювання рекомендовано дотримуватись алгоритму діяльності вчителя під час його організації:

1. формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей;

2. визначення разом з учнями критеріїв оцінювання;
3. формування суб'єктної позиції учнів у процесі оцінювання;
4. створення умов для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія);
5. коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання [2].

Список використаних джерел:

1. Дементієвська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel «Шлях до успіху» / Н. Дементієвська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.— 2012.— № 2.— С. 60–69.
2. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі // Електронне наукове фахове видання «Народна освіта». URL: <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992>
3. Нова українська школа: основи стандарту освіти. URL: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/nova-schkola1-pantone-363-EC-1.pdf> (05.04.2023).
4. Основи педагогічного оцінювання: [навчальнометодичний посібник] / Т.М.Канівець. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. — 102 с.
5. Формувальне оцінювання в освітньому процесі початкової школи : навчально-методичний посібник. Видання 2-е, перероблене та доповнене / автори-укладачі : Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 83 с.
6. Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики. Нова українська школа: веб сайт. URL: <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/> (дата звернення 15.04.2023).

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Бойко О.В.
Полтава, Україна

Сучасні теорії інноваційного розвитку тісно пов'язані з концепціями соціально-організаційних змін. На противагу більш раннім технократичним тенденціям, які були основані на представленнях про безумовну «технологічну раціональність», здатність до саморозвитку і благодворність технології на людство, радикальні переміни дозволяють говорити не тільки про інноваційну направленість економічного розвитку, але й про значну трансформацію факторів, що його визначають. Розвиток ринкових відносин повинен супроводжуватися реформуванням і певною адаптацією існуючих економічних механізмів до нових умов господарювання, формуванням на їх основі нових механізмів, що ефективно працюють в умовах ринкової економіки.

Формування механізму управління інноваційною діяльністю направлене на орієнтацію діяльності підприємства на безупинний пошук і реалізацію ринкових можливостей інноваційного розвитку в мінливих умовах зовнішнього середовища функціонування. Інноваційний розвиток спирається на постійний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в рамках його місії і вибраної мотивації

діяльності. Він тісно пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринку збуту.

Діючий механізм управління інноваційною діяльністю підприємства, повинен формуватися, на нашу думку, за наступною системою принципів [3]:

системності як відкритої, адаптивної, динамічної системи імовірнісного характеру;

комплексності як системи, яка функціонує в ринковому середовищі в межах, окреслених методами державного і регіонального регулювання;

орієнтації на інновації, що забезпечує довготривале виживання і розвиток підприємства в нестабільному середовищі за рахунок постійного пошуку і використання нових способів і сфер реалізації його потенціалу;

балансу інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Процес розробки і формування стратегії управління інноваційною діяльністю підприємства передбачає можливість внесення відповідних змін в критеріальну базу і систему інструментів.

Побудова механізму управління інноваційною діяльністю потребує системного підходу до його комплексного аналізу з точки внутрішнього змісту і зовнішнього середовища його функціонування. макрорівень мікрорівень. Схема взаємодії систем механізму управління інноваційною діяльністю на макро- і мікрорівнях управління Макрорівень механізму управління інноваційною діяльністю, як вже зазначалось раніше, представлений поєднанням механізмів державного та ринкового регулювання. Дієвість останніх досягається наданням переваги ринку і ринковим відносинам щодо методів адміністративного управління і вдосконаленням процесу співробітництва між державою та бізнесом.

Функціонування механізму управління інноваційною діяльністю повинен спиратися на:

визнання необхідності реформування державного сектору шляхом підвищення ефективності управління державною часткою майна;

відповідальність держави за розвиток ринкової і промислової інфраструктури;

розвиток системи державних гарантій щодо кредитування промислових підприємств під реалізацію інноваційних проектів.

Механізми державного і регіонального регулювання, зосереджений на макрорівні схеми, можна представити у вигляді системи економічного регулювання (система податків, заохочення розвитку науки і техніки, еколого-економічне регулювання, заохочення інвестицій, система кредитування), планування (формування держзамовлень, реструктуризація економіки, планування розвитку територій); правові (правова регламентація, адміністративне регулювання, система стандартів), соціального регулювання (демократичні інститути, суспільні рухи), політичного регулювання (політичні права та гарантії).

Інтеграційні процеси входження України до світової спільноти неможливі без розвитку і всебічної державної підтримки інноваційної діяльності. Державна інноваційна політика є системою цілеспрямованих заходів органів державної влади щодо забезпечення інноваційної структурної перебудови економіки. Це комплекс принципів та

взаємопідтримуючих економічних, правових, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання та контролю процесів інноваційної діяльності в науковотехнічній та виробничій сферах. Державне регулювання економіки і інноваційних процесів постає одним із головних умов переходу функціонування економіки на ринкові відносини. Державна інноваційна політика як система державного регулювання інноваційної діяльності має бути стрижневою складовою як внутрішньої, так і зовнішньої політики країни і спиратися на реальні умови розвитку внутрішнього і зовнішнього середовища. Така політика визначає інституціональний профіль системи управління інноваційною діяльністю і залежить від таких чинників як: режим функціонування підприємницького середовища; рівня і ступеня орієнтації фундаментальних досліджень на ринок; системи мотивації науково-дослідницької активності; спрямованості на виробництво; організації сектору вищої освіти.

Державне регулювання інноваційної діяльності представляється як цілеспрямований вплив органів державного управління на економічні інтереси інститутів інноваційної сфери.

Виключною прерогативою державного управління інноваційної діяльності є, правове регулювання інноваційних процесів. Законодавче закріплення статусу наукової та інноваційної діяльності, прав наукових робітників і інноваторів значно підвищують ефективність формування і реалізації механізму інноваційної політики.

Основними напрямками реалізації державної політики у сфері управління інноваційною діяльністю, є наступні:

- сприяння підвищенню інноваційної активності, що забезпечує зростання конкурентоспроможності вітчизняної продукції на основі освоєння науково-технічних досягнень і оновлення виробництва;
- орієнтація на всемірну підтримку базисних і поліпшуючих інновацій, які складають основу сучасного технологічного укладу;
- поєднання (сполучення) державного регулювання інноваційної діяльності з ефективним функціонуванням конкурентного ринкового інноваційного механізму, захистом інтелектуальної власності;
- сприяння розвитку інноваційної діяльності на регіональному, міжрегіональному і міжнародному рівні, трансферу технологій, міжнародному інвестиційному співробітництву, захисту інтересів національного інноваційного підприємництва.

Державне регулювання інноваційної діяльності постає цілеспрямованим впливом органів державного управління на економічні зрушення в сфері інноваційних процесів. Механізм державного регулювання інноваційної діяльності включає елементи прямого, непрямого впливу й складові формування сприятливого інноваційного клімату та інфраструктури забезпечення досліджень і розробок. Дотримання заходів державного регулювання та їх співставлення з основними цілями об'єктів регулювання забезпечує ефективне управління інноваційними процесами.

Управління інноваційною діяльністю в нашій країні здійснюється як на державному, регіональному, так і на місцевому рівнях. Верховна Рада

України у відповідності із Законом України «Про інноваційну діяльність» визначає єдину державну політику у сфері інноваційної діяльності.

На сучасному етапі розвитку питання формування інноваційної політики постає об'єктом постійної уваги з боку керівництва провідних держав. Реалізація можливостей глобально-інформаційного розвитку, який утвердився наприкінці ХХ – на початку ХІ ст., потребує створення центральної стратегії управління інноваційної діяльності, здатну реалізовуватися через відповідну інноваційну політику. Така політика має спиратися на реальні умови розвитку держави і її зовнішнього середовища, і повинна бути основною складовою формування внутрішньої політики країни і її політики у міжнародному середовищі. Підтримуючи думку провідних фахівців, під державною інноваційною політикою будемо розуміти систему економічних, організаційних, правових, соціальних та інших заходів органів державної влади цілеспрямованих на впровадження і розповсюдження науково-технічних, соціально-економічних досягнень. Метою державної інноваційної політики, як підкреслюють вчені Л.І.Михайлова і С.Г.Турчіна, повинне бути формування сприятливого соціально-економічного середовища для створення та впровадження інновацій, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

В сучасних умовах головною метою державної інноваційної політики в Україні повинна стати розбудова національної інноваційної системи на принципах максимально ефективного використання наукового, виробничого та інноваційного потенціалу. За думкою Л.І. Федулової, важливою складовою формування такої інноваційної політики має бути розроблення механізму застосування законів, закономірностей і принципів управління в інноваційній сфері. Невід'ємним елементом утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки постає поєднання підприємницьких ініціатив з державним регулюванням механізмів управління інноваційною діяльністю.

Організаційно-економічний механізм державного регулювання інноваційної діяльності повинен забезпечити приведення у відповідність цілей, інтересів і спонукальних мотивів суб'єктів інноваційної діяльності.

Питаннями формування дієвого державного механізму управління інноваційною діяльністю займалися багато дослідників.

Пріоритетом державної політики України має бути розв'язання комплексу проблем освіти, науки й технологій, створення сприятливих інституціональних умов для новаторів і підприємців, що займаються інноваційною діяльністю. Однак, незважаючи на актуальність проблем переходу України на інноваційну модель розвитку економіки та постійний суспільний інтерес до самого феномену інноваційного розвитку, і досі не сформовано науково-обґрунтованої інноваційної політики, яка враховувала б зарубіжний досвід формування інноваційних систем і водночас була б адаптована до української дійсності.

Механізм управління інноваційною діяльністю окрім зв'язку з процесами державного регулювання і стимулювання в сфері інновацій, тісно

пов'язаний з діяльністю конкретних суб'єктів господарювання, підприємств, що здійснюють своє функціонування активно взаємодіючи із зовнішнім середовищем, адаптуватуючись до його умов. Ці процеси відбивають формування певної системи відносин із споживачами, постачальниками, інвесторами, іншими учасниками ринку.

Мікрорівень механізму управління інноваційною діяльністю складається з наступних структурно-функціональних систем: прогнозування і планування інноваційної діяльності, мотивації, організації, а також систем інформаційного забезпечення.

Планування є одною з основних складових системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Воно дає змогу провести аналіз кон'юнктури ринку і здійснити прогнозування можливих напрямків її зміни з метою виявлення перспективних напрямів розвитку підприємства. Система планування і прогнозування інноваційної діяльності багато в чому визначає стратегію і тактику організаційно-економічного розвитку підприємства за основними напрямками його діяльності. Як елемент системи інноваційного менеджменту стратегічне планування являє собою відносно самостійну підсистему, яка охоплює сукупність спеціальних інструментів, правил, структурних органів, інформаційних потоків і процесів, спрямованих на підготовку і виконання планів. Стратегічне планування спирається на результати виконання попередніх стадій інноваційного менеджменту — аналізу та прогнозування інноваційного розвитку підприємства.

Система прогнозування і планування тісно взаємодіє з ринковими, регулюючими і забезпечуючими механізмами, що є зовнішніми до неї. В основному ця взаємодія полягає у виявленні закономірностей їх функціонування й урахуванні цих закономірностей при складанні поточних і перспективних прогнозів та розробці на їх основі відповідних планів інноваційної діяльності.

Система організації орієнтована на втілення в життя тих напрямків і можливих варіантів розвитку, які було виявлено в результаті функціонування системи прогнозування і планування.

В умовах постійних змін асортименту виробленої продукції, удосконалення технологій її вироблення, методів організації виробництва і збуту відповідно до змін ринкової кон'юнктури повинна бути присутня гнучкість до формування організаційних структур управління, які були б адекватні конкретним умовам реалізації інноваційних проектів, дозволяли б повністю реалізувати інноваційний потенціал підприємства.

Елементи системи мотивації спрямовані на приведення у відповідність цілей і спонукальних мотивів діяльності підприємства, включаючи його власників, менеджерів, фахівців, робітників.

Таким чином, розглянута у статті схема взаємодії систем механізму управління інноваційною діяльністю на макро- і мікрорівнях дає представлення про взаємодію основних елементів управління інноваційними процесами як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства.

Список використаних джерел:

1. Круглова Н. Ю. Хозяйственное право / Н. Ю. Круглова. – М. : Русская деловая литература, 1997. – 608 с.
2. Ілляшенко С. М. Менеджмент та маркетинг інновацій : монографія / С.М.Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 616 с.
3. Ілляшенко С. Н. Принципы формирования организационноэкономического механизма управления инновационным развитием субъектов хозяйственной деятельности / С. Н. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – Вип. – Суми : Вид-во СумДУ, 2000. – С. 98-108. 4. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : підручник / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 408 с.
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 465 с.
5. Ступак С. М. Управління інноваційним розвитком підприємства в нестабільному ринковому середовищі / С. М. Ступак // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса : ОДЕУ, 2007. – Вип. 26 (62). – С. 149-154.
6. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / Л. І. Михайлова, С.Г.Турчина. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
7. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник / С. М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 276 с.

**ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ***Большая О.В.**Полтава, Україна*

Інноваційна діяльність є системний та цілеспрямований вид діяльності, що спрямований на використання і комерціалізацію інновацій з основною метою досягнення високого соціально-економічного результату як для окремого підприємства чи організації так і країни в цілому.

Стратегічні завдання, що спрямовані на розвиток організації забезпечується створенням динамічної і гнучкої системи управління, що базується на широке делегування повноважень певним рівням менеджменту, які продукують інноваційні ідеї та втілюють їх у життя. Процес координації усіх робіт із залучення інновацій у роботу підприємства чи організації створюється власними силами та здійснюється підсистемою управління інноваціями.

Для вибору певного напрямку діяльності підприємства чи організації та ефективної організації процесу управління інноваційною діяльністю застосовуються певні економічні методи досліджень:

– метод аналогій базується на виборі підприємств чи організацій – аналогів за обраними критеріями та врахування головних суттєвих факторів, які коригують їх значення для підприємства чи організації, що аналізується. Підприємства-аналоги чи організації-аналоги повинні займатися ідентичним видом діяльності з тими, що аналізується;

– метод експертних оцінок – це особливий вид визначення основних характеристик окремих аспектів процесів, які визначаються на основі

суджень, висловлених експертами. Методи, що засновані на використанні експертних оцінок поділяються на дві групи: індивідуальні та колективні;

– метод сценаріїв – метод опису передбачуваного або можливого ходу подій у тій або іншій стороні, що стосується діяльності об'єкта. Сценарій складається, як правило, для складних об'єктів, які формуються з окремих елементів. Перед побудовою сценарію оцінюється його кожна складова. Найчастіше розробляють оптимістичний, песимістичний та реалістичний сценарії;

– метод Монте-Карло передбачає визначення показників за допомогою математичної моделі, яка піддається ряду імітаційних прогонів. Будуються послідовні сценарії з використанням початкових даних. Процес імітації здійснюється так, щоб випадковий вибір значень з певних розподілів вірогідності не порушував існування відомих або передбачуваних відносин кореляції серед змінних [1].

Управління інноваційною діяльністю дозволяє цілеспрямовано забезпечувати стійке функціонування і розвиток підприємства чи організації. Стійкість розвитку підприємства та організації є динамічною характеристикою і означає їхню здатність до постійної зміни та адаптації до умов зовнішнього і внутрішнього середовища, визначається прогресивними технологіями виробництва, оптимальним забезпеченням ресурсами та активами, використанням ефективних методів управління і оцінюється інтегральною результативною ефективністю інноваційного управління [2].

Система управління інноваційною діяльністю є відкритою системою та складається із поєднання елементів та підсистем. Ефективна її робота забезпечується через впровадження інноваційного процесу в організації та на підприємстві з метою отримання економічних, технологічних, соціальних та екологічних інновацій для розвитку суспільства. Оскільки, система управління інноваційною діяльністю підприємства є відкритою, то на вході в систему маємо всю необхідну інформацію та ресурси із зовнішнього макрота мікросередовища. Вихід із системи – економічні, соціальні, технологічні та екологічні інновації. Зворотній зв'язок забезпечує безперервний сталий інноваційний розвиток суспільства. Відповідно до правил формування відкритої інноваційної системи, управління інноваційною діяльністю будується на принципах системності, динамічності, наукової обґрунтованості, єдності цілей, гнучкості та ефективності [2].

Економічна складова процесу управління інноваційною діяльністю є однією з ключових аспектів успішного впровадження інновацій в організації та на підприємстві. Вона охоплює різні аспекти, пов'язані з ефективним використанням ресурсів та досягненням економічної вигоди від інноваційних зусиль.

Основні елементи економічної складової управління інноваційною діяльністю включають:

– фінансування, ефективність якого є необхідним для реалізації інноваційних проектів. Керівництво має забезпечувати належний фінансовий ресурс для досліджень та розробок, впровадження та масштабування інноваційних ідей. Це може включати інвестиції внутрішніх

або залучення зовнішніх джерел фінансування, таких як венчурні фірми та інвестиційні фонди або залучати гранти.

– оцінка ризиків є важливим фактором бо управління ризиками є необхідною складовою економічного аспекту інновацій. Визначення і оцінка ризиків дають можливість передбачення можливих загроз та небезпеки, що пов'язані із інноваційними проєктами та розробити певні стратегії для їхнього зменшення або уникнення, що допомагає забезпечити економічну стабільність і успішність інноваційної діяльності.

– маркетингові дослідження, які здійснюються через проведення маркетингових досліджень та дозволяють виявити потенційний попит на інноваційні продукти або послуги, а також з'ясувати усі переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Економічне управління інноваційною діяльністю підприємства. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2480>
2. Василик Н. М. Система управління інноваційною діяльністю: сутність та складові. URL : <https://core.ac.uk/download/214857529.pdf>

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Булат А.Б.

Кременчук, Україна

Інновації – це впровадження будь-якої новизни в будь-яку роботу, процес, технологію, продукт, сервіс, систему, модель, яка дозволяє збільшити ефективність, поліпшити якість, вирішити проблему, щось удосконалити, досягти більшого, створити щось краще і т. д. Принципове поліпшення того чи іншого технологічного або управлінського процесу при його впровадженні є загальноновизнаним критерієм інноваційності.

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в освітні цілі, зміст, методи, форми і засоби; організацію сумісної діяльності педагога та учня для досягнення стабільних і більш ефективних результатів засвоєння знань. В теорії обґрунтовано, що інновація не простий і лінійний феномен, а комплексний багатоступінчастий процес, що включає в себе цикли як прямого, так і зворотного зв'язку. Інноваційний процес, як правило, починається зі створення і апробації нововведення, потім йде аналіз результатів і, якщо потрібно, коригування, і тільки потім відбувається його впровадження в педагогічний процес і розповсюдження.

Існує велика кількість видів і типів інновацій. У практиці використовуються різні можливості впровадження нововведень, що ведуть до збільшення ефективності, покращення якості, оптимізації освітніх процесів. Дослідження еволюції інновацій дозволяє зробити висновок про те, що є такі інноваційні рішення, які, проникаючи точково, ведуть до більш значних позитивних ефектів у всій системі. Системні інновації – найбільш ефективні рішення в розвитку процесів, організацій, галузей, регіонів, мікро і макросистем [1].

Інновації відрізняються за ступенем впливу на розвиток всієї системи, в якій вони впроваджуються. У різних теоретичних джерелах автори

класифікують інновації за силою свого впливу і за масштабом дії на всю систему, визначаючи їх схожими назвами:

- точкові (локальні) інновації;
- лінійні (горизонтальні, площинні) інновації;
- структурні (сферичні, просторові недержавні, архітектурні) інновації;
- фундаментальні (базові) інновації;
- кардинальні (власне системні) інновації;
- багатовимірні (різнобічні, глобальні) інновації;
- надсистемні інновації.

На сучасному етапі інклюзія є провідною тенденцією в розвитку системи освіти в усьому світовому співтоваристві. Інклюзія в освіті – це процес, здійснення якого передбачає, перш за все, зміну філософії освіти, і як наслідок цього – організаційні, змістовні та технічні зміни. Етика інклюзії декларує необхідність зміни суспільства і його інститутів таким чином, щоб вони сприяли включенню будь-якої іншої людини. Причому передбачається така зміна всієї системи освіти і соціальних інститутів, щоб це включення сприяло інтересу всіх членів суспільства, зростанню їх здатності до самостійної життєдіяльності, включаючи інвалідів.

Рішення в області розвитку інклюзивної освіти вносять суттєві оновлення в структуру освіти і змінюють освітній простір на регіональному та галузевому рівні, відбиваючись на структурі інвестицій, реструктуризації організацій, структурі портфеля пропозицій щодо розвитку інклюзивної освітнього процесу і відповідних психолого-педагогічних технологіях. Українська система освіти виступає як потужна сукупність співпрацюючих структур, що забезпечують можливість реалізації права на освіту протягом усього життя (безперервна освіта): – загальна освіта (дошкільна, початкова, основна, середня загальна освіта); – професійна освіта (середня, вища (бакалаврат; магістратура), підготовка кадрів вищої кваліфікації)); додаткова освіта і професійне навчання [2].

Інклюзія – інноваційний шлях розвитку освіти на всіх рівнях. Дана інновація стосується і структур управління, сфера діяльності яких поширюється на роботу з педагогами та іншими співробітниками, які навчаються, батьками, здійснення зв'язку з навколишнім середовищем, контролем, аналізом, регулюванням та інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності.

Шкільна культура є основою інновації, саме вона змінює політику і практику освіти і навчання. Культура інклюзивної школи – це загальні для всього шкільного співтовариства цінності, переконання, погляди, принципи, норми поведінки. Інклюзивна культура змінює структуру школи, роблячи її найкращим місцем для всіх: нормативно розвинених дітей і дітей з особливими освітніми потребами, педагогів і батьків. Інклюзивна політика проявляється в наявності нормативних документів, що вказують на вибір школою інклюзивного курсу; команди підтримки інклюзивного процесу (психолог, дефектолог, логопед, асистент учителя та інші співробітники спеціалізованого персоналу школи) [3].

Таким чином, інклюзивна освіта як системна інновація орієнтована на підвищення якості освіти та забезпечення успішної соціалізації всіх дітей:

– приймає і цінує розмаїтість і забезпечує доступність до освіти для всіх учнів з використанням індивідуального підходу (для всіх, в тому числі – до дитини з обмеженими можливостями здоров'я);

– забезпечує процес особистісного розвитку, поряд з навчанням і вихованням всіх (особам з обмеженими можливостями здоров'я та інвалідністю потрібна спеціальна психолого-педагогічна та медико-соціальна допомога);

– створює психологічний комфорт всім: підтримку, а не тиск, взаємодопомогу, а не конкуренцію всіх (діти з обмеженими можливостями здоров'я потребують підтримки ще більше, ніж їх однолітки);

– надає психологічну безпеку: захищає всіх дітей від загроз їх гідності і самооцінку, від психологічного насильства і розчарування (дитина з обмеженими можливостями здоров'я дуже вразлива);

– максимально використовує способи зміцнення і збереження здоров'я всіх дітей (можливості здоров'я дітей з ООП обмежені і їх необхідно підсилювати).

Крім того, реалізація інклюзивної практики стимулює вчителів до перегляду педагогічної позиції, пошуку нових методів викладання. В інклюзивній школі вибудовується нова система цінностей, реалізуються нові освітні технології, купується нове обладнання. Психолого-педагогічний супровід дитини з обмеженими можливостями здоров'я в інклюзивній школі надає значну допомогу і підтримку її сім'ї [4].

Розвиток інклюзивної освіти адекватний соціокультурному рівню сучасного суспільства, який проголошує громадянські свободи, рівні права, цінність людської гідності та індивідуальності. Аналіз теоретичних джерел підтверджують, що впровадження інклюзивної освіти як системної інновації – фундаментальної, структурної, кардинальної, багатовимірної – вносить суттєві перетворення в усі елементи системи освіти і рішуче оптимізує, удосконалює, активізує освітній простір на регіональному та галузевому рівні і володіє достатніми ресурсами, щоб поліпшити якість і підвищити ефективність освіти молоді.

Список використаних джерел:

1. Козирева О. А. Теоретико-методологічні підходи до розробки концепції інклюзивної освіти. *Almamater*. 2015. № 8. С. 2–15.
2. Ряпісова А. Г., Чепель Т. Л. Дослідження ефективності освітнього процесу в умовах інклюзивного практики/ 2013. № 2. С. 226–232.
3. Ряпісова А. Г. Наукова школа як ефективна форма організації освітнього процесу в університеті. *Вісник педагогічних інновацій*. 2013. № 1 (31). С. 47–57/
4. Самарцева Є. Г. Проблема професійної готовності майбутніх педагогів до інклюзивної освіти дітей. *Освіта і суспільство*. 2016. № 2. С. 57–59.

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ – ЗАВДАННЯ СЬОГОДЕННЯ

*Варакіна Т.П., Реиша Т.М.
Полтава, Україна*

Вже десятиліття, як передові, економічно й інформаційно розвинені країни постіндустріального світу надзвичайно активно працюють над „інтелектуальною економікою”, „соціумом знань” („К-суспільством” – з англ. – „Knowledge-society”, де суспільство знань – то соціум, котрий вбачає саме знання підвалинами свого позитивного розвитку” [2]). Один із методів досягнення бажаного у цьому плані – полегшення доступу до освіти для усіх бажаючих. Тобто ціль кожного сучасного передового соціуму – сприяння поширенню щонайрізноманітніших знань, трансформація їх усім прошаркам населення, усім, без винятку, сферам життя, а особливо – гуманітарних знань технічній еліті, котра до цього часу деякою мірою штучно замикалася на своїх виключно фахових інтересах [3, 4, 6, 8]. Але світ іде далі, і на часі, аби технічне мислення рухалося уперед рука об руку із гуманістичним, бо у протилежному випадку на людство чекає глобальна катастрофа, адже „Метою технічного прогресу повинна бути не техніка сама по собі, а людина” [7].

Отже, нині й перед нашою національною системою освіти загалом і перед коледжами, зокрема, стоїть проблема означення цілей, змісту, характеристик виховного впливу на юних саме у цьому аспекті, пошуку засобів ефективного вдосконалення технічних освітніх програм, забезпечення єдності професійного навчання і – обов’язково – виховання з метою створення гуманітарно-технічної еліти українського соціуму. З цього приводу вчений О. Г. Романовський пише: „За умов сьогодення ...перед навчальними закладами системи інженерної освіти, постали принципово нові завдання, з якими вона раніше ніколи не зустрічалася. Йдеться про засоби ефективного формування світоглядних позицій майбутнього фахівця, його життєвих цілей та ідеалів, морально-етичних принципів і переконань” [5]. Тож нині педагогіка пропонує відмову од „...традиційних знанневих і діяльнісних орієнтацій навчально-виховного процесу до компетентнісної його організації” [9].

На жаль, наша вітчизняна освіта поки що „не встигає” навіть за світовими тенденціями виховання у студентів таких компетенцій як, приміром, „soft skills” (англ.) – так звані „м’які навички”, тобто культура міжособистісного спілкування, інтелігентних навичок переконання, впливу, вміння управляти людьми; „customer services” (англ.) – „обслуговування клієнтів” [2] – культура максимально гранично уважного ставлення до клієнта, обслуговування його, на чому тримається успішний бізнес у всьому світі. Вочевидь: лишень у ході професійного навчання нових компетенцій у студентів сформувати не вийде: задля того конче необхідна цілісна система чітко спрямованої виховної роботи у коледжах, адже задачі суттєвого підвищення професійних компетентностей майбутніх спеціалістів передбачають й одночасне відповідне формування, розвиток їхньої соціальної компетентності.

Пильне аналізування науково-практичних досліджень, відповідних публікацій з цієї проблеми надає нам можливість стверджувати: вона

надзвичайно важлива, актуальна, і її вирішення у масштабах країни працюватиме на забезпечення впевненої ходи науково-технічного й одночасно соціумного розвитку. Шляхи вирішення такої проблеми можна віднаходити у філософів, психологів та педагогів, освітян-практиків, як-от у працях: В. П. Андрущенко, І. Д. Бега, Л. П. Вовк, С. У. Гончаренка, Л. В. Губерського, І. А. Зязюна, О. Е. Коваленко, Л. С. Нечепоренко, Н. Г. Ничкало, І. Ф. Прокопенка, С. О. Сисоевої. Як правило, наголошується, тим чи іншим чином, зокрема, ось на чому: „Моральні почуття відповідальності дають змогу особистості педагога відчувати суспільно-громадську значущість як своїх вчинків, так і вчинків інших, а також професійно виконувати соціально ціннісні дії” [1].

Говорячи ж про значення „соціальних” почуттів у двозначній системі „педагог – студент”, науковці акцентують увагу перших на щонайбільш реально дієвій, ефективно впливовій формі поведінки, яка тісно зв’язана з емоціями. І задля актуалізації у студента необхідної форми поведінки потрібно викликати в ньому відповідну емоційну реакцію, котра і вплине на подальшу поведінку. Та слід враховувати, що в соціумі (що цілком природно для нього) існує, окрім організованого впливу батьківського, педагогічного виховання, ще й виховний вплив соціально-економічних умов, що певною мірою „працюють” стихійно. Цьому можуть і мають по-своєму протистояти постійні звертання педагогів до процесу прогресивного поступу розвитку України, духовно-культурного її нинішнього відродження, до інтересу та участі в цьому громадськості. Інакше матимемо деформовану систему цінностей, нехтування повагою до культурно-історичних традицій свого народу і одночасне прагнення виключно до особистого матеріального достатку й використання – як єдиного критерію успішності – рівня його добробуту. А це – не просто тупиковий, але й безперспективний шлях, пряма загроза існуванню України як незалежної та гуманістичної держави.

У педагогічній літературі можна зустріти немало аналітичного матеріалу з проблем виховання, його сутності, змісту на нових суспільно-політичних та соціально-економічних підвалинах. Однак, сутність самого виховання як найважливішої мети системи освіти – незмінна, бо воно – „...процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об’єктивних і суб’єктивних факторів. У широкому розумінні виховання – сума впливів на психіку людини, спрямована на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства” [2]. Коли ж враховувати й те, що вибір дій, вчинків дуже тісно зв’язаний із ціннісними орієнтаціями особистості, то й увесь сенс навчання ціннісною своєю стороною має підлягати вирішенню проблем його ж гуманізації. Тож цілеспрямована акцентуація педагогами уваги студентів „...на цінності знань, змісту всіх навчальних дисциплін проявляється у сукупності природознавчих, філософських, політичних, правових, моральних, естетичних, екологічних переконань й ідеалів, збагачених професійними знаннями, уміннями й навичками” [7]. Й саме подібний багаж (для професійного майбутнього) знань, чуттів, власної волі стане вираженням

студентом особистісного ставлення до світу, глибокого осмислення свого соціально-ціннісного значення у ньому.

Список використаних джерел:

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика : Westudents (Підручники для студентів). URL: <https://westudents.com.ua/knigi/198-pedagogchna-etika-vasyanovich-gp.html> (дата звернення: 15.02.2023).
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., Либідь. 1997. 376 с.
3. Гуменюк В. В. Освіта в постіндустріальному суспільстві Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві : IV конгрес САУ. Харків. 28 – 29 жовтня 2021 р. : тези доповідей. С. 513 – 515.
4. Кудін В. О. Освіта в інформаційному суспільстві. К., Республіка. 1998. 152 с.
5. Романовський О. Г. Національна гуманітарно-технічна еліта: реалії та перспективи підготовки. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2004/36-23-3.pdf> (дата звернення: 19.03.2023).
6. Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу : Монографія. Хмельницький, ХТПА. 2008. 324 с.
7. Соколіна І. Ю. Гуманістична освіта як основа виховання майбутніх інженерів вищих технічних навчальних закладів. URL: <https://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2010/S20/ГУМАНІСТИЧНА%20ОСВІТА%20ЯК%20ОСНОВА%20ВИХОВАННЯ%20МАЙБУТНІХ%20ІНЖЕНЕРІВ%20ВИЩИХ%20ТЕХНІЧНИХ%20НАВЧАЛЬНИХ%20ЗАКЛАДІВ.pdf> (дата звернення: 17.03.2023).
8. Сущенко Т. І. Проблеми педагогіки людського співіснування на Землі : Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Вип. 15 – 16 (19 – 20). Харків, НТУ ХПІ. 2007. С. 28 – 34.
9. ТОВАЖНЯНЬСЬКА О. Л. Сучасні проблеми виховання студентської молоді : Проблеми філософії освіти та виховання особистості. С. 239. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/780169fc-cb60-4b8f-a975-046e0cc1b797/content> (дата звернення: 12.03.2023).

СТУДЕНТОЦЕНТРИСТСЬКИЙ ПОГЛЯД – ЧАСТКА СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*Васецька Л.В.
Полтава, Україна*

Кардинальні системні зміни в українському соціумі, зокрема, у суспільних відносинах (що ґрунтуються на підвалинах економіки постіндустріального, громадянського суспільства), природно, тягнуть за собою і зміни у баченні нових наших – освітянських – ролей. Державна політика спрямована нині на те [2, 3], й вона враховує кращі світові тенденції адаптування національної освітянської сфери до новітніх соціально-економічних умов з урахуванням у тому студентоцентристського погляду як частки системи індикаторів оцінювання освітнього процесу.

Все те вимагає деякого переосмислення звичної нам практики регулювання усіх процесів, котрі відбуваються на царині освіти. А це, за своєю чергою, передбачає певну адаптацію менеджерів (перш за все психологічну) до карколомно динамічних умов руху новітніх ІТ до закладів

вищої освіти, зокрема, до коледжів, до взяття на озброєння елементів оригінальних зарубіжних педагогічних практик, у тому рахунку й управлінських. З цього випливає наступне: коледжі, як найбільш доступна українцям соціальна інституція для здобуття вищої освіти, мають узяти на себе нові, по-особливому передові ба навіть ведучі освітні ролі в соціумі, як те є нині у всьому цивілізованому світі. І такий почесний, хоча й дуже нелегкий тягар, лежить, щонайперше, на плечах управлінців цих закладів – їхніх менеджерів.

Бачимо, що новий етап трансформаційних процесів у цій системі освіти в Україні зараз, незважаючи на війну як конкретну ситуацію крайньої невизначеності [5], вирізняється од попередніх, і – вже надзвичайною глибиною просякання ним усєї соціальної сфери. Економічна ж наша нова діяльність – то, практично, вже близький вихід ба навіть на світові ринки праці, фахових послуг, звичайно, враховуючи відповідні різноманітні ризики менеджменту [1, 4].

У нашому коледжі 31-го грудня 2021 року став чинним Наказ № 223-У ВСП „Стратегія розвитку структурного підрозділу „Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій” на 2022 – 2027 рр.” [6], затверджений педагогічною радою. У ньому, зокрема, вказані стратегічними такі цілі: „...розробка, впровадження та постійне підвищення результативності системи менеджменту якості освітніх послуг коледжу; розвиток науково-методичної та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційній основі; інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення; створення єдиного інформаційного простору та комфортних умов для усіх учасників освітнього процесу; проведення маркетингових досліджень на ринку праці, формування довгострокових взаємозв'язків з роботодавцями та стратегічними партнерами; впровадження ефективної системи національного виховання, розвитку та соціалізації молоді” [там же].

Врахування нами загальноосвітніх тенденцій розвитку роблять пріоритетними напрямками роботи менеджерів та педагогічного колективу коледжу такі: формування якомога ширшого світогляду наших студентів у гармонії із новітніми тенденціями розвою саме інформаційного соціуму, затвердження українських національних, соціокультурних та, безперечно, людських цінностей – одних із головних передумов впевненого поступу держави вперед: до співдружності розвинених країн Європи. Так, формуючи у нашому коледжі власну систему скрупульозного забезпечення високої якості освіти, ми прийшли до розуміння необхідності запровадження новітніх критеріїв якості діяльності коледжу, методів оцінювання. Це і система спеціальних індикаторів, котрі дозволять оцінювати, підтверджувати якість освітнього процесу, і збирання, аналізування, досліджування інформацій щодо якості як навчання, так і викладання дисциплін. У тому рахунку робимо це й шляхами прискіпливого анкетування, опитування усіх, без винятків, учасників освітнього процесу, а особливо – студентів, для чого використовуємо багатовекторні анкети. Тож так звана імплементація студентоцентристського погляду відносно проєктів, утілення у реальне життя коледжу новітніх освітніх програм – також – „у

нашому часі”. Всьому цьому на підмогу – нове, потужніше розширювання безпосередньої участі органів самоврядування студентів й у формуванні вибіркового складових освітньо-професійних програм. Студенти можуть займатися ба навіть деякими організаційними моментами освітніх процесів, власного оцінювання їхньої якості.

Зазвичай, тут можливі ризики найрізноманітніших гатунків [1], але позитивні моменти дають можливість перебороти їх, утвердити у свідомості учасників освітнього процесу єдиний у світі демократичний і перспективний культ: культ знань і радощів од насолоди ними упродовж усього життя. За таких умов, як ми твердо переконані, і можливі результативні реформи усієї системи освіти в Україні, а не за рахунок заскорузлих стереотипів суто адміністративних методів та адресованих виключно від управлінців. Од останніх ми чекаємо і на моніторинг ринку освітніх послуг з ціллю реакції на його швидкозмінливі потреби, а саме (для прикладу): розгортання значно ширших можливостей щодо здобуття студентами у нашому коледжі освіти з нових, перспективних спеціальностей.

Вміння наших студентів працювати з кейсами, котрі засновуються на нестандартних ситуаціях, але у стійкій демократичній традиції, атмосфері щирої відкритості та не просто творчості – креативності, тобто в атмосфері можливостей втілювати творчі нароби в реалії життя, на розвої далекоглядного партнерства (з промисловими, сільськогосподарськими підприємствами, організаціями, установами, соціальними структурами, іншими освітніми закладами нашої країни, держав ЄС), вміння трудитися пліч-о-пліч зі стейкхолдерами – потенційними роботодавцями, користування їхніми ресурсами задля кращого забезпечення освітнього процесу, – все це маємо своїми цілями щодо сучасних інновацій у нашу діяльність.

Список використаних джерел:

1. Бойко Є. М. Сучасний стан і напрямки реформування системи вищої освіти. *Фінанси України*. 2022. № 10. С. 46 – 51.
2. Закон України „Про освіту” від 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 11.02.2023).
3. Закон України „Про фахову передвищу освіту”. URL: https://urst.com.ua/act/pro_fahovu_peredvyshu_osvitu (дата звернення: 19.03.2023).
4. Каленюк І., Куклін О. Ризик-менеджмент у системі вищої освіти України. *Вісник Київського Національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. № 170. С. 23 – 28. URL: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/170-5/4> (дата звернення: 16.01.2023).
6. Карпов А. В. Психологія менеджменту : Навчальний посібник. К., Просвіта 2010. 581 с.
7. Стратегія розвитку структурного підрозділу „Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій” на 2022 – 2027 рр. Затверджений педрадою ВСП „Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій” : Протокол від 29.12.2021 р. № 5. URL: http://www.pcxtnuht.pl.ua/images/pages/pro_nas/strat_rozv_vsp_pfk_nuht_%202022.pdf (дата звернення: 13.12.2022).

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

*Вахруцова О.Р., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Професійна культура та діловий етикет менеджера з управління проектами являються одними з його основних компетентностей. Безперечно, що рівень ділового спілкування проєктних менеджерів, відчуття ними реальних викликів сьогодення, розуміння їх на рівні понятійного апарату при боротьбі концептуальних принципів тих чи інших теоретичних моделей світових шкіл менеджменту, висувають принципово нові вимоги до ведення проєктної діяльності в конкурентному середовищі, знаходження ними свого місця у світовому ланцюгу створення доданої вартості [1].

Система підготовки майбутнього фахівця передбачає наявність елементів професійної культури та ділового етикету ділового спілкування як на державному, регіональному рівнях, так і міжнародному, наднаціональному [2-4]. Тому напрямки підготовки мають бути спрямовані як в західному, так і в східному векторі, враховуючи ведення перемовин, договірних відносин на відповідному рівні, а отже врахування національних особливостей ділового спілкування. На сьогодні є повне розуміння того, що зберігаються відмінності в нормах і правилах поведінки та спілкування в різних країнах [5]. Національні особливості, історія, релігія, клімат, історично сформовані моральні норми та ін. впливають на те, як бізнесмени одягаються, поведуться що вважають пристойним і гідним, і що є знаком ненадійності або неповаги до ділового партнера. І це багато в чому визначає успіх ділової взаємодії на міжнародному рівні. Особливо сильно це явище проявляється в так званих "країнах третього світу" або Сходу.

Розглядаючи аспекти ділового спілкування проєктних менеджерів із східними партнерами, слід зазначити, що перспективним для національного бізнесового середовища є ринок Китаю [6]. Виділяють основну помилку українського бізнесу, який починає діяльність у Китаї – це поспіх, який межує з поверхневою оцінкою ринкової ситуації, з не передбаченням довгострокових перспектив. При діловому спілкуванні слід враховувати, що партнер, який квапиться, заздалегідь приречений на програшну позицію у порівнянні з китайськими компаніями. Крім того, багатьом українським компаніям не вистачає фінансової грамотності, багато з них не зовсім розуміють, як вони будуть просувати свій продукт, не володіють достатньою інформацією про специфіку китайського ринку, менталітету і суспільство.

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361.
2. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. Імідж сучасного педагога. 2017. № 1 (170). С. 37–41.
3. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.

4. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.
5. Вахруцова О.Р. Про врахування деяких методів і форм інвестування проектів КНР / Матеріали Міжн. науково-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII Каришинські читання) (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2021. – 74-76.
6. Вахруцова О. Р. Проблеми при реалізації бізнес-проектів на деяких сегментах міжнародних ринків / Мат-ли XXI міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В. Г. Короленка. - 10–11 березня 2022 року.
7. Вахруцова О. Р., Школяр С. П. Аспекти ділового спілкування в японській культурній традиції / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 129-131.

НАПРЯМКИ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ В СФЕРІ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ

*Гапєєв А.А., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Напрямки командної діяльності майбутніх менеджерів в сфері маркетингу інновацій в сучасному світі досить різнопланові, формуються з метою формування та впровадження інновацій [1]. Майбутній управлінець має будувати свою діяльність на такому одним з ключових аспектів для досягнення успіху як командна робота, при цьому розуміючи, що сама команда як основна одиниця продуктивності для більшості організацій формуються на базі певних принципів [2]. Основними з них є висока продуктивність, має чітку, конкретну мету, правильне поєднання навичок, дисципліну, організованість, ентузіазм, наполегливості, обмін досвідом та моделями поведінки, регулярне та зрозуміле спілкування [3].

Важливим компонентом успішної організації команди є розуміння моделі команди, яка буде найбільш ефективною в конкретній ситуації з метою доцільного планування та чіткого окреслення очікуваних результатів. У світовій практиці визначають 5 основних моделей команд: традиційну модель, модель командного духу, передову модель, цільову модель та кібермодель (віртуальну модель) [4].

За Белбінім Р.М. напрямки командної діяльності майбутніх менеджерів в сфері маркетингу інновацій можливо формувати засновуючись на типах ролей в командах менеджерів (рис.1).

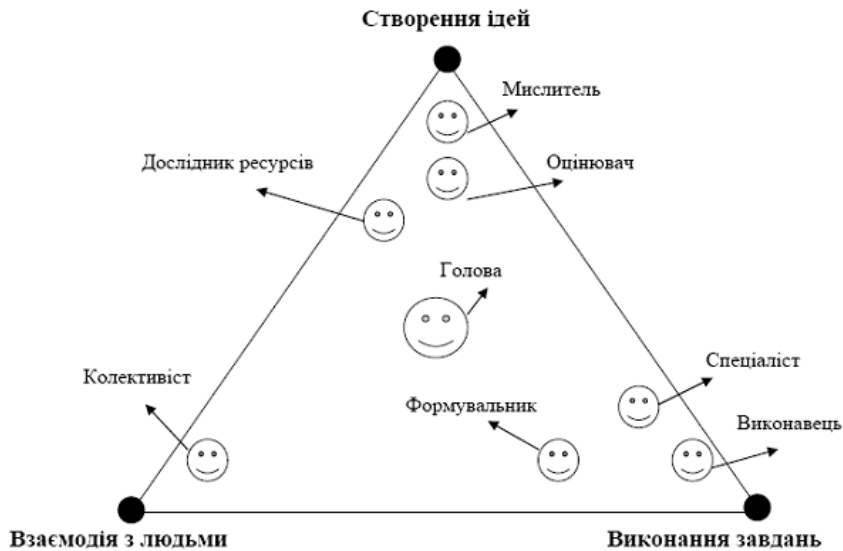

Рис. 1. Види та розміщення кожної ролі у команді

Розглядаючи командну роботу як фактор розвитку глобальних навичок при формуванні іншомовної компетентності, необхідно проаналізувати її можливі переваги та недоліки для створення ефективної моделі при навчанні з визначенням сприятливих умов і обмежувальних факторів для її використання. Переваги командної роботи нами були розглянуті раніше [4].

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.
2. Katzenbach J.R., Smith D.K. The Wisdom of Teams: Creating the High-performance Organization. Boston: Harvard Business School, 1993. 275 с.
3. Гапєєв А.А. Принципи та фактори розвитку командної роботи в інноваційному менеджменті / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 358 с. – С.147-148.
4. Team Models – different types of teams. URL: <http://www.managementstudyguide.com/team-models.htm>

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Гармаш Я.Р., Бабенко І.В.
Полтава, Україна*

Освіта і культура нероздільні. Будь-які проблеми, з якими стикається суспільство, неминуче позначаються на сфері освіти. Водночас, саме сфера освіти, відгукуючись на суспільні й цивілізаційні виклики, реагуючи на них, істотно впливає на розвиток певних культурних програм у суспільстві, основних тенденцій його розвитку [1].

Культурно-освітній простір - цілісність, що розвивається, структурні елементи якої використовуються суб'єктами освітнього процесу для освоєння і трансляції гуманістичних цінностей. Модель культурно-освітнього простору як розвивається цілісності включає в себе

- просторово-семантичний компонент: архітектурно-естетичну організацію життєвого простору школярів (архітектура шкільних будівель, дизайн інтер'єру і т.д.), символічний простір школи (різні символи, настінна інформація і т.д.);

- змістовно-методичний компонент: концепції навчання, виховання, навчальні програми, плани, підручники і т.д.; форми та методи організації освіти (урок, дидактична гра, екскурсія і т.д.; учнівські дослідні спільноти, структури класів і шкільного самоврядування та ін.);

- забезпечення внутрішніх умов (установок, потреб, здібностей) для розвитку самості (self), для саморозвитку (через механізми самопізнання, рефлексію, фізичної та психологічної захисту);

- створення сприятливих зовнішніх умов (довкілля) для психічного та фізичного існування і розвитку дитини (меблі, підручники і т.д.) [2].

Потрібно згодитися також з дослідженнями, які вивчають освітнє середовище, де підкреслюється, що її гуманізації сприяють забезпечення комфортності існування і розвитку дітей і дорослих, персоналізація середовища (фіксація певної частини середовища як свого "я"), створення "середовища для мене", тобто . освітнього середовища кожного індивіда; забезпечення особистісного зростання суб'єктів середовища.

Створюючи умови для розвитку особистості молодшого школяра в процесі освоєння культурних зразків життя, враховуючи і культурно-освітній простір.

Одним із найважливіших завдань правильно організованого культурно-освітнього середовища є виявлення творчих обдарувань і схильностей особистості, її розвиток відповідно до індивідуальних особливостей з урахуванням здібностей і можливостей.

На мій погляд, ці процеси повинні проходити відкрито, оскільки будь-яка замкнута система освіти, як показує ретроспективний аналіз, рано чи пізно перестає існувати. Ця думка знаходить підтвердження в роботі сучасного дослідника С. Тарасова. Критикуючи такий істотний недолік, як замкнутість освітніх закладів на внутрішньому мікросоціумі, С. Тарасов пише про те, що виховні системи, що створюються нині в освітніх установах, і зміст освітньої діяльності загалом часто замикаються на внутрішніх проблемах освітньої установи і мікросоціуму, без урахування

геополітичних тенденцій і широкого соціокультурного контексту життєдіяльності людини.

Вказати можна також і на взаємозв'язок між процесом духовно-морального виховання і тим природним і соціокультурним оточенням, яке утворює середовище безпосередньої життєдіяльності людини. Так, М. Харламова зазначає, що педагогічні можливості культурно-освітнього середовища зумовлені його якістю, що утворює сприятливе для особистості життєве оточення. Необхідним, на думку М. Харламової, є створення комплексу спеціальних умов, які сприяють актуалізації духовно-морального потенціалу середовища, а також навчально-методичним і організаційним забезпеченням у процесі творчого використання культурно-історичної спадщини в практиці духовно-морального розвитку і виховання особистості [2].

Список використаних джерел:

1. Роль освіти і культури у формуванні людини <http://referat-ok.com.ua/work/rol-osviti-i-kulturi-u-formuvanni-lju/>
2. Щиголева Ніна Василівна. Структура культурно-освітнього простору <https://ua.waykun.com/articles/struktura-kulturno-osvitnogo-prostoru.php>

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Гафіна Т.П., Шпильовий В.Д., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Важливою передумовою проектної діяльності є раціональне використання інтелектуального потенціалу. Найголовніша мотиваційна складова проектної діяльності - розробка стратегії для вирішення завдання. Проектування завжди направлена на пошук нового, інноваційного. Різноманіття напрямків проектної діяльності дозволяють обрати те, що найбільш дозволить реалізуватися на повну (реалізувати свій внутрішній потенціал).

Зважаючи на вищесказане можна констатувати, що сучасна підготовка фахівців повинна враховувати, що кожен колективу як професіонал, як особистість володіє тільки йому одному властивими властивостями, які визначають його здібності до обраної професійної діяльності. Потенціал окремої людини - це його можливості в майбутньому щось зробити, реалізувати свої інтереси, досягти своїх цілей та цілей команди. На цих постулатах повинні проводитися аналіз, оцінка, підготовка та формування кадрового потенціалу організації, його мотивації. [1, 2].

Аналізуючи кожну характеристику з точки зору мотиваційної діяльності окремо слід констатувати наступне [3]: фізичні - здібності, обмежені певними межами працівника, які використовуються в значній мірі; інтелектуальні - здібності, чітких меж не мають, використовуються лише частково; соціальні відносини та зв'язку - породжені колективною діяльністю з урахуванням особливостей кожного співробітника, можуть і повинні за певних умов породжувати ефект, що підсилює потенціал кадрів організації; соціальна спільність працівників - утворює команду, відрізняється цілісністю, виражається в єдиних або погоджених цілях, завданнях, технологіях, потребах і мотивах. Отже, соціальний потенціал

сприяє розвитку комунікативних здібностей персоналу, вирішення соціальних проблем.

В цьому плані для вирішення соціальних проблем створюються соціальні проекти різних форм власності (рис.1), в рамках яких вирішуються різні питання. Саме соціальне проектування охоплює практично всі сфери діяльності людини. Соціальне підприємництво набуває все більше популярності в Україні. Інтерес до теми з'являється у працівників громадського сектору, які прагнуть покращити зміни в суспільстві.

» ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

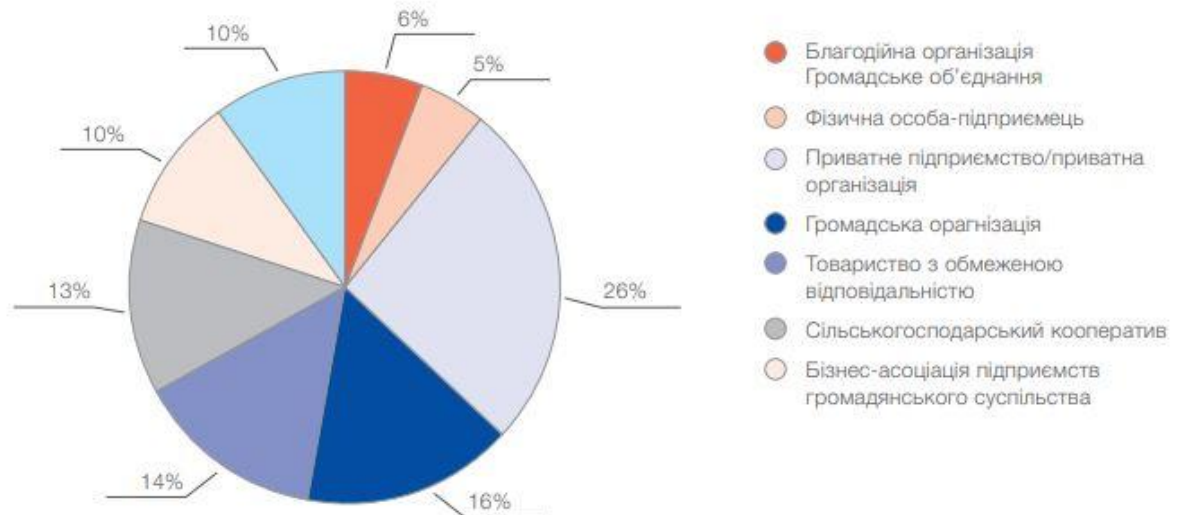

Рис. 1. За даними <https://openbiz.org.ua/news/socialne-pidpriemnictvo-yak-vidpovid-suspilstva-na-socialni-potrebi>

Соціальне підприємництво в сучасному суспільстві передбачає альтруїстичну манеру ведення бізнесу, зосереджену на громадських вигодах. Дослідники відзначають, що соціальне підприємництво стимулює соціальні зміни, навіть якщо його організаційні форми є невеликими і нежиттєздатними з точки зору економічної доцільності. Цей вплив розглядається соціальним підприємцем як вигода отримання, оскільки успіх соціального підприємства залежить від ряду факторів, пов'язаних з соціальним впливом і не пріоритетних для традиційних підприємств. Тому деякі автори вважають, що різниця між «підприємництвом» і «соціальним підприємництвом» полягає, перш за все, в цілепокладанні: на відміну від класичних підприємців, соціальні підприємці не прагнуть до вилучення максимуму прибутку, а націлені на зміну несправедливих суспільних умов, створення продуктів або послуг, що сприяють соціальному перетворенню.

Отже з точки зору мотиваційної складової соціальне підприємництво - це підприємництво, підприємство, підприємницька діяльність, покликані вирішити соціальні проблеми та задовольнити потреби суспільства. Можна сказати, що соціальне підприємництво - це унікальна можливість поєднання соціальної місії з бажанням заробити гроші, надати певні послуги та продати товари.

Ще донедавна вважалось, що неможливо поєднати альтруїстичний ідейний та суто практичний напрями. Але суспільство знайшло вихід у соціальному підприємстві. Тому проектна діяльність, її мотиваційна складова, зокрема, – це одна з головних складових соціального підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Гриньова В.М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах.: [навч. посіб.] / В.М. Гриньова, В.В. Власенко. – Х.: ІНЖЕК, 2005. – 200 с.
2. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія. 2015. С. 230–235.
3. Рубан О.В., Школяр С.П. Деякі елементи аналізу кадрових служб та потенціалу організації / Ресурсно-орієнтоване навчання в «ЗД»: доступність, діалог, динаміка : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 262-264.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

*Геращенко Ю.М.
Полтава, Україна*

Основною метою освітнього процесу вищої школи в умовах глобалізації, інформатизації та інтеграції світової спільноти є підготовка фахівця та формування творчої особистості, здатної до самостійної роботи, яка вміють діяти в нестандартних ситуаціях й відчуває потребу в безперервній освіті. Для реалізації цієї мети у вищих освітніх закладах впроваджують різні форми та методи навчання, виявляють оптимальні шляхи інтеграції навчально-виховного процесу і науково-виробничої сфери, а також шукають нові та ефективні форми організації самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студентів є невід'ємною частиною освітнього процесу у вищій школі, яка покликана підвищити якість навчання, активізувати мислення, розвинути творчі здібності студентів, їх прагнення до самостійного набуття нових знань, що в свою чергу сприяє самовизначенню й самореалізації [1].

У педагогічній практиці «педагогічна інновація» трактують як:

1) Цілеспрямована зміна, що вносить в освітнє середовище стабільні елементи (нововведення), що поліпшують характеристики окремих частин, компонентів освітньої системи загалом.

2) Процес освоєння нововведення (нового засобу, методу, методики, технології, програми тощо).

3) Пошук методик і програм, їх впровадження в освітній процес й творче переосмислення [3, с.104].

Виділяють такі рівні інноваційності в освіті:

1. Модифікація (фрагментарна або велика) вже відомого раніше. Нововведення такого рівня легко упізнається: основоположні принципи і

елементи технології відомі. Але, характер втілення, адаптація до нових умов робить метод або технологію новими.

2. Репродуктивна інтеграція. Її сенс полягає у тому, що педагог обирає, виходячи з власних професійних потреб та досвіду, ідей, прийомів, методик, з яких створює «власний», в чомусь оригінальний, метод діяльності. Завдяки цьому виникає: - комбінаторне нововведення (нове виникає на основі раніше відомого і упізнаваного); - оригінальна система (це можуть бути відомі, але незатребувані раніше методи, в нових умовах отримують «нове життя» і нові імпульси до розвитку).

3. Творча інтеграція. Нове виникає як результат активного творчого пошуку викладача. При цьому, особливу роль відіграє «інсайт», творче осяяння, що дозволяє створити щось принципово нове, чого раніше не було в педагогічній науці [2].

Інновації в освіті спрямовані на створення і використання нових ефективних програм, форм, методів і засобів трансляції знань і взаємодія педагога з учнями. Освітня технологія - це комплексна інтегрована, інноваційна система, що включає впорядковану множину операцій і дій, що забезпечують визначення цілей навчання; зміст навчання; інформаційно-предметні і організаційні аспекти, які спрямовані: на засвоєння знань, формування професійних умінь і навичок, формування особистісних якостей, визначених цілями навчання.

Список використаних джерел:

1. Постернак Н.О. Інноваційні форми навчання студентів вищих навчальних закладів освіти // Збірник тез доповідей II міжвузівської науково-практичної конференції (м. Київ, 11 квітня 2017 року). – К. : КНУТД, 2017.
2. Постернак Н.О. Формування професійної готовності майбутніх вчителів природничих дисциплін засобами інтерактивних форм навчання // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 12-13 травня 2017 року). – Херсон :Видавничий дім «Гельветика», 2017.

СОКОЛЬСЬКА ГІМНАСТИКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ

*Гогоць В.Д.
Полтава, Україна*

Серед великого кола проблем фізичного виховання нашого часу одне із центральних місць займає проблема рухової активності учнівської молоді. Адже рух – важлива потреба нашого організму.

На жаль сьогодні, за даними багатьох дослідників [1-5] вороги людини – це мала рухливість, яка супроводжується нервовими перевантаженнями, тим самим загрожує не тільки здоров'ю людини, але й життю. Протидіяти цьому можуть передусім фізична культура і спорт, які сприяють руховій активності.

Метою нашої статті є: розкрити значення сокольської гімнастичної системи як одному із засобів вирішення багатьох рухових завдань фізичної культури і спорту в сучасних умовах.

З середини ХІХ століття широкого розповсюдження, поряд з іншими системами фізичної культури (зокрема, німецькою системою гімнастики, яка була спрямована на оволодіння складними рухами, переважно на спеціальних гімнастичних приладах; шведською гімнастичною системою, мета якої передбачала фізичний розвиток людського організму в цілому і мала гігієнічний напрямок розвитку; французькою – природно-практичною гімнастикою, яка поділялася на цивільну, військову, лікувальну та сценічну, мала оздоровче, освітнє та виховне значення) набуває сокольська гімнастична система, автором якої вважається Мирослав Тирш (1832–1884). У своїй основі ця система мала уже відому німецьку «снарядову» гімнастику.

Вперше ідеї сокольської системи фізичного виховання чітко прозвучали в Чехії, ввібравши в себе кращий досвід шведської, німецької, французької гімнастичних систем, відіграла тим самим важливу роль в житті багатьох слов'янських народів другої половини ХІХ століття.

З 1863 року утворюються сокольські організації в Словенії, Хорватії, Польщі та ін. країнах.

З 1888 року набуває поширення сокольська гімнастика і в Україні. Саме ця система лягла в основу діяльності відомого гімнастичного товариства «Сокіл», яке активно діяло в Україні того часу.

Сокольська гімнастика за своїм змістом була близькою до німецької, але мала свої особливості. Насамперед, «Соколи» на заміну багаторазовим повторенням ввели комбінації рухів, однаковий костюм, музику, а з 1862 року стали проводити змагання згідно спеціально розроблених правил. Особливу увагу в комбінаціях вільних вправ та вправ на приладах звертали на логічність переходів від одного елемента до другого. «Соколами» була розроблена класифікація вправ за зовнішніми ознаками та створена термінологія гімнастичних вправ, в яких майже кожна називалась одним або двома словами, що було досить зручно («ручити», «ножити», «заножка», «передновка»).

Прагнучи зробити свою гімнастику більш привабливою, М. Тирш значну увагу приділяв формі положень і рухів, яка викликала б у виконавців та глядачів емоційний підйом, відчуття радості й естетичної насолоди. Особлива увага зверталася на красоту рухів, перешикувань, на одяг та інше. Для більшої яскравості та декоративності застосовували різні предмети: булави, палки, старовини, види зброї (мечі, щити, ...), шарфи тощо.

В основу цієї гімнастики були покладені вправи на приладах (турніку, брусах, коні, колоді та ін.), вправи з предметами та без них, піраміди, вправи з елементами фехтування, боротьби (бойові). Детально були розроблені вправи на перекладині, коні, брусах, а також вільні вправи під музику із предметами, акробатичні вправи та піраміди.

Усі вправи діляться на 4 групи:

1. Вільні вправи – без предметів.
2. На приладах.
3. Групові – піраміди, ігри.
4. Бойові вправи з фехтуванням, боротьбою.

Урок сокольської гімнастики складався з трьох частин. Так, у першу частину включались порядкові (на сьогодні стройові) вправи, загальні вільні вправи з гімнастичними палицями, гантелями та ін. У другій (основній) частині виконувались вправи на гімнастичних приладах, стрибки, бойові вправи та ін. У третій (заклучній) частині здебільшого використовувались ходьба та помірний біг.

При виконанні вправ на приладах учні ділились на групи, а потім мінялись місцями. На заняттях зберігалась чітка дисципліна. Однострої, різноманітна декоративність надавали заняттям привабливості. Позитивні емоції, які отримували учні під час виконання фізичних вправ, сприяли регуляції діяльності всіх внутрішніх органів, підвищенню тону кори головного мозку, спонукали учнів до активної розумової діяльності.

Надзвичайно яскравими були сокольські свята, що періодично проводились в Празі (їх звали «Здвигни»). В них брали участь одночасно до 20 тисяч спортсменів.

Масштаби їх проведення підтверджували популярність ідеї створення сокольської гімнастичної системи. Вона не втратила своєї актуальності й у наші дні. Адже її різновидності – загальна спортивна, художня і лікувальна гімнастика – стали невід’ємною частиною фізичної культури.

Список використаних джерел:

1. Борисова, О. К., & Філіпп В. В. (2010). Проблема пошуку форм збільшення фізичної активності дітей молодшого шкільного віку. Менеджмент освітніх закладів та управління проектами : зб. наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : «Астрая», 56-61.
2. Каверно, Б. І. (1999). Сокольський і січовий гімнастичний рух у Галичині на початку ХХ століття. Традиції фізичної культури в Україні. К., 62-74.
3. Кругляк, О. Я. (2002). Рухливі ігри та естафети в школі. Методичний посібник. Тернопіль, 80 с.
4. Трофім'як, Б. (1999). Гімнастично-спортивний рух Західної України з початку ХІХ до половини ХХ ст. та тиск на нього окупаційних карально-репресивних систем. *Науковий вісник ВДУ*, 7, 37-42.
5. Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту (2010). (Автор. кол. за наук. ред. Євгена Приступи). Л.: ЛДУФК, 447 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ТРАКТОРИСТ- МАШИНІСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА» В ЗП(ПТ)О

*Гриженко В.В., Барбінов В.В.
Полтава, Україна*

Ключове значення при підготовці кваліфікованих робітників за професією «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва» в умовах освітнього процесу з використанням дистанційних технологій має рівень цифрових компетентностей учасників освітнього процесу та наявність відповідного навчально-методичного контенту з предметів професійно-теоретичної підготовки.

Процес цифровізації освіти стосується насамперед педагога, який не тільки сам має опанувати нові технології, а й долучити здобувачів освіти до їх результативного використання, передбачити ризики цифрового освітнього простору. Саме тому професійна підготовка педагога в умовах цифрового простору, формування в нього цифрової компетентності та цифрової грамотності набуває значної актуальності [2].

Без використання ІКТ неможливо забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх здобувачів освіти, а кожен педагог повинен уміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і потреб освітнього процесу, використовувати комп'ютерну техніку. Основними критеріями ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій є вже не наявність певної кількості комп'ютерів, а створення єдиного інформаційного простору та уміння педагога використовувати ІКТ у власній педагогічній діяльності.

Переваги використання ІКТ в ЗП(ПТ)О:

- підвищення інтересу й загальної мотивації до навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу;
- індивідуалізація навчання: кожен працює в режимі, який його задовольняє;
- об'єктивність контролю;
- активізація навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змаганню учнів з машиною та з самими собою, прагненню отримати вищу оцінку;
- формування вмінь та навичок для здійснення творчої діяльності;
- виховання інформаційної культури;
- оволодіння навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації;
- доступ здобувачів освіти до банків інформації, можливість оперативно отримувати необхідну інформацію;
- інтенсифікація самостійної роботи учнів;
- зростання обсягу виконаних за урок завдань;
- підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту;
- розширення інформаційних потоків при використанні Інтернет.

Використання ІКТ у роботі педагога дає можливість:

- самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня;
 - навчатися і здобувати знання, вміння та якості, необхідні сучасному педагогу;
 - отримувати найсучаснішу інформацію по темі, оновлювати навчальний та дидактичний матеріал;
 - мати доступ до методичної бази розробок;
 - спілкуватися з колегами на різних форумах;
 - отримувати кваліфіковані консультації та поради експертів;
 - публікувати свої матеріали;
 - брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів;
 - брати участь в професійних конкурсах;
 - обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн;
 - користуватися електронними базами мережі Інтернет для самоосвіти та підвищення кваліфікації;
 - створювати та систематично наповнювати електронні бази даних для організації особистісно-орієнтованої навчальної роботи;
 - використовувати мультимедійні засоби навчання при підготовці та проведенні занять;
 - автоматизувати тестове оцінювання поточних знань та тематичного оцінювання;
 - використовувати інформаційні ресурси мережі Інтернет в організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти;
 - систематично підвищувати кваліфікацію та комп'ютерну грамотність;
 - втілювати інформаційні технології на різних етапах уроку;
 - створювати інтерактивні презентації, плакати;
 - використовувати електронні навчальні програми;
 - розробляти власні проекти;
 - вести електронну документацію.
- Цифрові ресурси, які використовуються викладачами професійно-практичної підготовки в освітньому процесі:
- засоби Microsoft (PowerPoint, Word, Excel, Outlook, OneNote);
 - сучасні відео редактори (OpenShot, Pinnacle Studio, Windows Movie Maker);
 - онлайн-платформи для проведення відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet);
 - хмарні сервіси для зберігання інформації (Google диск, Microsoft OneDrive);
 - сервіси для створення візуального контенту, творчої роботи (Canva, Crello, Pinterest, Photoshop, YouTube);
 - сервіси для створення інтерактивних вправ, контролю знань (Learningapps, OnlineTestPad, Kahoot, Classtime);
 - інтерактивні віртуальні дошки та програми для цифрових нотаток (Jamboard, Padlet, Microsoft OneNote);
 - сервіс для розробки інтерактивних робочих аркушів (IPA) Wizer.me;
 - конвертер PDF (Ilovedpdf, Flip PDF);

- ресурси створення власних QR-кодів (qr-code-generator.com, qr-code.com.ua, Всеосвіта);
- сервіс для скорочення посилань (Bitly.com);
- платформи для створення персонального блога та вебсайта (Google Sites, WIX, Elementor для WordPress, Jimdo, Всеосвіта);
- Google-перекладач та ін.

Моніторинг використання ІКТ під час навчання та визначення рівня цифрової грамотності викладачів предмета «Трактори» ЗП(ПТ)О у Полтавській області протягом листопада 2022р. – березня 2023р. показав, що 93% педагогів проходили підготовку та підвищення рівня кваліфікації щодо впровадження та використання ІКТ, 1% - плануює це зробити.

50% педагогів потребують підвищення рівня кваліфікації щодо використання ІКТ.

Актуальними напрямками підвищення рівня кваліфікації викладачів даного профілю щодо використання ІКТ є:

- опанування сучасних цифрових технологій при організації змішаного навчання;
- створення відеоуроків;
- впровадження навчальних комп'ютерних моделей, імітаційно-моделювальних програм;
- використання платформ Google для проведення змішаного навчання;
- використання нових електронних освітніх ресурсів;
- розробка тестових завдань в електронному варіанті.

Моніторинг проводився на основі критеріїв, що характеризують використання інформаційно-комунікаційних технологій під час роботи педагогів, наявності сайтів та блогів викладачів та рівень цифровізації навчального матеріалу.

Високий рівень роботи з файловою системою мають 14% педагогів, низький – 7%. Решта – достатній та середній рівні.

Звичайно, запровадження сучасних цифрових технологій має бути виваженими, доцільними та підпорядкованими меті і змісту освітнього процесу.

Для ефективного впровадження дистанційних технологій потрібні відповідні цифрові компетентності керівництва, педагогів і здобувачів освіти.

Кожен педагогічний працівник може оцінити власний рівень цифрової грамотності та вдосконалити цифрові навички, пройшовши національний тест на цифрову грамотність «Цифрограм для вчителів», який розміщений на порталі «Дія. Цифрова освіта» Міністерства цифрової трансформації України, розроблений у співпраці з Міністерством освіти і науки України. Цифрові компетентності можна опанувати через інструмент самооцінювання «Колесо цифрових компетентностей». Воно складається з 16 цифрових компетентностей і за результатами самооцінювання надає поради щодо дій і ресурсів, які допоможуть їх покращити. Інструмент доступний англійською мовою, проте за допомогою можливостей Google самооцінювання можна здійснити українською мовою.

Також існує проєкт опису цифрової компетентності педагогічного працівника.

Платформа дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн» дозволить здобувачам освіти покращити уявлення про робітничі професії (онлайн), педагогам – доповнити навчання сучасним цифровим контентом та всім охочим – здобути робітничу професію (онлайн) або підвищити професійну кваліфікацію дистанційно.

Короткострокові онлайн - курси для підтримки відбудови України та Тренінг для керівників закладів П(ПТ)О – платформа, що поєднує короткі курси для перекваліфікації та підвищення кваліфікації, доступні для педагогів ЗП(ПТ)О та здобувачів, а також онлайн-програму навчання, що забезпечує розвиток професійної компетентності для керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Використання нових технологічних інструментів та інформаційних ресурсів сприяє підвищенню інформаційно-цифрової компетентності педагогів та розширює їх можливості.

Список використаних джерел:

1. Базелюк, О. В., Спірін, О. М., Петренко, Л. М., Каленський, А. А., & Майборода, Л. А. (2018). Технології дистанційного професійного навчання. Житомир: Полісся.
2. Масол, Л. М.; Базелюк, О. В.; Комаровська, О. А.; Муромець, В. Г.; Рагозіна. Теорія і практика дистанційного навчання у професійній освіті: матеріали I Всеукр. веб-конф. (м. Київ, 28 лют. 2017 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; [редкол.: Петренко Л. М., Базелюк О. В., Кравець С.Г.]. - Київ : СІК ГРУП Україна, 2017. 169 с.

ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРОГРАМИ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

*Гуляєв М.С.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Новописьменний Сергій Анатолійович* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Важливим у підготовці майбутнього фахівця є розвиток здатності його до опрацювання великих масивів інформації відповідної спрямованості, серед них вміння аналізувати програми різного рівня екологічного напрямку, використовувати їх в своїй професійній діяльності [1].

Задля оцінки елементів регіональної екологічної програми охорони навколишнього природного середовища проаналізуємо Регіональну екологічну програму [3]. В ній визначені проблеми, на розв'язання яких спрямована програма. Перш за все Програма спрямована на охорону навколишнього природного середовища, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації, в тому числі – ерозії ґрунтів та виснаження річок.

Зазначено, що ліс має значний вплив на клімат, виключно позитивного напрямку. Науковими дослідженнями доведено, що під наметом лісу забрудненість повітря у сотні разів менша, ніж у місті (до 500 разів). Один гектар лісу у віку стиглості (80 і більше років) за рік може поглинути близько 1 тонни шкідливих газів, очистити 18 млн. куб. м повітря. Один гектар хвойного лісу відфільтрує 30-35 тонн пилу в рік, листяного – 50-70 тонн.

Щороку ліси виділяють мільярди тонн кисню, що є продуктом їхньої життєдіяльності. Найбільше кисню виділяють середньовікові насадження (вік 40-70 років) – від 5 до 10 тонн на один гектар залежно від породи. Ліс здатний вирішувати ще одну загрозливу для людства проблему – поглинання вуглецю. Один гектар лісу залежно від порід поглинає в середньому 8-10 кг вуглецю на годину. Лісові насадження істотно компенсують вплив негативних факторів міського середовища.

Ліс позитивно впливає також на стан ґрунтів, збагачуючи їх органічними речовинами, гумусом. Винятковий вплив мають лісові насадження на гідрологічний режим і на кругообіг води в природі. Величезна корисна властивість лісу полягає в тому, що він перетворює шкідливий, руйнівний поверхневий водостік у безпечний підземний стік. Найбільше затримують поверхневий водостік лісові насадження, розміщені на схилах (до 100%).

Ліси на ярах і балках степової і лісостепової зони укріплюють схили, послаблюють поверхневий водостік і тим самим стримують ерозійні процеси, оберігають землю від перегрівання сонцем, зменшують швидкість вітру, змінюють мікроклімат, сприяють підвищенню вологості повітря, регулюють розподіл снігу, зменшують промерзання ґрунту. На полях, захищених лісом, рівень урожайності завжди вищий, ніж на незахищених.

Всі ці фактори мають виняткове значення для Кіровоградської області, оскільки дві третини її території знаходяться у степовій зоні, де середньорічна кількість опадів становить лише 400-430 мм, великі амплітуди крайніх температур, висока фізіологічна сухість повітря, проявляються інші негативні фактори. Масове розорювання степів викликало прогресуючі процеси водної і вітрової ерозії.

Робота по нарощуванню обсягів захисного лісорозведення, яка стримується відсутністю фінансування з державного бюджету та довготривалими процедурами передачі земель під заліснення, продовжуватись за будь-яких умов, тому що тільки ліс зможе поліпшити складну екологічну ситуацію нашого степового регіону.

У зв'язку з вищенаведеним оцінка елементів регіональної екологічної програми охорони навколишнього природного середовища показала, що для вирішення очікуваних соціально-екологічних, економічних результатів були поставлені наступні завдання:

- підвищення рівня лісистості;
- нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку;
- підвищення стійкості лісових екосистем, забезпечення охорони і захисту лісів;

відтворення, охорона і раціональне використання мисливської фауни;
підвищення ефективності управління лісовим господарством;
раціональне використання лісових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Гуляєв М.С. Аналіз екологічної програми охорони навколишнього природного середовища регіону / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г.Короленка, 2023. 358 с. – С.160-162.
2. <http://lis-kr.gov.ua/inf/regionalna-ekologichna-programi-lisi-kirovogradshini-na-2021-2025-roki>

**СИСТЕМА ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МЕНЕДЖЕРА ПРОЄКТНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

*Гура М.В., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Формування професійної культури менеджера проєктної діяльності є однією з найактуальніших проблем сучасності. Післявоєнна відбудова України, подолання економічної, соціальної, гуманітарної кризи вимагає нестандартних рішень і нових підходів у проєктній діяльності. Система перевірки на плагіат є одним із можливих аспектів розвитку професіоналізму, особистості та цінностей проєктного менеджера. До таких чинників ми можемо віднести:

- ✓ формування професійної культури проєктного менеджера (гнучкість при вирішенні конфліктних ситуацій, критичне мислення, застосування теоретичних знань на практиці тощо);
- ✓ соціальні функції менеджера (професійна етика та культура поведінки, особистісна та поведінкова культура проєктного менеджера);
- ✓ загально культурні цінності та переконання (усвідомлення професійної діяльності як культурнозначимої, урахування норм професійної культури при вирішенні завдань);

Розглянемо вище згадані чинники на прикладі системи перевірки адміністратором антиплагіатної платформи Unicheck унікальності текстів в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Система перевірки робіт на плагіат включає в себе низку компонентів, необхідних для успішного формування звіту подібності адміністратором антиплагіатної платформи Unicheck. Серед її складових виділяємо процес перевірки та систему комунікації.

До процесу перевірки робіт відносимо такі основні етапи:

- визначення дати захисту робіт та термінів перевірки;

- подача академічного тексту адміністратору платформи відповідно до вимог оформлення;
- завантаження роботи на антиплагіатну платформу Unicheck;
- формування звіту подібності адміністратором платформи;
- надання звіту замовнику.

У системі комунікації важливим аспектом є формування професійної культури проєктного менеджера, що передбачає самоосвіту, усвідомлене ставлення і виконання положень та внутрішніх розпоряджень ЗВО. Підвищення якості навчання, розвиток навичок коректної роботи із джерелами інформації та формування звички до сумлінного дотримання вимог наукової етики, активізації самостійності та індивідуальності при створенні авторського твору, підвищення відповідальності з боку науково-педагогічних працівників, докторів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів усіх форм навчання у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка є необхідною умовою цього процесу. Ці принципи відображені в положенні «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату» [1], Кодексі академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка [2] та Статуті університету [3, С. 10]. В рамках внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка створена Комісія з академічної доброчесності [4] тощо.

Процес перевірки робіт на плагіат може бути ускладнений конфліктними ситуаціями, які вимагають від його учасників конструктивного діалогу, взаєморозуміння, толерантності та самоконтролю. В даному випадку адміністратор антиплагіатної платформи Unicheck повинен не просто вирішити цю ситуацію, а й спрогнозувати її наслідки та передбачити появу конфлікту в майбутньому.

Процес перевірки відбувається у тісній комунікації з авторами наукових праць, проєктів та презентацій, які здійснюють аналіз власних текстів на унікальність. По суті роль адміністратора в системі взаємовідносин трансформується в проєктного менеджера, який на власному прикладі зобов'язаний проявляти увесь спектр професійної етики та поведінкової культури. У системі перевірки текстів важливим є усвідомлення авторами поняття «плагіат» [5; 6]. Саме тому адміністратор платформи вказує на можливе порушення етичних принципів при написанні курсових та кваліфікаційних робіт, які закріплені в «Методичних рекомендаціях щодо організації, виконання та захисту курсової роботи у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка» та «Методичних рекомендаціях щодо організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка» [7; 8].

Таким чином, система перевірки на плагіат формує комунікаційні здібності менеджера проєктної діяльності, сприяє його творчій самореалізації та становленню професійної культури.

Список використаних джерел:

1. Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка : положення від 30.08.2022 р. № 1. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/polozhennya-pro-sistemu-zapobigannya-ta-viyavlennya-akademichnogo-plagiatu-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>
2. Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. 2022. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/kodeks-akademichno%D1%97-dobrochesnosti-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>
3. Статут Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. 2016. С. 10. URL: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/statut_pnpu.pdf
4. Комісія з академічної доброчесності. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/komisiya-vchena-rada.pdf>
5. Гура Марія, Школяр Сергій Принципи, механізм та деякі статистичні показники перевірки кваліфікаційних робіт, досліджень та проєктів на плагіат // Шості Череванівські наукові читання (на пошану професора А.С. Череваня) : збірник наукових статей. Випуск VI. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022.– С.319–326.
6. Гура М. В. Щодо системи перевірки на плагіат при підготовці менеджерів з управління проєктами / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. 358 с. – С.162-165
7. Методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту курсової роботи у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. 2021. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/14.03.21-kursovi-roboti.pdf>
8. Методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. 2021. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/14.03.21-kvalifikacijni-roboti.pdf>

ІННОВАЦІЇ ТА ІНЕРЦІЙНІСТЬ МИСЛЕННЯ – ДВІ СТОРОНИ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Дарюга О.А.

Полтава, Україна

„Формування сучасної системи закладів освіти відбувається у специфічних умовах, вплив яких зумовлений тим, що Україна тривалий період часу перебувала під владою різних держав, що не змогло не залишити певний слід у традиціях освіти”, – зазначає науковиця Л. П. Сумбаєва у „Вчених записках університету „КРОК” (Київ) [6]. Нині специфіка цих умов погіршилася ще й масштабною агресією з боку РФ, а конкретніше – війною, котрій пішов вже другий рік. І, як підкреслює та ж авторка, „Процеси реформування у вітчизняній освіті пов’язані, насамперед, з потребою вирішення тих численних системних проблем, які накопичились упродовж

усього періоду існування незалежної України, коли освітня сфера, з одного боку, активно впроваджувала інновації, а з іншого, за інерцією, зберігала багато ознак та характеристик радянської системи” [там же].

Скоро минає три роки, як Верховною Радою України прийнято Закон „Про фахову передвищу освіту” [2], і сталися позитивні зміни щодо подальших реформ у закладах вищої освіти 1 – 2 рівнів акредитації: коледжів. Згідно із цим Законом їхні студенти, управлінці, педагоги отримали так довгоочікувані у буквальному сенсі законні підвалини для роботи у визначеному стані, адже Закон України „Про вищу освіту” нас напряду не стосувався. До мови: так само, як і Закон України „Про освіту”. Нині ж ми працюємо за цілком упорядкованими засадами своєї діяльності. Тепер наші студенти здобувають рівень молодшого бакалавра, не мають обмежень за віком, як і за колись вже здобутою освітою для вступників на бюджетну форму оплати, тобто уповні дорослі люди можуть змінювати свою спеціальність знову ж таки за бюджетні кошти; і для них існує варіант вступу не за підсумками державного тестування, а за фаховими іспитами в коледжі.

Держава і покриває здобуття повної загальної середньої освіти, навчання за спеціальностями, у яких має велику потребу. До того ж, будь-який коледж має свою так звану наглядову раду, котра займається і залученнями додаткових коштів на його потреби.

Інерційність же людського мислення неможливо взяти й відмінити одним, нехай і найрозумнішим указом. Загалом любов до стереотипів – явище планетарного масштабу, і боряться з ним психологи, педагоги усіх континентів, а особливо – активні люди тих країн, що „попереду планети усієї”, бо чим більше у соціумі здатних мислити й працювати креативно (тобто могли і вміти втілювати у реальне життя свої творчі проекти) – тим швидше й продуктивніше в усіх напрямках він розвивається.

„Інерція (лат. *inertia* – бездіяльність, спокій, відсталість) [3] – явище збереження швидкості руху матеріальної точки за відсутності зовнішніх сил. ...Здатність тіла опиратися спробам змінити його швидкість або напрямок руху... термін використовується в інших галузях науки. Зазвичай, щоб підкреслити немиттєвість реакції на зміни” [там же]; „Психологічна інерція, інерція мислення, інертність, ментальна ригідність... опис одного й того ж самого явища. Сутність його можна визначити як нездатність іти новими шляхами у вирішенні завдань: людина орієнтується на вже відомий їй досвід, намагається спроектувати умови вже вирішених завдань на нові запити. ...шаблонність підходу, мислення у цілому”, – так вчені формулюють суть цього поняття [4].

Щодо розвою нестандартного мислення, методик ламки стереотипів, то чи найкраще про це сказано у працях М. Мікалько [5], Едварда де Боно [1]. Останньому належать такі висловлювання у праці „Мистецтво думати: латеральне мислення як спосіб вирішення складних завдань”: „Яким чином можна уникнути впливу панівних ідей? Слід ретельно виділити, точно визначити і навіть записати ідею, яка здається пануючою в даній ситуації. Другий спосіб – прийняти пануючу ідею, а потім поступово спотворювати її до тих пір, поки вона в кінці кінців не втратить свою цілісність і не

завалиться. Перший принцип латерального мислення: панівна ідея може виявитися не стільки зручністю, скільки перешкодою” [1].

Як широко відомо, крайня обмеженість світосприйняття, а відтак – мислення – фанатизм. „...фанатик все навколо розглядає через призму певного жорсткого шаблону. Всеохоплююча прихильність до цього шаблону задає чіткий напрямок дій і пропонує ясні і непорушні стандарти, відповідно до яких оцінюється результат. Виключаючи саму можливість існування альтернативних поглядів на ситуацію, фанатик позбавляється від сумнівів і нерішучості” [там же]. Та це, як правило, веде до довгострокового тупика без перспективи будь-якого розвитку, а „Є два протилежних методу удосконалення будь-якого процесу. Перший зводиться до спроб безпосередньо поліпшити сам процес, в той час як другий передбачає виявлення, а потім усунення тих факторів, які перешкоджають процесу” [там же]. Цьому сприяє так зване латеральне мислення. А необхідність у ньому викликається шорами вертикального. Поняття латерального й вертикального „...можна пояснити наступною аналогією. Неможливо вирити яму в іншому місці, продовжуючи поглиблювати стару. Вертикальне мислення – це поглиблення тієї ж ями; латеральне – спроба копати в різних місцях. Перескакування з однієї ями на іншу – явище вельми рідкісне, оскільки система освіти досить ефективна, а освітній процес націлений на те, щоб прищепити юнакам повагу до тих ям, які вирили для них старші”. Отже існують діаметрально протилежні способи вдосконалення будь-якого процесу: 1) спроби поліпшити сам процес; 2) знаходження й усунення передумов, причин, котрі заважають успішності процесу.

Тож, коли в нашій, освітній, галузі виникають тупикові ситуації щодо застосування інновацій, ширшого впровадження їх у реальність, варто пильно роздивитися навколо: що саме заважає та прийняти відповідальне управлінське рішення стосовно усунення конкретних перешкод. Головними принципами корисного нам нині саме латерального мислення є наступні: виявлення панівних стереотипних ідей, котрі потребують ламки; відшукування щонайрізноманітніших підходів до КС (так званих кейсів – конкретних кризових ситуацій, що нині виникають раз по раз у нашому прагненні до запровадження в освітню світу інновацій; послаблення жорсткого контролю вертикального мислення над нашою свідомістю; використання корисного випадку (за Е. Боно [1]).

Список використаних джерел:

1. Боно Едвард Мистецтво думати. Латеральне мислення як спосіб вирішення складних завдань Source: <https://samoosvita.in.ua/edvard-de-bono-mystetstvo-dumaty-lateralne-myslennya-yak-sposib-vyrishennya-skladnyh-zavdan>
2. (дата звернення: 17.02.2023).
3. Закон України „Про фахову передвищу освіту”. URL: https://urst.com.ua/act/pro_fahovu_peredvyshu_osvitu (дата звернення: 19.01.2023).
4. Інерція : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інерція> (дата звернення: 15.01.2023).
5. Інерція мислення. Інертне мислення. URL: <https://alexus.com.ua/inertnist-mislennya-inertne-mislennya/> (дата звернення: -01.12.2022).

6. Мікалько Майкл Рисовий штурм. URL: <https://epicentrk.ua/ua/shop/kniga-maykl-mikalko-risovyy-shturm-i-esche-21-sposob-myslit-nestandartno-978-5-00146-107-4.html> (дата звернення: 13.01.2023).
7. Сумбаєва Л. П. Сучасний стан розвитку коледжів в Україні та їх фінансування : Вчені записки університету „КРОК” (Київ). № 2 (54). 2019. С. 153.

ПСИХОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

*Деміденкова Г.Г.
Полтава, Україна*

На сьогодні є досить актуальною потреба у формуванні педагогічної готовності викладача до професійної діяльності в конкурентному середовищі. Проблема професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти має комплексний психолого-педагогічного характер. Професійний розвиток викладача значною мірою залежить від розвитку особистості. Розв'язання цієї проблеми можливе через створення оптимальних психолого-педагогічних умов особистісного розвитку викладача, підвищення рівня професійної майстерності.

Аналіз педагогічної літератури дав змогу зрозуміти, що проблема особистісного і професійного розвитку викладачів привертала увагу багатьох науковців і опрацьовувалась в роботах А. Маслоу, Т. В. Тихонової, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, Г. А. Цукерман, К. Роджерса, Л.І.Зязюн та ін. Професійний розвиток особистості досліджували такі вчені як В.Адольф, А. Бодалев, А. Вербицкий, А. Деркач, Н. Кузьміна та інші. Слід зазначити, що основною особливістю діяльності викладачів є багатофункціональність, що проявляється в різних видах діяльності: виховній, методичній, організаційній.

Розвиток особистості – це процес якісних змін, що здійснюються завдяки діяльності в соціально-культурній сфері. Професійний розвиток викладача – це формування особистості професіонала, що здійснюється в процесі професійної діяльності та її самостійного виконання. Діяльність викладача має системний характер, для визначення принципів професійного розвитку, тобто говоримо про системно-діяльнісний підхід.

На професійний розвиток викладача впливає такий фактор є мотивація. Загально визнано, що розвиток особистості мотивує як внутрішня мотивація – мотив саморозвитку, досягнення значущих цілей, так і зовнішня – під впливом освіти, громадськості, авторитетних особистостей, колективу. Ми можемо сказати, професійний розвиток здійснюється під впливом мотивації «ззовні» та «зсередини». Так, можна виділити фактори розвитку професійної мотивації: 1) задоволення від самого процесу діяльності; 2) прямий результат діяльності (створений продукт); 3) винагорода за діяльність (зарплата, підвищення за посадою та ін.); 4) ймовірність успіху.

Під професійним розвитком розуміють процес, що спрямований на засвоєння різноманітних професійних знань, умінь та навичок. Проблема професійного становлення особистості є відображенням більш загальної

проблеми співвідношення особистості і професії в цілому. Процес формування особистості професіонала отримав у вітчизняній психології назву професіоналізації. Професійний розвиток є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на стадії освоєння професії і триває на подальших етапах. Професійний розвиток – досить складний процес, який має циклічний характер. Під час професійного розвитку викладач не тільки розвиває професійні здібності, а й вдосконалює свої знання, вміння і навички. У психології викладацької діяльності прийнято виділяти особливості особистості викладача, діяльності і педагогічного спілкування. При аналізі психології особистості викладача виділяють, перш за все, ті особливості, риси, прояви особистості, які відповідають вимогам педагогічної професії, забезпечують успішне оволодіння повноцінної педагогічної діяльності, тобто здобувають професійно педагогічну значимість. Професійний саморозвиток, як і будь-яка інша діяльність, має в своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. Зазвичай, рушійною силою і джерелом самовиховання викладача називають потреби у самовдосконаленні. На мою думку, коли педагогічна діяльність набуває в очах педагога особистісну, глибоко усвідомлену цінність, тоді і проявляється потреба у самовдосконаленні, тоді і починається процес саморозвитку. Для розгортання процесів саморозвитку велике значення має рівень сформованості самооцінки. Психологи відзначають два прийоми формування вірної самооцінки. Перший полягає в тому, щоб співвіднести рівень своїх зусиль із досягнутим результатом, а другий – співставити їх із думками оточуючих. Тому потрібно кожній людині, яка обрала педагогічну професію, сформувати у своїй свідомості ідеальний образ педагога. Особистісний розвиток є невіддільним від професійного – в основі кожного лежить принцип саморозвитку.

Проаналізувавши вимоги до особистісних та професійних характеристик викладача в умовах сьогодення, вважаю, що професійному розвитку викладачів можуть сприяти їх психологічна готовність до професійної діяльності в даних умовах і творчий потенціал як здатність творчо реагувати на зміни, що відбуваються. Отже, це дає можливість розвитку й саморозвитку фахівця та певних умов, у яких здійснюється його професійний розвиток; забезпечує самореалізацію творчого потенціалу особистості, набуття конкурентоздатності в соціумі як змога забезпечити високу якість та професіоналізм своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Данилова Г.С. Педагогічний професіоналізм у контексті акмеології / Г. С. Данилова // Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія і практика : зб. наук. праць. – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2006. – №5. – С. 74–80.
2. Корнеева Л. Н. Психологический аспект влияния профессиональной деятельности на личности / Л. Н. Корнеева. – М. : Просвещение, 1991. – 218 с.
3. Лабудько С.П. Компетентнісний підхід до вибору педагогічних технологій у системі професійної освіти / С. П. Лабудько // Професійна освіта : методологія, практика, інновації : матеріали регіон. наук.-практ. конф. – Суми : РВВ СОППО, 2007. – С. 90–94.

4. Ніколенко Л. Модернізація післядипломної педагогічної освіти в контексті особистісно орієнтованого підходу / Л.Ніколенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – №2. – С. 38–41.
5. Семиченко В.А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів / В.А.Семиченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – №1. – С. 54–57.

ЕКСКУРСІЇ ДО ХОРОЛЬСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НУШ У 5-6 КЛАСАХ

Єгоркіна С.О.

Полтава, Україна

Екскурсія як спосіб пізнання дійсності має потужний освітньо-виховний потенціал. На сьогодні вона не тільки не втрачає значення, а і постійно демонструє нові можливості для всебічного розвитку і формування цілісного світосприйняття дитини. Екскурсія органічно поєднує методи виховання і навчання, дозволяє задіяти всі органи чуття, сприяє розвитку логічного мислення, вміння спостерігати, робити висновки, розвиває емоційний інтелект.

Модельні та створені на їх базі навчальні програми мають на меті розвиток особистісного потенціалу учнів, виховання любові до природи, шанобливого ставлення до науки, розвиток допитливості, творчих здібностей особистості, умінь самостійно набувати й застосовувати знання про природу, усвідомлювати роль природничих наук в житті людини. Для реалізації даної мети незмінним залишається дослідницький підхід до навчання, а посиленню практичної спрямованості природничих знань і стимулюванню інтересу учнів до пізнання природи сприятиме проведення тематичних навчальних екскурсій.

Хорольський ботанічний сад розташований на території Хорольської міської ради Полтавської області [2]. Зараз установа є осередком інтродукції та акліматизації субтропічних рослин у Полтавській області. У ботанічному саду створено низку ділянок, кожна з яких має своє призначення. У межах заповідної зони – Дубовий гай, у межах наукової зони – Сад субтропічних плодкових культур, у межах експозиційної зони парк Юрського періоду, Райський сад, Сад магнолій, Горіховий сад, Сад бузків, Кленова діброва, Березовий гай, Грабова діброва, Платанова діброва, Калиновий гай, ділянка дерев плакучих форм, колекція витких рослин, колекція глодів, ярусний сад на схилах та інші. У науковій зоні саду облаштовано ботанічну колекцію субтропічних плодкових культур незахищеного ґрунту, каркас якої складають види: зизифус справжній (*Zizyphus jujuba* Mill.) з родини Жостерові (*Rhamnaceae* R. Br.); хурма віргінська (*Diospyros virginiana* L.) та хурма кавказька (*Diospyros lotus* L.), які належать до родини Ебенові (*Ebenaceae* Guer.); азиміна трилопатева (*Asimina triloba* L.) з родини Анонові (*Annonaceae* DC.); інжир звичайний (*Ficus carica* L.) з родини Шовковицеві (*Moraceae* Link.); гранат звичайний (*Punica granatum* L.) з родини Гранатові (*Punicaceae*) та ін. Фіторізноманіття Хорольського ботанічного саду також

представлене червонокнижними, регіонально рідкісними рослинами та видами, занесеними до Міжнародного списку охорони природи.

Науковими співробітниками Хорольського ботанічного саду проводяться екскурсії для здобувачів освіти різного віку та вчителів, здійснюється також консультативно – методична робота.

Інформація про видовий склад субтропічних культур, що вирощуються та досліджуються в Хорольському ботанічному саду та дані з їх інтродукції даних рослин, дозволяють охопити велику кількість тем змісту основних модельних та навчальних програм природничої освітньої галузі [3.4.5]. Організація екскурсій для учнів 5-6 класів буде доцільною при вивченні тем «Різноманітність рослин», «Догляд і розмноження квіткових та городніх рослин», «Порівняння типів розмноження рослин: нестатеве, статеве і вегетативне», «Як діяти задля збереження довкілля», «Що робить людство для збереження природи», «Пристосованість. Чинники середовища та пристосування організмів до умов існування (тварин, рослин і людини)», «Вплив людини на навколишнє середовище. Охорона природи й навколишнього середовища в Україні і світі».

Практично всі субтропічні рослини, які вирощуються в Хорольському ботанічному саду, доцільно використовувати в якості унаочнення при формуванні тих чи інших предметних понять та компетентностей. Особливу увагу, на нашу думку, необхідно звернути на надзвичайно цікаву та нову культуру – пасифлору інкарнатну. На прикладі її зовнішнього вигляду демонструємо учням тип стебла (витке), листка (почергово глибокотрьохроздільні з дрібнопильчастим краєм, сидять на довгих черешках). У пазухах листків розвиваються видозміни пагона – вусики. Особливо цікавою є в рослини квітка, будова якої була ідеальним наочним посібником для демонстрації різних елементів Страстей Христових. Також існує думка, що саме її форма є прототипом ордену «Перемога». Квітка є двостатевою, великою (близько 5 см та більше в діаметрі), на довгій квітконіжці. Має видовжені пелюстки, блідо-лілового кольору. Є двоповерхові облямівки над пелюстками, над якими розміщується коло тичинок, а далі – коло маточок. Плід їстівний, соковитий, ягодоподібний, при дозріванні жовто-зеленого кольору, із трьома гніздами чорних насінин. Батьківщина рослини – Бразилія. Ці всі ознаки рослини можна використати при вивченні рослин в шкільному курсі біології, ознайомивши дітей як з новою рослиною, так і продемонструвавши особливості її будови. Цікавою для дітей буде інформація про особливості вирощування пасифлори інкарнатної у місцевих умовах.

Екскурсії як один із способів реалізації програм природничої освітньої галузі дозволяють широко використати спектр міжпредметних зв'язків, формувати ряд компетентностей, таких як природнича, екологічна, підприємливість і фінансова грамотність та навчання впродовж життя [1]. Переплітаючись з компетентностями, формуються наскрізні вміння, а саме вміння висловлювати власну думку, критично і системно мислити, виявляти ініціативність. Крім того, екскурсії дають змогу виявити у дитини здібності до вивчення біології рослин, хист до садівництва, також м'яко проводиться профорієнтаційна робота, формується любов до вирощування незвичних для

нашої місцевості плодівих культур, свідоме та відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 Київ <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Красовський В. В., Козлов А. В. Ботанічний сад у системі ландшафтної забудови міста Хорола : монографія. Полтава : Дивосвіт, 2018. 116 с.
3. Модельна навчальна програма «Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Григорович О.В.).
4. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевнік Т. В.).
5. Модельна навчальна програма «Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Білик Ж. І., Засекіна Т. М., Лашевська Г. А., Яценко В. С.). https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Dashevskaja.pdf

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Єфанова Є.В., Бабенко І.В.
Полтава, Україна*

В умовах нестабільної соціально-економічної та соціально-політичної ситуації в сучасній Україні надзвичайно важливим є питання підготовки підростаючого покоління. Одним із ключових елементів цього процесу є професійна діяльність педагогічних працівників в закладах загальної середньої освіти, оскільки саме вони відповідають за цей процес. У контексті останніх тенденцій розвитку системи безперервної освіти в Україні, мотиваційний аспект управлінської діяльності набуває особливого значення в системі освітнього менеджменту. Впровадження будь-яких реформ у систему освіти неможливе без належної компетентності працівників і, відповідно, рівня розвиненості їх мотивації. Доведено, що навіть за умови приблизно однакових ресурсних можливостей, педагогічні колективи можуть досягати різного рівня успішності у професійній діяльності завдяки мотивації.

Визначення мотивації може варіюватися в залежності від теоретичного підходу. Однак, загальноприйнята ідея полягає в тому, що мотивація – це внутрішня сила, що спонукає та скеровує поведінку людини для досягнення певних цілей. Вона може виникати як внутрішнє бажання задоволення потреб або зовнішніх факторів, таких як винагорода чи похвала [1].

Розвиток системи мотивації педагогічного колективу є важливою управлінською проблемою для закладів загальної середньої освіти з кількох причин:

1. Підтримка працездатності та задоволеності працівників: ефективна система мотивації стимулює педагогічний колектив до активної праці,

збереження і підвищення професійного рівня, а також сприяє формуванню позитивної робочої атмосфери. Це сприяє зниженню виснаженості, підвищенню задоволеності від роботи та зменшенню втрати кваліфікованих кадрів.

2. Підвищення якості навчального процесу: мотивовані педагоги проявляють більшу ініціативу, креативність та відповідальність у виконанні своїх обов'язків. Це сприяє покращенню якості навчання і виховання учнів, збільшенню їхнього мотиваційного ставлення до навчання і досягненню більших успіхів.

3. Стимулювання професійного розвитку: мотивовані педагоги більш схильні до самоосвіти, участі у професійних тренінгах та розвитку своїх навичок. Вони активно впроваджують нові методики навчання, застосовують інноваційні підходи до педагогічної практики, що сприяє покращенню якості освіти.

4. Зміцнення командного духу та співпраці: ефективна система мотивації сприяє формуванню позитивного комунікативного клімату в педагогічному колективі, стимулює співпрацю, обмін досвідом та взаємопідтримку між вчителями.

5. Збільшення рівня задоволеності учнів: мотивований педагогічний колектив здатний створити сприятливу навчальну атмосферу, де учні відчують підтримку, заохочення та зацікавленість у навчанні. Це сприяє підвищенню мотивації учнів, покращенню їхнього академічного розвитку та досягненню кращих результатів.

6. Забезпечення стабільності та розвитку закладу освіти: мотивований педагогічний колектив виступає як сильна основа для стабільності та розвитку закладу освіти. Зацікавленість педагогів у покращенні якості навчального процесу, реалізації інноваційних проєктів та досягненні успіхів сприяє підвищенню репутації закладу, залученню більшої кількості учнів та розвитку партнерських відносин з громадою.

Існує кілька теорій та концепцій, які допомагають зрозуміти сутність мотивації в контексті педагогічного колективу. Ось кілька з них:

1. Теорія потреб Абрахама Маслоу. За цією теорією, людські потреби організовані у п'яти рівнях ієрархії, від основних фізіологічних потреб до вищих потреб самореалізації [3]. У педагогічному контексті, розуміння потреб педагогічного колективу (наприклад, потреби в підтримці, визнанні, розвитку) може допомогти створити мотивуючу робочу атмосферу.

2. Теорія очікувань Віктора Врума. Ця теорія стверджує, що мотивація залежить від очікуваної винагороди та ймовірності досягнення цілі [5]. У контексті педагогічного колективу, це означає, що педагоги будуть більш мотивовані, якщо вони бачать пряму залежність між своїми зусиллями та досягненням позитивних результатів.

3. Теорія самовизначення Річарда Райана та Едварда Дісі. Ця теорія визначає три основні потреби людини – потребу в компетентності, автономії та пов'язаності [4]. У контексті педагогічного колективу, важливо створити умови, які задовольняють ці потреби, наприклад, шляхом надання можливості використовувати свої професійні навички, приймати рішення та спілкуватися з колегами.

4. Концепція саморегуляції та самомотивації. Ця концепція підкреслює внутрішній контроль та самостійність у мотивації. Педагоги, які мають високий рівень саморегуляції, здатні ставити перед собою власні цілі, контролювати своє навчання та розвиток, а також виявляти ініціативу в розв'язанні проблем. Це допомагає педагогам бути більш самостійними, адаптивними та креативними у своїй роботі.

5. Теорія соціального навчання Альберта Бандури. За цією теорією, мотивація може бути здобута через спостереження, імітацію та взаємодію з іншими людьми [2]. В педагогічному колективі, позитивна модель поведінки та успіхів інших педагогів можуть служити важливим джерелом мотивації та впливати на працездатність всього колективу.

6. Концепція психологічного контракту. Ця концепція пояснює, що мотивація педагогічного колективу також залежить від взаємних очікувань та обіцянок між педагогами та керівництвом закладу освіти. Якщо педагоги відчують, що їхні потреби, цінності та внесок враховуються і вони отримують відповідну підтримку та винагороду, це підвищує їхню мотивацію та відданість роботі.

Ці теорії та концепції допомагають розуміти, що мотивація в педагогічному колективі є багатоаспектною і складною проблемою, яка впливає на працездатність педагогічних працівників, продуктивність та ефективність навчального процесу. Розуміння цих теорій допомагає керівникам закладів загальної середньої освіти розробляти та впроваджувати ефективні стратегії мотивації, спрямовані на залучення, збереження та підтримку мотивації педагогічного колективу. Таким чином, розвиток системи мотивації педагогічного колективу є ключовим фактором для досягнення успіху у навчанні, підвищення якості освіти та розвитку закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Сутність поняття мотивації. [*Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. С. 226-232.](#)
2. Bandura A. [*Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*](#). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1986.
3. Maslow Abraham H. *Motivation and Personality* (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970.
4. Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55. P. 68 – 78.
5. Vroom V . H . *Work and Motivation* . N. Y., 1964, 331 p.

ЗНАЧЕННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

*Жукова М.Ю., Ткаченко О.В., Соколенко В.М.
Полтава, Україна*

Навчання у ВНЗ, оволодіння знаннями та вміннями, необхідними у майбутній професійній діяльності лікаря, сприяють усвідомленню свого професійного дорослішання, формуванню у студентів професійної рефлексії, яка є основою, центральною складовою професійного самовизначення здобувачів вищої освіти. Словник іншомовних слів визначає рефлексію як роздум, самовладання, самопізнання. Це форма теоретичної діяльності, яка спрямована на осмислення його власних дій та законів.

Результатом професійної підготовки стає професійна компетентність, змістовним елементом та умовою розвитку якої є рефлексія. Тип професії «людина-людина», до якої належить професія лікаря, якісно відрізняється необхідністю наявності компетентності у взаємодії із людьми. У зв'язку з цим формування рефлексії у системі медичної освіти дуже важливо.

Сучасні умови висувають вимоги розвитку критично мислячої особистості, яка готова до продуктивної взаємодії з оточуючим світом, уміє об'єктивно оцінювати власні досягнення в процесі навчання, осмислювати успіхи та труднощі, аналізувати в собі нові якості, здатна до самовдосконалення та саморозвитку. Це обумовлює необхідність організації рефлексивної діяльності студентів як важливого компоненту освітнього процесу [1].

Рефлексія сприяє розвитку трьох важливих якостей людини, які будуть потрібні йому в сучасному суспільстві та професійної діяльності:

- Самостійність. Студент, аналізуючи, усвідомлює свої можливості, сам робить свій власний вибір.
- Підприємливість. Студент усвідомлює, що він може зробити тут і зараз, щоб стало краще.
- Конкурентоспроможність. Вміє робити щось краще за інших, діє в будь-яких ситуаціях ефективніше.

Рефлексія будується, з одного боку, навколо вже наявних знань, умінь, навичок, які дозволяють досягати успіхів. А, з іншого боку, дефіцитів і труднощів, які гальмують досягнення запланованих результатів.

Звичайно, рефлексивна модель навчання потребує відповідальності, постійного напруження розуму, критичного погляду на речі, імпровізації. Але, у сьогоднішній день успіх у професійній та навчальній діяльності залежить від рівня самоорганізації та здатності до самоосвіти. Швидко та якісно освоїти навчальний матеріал, освоїти професійні функції на новому місці роботи зможе фахівець із високим рівнем самоорганізації та прагненням до саморозвитку та самоосвіти.

Для підвищення відповідальності студента за освітні результати необхідно, щоб він мав високий рівень рефлексії (в даному випадку, самооцінки). Високий рівень розвитку рефлексії дає можливість студентам усвідомити, чого вони вже навчилися; здійснити оцінку власного рівня

розуміння начального матеріалу, спланувати подальшу реалізацію цього плану в практичному житті, трудовій діяльності; провести порівняльний аналіз власного сприйняття із думками, почуттями, поглядами одногрупників, за потреби відкоригувати певні аспекти; усвідомити свої дії та спрогнозувати подальші кроки навчальної діяльності [2]. Головним придбанням використання рефлексивних навичок у навчанні стає розвиток здатності самостійно вчитися і здібності до безперервної самоосвіти.

Однак, як показують спостереження в нашому університеті, багато студентів недостатньо володіють умінями й навичками, необхідними для успішного виконання самостійної навчальної роботи, часто використовують неефективні прийоми навчання, що склалися у них стихійно [3]. У студентів популярніші менш ефективні прийоми, як правило, пасивні, такі як виділення або перечитування, що може викликати ілюзії запам'ятовування та навчання і, як наслідок, вони не використовують свій час так ефективно, як могли б.

Завдання викладача сформулювати пізнавальні потреби, аналіз та осмислення поведінки в різних ситуаціях, прогнозування наслідків власних дій, що є умовами розвитку особистісної рефлексії студентів. Особистісна рефлексія спрямована на самоорганізацію через осмислення студентом себе і своєї розумової діяльності в цілому як способу здійснення самостійної діяльності у навчальному процесі. Вона здійснюється в основному у двох формах: самооцінки та мотивування. Самооцінка служить основою для усвідомлення своїх сил, можливостей перед початком виконання навчальної задачі, а мотивування виступає спонукаючою силою до діяльності щодо розв'язування поставленої навчальної проблеми (завдання).

Разом із тим досвід показує, що більшість студентів молодших курсів, прагнучи здійснити діагностику рівня розвитку прийомів самостійної роботи, дають собі завищену самооцінку. Вони оцінюють не реальний рівень своїх досягнень у оволодінні прийомами самостійної роботи, а можливості, які ще не повністю реалізовані. Тому необхідною умовою вдосконалення самостійної роботи студентів є систематичне здійснення ними самоконтролю й самоперевірки [3].

Для організації рефлексивної діяльності можна використовувати такі форми та методи роботи як: групова та індивідуальна робота, виконання практичних завдань, пов'язаних з професійною діяльністю лікаря, обговорення на семінарських заняттях. Наприклад, на практичних заняттях студенти вивчають і засвоюють деякі методи дослідження організму людини. Отримані записи вони самостійно аналізують та роблять висновки. Крім того, колективом кафедри фізіології розроблений збірник завдань, в яких моделюється клінічна або експериментальна ситуація щодо функціонування організму. Роль викладача полягає в тому, щоб допомогти студентам збагнути суть проблемної ситуації, викликати бажання її розв'язувати, спрямувати на вірний шлях розв'язання, визначити оптимальний варіант її вирішення [4].

Список використаних джерел:

1. Організація рефлексивної діяльності здобувачів вищої освіти на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Полтавського державного медичного університету / О. В. Ганчо, Н. П. Коваленко, І. М. Звягольська, А. Д. Ганчо, Н.О. Боброва // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2021. – Т. 21, вип. 3 (75). – С. 234–238.
2. Балашов Е.М. Психологічні особливості рефлексії в навчальній діяльності студентів //Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том XIV: Методологія і теорія психології. – Випуск 1. Київ– Ніжин. Видавництво «ПП Лисенко М.М.». 2018. – С. 26-44.
3. Модульно-рейтингові технології навчання в студентів закладів вищої освіти / В. М. Соколенко, Л. Е. Весніна, Н. М. Шарлай, М. Ю Жукова, Н.М.Федотенкова, А. О. Журавльова // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. – Полтава, 2023. – С. 240–241.
4. Жукова М. Ю. Використання сучасних педагогічних технологій для підвищення якості викладання нормальної фізіології на стоматологічному факультеті ПДМУ / М. Ю. Жукова, І. В. Міщенко, О. В. Коковська // Сучасні аспекти досягнень фундаментальних та прикладних медико-біологічних напрямків медичної та фармацевтичної освіти та науки: матеріали І наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, яка присвяч. до 90-ї річниці з дня народження видатного фармаколога, професора Киричок Людмили Трофимівни, м. Харків, 17 листопада 2022 р. – Харків : ХНМУ, 2022. – С. 75–79.

**ВІДНОВЛЕНІ ІМЕНА ПОЛТАВЩИНИ: БУЛДОВСЬКИЙ
ОЛЕКСАНДР ТЕОФІЛОВИЧ**

*Закалюжний В.М.
Полтава, Україна*

Булдовський Олександр Теофілович (1887 – 1938) – професор, зоолог, гідробіолог, методист, керівник Полтавського ІНО, завідувач гідробіологічного відділу Далекосхідного філіалу АН СРСР, репресований НКВС.

Трагічна доля нашого земляка О.Т. Булдовського, який жив і працював в епоху розквіту сталінського тоталітарного режиму, відображена в малочисельних публікаціях [1-7]. Олександр Теофілович Булдовський жив на зламі епох. Більшовицький терор перервав життя цієї яскравої творчої особистості. Але його ідеї й починання мають послідовників.

Народився Булдовський Олександр Теофілович 13 березня 1887 року у містечку Старі Санжари на Полтавщині в родині відомого священика Теофіла Івановича Булдовського (1865 – 1944) українського православного церковного діяча, митрополита всієї України, Української православної церкви. Навчався Олександр Булдовський в Полтавській Духовній семінарії, з п'ятого класу якої був виключений за участь у студентських страйках у

1906 році. В 1907 році вступив до Харківського університету на природничий відділ фізико-математичного факультету, який закінчив у 1912 році. Під час навчання в університеті спеціалізувався на вивченні зоології під керівництвом професорів Рейнгарда і Тарлева. У 1910 році працював на Севастопольській біологічній станції Академії Наук під керівництвом професора С.О. Зернова. Із 1912 року розпочав педагогічну діяльність як учитель природознавства Усть-Медведицького реального училища на Донщині (зараз – місто Серафімович Волгоградської обл. РФ). У 1914 році вийшли друком його перші статті в часописах [2,4].

Після лютневої революції 1917 року повернувся в Полтаву, де разом із батьком священником Теофілом Булдовським брав активну участь у процесах українізації культурно-освітнього життя. 26 жовтня 1917 року був затверджений попечителем учбового округу на посаді учителя географії та природознавства (зоології, ботаніки) з методиками їх навчання в Полтавському учительському інституті .

Після звільнення Полтави від денікінців у грудні 1919 року, був лектором із методик природознавства та географії в педагогічному інституті. Як голова науково-педагогічної ради, в січні – вересні 1920 року виконував обов'язки керівника Полтавського педагогічного інституту. 5 жовтня 1920 року О.Т. Булдовський, разом із В.О. Щепотьєвим та іншими представниками інтелігенції, заарештований за політичними мотивами Особливим відділом Південно-Західного фронту і близько трьох місяців перебував у харківській в'язниці під слідством. У самому кінці 1920 року був переведений викладачем зоології та методики природознавства й пропрацював в Полтавському інституті народної освіти ще майже 10 років. У тому ж році працював за сумісництвом помічником завідувача природничого відділу із питань гідрозоології Полтавського центрального пролетарського музею [2, 4].

На посаді професора Полтавського інституту народної освіти (ПІНО) був офіційно затверджений Народним комісаріатом освіти 1 березня 1926 року (наказ №06348/427). До 1930 року Олександр Теофілович Булдовський, крім зоології, викладав також зоогеографію і методику навчання природознавства та географії. У 1927-1929 роках був головою природознавчої методичної комісії в ПІНО (яка тоді виконувала роль кафедри); членом Державної науково-методичної комісії. Був членом всесоюзного товариства зоологів і анатомів.

Працюючи в ПІНО набув авторитету, як провідний в Україні фахівець із методики навчання природознавства як у школі, так і в педагогічних вишах. Разом з тим, учений продовжував займатися гідробіологічними науковими дослідженнями (річка Ворскли). У кінці 1920-х років учений керував в ІНО двома науковими гуртками: молодих дослідників природи і учителів-природничників.

У своїх працях, адресованих учителям і учням, професор О.Т.Булдовський пропагував дослідницький метод викладання природознавства, відстоював ідею вивчення природи та розміщення навчального матеріалу в шкільних програмах і підручниках у формі природних угруповань. Тому біологічну частину курсів природознавства й

краєзнавства він пропонував будувати не на матеріалі з систематики, а на екологічному принципі, ідеях залежності функцій організму від навколишнього середовища. Він пропонував вивчати, перш за все, ландшафти й пристосування до них організмів [2,4,5,6,7].

Друга частина його досліджень у 1920-х роках зосереджувалася на розробці теоретичних питань методики природознавства в педагогічних вищих навчальних закладах. Професор Булдовський звертав увагу на практичну підготовку вчителя-природознавця, пропагував передові методичні ідеї серед вчителів-практиків. У 1930 році виходить остання книга за редакцією О.Т. Булдовського як методиста.

У кінці 1920-х років в ІНО заарештовано ряд професорів за звинуваченнями в контрреволюційній націоналістичній діяльності. Один із них В.О. Щепотьєв, під час процесу СВУ навесні 1930-го року, що транслювався на всю Україну по радіо, дав привселюдні покази проти О.Т.Булдовського. Тут же проти нього, за заявами студентів III-го курсу агробіологічної секції, було висунуте звинувачення у «шкідництві». Звинувачення не підтвердилися, але під тиском, у липні 1930 року вчений і методист змушений був подати заяву на звільнення з посади [2,4].

Він їде на Далекий Схід Росії (Примор'я), де застосовує досвід гідробіологічних досліджень. Судячи з публікацій, із 1931 року Олександр Булдовський міг працювати в Тихоокеанському інституті рибного господарства, брати участь в експедиції на озеро Ханка, а з початку 1932 року стає керівником гідробіологічної станції (пізніше – завідувачем гідробіологічного відділу по прісних водах) Далекосхідного філіалу Академії наук СРСР (ДВ ФАН), щойно створеного за ініціативою й головуванням академіка В.Л. Комарова, працює за сумісництвом доцентом одного із вишів Владивостока. Він дуже активно вивчає прісноводну фауну Примор'я. Один із рідкісних видів двостулкових молюсків, занесених до «Червоної книги» Росії – *Анеміна Булдовського* (*Anemina buldowsii*), – отримав його ім'я. У квітні 1934 року він виступає з доповіддю «Загальний нарис озера Ханка і його бентосу» в Зоологічному інституті АН СРСР, м. Москва. Займається проблемою охорони рідкісних видів тварин і створенням заповідних об'єктів.

Олександр Теофілович дуже хотів, щоб про його здобутки знали і в рідній Україні (про що свідчать автографи на відтисках статей у бібліотеці імені В. Вернадського).

Його талант як науковця-гідробіолога до середини 1930-х рр. досягає апогею. Та в кінці 1936 р. влада Далекосхідного краю збирається закрити ДВ ФАН (про що в листі О.Т. Булдовський повідомляє академіка В.Л.Комарова). У цьому листі О. Булдовський з великим жалем пише про те, що, очевидно, доведеться покинути любиму справу на Далекому Сході.

Але кінець його життя у віці 51 року невдовзі настав у Владивостоці. Зі Справи №17013 «О контрреволюционной шпионско-вредительской организации, действовавшей в Дальневосточном филиале Академии наук» дізнаємося, що завідувач гідробіологічного відділу ДВ ФАН О.Т.Булдовський, в числі інших науковців закладу, заарештований 21 серпня 1937 року. Підставою для арешту, як часто бувало на той час, став донос-

наклеп співробітників цього ж закладу, й одночасно – сексотів НКВС. Звинувачення теж було стандартним: «...є активним членом правотроцькістської диверсійно-терористичної шкідницької організації і проводив контрреволюційну роботу». Фактично ж, відбувалося «виконання плану», доведеного до Далекосхідного краю по кількості засуджених «ворожих елементів». Однак, «факт злочину» так і не вдалося довести, й суд над 12 заарештованими все не відбувався (що було не часто в той час). Для реагування на цей небувалий випадок до Владивостока прибув із Москви заступник наркома НКВС! Тому майже через рік після арешту, 7 травня 1938 року наукових співробітників ДВ ФАН, що залишалися на волі, під диктовку слідчих НКВС, змусили написати листа про «антирадянську діяльність заарештованих». Перша трактовка звинувачення + «заняття шпигунською діяльністю» були «затверджені» 20 серпня 1938 р., а вже наступного дня, 21 серпня 1938 р. відбулося закрите засідання Виїзної сесії Військової колегії Верховного суду СРСР (!). Після короткої «наради» було оголошено вирок: «... Булдовського О.Т. — до вищої міри покарання — розстрілу з конфіскацією всього особисто їм належного майна. Вирок остаточний і підлягає терміновому виконанню». На виконання вироку відвели 10 хвилин. Під гуркіт включеного мотора трактора, пролунала кулеметна черга [1].

О.Т. Булдовський реабілітований 25 квітня 1957 року за визначенням колегії Верховного суду СРСР, як і засуджені разом з ним («За недоведеністю вини вирок – відмінити. Справу через відсутність складу злочину припинити»).

Більшовицький терор перервав життя цієї яскравої творчої особистості. Але його ідеї й починання мають послідовників. З-під пера Олександра Теофіловича вийшло понад 30 наукових публікацій в галузі зоології, гідробіології, методики викладання природознавства.

Батько Олександра Теофіловича Булдовського - Булдовський Теофіл (Феофіл) Іванович (5.08.1865, с. Василівка Хорольського повіту Полтавської губернії – 23.01.1944, м. Харків) – український православний церковний діяч, митрополит всієї України Української соборно-єпископської церкви (1929 – 1937 рр.), митрополит Української автокефальної православної церкви (1942 – 1943 рр.), архієпископ Харківський та Полтавський. «Із особистого листа про долю своїх дітей Ф.І. Булдовського патріарху Мстиславу (Степанові Скрипнику), 14. 07. 1942 року: «Промислу Божому угодно було зберегти мене від смерті в часи більшовизму, але останній забрав невідомо куди моїх любих дітей. Один, Віталій, загинув в часи громадянської війни, другого – доцента Владивостоцького університету – Олександра, забрали безвісти в 1937 році, третього – протоієрея Олексія заслали з Харкова в тому ж 1937 році теж безвісти». До кінця життя Теофіл Іванович так і не дізнався, що його двоє дітей були страчені в 1937-1938 роках НКВС. Олексія Булдовського заарештували 2.08.1937 році, а розстріляли 19.09.1937 р. в Харкові. Олександр Булдовський був заарештований у 1937 році у Владивостоці, а розстріляний 21. 08. 1938 року. Обидва брати Олексій та Олександр Булдовські реабілітовані в період політичної відлиги у 1957 році.

Список використаних джерел:

1. Архівна довідка. По матеріалам архівної кримінальної № П-23978 //ФСБ Росії. Управління по Приморському краю. – 10.01.2014 г. – № 78/14/17-П-23978.
2. Булава Л.М. Булдовський Олександр Теофілович // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті. -Полтава: В-во ПНПУ, 2014.- С.12-16.
3. Булдовський О.Т. // Енциклопедія Сучасної України.
4. Закалюжний В.М. Полтавці – відомі зоологи. – Полтава: Астроя, 2017. -129 с. - С. (17-20).
5. Скиба М.М. О.Булдовський про зміст шкільної біології та структуру підручників (20-і роки ХХ ст.) // Еколого-натуралістична творчість: Науково-методичний вісник. – К.: НЕНЦ. – 2002. – № 3. – С. 31-33.
6. Скиба М.М. Ідеї О.Т.Булдовського про викладання біології та методики біології у педагогічному вузі (20-і роки ХХ ст.) // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти і виступу Президента України Л.Д.Кучми: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / Укл. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко, О.П.Симоненко. – Ч. 4. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова. – 2001. – С. 51-54.
7. Склярєнко Є. О. Т. Булдовський як один з фундаторів українського краєзнавства // 3-я Полтав. конф. з істор. краєзнавства. Полтава, 1994.- С. 270-272.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Зобенько І.В.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ищенко Інна Сергіївна* – кандидат економічних наук, асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ефективність менеджменту — показник результативності управлінської діяльності, що визначається як відношення отриманих результатів від реалізації певних управлінських важелів в організації до витрат, які супроводжують їх одержання. У менеджменті виділяють економічну, організаційну та соціальну ефективність.

Відношення загального або кінцевого результату виробництва до сукупних витрат на управління є найуживанішим показником визначення ефективності управління.

Цей показник може набувати різного змісту, залежно від того, яка величина виступає в якості загального результату діяльності підприємства — обсяг виробництва, обсяг реалізації продукції чи сума прибутку.

До кількісних показників ефективності системи управління відносять і економію живої та уречевленої праці в ній, яка полягає в скороченні трудомісткості виконання управлінських операцій та процедур. Йдеться про зменшення кількості зайнятих в апараті управління. Тому ще одним поширеним показником ефективності системи менеджменту є відношення

загального результату виробництва (обсягу реалізації продукції, суми валового прибутку) до кількості працівників апарату управління.

Крім названих кількісних показників, які оцінюють здатність системи менеджменту забезпечувати кращий загальний результат діяльності організації, використовують й інші [1].

Результативність та ефективність управління також залежать від системності дій працівників функціональних служб та підрозділів, від раціонального розподілу між ними повноважень та обов'язків, від ступеня досконалості управлінських процедур тощо. З огляду на це для оцінювання діяльності працівників апарату управління використовують якісні показники, що характеризують специфіку управлінської праці [2].

Часто виникає потреба оцінити не лише ефективність усієї системи управління, а й результативність роботи окремих її працівників, що дає змогу керівництву визначити їх внесок у загальні результати роботи підприємства і зробити відповідні зміни в системі мотивації їхньої праці.

Система оцінювання ефективності роботи менеджерів різних управлінських рівнів і функціональних сфер передбачає:

— визначення в контексті загальної стратегії організації цілей окремих підрозділів і оформлення їх у вигляді системи планових показників, що мають числовий вимір і часові обмеження;

— встановлення експертним шляхом значущості кожного показника у загальній їх кількості (сума вагомостей дорівнює 1);

— визначення вищим керівником по завершенні планового періоду ступеня досягнення кожного показника конкретною структурною одиницею, якою керує менеджер, роботу котрого оцінюють;

— цей показник може вимірюватися за п'ятибальною шкалою [3].

Отже, ефективність менеджменту організації – це загальний результат, наслідок дій, реалізованих у процесі управління функціонуванням в організації. Одним з головних завдань, що повинна ставити сьогодні перед собою управлінська система кожного підприємства, є підвищення ефективності управління (менеджменту) за соціальним, виробничо-господарським і організаційним напрямками, що як наслідок дасть можливість покращити загальну ефективність діяльності самого підприємства [4].

Список використаних джерел:

1. Мазаракі А.А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А.А. Мазаракі, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник та ін.; за ред. А.А. Мазаракі. Харків: Фоліо, 2014. 846 с.
2. Салоїд С.В., Собко В. Сучасні методи розвитку підприємства // Сучасні підходи до управління підприємством. – 2017. – Режим доступу: <http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/101181>
3. Рудінська О. Менеджмент: Посібник/ Олена Рудінська, Світлана Яроміч, Ірина Молоткова, ; М-во освіти і науки України, Одеський нац. ун-т ім. І.І.Мечникова. Економіко-правовий фак-т, Регіональний ін-т держ. управління. — К.: Ельга Ніка-Центр, 2002. — 334 с.

4. Мазур К. В., Ганжа Т. І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА НАПРЯМКИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66334.doc.htm

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Іващенко О.Д., Копанцева Л.М.
Полтава, Україна*

Забезпечення якості освіти є однією з головних умов, мобільності, сумісності та привабливості системи вищої освіти будь-якої країни, головною складовою престижу вищого навчального закладу. Принцип інституційної автономії передбачає, що основна відповідальність за забезпечення якості лежить на самому закладу вищої освіти.

Система управління якістю освіти в університеті має забезпечувати моніторинг основних показників якості підготовки фахівців. Внутрішні системи контролю якості вищої освіти – це внутрішні механізми і процедури, що впроваджуються в університетах для забезпечення якості самого освітнього процесу, програм навчання, досліджень і послуг, які вони надають. Ці системи мають на меті оцінку, контроль і покращення якості освітньої діяльності внутрішніми зусиллями.

Внутрішні системи контролю якості можуть включати такі елементи:

1. *Розробка програм навчання:* Полтавський державний медичний університет здійснює ретельну розробку програм навчання як для другого (магістерського), так і для першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти, враховуючи актуальність матеріалів, потреби ринку праці, внесок у наукові дослідження тощо. Систематично відбувається оцінювання ефективності програм, відповідно проводяться корективи та зміни, для забезпечення якісної освіти.

2. *Залучення студентів:* Університети можуть включати студентів у процес контролю якості шляхом збору їхнього відгуку, пропозицій та оцінки навчального процесу. Наші студенти у процесі вивчення хімічних дисциплін проходять анкетування на початку курсу, у середині та в кінці вивчення дисципліни. Відповіді в анкетах аналізуються, за потребою вносяться корективи у викладання теоретичної та практичної частин, самостійної роботи студента, що й сприяє якості та ефективності навчального процесу.

3. *Постійне навчання викладачів:* Викладачі кафедри хімії спрямовані на постійний професійний розвиток. У першу чергу це самоосвіта кожного викладача: написання рефератів, публікація статей, тез. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників – це цілеспрямоване безперервне вдосконалення професійних компетенцій та педагогічної майстерності, необхідні для освоєння завдань, що сприяють підвищенню якості навчальної, методичної, наукової, інноваційної, творчої та виховної діяльності викладачів кафедри.

І, зрозуміло, якості освіти сприяє майстерність проведення лекційних і практичних занять. Основні форми контролю знань на практичних заняттях

з хімічних дисциплін та під час підсумкового модульного контролю (ПМК), які використовують викладачі кафедри при роботі зі студентами є: *експрес-діагностика* (вхідне тестування – 15 хв. на першому практичному занятті); *поточний контроль* (усне опитування за стандартизованим переліком питань, що прикладаються до кожної теми, письмове тестування за тестами, виконання контрольних завдань до кожної теми відповідно друкованому робочому зошити студента, практична робота (досліди), що виконується студентами на занятті, згідно з практичними навичками; *підсумковий – ПМК*.

Сьогодні найбільш популярними інноваційними методами навчання, які дають можливість забезпечити якість освіти є: контекстне, імітаційне, проблемне, модульне, дистанційне навчання та засвоєння знань. Перелічені методи активно застосовуються викладачами нашої кафедри на практичних заняттях.

Під час воєнного стану у нашій державі та карантинних обмежень здобувачі вищої освіти разом з викладачами кафедри використовували нові інтерактивні методи навчання засобами Claasroom, Google Meet, ZOOM – конференції, де активно розглядалися прикладні медичні та науково-дослідні завдання, такі як, дослідження кінетики хімічних реакцій, дослідження процесу гідролізу, визначення калорійності харчування, дослідження якості продуктів харчування.

Скоординована робота всіх учасників освітнього простору дозволить забезпечити якість освіти.

Список використаних джерел:

1. Бутикова Л.С. Нові пріоритети розвитку сучасної освіти / Л.С. Бутикова // Вища освіта України. – 2006. – №3. – С. 83-88.
2. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: рекомендації з освітньої політики / [заг. ред. О. І. Локшиної]. – К.: К. І. С., 2004.– 160 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ОСНОВ ПЕРЕДПРОЄКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ

*Калініченко І.Ю., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Виконання проєктів з точки зору економіки ефективно проводити з урахуванням регіональних програм розвитку [1, 2], попередньо проводячи передпроектні роботи. Проведення аналізу економічних основ передпроектних пропозицій передбачає визначення обсягу передпроектних робіт. Такі роботи включають авдання, аналіз, варіанти, ескізи, обговорення, ескізи, графічне оформлення та інше. Це не весь перелік дій, що виконуються проєктувальниками та замовниками ще до початку проєктних робіт. Ці роботи по створенню основної концепції будівлі або комплексу ми називаємо передпроектними роботами. Передпроектні роботи, зокрема в галузі будівництва, це також і інженерно-геодезичні та інженерно-геологічні вишукування.

Для даної галузі передпроектні роботи по створенню архітектурного рішення будівлі або комплексу передбачають ретельний аналіз існуючого середовища (передпроектний аналіз території), до якого відноситься ділянка проектування, аналіз вимог до об'єкта проектування, визначення планувальних обмежень забудови ділянки (відступи від червоних ліній та інших будівель, зони регулювання забудови, охоронні зони пам'яток архітектури та культурної спадщини, захисні зони природних об'єктів, охоронні зони лінійних об'єктів зв'язку та інженерних мереж та ін.). Наступним кроком є пошук найоптимальнішого варіанту вирішення поставленої задачі, створення архітектурної концепції, ідеї та розробку ескізів. Для цього застосовуються як ручні методи ескізування, так і сучасні методи комп'ютерного моделювання та візуалізації.

Саме на етапі виконання передпроектних робіт визначаються попередні техніко-економічні показники, зокрема, поверховість, максимальна позначка будівлі, площа забудови, загальна площа та інші кількісні показники на основі яких проводиться аналіз економічних основ пропозицій.

Ідея потрібна будь-якому будівельному проекту не менше, ніж основна бізнес-ідея при відкритті свого підприємства або компанії. Саме передпроектні роботи дозволяють знайти таку ідею і успішно реалізувати її.

Таким чином, передпроектні роботи можна з упевненістю назвати базою основного проекту. Тому до даного типу робіт потрібно підійти з усією відповідальністю і пам'ятати, що вони дозволять уникнути проблем при реалізації проекту. Якісно виконані передпроектні пропозиції є основою для ескізного проекту та розрахунку його економічних показників.

Базою економічних основ передпроектних пропозицій є економічна модель. Важливою умовою створення економічної моделі є дотримання принципу альтернативності: результати конкретного проекту порівнюються з ситуацією, коли проект здійснюватися не буде ("з проектом" - "без проекту"); результати конкретного проекту порівнюються з результатами інших проектів, доступних організації ("з іншим проектом").

Розробка економічної моделі проекту передбачає виконання наступних дій: обґрунтування цілей проекту на основі вивчення ринку і аналізу виробничих резервів; попередню оцінку вартості проекту і прогноз збільшення оборотного капіталу; оцінку тривалості інвестиційного процесу і власне реалізації проекту, терміну початку експлуатації проекту; прогноз збільшення капіталу від реалізації проекту; визначення джерел (інвесторів) і розмірів фінансування; визначення основних характеристик проекту.

До числа основних характеристик проекту можна віднести: наявність альтернативних технічних рішень; попит на продукцію проекту; тривалість проекту, і в тому числі його інвестиційної фази; оцінку рівня базових, поточних і прогнозних цін на продукцію або послуги проекту; перспективи експорту продукції проекту; складність проекту; обсяг і склад нормативної та проектно-кошторисної документації; інвестиційний клімат в районі реалізації проекту; співвідношення витрат і результатів проекту.

Незважаючи на те що економічну модель проекту необхідно розробляти на самих ранніх стадіях, у міру розвитку проекту її параметри

будуть вимагати уточнення. Як правило, економічна модель конкретизується в таких документах, як попереднє техніко-економічне обґрунтування, бізнес-план, бюджет проєкту.

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В НАФТОГАЗОВІЙ ГАЛУЗІ

*Карпишин М. Ю.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ищенко Інна Сергіївна* – кандидат економічних наук, асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

В сучасних умовах розвитку економіки інноваційна діяльність є надважливим засобом досягнення високої прибутковості та конкурентоспроможності підприємств. Стрімке впровадження досягнень науково-технічного прогресу створює ефективну інноваційну діяльність у конкурентному ринковому середовищі. З-поміж самих актуальних проблем функціонування та розвитку підприємств найбільша увага приділяється підвищенню якості управлінських рішень – особливо управління інноваційною діяльністю. Сучасні наукові дослідження стратегічного розвитку підприємств нафтогазової галузі містять численні пропозиції щодо прийняття ефективних управлінських рішень у цьому напрямку.

Управління інноваціями не можна розглядати як послідовний набір процедур, а вибір оптимального підходу, який залежить від технологічних операцій, конкуренції в галузі та стану бізнес-середовища. Процес інновацій - це цикл, що складається з вироблення ідеї, проведення випробувань і закриття або тиражування. Його ефективність безпосередньо залежить від швидкості дослідно-промислових досліджень і часу, необхідного на відмову від невдалих ідей. У нафтогазовій галузі дослідно-промислові дослідження вимагають вкрай багато інвестицій за тривалих термінів їх проведення. Саме цей факт призводить багатьох компаній до необхідності прискорення процесу розроблення та тестування інновацій через партнерства та консорціуми. Стають популярними швидкі моделювання за допомогою венчурних проєктів і стартапів. Нині можна виокремити найбільш популярні підходи управління інноваційною діяльністю в нафтогазовій галузі:

– науково-технічні центри;

- «смайт-фабрики»;
- стартапінг;
- «відкриті» ринкові інновації.

Науково-технічні центри. Такі установи призначені в нафтогазовій галузі для пошуку та реалізації нових ідей і технологій. Він створює інноваційні технології та здійснює економічні та виробничі консультації на всіх етапах виробничого процесу. Процес створення інновацій ведеться спільно з провідними університетами та приватними дослідницькими центрами.

“Смайт-фабрики” (від англ. smart factory, “розумне виробництво”) – концепція “цифровізації” промислових виробництв з метою покращення їх операційної діяльності та бізнес-ефективності, робота в межах 5-го і 6-го технологічного укладу. “Смайт-фабрики” апелюють до таких технологій, як “хмарні” обчислення, безпроводні комунікації, дистанційне управління і обслуговування, кібербезпека, інтеграція систем управління, інтеграція та краща співпраця у ланцюжку доданої вартості, 3D-друк [1].

Стартапінг. Роль венчурних фондів у створенні інновація полягає в тестуванні та відсіюванні проєктів та ідей. Вони здійснюють процес зростання технології від стартапу до реалізації в структурах замовників. Наприклад, будь-яка нафтогазова компанія інвестує в перспективні проєкти з метою комерціалізації.

«Відкриті» інновації. Завдяки розвитку інформаційних комунікацій у світі дедалі частіше використовуються «відкриті інновації». Вони є насправді необхідною і додатковою можливістю. З появою відкритих інновацій компанії можуть генерувати нові ідеї за значно нижчою ціною, ніж будь-коли раніше. За допомогою правильної системи підприємства можуть збирати ідеї, оцінювати їх, обробляти зворотний зв'язок, готувати ідеї для реалізації та автоматизувати процес затвердження — і робити усе це на одній платформі. [3]. У нафтогазовій галузі цей підхід варто використовувати при розробці програмного забезпечення, наприклад, концепції «відкритої бурової». Завдяки відкритості проєктів створюється конкуренція між сервісами, що надаються компаніями, які можуть запропонувати потрібний результат замовнику.

Інновації - це не тільки дослідження в нових галузях, а й увесь процес організації проведення розробок. Управління цим процесом має такі особливості: 1) проривні технології - вкрай ризиковані та витратні. Їх розробка ведеться спільно з близькими напрямками; 2) прикладна наука може розвиватися тільки спільно з лідерами виробництва в галузі, оскільки дослідження повинні вирішувати реальні виробничі завдання і мати довгострокове фінансування. Ринкове управління складними проєктами неефективне через різницю цілей учасників; 3) довгостроковий розвиток інновацій має на увазі створення науково-технічних центрів на базах компаній, які мають достатньо ресурсів для утримання та управління; 4) Розвиток інноваційної діяльності дає змогу компаніям не тільки домагатися прогресу у виробничій діяльності, а й одержувати додатковий дохід від інтелектуальної власності [4].

Список використаних джерел:

1. Краус, Н.М. (2019). Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. К.: Аграр Медіа Груп.
2. Економіка та управління інноваційною діяльністю: Навчальний посібник / За ред. проф. Перерви П. Г., проф. Погорелова М.І., проф. Меховича С. А. – Харків: НТУ „ХПІ”, 2011.– 630 с.
3. Гамцемлідзе Є. П. Відкриті інновації та їх вплив на розвиток бізнесу / Гамцемлідзе Є. П. // Нові компетенції для Індустрії 5.0 та управління даними для закладів вищої освіти : збірник матеріалів круглого столу / під заг. ред. Храпкіної В. В., Пічик К. В. ; Національний університет "Києво-Могилянська академія" [та ін.]. - Київ : НаУКМА, 2023. - С. 39-53.
4. Малюта Л.Я. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : навчальний посібник / Л.Я.Малюта. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 232 с.

ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ У ГАЛУЗІ ШОУ-БІЗНЕСУ

*Кононенко Д.А., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Останні десятиліття показали, що одним з головних інструментів інноваційного розвитку країн і компаній є трансфер технологій [1, 2]. Для економік, що розвиваються, це один з найбільш ефективних способів скоротити технологічне відставання від розвинутих країн, підвищуючи при цьому конкурентоздатність власних компаній, одночасно створюючи фундамент для внутрішнього інноваційного розвитку. Прикладом модернізації економіки, заснованої на трансфері технологій, безумовно є Гонконг, Сінгапур, Південна Корея і Тайвань.

У випадку бізнесу, трансфер нових технологій може стати одним з ланок безупинного інноваційного розвитку. Це один зі способів, що дозволяє компаніям за короткі терміни вийти на нові етапи розвитку. В цьому аспекті важливо звернути увагу майбутніх менеджерів на особливості переговорів з трансферу технологій. Так, можна виділити дві основні задачі переговорів: 1) досягти максимально вигідної для обох сторін ціни ; 2) розробити план реалізації трансферу (етапи, терміни, технічні умови майбутнього трансферу).

Ціна технології прямо залежить від її ексклюзивності і вмісту трансферного пакету, однак, у більшості випадків у технологій немає фіксованої вартості. Тому сторони можуть впливати на хід переговорів, надаючи різні аргументи і контраргументи. Отже, перед тим як сідати за стіл переговорів, компанії необхідно виробити стратегію майбутніх переговорів, спрямовану на висновок угоди на найкращих умовах. У переговорах повинна бути задіяна команда різних фахівців: інженерів, юристів, фінансистів. Важливим фактором також є вибір лідера ведучого переговорів, його досвід і здібності.

Найчастіше, у ході переговорів розроблювач займає більш сильну сторону, диктуючи при цьому ціну. Однак, не слід думати, що тільки

покупець зацікавлений у трансфері. Мотивація продавця в трансфері технології, а отже, і основа для контраргументів, може бути наступна:

- вихід на нові ринки, важко досяжні простим експортом;
- іноземним компаніям важко конкурувати з місцевими гравцями на ринку, особливо в країнах, які розвиваються;
- пошук серйозного партнера для створення спільного підприємства, а не просто агента, який час від часу поставляє контракти;
- пошук засобів для інвестицій у нові розробки або для відшкодування витрат на розробку старих технологій;
- можливість скористатися вже існуючою мережею іноземного партнера, для продажу своїх товарів на новому ринку.

Обговоренню технічної сторони трансферу повинні передувати двосторонні візити, на яких обидві сторони повинні зрозуміти, що і куди саме переноситься. Як показує практика, технологія не може бути простою калькою вже існуючого процесу чи продукту. У випадку виробництва, технологія повинна бути адаптована до існуючих умов. При запуску нового продукту, повинні бути прийняті до уваги культурні і ринкові особливості країни задля подальшого досягнення угод.

У разі, коли досягнуті угоди, сторони повинні скласти і підписати договір трансферу. Головна задача договору – перенести в письмову форму усе, що було обговорено під час переговорів. Варто відзначити, що не існує загальноприйнятої форми договору трансферу технологій. Його зміст залежить від кожного конкретного випадку. Однак, можна виділити основні пункти, що, як правило, повинні бути відображені в даному договорі:

- опис технології;
- пакет трансферу;
- удосконалення технології;
- гарантія;
- час дії договору;
- права та обов'язки сторін;
- частина договору стосовно до передачі прав на інтелектуальну власність;
- оплата;
- дозвіл конфліктних ситуацій;
- регулювання;
- припинення дії договору;
- форс мажор і т.п.

Розглянемо деякі аспекти піднятої теми в галузі шоу-бізнесу. Характерним для проектів шоу-бізнесу є те, що різноманітність його стосується об'єднанням сфер культури, мистецтва, технологій, і т.і., у які паралельно з науково-технічним розвитком проводилась інтеграція нововведень [3].

При підготовці менеджерів слід враховувати, що завдяки інтегруванню сучасних проектних технологій у сценографію початкові етапи постановочного процесу отримують якісно вищий рівень, трансформується у більш винахідливий, інноваційний та точніший в підборі методів саме створення загального образу шоу, що дозволяє більш комплексно

вирішувати поставлені перед командою митців завдання. Все вищенаведене говорить проте, що у договорах трансферу технологій важливий кожний пункт.

Наприкінці наведемо реальну історію факапу в шоу-бізнесі, коли виникли форс-мажорні обставини при проведенні сольного концерту однієї відомої артистки. Були масштабні конструкції: звук, світло, екрани на розумних лебідках, які піднімали і опускали екрани і конструкції під час шоу. Все прописувалося в маленький комп'ютер, який запускав і працював по тайм-коду. За пів години до початку концерту цей пристрій повністю системно зламався. Почали його відновлювати, все було налагоджено в останній момент, якщо цього б не вийшло зробити, концерт можна було б відмінити, оскільки все шоу було побудовано на цих ефектах.

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361
2. Школяр С.П. Особливості переговорів з трансферу технологій / Матеріали Міжн. науково-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII Каришинські читання) (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2021. – С.324-326
3. Кононенко Д.А. Про технологічне забезпечення проєктів у галузі шоу-бізнесу / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М.В.Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 358 с. – С.197-200

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОСИСТЕМИ НОВІТНЬОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО КАМПУСУ

*Кононова О. В.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Шпильовий Василь Дмитрович* – кандидат технічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Професійна підготовка є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, самоосвіти і самовиховання. Це психічний, активний і діяльний стан особистості, її комплексна якість, система інтегрованих якостей. Цей компонент регулює діяльність і забезпечує її ефективність. Однією з важливих характеристик педагога та передумовою професійного успіху є бажання займатися інноваційною діяльністю.

Педагогічні інновації, як і всі інші інновації, породжують проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інноваційних програм із програмами

суспільного виховання та навчання та співіснуванням різних педагогічних підходів. Вони потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічної інноватики.

Не менш гостро постають проблеми адаптації інновацій до нових умов. Вони часто походять від спроб адаптації освітніх технологій, перевірених елементів змісту освіти та навчання в інших сферах або концепцій, розроблених в історично зовсім інших умовах. Таке механічне перенесення призводить до втрати змісту та глибинної суті інновації, що часто призводить до її дискредитації, розчарування багатьох та нової хвилі консерватизму [3, с. 85].

Успіх інноваційної діяльності потребує усвідомлення педагогом практичного значення різноманітних нововведень у системі освіти не лише на професійному, а й на особистому рівні. Проте залучення педагога до інноваційного процесу часто відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної підготовки до інноваційної діяльності.

Підготовка до інноваційної педагогічної діяльності є особистісним особливим станом, який вимагає від освітянина мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними методами і засобами досягнення освітніх цілей, а також творчості та рефлексії.

Інноваційна компетентність педагога – це система мотивацій, знань, умінь і особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових освітніх методик у роботі з дітьми.

Складовими інноваційної компетентності педагога є:

- знання інноваційних освітніх методик;
- добре управління його змістом і методологією;
- сильна культура використання інновацій в освіті;
- особисте переконання в необхідності використання інноваційних освітніх методик.

Прагнення до новаторства – це внутрішня сила, яка характеризує інноваційну позицію педагога. Структурно це складне інтегративне утворення, що включає різноманітні властивості, якості, знання та вміння особистості. Як одна з важливих частин професійної підготовки, вона є передумовою ефективної діяльності освітянина, максимального розвитку його здібностей і розвитку творчого потенціалу. Джерелами підготовки до інноваційної діяльності є питання розвитку особистості, професійної орієнтації, професійної підготовки, навчання і самоосвіти, професійного самовизначення [1, с. 23].

У разі інноваційних освітніх змін вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки особливо високі. Педагог повинен вміти узгоджувати навчальний процес з особистістю учня і формувати його професійну діяльність таким чином, щоб кожен мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це в принципово різних вимірах визначає проблематику і зміст професійно-особистісної підготовки педагога, реалізує необхідність створення орієнтованих на інноваційну дію педагогічних систем, а отже, пошуку нових підходів до підготовки майбутнього педагога [2, с. 46]. Справа в тому, що під час навчання він повинен набути:

- розвинену творчу уяву;
- стійку інформаційну систему, що розкриває сутність, структуру та види інноваційної освітньої діяльності;
- здатність цілеспрямовано генерувати нові, нестандартні ідеї за допомогою інтелектуальних засобів і механізмів самореалізації;
- психолого-педагогічні знання щодо розвитку та реалізації інноваційних процесів у системі освіти;
- спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми та засоби, використання яких дозволяє активно брати участь в інноваційній педагогічній діяльності.

Тому, в структурі професійної особистості педагога готовність до інноваційної діяльності є показником його здатності нетрадиційно вирішувати важливі для особистісного становлення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Васюренко О.В. Ризик як складова економічних процесів // Фінанси України. – 2005. № 7. С.68–74
2. Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О.Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків: «Діса плюс», 2016. – 266 с.
3. Управління проектами: навч. посібн. / уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 420 с.

МІКРОКЛІМАТ У ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Кононова О. В.
Полтава, Україна

Науковий керівник: *Пивовар Ніна Михайлівна* – доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Продуктивність роботи управлінця має багатофакторну залежність. Чинники, що впливають на процес менеджменту поділені на об'єктивні та суб'єктивні і не залежать цілком і повністю від особистісних якостей менеджера. Наш інтерес зумовлений дослідженням впливу мікроклімату у колективі на процес прийняття управлінських рішень як одиниці управлінської діяльності.

Мікроклімат в установі визначається та залежить від взаємної поваги, співпраці між працівниками як колегами, свідомого підпорядкування власної поведінки інтересам колективу, взаємодії управлінців і підлеглих. Соціальний мікроклімат відображає сумлінність співробітників, їх участь у процесах управління, врахування керівниками думки своїх підлеглих, дотримання правових та моральних норм, що регулюють статус кожного працівника [2, с. 74].

Моральний мікроклімат є важливим чинником для ефективної роботи. Товариськість, дружба, взаємопідтримка, глибока повага до кожного члена колективу створює позитивний психологічний мікроклімат у процесі діяльності та взаєминах між колегами.

Налагоджене харчування, санітарія, гігієна є невід'ємним елементом організації соціальних умов праці – факторів виробничого середовища.

На думку В. В. Третьяченко, найважливішою ознакою управлінського рішення є його безпосередня спрямованість на організацію колективної праці. В. В. Третьяченко вважає, що управлінське рішення можна визначити як «процес знаходження зв'язку між існуючим станом системи (організації) і бажаним станом, визначеним метою управління» [3, с. 29].

Робота зі створення сприятливих умов праці повинна мати комплексний системний характер. Вона розпочинається з проектування компаній і установ. Насамперед це стосується санітарно-гігієнічних та естетичних умов праці, що створюються під впливом розробленої техніки і технологій, архітектурного проектування і конструкції будівель, внутрішнього планування вузлів і пристроїв обслуговуючих приміщень, робочих меблів тощо.

Не менш важливим є розроблення заходів щодо проектування та поліпшення умов праці на діючих об'єктах. Праця тут є важливим елементом, проте особлива увага надається психофізіологічним, соціально-психологічним факторам, які формуються під впливом виконуваної роботи, міжособистісних стосунків, яких не може бути при проектуванні.

У міру того, як у сучасних економічних умовах все більше уваги надається активізації людського фактору, зростає роль соціально-психологічних умов, які сприяють посиленню мотивації праці та прагненню до більшої творчої діяльності фахівців [1, с. 34].

Комплексний підхід до забезпечення сприятливих умов праці знаходить відображення в спеціальних міжпрофесійних вимогах і нормативних документах.

Сприятливий психологічний клімат є результатом системної роботи керівників, психологів та всіх працівників закладу.

При порушенні позитивної атмосфери колективу визначають основну сферу занепокоєння: характеристики і фактори сприятливого і несприятливого психологічного мікроклімату, формування і поліпшення якого вимагають від психологів, емоційний стан людей, настрої та стосунки. Довіра є потужною універсальною силою, яка впливає майже на все, що відбувається в установі та у відносинах між її працівниками, є структурною та культурною характеристикою кожної організації.

Нові соціальні умови потребують розробки і нових системних підходів до ефективного управління організаціями та їх розвитком, що вимагає психологічної компетентності керівників, особливо в галузі психології ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О.І. Взаємозв'язок розвитку організації та особистісного розвитку її працівників / О.І. Бондарчук // Психологічні умови розвитку конкурентоздатності організації: тези VI міжнародної наук.-практ. конф. З організаційної та економічної психології (м. Керч, 25–27 червня 2009 р.) / за наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: Наук. світ, 2009. – С. 62–64.
2. Геберт Д. Организационная психология. Человек и организация / Д. Геберт, Л.Фон Розенштиль ; [пер. с нем.]. – Харьков: Гуманитарный центр, 2006. – 624 с.

3. Управління проєктами: навч. посібн. / уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 420 с.

ВАЖЕЛІ РЕКЛАМИ ТА PR-ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ІННОВАТИЦІ

*Коритько О.С., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Вплив важелів реклами та PR-технологій в сучасній економіці, яка базується на принципах інноватики вельми значний. Дані важелі мають узагальнюючі риси, незважаючи на те, що світова економіка сьогодення розвивається за різними напрямками, об'єднуючими рисами яких є інноваційність, системність, наявність проєктного підходу. Тому актуальним питанням є підготовка менеджерів до прийняття проєктних управлінських рішень [1] в будь-якій галузі, в тому числі в галузі реклами та PR-технологій. Така підготовка, зокрема, передбачає збір, обробку, аналіз достовірної інформації, пов'язаної як з матеріальними об'єктами, так і з об'єктами права інтелектуальної власності. Отже інформація є інструментом, який дозволяє менеджеру приймати зважені рішення, концептуально охоплюючи проблему, що представлена для реалізації [2].

Будь-яка галузь діяльності, зокрема діяльність в освітянському просторі потребує акцентування уваги на формуванні комунікаційних стратегій і тактик. Професійне та продумане просування освітніх послуг абітурієнтам, формування планів комунікаційної діяльності та ефективна організація реклами є потужними шляхом популяризації закладу вищої освіти. Ринок освітніх послуг – це система соціально-економічних відносин, що встановлюються між закладами вищої освіти та абітурієнтами з метою надання і отримання освітніх послуг. Цей ринок включає постійну конкуренцію за студентів, кращих викладачів, спонсорів та державну підтримку. Зараз ця боротьба стала досить серйозною. Виникла потреба у використанні сучасних технологій.

Для ефективного поширення інформації про освітні програми слід використовувати різноманітні комунікаційні технології. Кожна комунікаційна технологія – чи то реклама, пропаганда (маркетингові публікації) чи зв'язки з громадськістю (PR) – має свої особливості впливу на абітурієнта.

Реклама передбачає використання різноманітних медіа-носіїв [3]: друкована реклама (листівки, буклети, плакати, проспекти, довідники та ін.); зовнішня реклама (рекламні щити, банери, білборди, афіші, сіті-лайти та ін.); реклама в пресі (розміщення блокової і текстової реклами в ЗМІ); радіо- та телереклама; поштова реклама; сувенірна реклама (календарики, ручки, флаери, футболки з логотипом університету та ін.); інтернет-реклама.

PR – це використання інформації для впливу на громадську думку [4]. Метою PR-технологій в сфері освітніх послуг є створення відкритого діалогу та злагодженості між закладами освіти та громадськістю. Нині найпопулярнішим інструментом PR в освіті є сайт закладу освіти. Він не лише надає найповнішу інформацію, а й покращує позиціонування закладу, забезпечує впізнаваність «бренду» закладу та стимулює потенційних

вступників. Сайт може надавати зворотній зв'язок, наприклад, через спеціальний форум. Також для популяризації освітніх програм важливим є розміщення у друковану продукцію публікацій, підручників й навчальних посібників, написаних викладачами для вивчення освітніх програм. Також слід звернути увагу на проведення та висвітлення масових заходів для поширення інформації про освітні програми закладу вищої освіти.

Таким чином, університет, будучи корпорацією, може й повинен використовувати у своїй діяльності рекламу та PR-технології. Розвиваючись у епоху ринкових відносин, університети зобов'язані вживати заходів для того, щоб конкурувати на ринку освітніх послуг й просувати свої продукти. Основна функція використання реклами та PR-технологій у діяльності університетів - інформаційна. Завдяки грамотному й широкому інформуванню налагоджується комунікація усіх суб'єктів (абітурієнти, студенти, випускники, викладачі, адміністрація, органи державної влади, роботодавці, партнери). Поширення інформації у ЗМІ сприяє формуванню у суспільстві сприятливого іміджу закладу освіти. Реклама та PR-технології сприяють формуванню корпоративної культури університету, що сприяє згуртованості дій усіх працівників для досягнення спільної мети. В рамках PR-діяльності закладу освіти його керівник може приділяти увагу реалізації соціально відповідальних проектів [5] в рамках сучасної інноватики.

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361
2. Школяр С. П., Кужель Е. В. Підготовка менеджерів до прийняття управлінських рішень на базі побудови патентних ландшафтів / Мат-ли XXI міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В.Г.Короленка. - 10–11 березня 2022 року. / За заг. ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава : 2022. – 253 с. - С.230-233
3. Телетов О. С., Провозін О. С. Рекламна діяльність вищого навчального закладу. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. №2. С.53-64.
4. Мазур В. С. PR технології – ефективний інструмент сучасного управління: монографія. ТНЕУ, 2017. 18 с.
5. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Комунікаційна ефективність Web-технологій у маркетингу науково-освітніх послуг. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. №1. С.69-78.

АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Корольов В.В.

Полтава, Україна

Політична та нестабільність в Україні зумовила появу значної кількості внутрішньо переміщених осіб, тобто громадян, які постійно проживають в Україні, яких змусили або які самостійно покинули власне місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Однією з найбільш важливих проблем навчання в сучасному ЗВО є адаптація внутрішньо переміщеної особи до умов навчання. Процес адаптації надзвичайно динамічний і його успіх залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних умов, функціонального стану тощо. Тобто кожна людина по-різному ставиться до одних і тих саме подій, а один і той самий стимул у різних людей може викликати різну реакцію у відповідь. Таким чином, вивчення механізмів і закономірностей адаптації студента-переселенця в різноманітних навчальних умовах набуває в даний час важливого значення.

Адаптація особистості до навчання у закладі вищої освіти – складний, динамічний та довготривалий процес, обумовлений подоланням багаточисельних і різнопланових адаптаційних проблем. Значну увагу сьогодні приділяють пошуку шляхів, які забезпечують найбільш ефективну і швидку адаптацію представники української та зарубіжної науки, зокрема, акцентують на змінах, що зазнає особистість у процесі адаптації до середовища закладу вищої освіти, формуванні у студентів ціннісних орієнтирів тощо [4].

У соціальному розумінні адаптація – це процес (або стан, що досягався як результат цього процесу) фізичних, соціально-економічних чи організаційних змін у специфічно-групової поведінки, соціальних відносин і в культурі; це підсумок процесу змін соціальних, соціально-психологічних, морально-психологічних, економічних і демографічних відносин між людьми, пристосування до соціального середовища. Іншими словами, адаптація – це засвоєння особистістю соціального досвіду того середовища, до якого вона належить, тобто до нових умов життя і діяльності у ЗВО [1].

Виділяють дві сторони соціальної адаптації студентів:

– професійну адаптацію, під якою розуміємо пристосування до характеру, змісту, умов і організації навчального процесу, вироблення навичок самостійності в навчальній і науковій роботі;

– соціально-психологічну адаптацію – пристосування індивіда до групи, взаєминам у ній, вироблення власного стилю поведінки.

Соціально-психологічна адаптація є інструментом у вирішенні такої проблеми, як формування у студента необхідного рівня в навчальній діяльності; від того наскільки швидко і легко проходить адаптація, наскільки велика віддача сил, енергії та інтелекту від студента.

В основу навчального процесу в ЗВО покладена самостійна робота студента, самоорганізація його навчальної діяльності. Викладач лише орієнтує, прямовує і контролює його роботу по знаходженню та практичному застосуванню знань. Саме тут студентське самоврядування займає передові позиції та об'єднує всі фактори впливу на студента-переселенця.

Ю. П. Кращенко розглядає систему студентського самоврядування як цілісний структурований механізм, який дає змогу студентам через самоорганізовану діяльність брати участь у керівництві справами свого колективу у взаємодії зі всіма органами управління вищим навчальним закладом, захищати власні права та інтереси, сприяє гармонійному розвитку особистості майбутнього фахівця, виховуючи лідерські якості, соціальну активність [2].

Як бачимо із самого визначення студенти самостійно організовують значну частину свого студентського життя, вирішують важливі питання у різних сферах університетського середовища, мають суб'єкт-суб'єктну взаємодію з адміністрацією та іншими представниками роботи свого ЗВО. Тому не дивно, що студентське самоврядування бере на себе одну з головних ролей в інтеграції студентів-переселенців до університетського середовища.

На прикладі студентської ради, яка ефективно функціонує в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка впевнено можна говорити, що студентське самоврядування дійсно самостійне, самоорганізоване об'єднання студентів, які прагнуть та можуть зробити студентське життя цікавішим та продуктивнішим. Адаптація першокурсників, студентів-переселенців зараз набуває особливої актуальності, тому студентська рада активно надає допомогу тим, хто її потребує у різноманітній формі: особисті співбесіди, лекції, тренінги психологічного характеру, соціальні проекти та культурно-масові акції, які дозволяють студенту-переселенцю «безболісно» та природно інтегруватися в те середовище, в яке він потрапив [3].

Список використаних джерел:

1. Зейгарник Б. В. Теории личности в зарубежной психологии. – М. : Издательство МГУ. – 1982. – 128 с.
2. Кращенко Ю. П. Виховання лідерських якостей майбутніх учителів у системі студентського самоврядування : автореф. дис. канд. пед. наук : Спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Ю. П. Кращенко ; Ін-т проблем виховання НАПН України. – К., 2012. – 20 с.
3. Положення про студентське самоврядування в Полтавському державному Педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – 12 с.
4. Порох Д. О. До проблеми адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі / Порох Д. О. // Вісник луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. - № 10 (197). – С. 78-85.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Коршак В.І., Бабенко І.В.

Полтава, Україна

У сучасному світі набуває великого значення академічна доброчесність, так як всемережжя дозволяє знаходити будь – які тексти, копіювати їх та видавати за свої. Недотримання академічної доброчесності може призвести до порушення прав на інтелектуальну власність, підірвати довіру до студентів, науковців, педагогічних працівників та до освіти загалом. Тема не втрачає своєї актуальності, оскільки завдяки академічній доброчесності зростає важливість наукових досліджень та розвиток нових технологій, тому академічна доброчесність є необхідною умовою для забезпечення якості освіти.

Проблематикою нормативного закріплення і реалізації академічної доброчесності займається велика кількість науковців. Серед них хочу виділити праці С. Барабанової, Л. Волоснікової, Є. Волохової, О.Кайгородцевої, Я. Кузьміна, І. Нікітіної, В. Нікольського, Л.Пасешнікової, М. Смирнової. В Україні дослідження академічної свободи є нечисленними й представлені працями В. Боняк, Д. Герцюк, Ю.Верланова, Н. Маслової, Ю. Юринець [3].

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»: «Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

З точки зору чинного законодавства, академічну доброчесність варто позиціонувати як законно-етичну наукову поведінку, яка ґрунтується передусім на довірі, справедливості, чесності та відповідальності [2].

Академічна доброчесність передбачає дотримання етичних принципів у навчанні, наприклад: об'єктивності та неупередженості, доброчесності та етичної поведінки, компетентності та професіоналізму. Студент, який займається написанням наукової роботи чи проведенням наукового дослідження має керуватися виключно достовірними та перевіреними джерелами, обов'язково дотримуватись правил посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Невід'ємною частиною академічної доброчесності є надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та науково-педагогічну діяльність.

У Законі України «Про освіту» наявна інформація яка стосується порушень академічної доброчесності. Найбільшими порушення вважаються такі: академічний плагіат, обман, фальсифікація та присвоєння авторства, створення академічного тексту на замовлення, зловживання результатами освітньої або наукової діяльності, протиправний вплив та отримання неправомірної вигоди [1].

Отже, академічна доброчесність є запорукою якісної вищої освіти, яка забезпечує довіру в освітньо-науковому середовищі, належний рівень знань

та навичок студентів, які в майбутньому можуть зробити великий внесок в освіту та науку. Важливо дотримуватися правил та принципів доброчесності, тому що всі вище описані чинники занадто впливають на репутацію навчального закладу або установи, де навчаються чи працюють студенти, викладачі та науковці. Не так важко в житті дотримуватися академічної доброчесності, тому варто поважати своїх викладачів, педагогів, потрібно цінувати свій час, себе та колег.

Список використаних джерела:

1. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року № 1060-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. - № 6.- ст.40. [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. - Назва з екрана.
2. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievijinstrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
3. Тицька Я. Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти [Електронний ресурс] / Я. Тицька. – Режим доступу: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf>

ПОРТРЕТ ІДЕАЛЬНОГО КЕРІВНИКА

*Коршак В.І.
Полтава, Україна*

В сучасному світі розвиток освіти є однією з найважливіших сфер діяльності. Педагогічні працівники в нинішньому часі є одними з найбільш потрібних, тому що освітня сфера постійно активно змінюється та реформується, зокрема виникають інновації в теоретичних та практичних засадах педагогічної діяльності. У цьому контексті варто приділити велику роль керівнику – менеджеру, лідеру, управлінцю який веде свою команду до успіху.

На сьогодні, серед різноманітних реформ, необхідним є забезпечити суспільство висококваліфікованими працівниками, які в свою чергу, будуть забезпечувати суспільство якісними освітніми послугами. Сенс управління, як процесу, важливо розуміти як діяльність керівника, який спроможний відповідати на «зовнішні виклики», об'єднувати команду, сприяти її розвитку та досягненню спільних цілей.

Ідеальний керівник - це не просто людина, яка володіє авторитетом, але й той, хто володіє людськими якостями, навичками стратегічного проектування, системного моделювання, організації ефективних міжособистісних і професійних комунікацій у педагогічному колективі, які роблять його лідером та другом у колективі.

Першою та найголовнішою рисою ідеального керівника є відданість спільній справі та команді. Він має бути відданий ідеї, меті, як і його команда. На мою думку, ідеальний керівник має бути здатний до емпатії, керівник повинен уміти співпереживати. Він вміє слухати свою команду, розуміти проблеми та потреби кожного працівника колективу. Якщо він вміє

не тільки слухати, але й чути свою команду, то це допоможе створити сприятливу атмосферу в команді, забезпечивши відчуття важливості кожного працівника. Значущими для керівника є лідерські якості. Він здатний брати на себе відповідальність за прийняті рішення, керувати та координувати роботу команди. Лідер не боїться брати на себе ризики та приймати непопулярні рішення, якщо вони вимагають досягнення мети. При цьому він завжди має залишатися справедливим, демонструючи свою чесність та рівність.

Серед цього всього, хочу виразити відкритість до нових ідей та інновацій. Сучасність вимагає від керівника постійного самовдосконалення, самоосвіти та саморозвитку. Сучасний та ідеальний керівник, як на мене, має постійно розвиватися, проходити нові курси, вдосконалювати свої професійні навички, постійно навчатися чогось нового та корисного для своєї професійної діяльності. Це важливо, тому що саме керівник сприяє створенню творчого середовища, де працівники можуть пропонувати нові ідеї, досліджувати, аналізувати та впроваджувати їх. Він підтримує навчання та розвиток своєї команди, допомагаючи кожному працівнику реалізувати свій потенціал.

У разі виникнення дискусійних чи робочих питань, ідеальний керівник повинен мати аналітичні можливості та здатність до стратегічного мислення. На мою думку, управлінець має аналізувати складні ситуації, знаходити оптимальні рішення та розробляти ефективні стратегії для досягнення мети. Керівник має продумувати свої кроки заздалегідь, спираючись на свої знання та досвід.

Наприкінці маю сказати, що ідеальний керівник поєднує у собі всі вищесказані якості та вміння. Керівником не народжуються, ним стають у процесі розвитку та навчання. Така професія далеко не для всіх, адже вона вимагає великих зусиль, знань, вмінь, навичок, часу, тощо. Мені довелося спілкуватися і працювати з керівниками мрії, які є чудовими людьми та професіоналами своєї справи. Зі свого досвіду відзначу, що з такими людьми дійсно дуже приємно співпрацювати, вони розуміють особливості цієї професії, мають відповідні знання, уміння, навички. Ідеальні керівники надихають свою команду на досягнення великих результатів, прагнуть постійного розвитку та взаємної довіри. Такий керівник створює атмосферу успіху та робить команду непереможною у будь-яких викликах, з якими вони зіштовхнуться.

ЕКОЛОГО-ФАУНІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРНІТОФАУНИ УРБАНІСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ

Котляр В.О.

Полтава, Україна

Орнітофауна урбаністичних територій є предметом досліджень з еколого-фауністичної перспективи. Вона включає в себе птахів, які пристосувалися до життя в міських середовищах, включаючи парки, сквери, сади, промислові території та інші урбанізовані зони.

Орнітофауна урбаністичних територій відрізняється від природних екосистем тим, що адаптується до життя в умовах міста і сприймає його середовище як своє природне середовище [1]. Орнітофауна у міських районах може бути різноманітною і залежить від багатьох факторів, таких як розташування міста, кліматичні умови, наявність зелених насаджень та водойм, рівень забруднення повітря та інші. Урбоекосистема – це специфічна екосистема, що характеризується поліморфністю, залежністю від суміжних екосистем, неврівноваженість основних структур, а також низьким рівнем розвитку продуцентів та деструкторів.

Для характеристики еколого-фауністичного стану орнітофауни урбаністичних територій взято дослідження поширення птахів у центральному парку культури та відпочинку імені Горького (ЦПКіВ ім. Горького) в Харкові, який є важливим об'єктом для дослідження орнітофауни урбанізованих територій. Історія створення парку сягає 1893 року, коли були посаджені дерева на відкритій місцевості. Парк займає площу 130 гектарів і є найбільшою лісопарковою зоною в Україні.

Сьогодні ЦПКіВ ім. Горького є своєрідним природним рефугіумом великого міста Харкова, де знаходять притулок як мігруючі, так і гніздові птахи. Завдяки своїй великій площі та різноманітному ландшафту, парк забезпечує різноманітні умови для проживання та гніздування різних видів птахів [2].

Дослідження орнітофауни ЦПКіВ ім. Горького та інших парків в Україні та за кордоном дозволяють вивчати структуру та особливості формування урбанізованих орнітокомплексів. У різних містах, таких як Чернігів, Черкаси, Чернівці, Львів, Мелітополь, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Павлодар, Донецьк, Харків, Тирасполь, проводилися дослідження, які допомагають зрозуміти різноманіття орнітофауни в міських середовищах та розробляти заходи збереження біорізноманіття.

У період з 1994 по 2010 роки були проведені дослідження в Центральному парку культури і відпочинку імені Максима Горького (ЦПКіВ ім. Горького) в місті. Метою цих досліджень було встановлення видового складу орнітофауни парку, а також вивчення динаміки цих птахів і їх адаптації до урбанізованого середовища [3].

Дослідження проводилися за допомогою маршрутних обліків і на пробних площах. Межі пробних площ визначалися, як правило, межами деревних формацій. Для опису популяції орнітокомплексу використовувалась шкала, яка була запропонована В.П. Беліком з деякими змінами, внесеними І.В.Скільським. Види птахів були класифіковані на домінуючі (зустрічалися більше 10 разів за денну екскурсію), субдомінуючі

(1-9 зустрічей за денну екскурсію), другорядні (регулярні), малочисельні (регулярні, але зустрічаються рідко), рідкісні (6-10 зустрічей за роки досліджень) та дуже рідкісні види (1-5 зустрічей за роки досліджень). Фоновими вважалися види, які були звичайними, багаточисельними або масовими [2].

У 1995 році були встановлені постійні маршрути та 10 пробних ділянок для моніторингу чисельності птахів. Обліки проводилися до десяти разів у різні періоди року. Під час обліків знайдені гнізда картографувалися, а також проводилося перевірка протягом репродуктивного періоду для встановлення успішності розмноження птахів [4].

Види птахів класифікувалися за системою, запропонованою Б.К.Штегманом. Їх приналежність до екологічних груп та ландшафтно-генетичних фауністичних комплексів були визначені на основі досліджень В.П. Беліка

Центральний парк імені Горького має складний природний ландшафт, що складається з різних рослинних угруповань. Територія парку представлена свіжим складним субором, що означає наявність різноманітних дерев та чагарників [2].

Територія парку оточена з півдня вулицею Сумською і межує з Саржиним яром з півночі. Однак, особливістю парку є не лише його межі, але й композиційне розташування різних асоціацій рослин. В парку можна знайти групи дерев, таких як гіркокаштан звичайний, липа, клен гостролистий, сосна звичайна, береза бородавчаста та інші. Ці рослинні угруповання створюють особливу композицію і візуальний ефект в парку.

У межах Центрального парку імені Горького було виявлено 78 видів птахів, які належать до 9 різних рядів (деталі наведені в табл. 1). З цих видів, 70 (89,7%) є гніздувачами птахами, що постійно проживають в парку. Також було зареєстровано 3 види (3,8%) птахів, які проходять через парк під час міграційних періодів весни або осені. Ще 5 видів (6,5%) птахів прилітають до парку на зимівлю, розширюючи зимову орнітофауну. В результаті, в зимовий період у парку можна спостерігати 23 види (29,5%) птахів [5].

У Центральному парку імені Горького було виявлено значну різноманітність птахів, які включають гніздові види, мігруючі види та види, що прилітають на зимівлю, що сприяє біорізноманіттю парку.

У Центральному парку культури та відпочинку імені Горького в Харкові, 73% орнітофауни складають горобцеподібні птахи. Проте, згідно з даними В.Г. Табачишина та І.І. Рахімова, цей показник може сягати понад 90% у вузьколісних урбанізованих ландшафтах [1].

Серед екологічних груп птахів, абсолютною домінантою

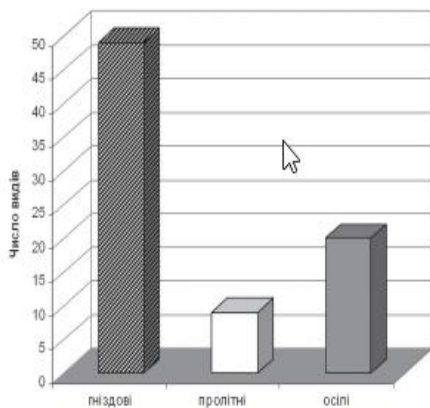

Рис. 2. Розподілення орнітофауни парку ЦПКіВ ім. Горького за характером перебування

є дендрофіли, які становлять 75,6% усієї орнітофауни. З них, 30,8% є зимуючими видами (25,6% осілих та 5,1% зимових мігрантів). Лімнофіли становлять 3,8% птахів, кампофіли - також 3,8%, а склерофіли - 16,7%.

Проведене дослідження розкриває просторове розташування гнізд птахів у Центральному парку імені Горького за 7 типами гніздування, що дозволяють максимально маскувати гнізда в умовах урбанізованого ландшафту

Найбільша кількість гнізд (34,6%) розташовувалась у кронах дерев (тип гніздування К). Це свідчить про те, що багато видів птахів обирають дерева для гніздування і використовують їх крони як приховане місце для гніздування.

19,2% гнізд були знайдені в дуплах, як природного, так і штучного походження. Це можуть бути дупла в старих деревах або спеціально створені дупла, які надаються для гніздування птахам.

15,4% птахів використовували споруди антропогенного характеру (тип гніздування АС), що означає, що вони гніздяться на спорудах, створених людьми, наприклад, на будівлях або інших конструкціях.

11,5% птахів гніздилися на землі (тип гніздування Н), використовуючи для цього місця з найбільш густою рослинністю. При цьому птахи забезпечували незначну дистанцію залякування, щоб захистити свої гнізда [5].

Невелика кількість гнізд (по 8%) були знайдені в приземно-чагарниковому (тип гніздування Пр-ч) та чагарниковому (тип гніздування Ч) ярусах рослинності.

У норах були знайдені гнізда птахів, які зустрічаються у парку під час прольоту. Цей тип гніздування використовується видами, які тимчасово перебувають у парку під час міграційного періоду і будують гнізда у норах або печерах.

Було встановлено розподілення птахів Центрального парку культури та відпочинку імені Горького за 11 ландшафтно-генетичними фауністичними комплексами. Найширше представлені птахи належать до неморального комплексу, який становить 28,2% (22 види). Прадавньо-неморальний та пустельногірський комплекси складають по 15,0% від загальної чисельності. Птахи лісостепового комплексу становлять 10,3%, тропічного і бореального комплексів - по 6%. Птахи середземноморського, пустельно-степового, горно-тайгового та лиманного комплексів представлені в середньому на рівні 1-5% (1-4 види).

У гніздовий період розмаїття ландшафтно-генетичних фауністичних комплексів зменшується через відсутність птахів горно-тайгового комплексу (*Bombus garrullus*, *Pyrhula pyrthula*, *Spinus spinus*, *Regulus regulus*), які зустрічаються лише під час зимових та весняних міграцій.

Отже, місто можна розглядати як урбоекосистему, специфічну екологічну систему, де живі організми існують у взаємодії з середовищем та між собою. Проте, урбоекосистеми відрізняються від природних екосистем. У містах рівень розвитку продуцентів (організмів, що здатні до фотосинтезу) та редуцентів (деструкторів, які розкладають органічні речовини) є нижчим, існування такої системи стає можливим завдяки впливу людини [20].

Місто можна розглядати з двох аспектів. З одного боку, воно представляє собою єдину геотехнічну систему, створену людиною. З іншого боку, воно складається з мозаїки екосистем, які займають невеликі площі та різняться за способом використання людиною. Деякі місцепроживання у місті можуть бути настільки відокремленими одне від одного будівлями та транспортними шляхами, що їх можна розглядати як окремі острівні екосистеми.

Розподіл місцепроживань у місті відображається на його зонуванні від центру до периферії. Це призводить до екологічно-фауністичних відмінностей у різних місцепроживаннях [1].

Різноманітність орнітофауни урбаністичних територій залежить від наявності зелених насаджень та водойм. Чим більше зелених зон, парків, садів у місті, тим більш різноманітна може бути пташиний світ. Зелені зони надають птахам притулок, джерело їжі та можливості для розмноження.

Список використаних джерел:

1. Бокотей А.А. Видовий склад і чисельність орнітофауни м. Львова. – Наук. Зап. ДПМ НАН України. – Львів, 1994. – Вип.11. – С. 5-15.
2. Бокотей А.А. Орнітофауна города Львова: население, распределение, динамика. – Автореф. Дис. ... канд. биол. наук. – Львов, 1998. – 18 с.
3. Булахов В.Л., Губкин А.А. Современное состояние орнітофауны Днепропетровщины: Праці Укр. Орнітологічного тов-ва. – Київ, 1996. – С. 3-18.
4. Гончаренко Я.В. Красивоквітучі та красивоплідні деревні рослини в парках Харкова: Бюллетень Никитського ботанического сада. – 2001. – Вып. 83. – С. 24–27.
5. Гузій А.І. Вплив структури лісостанів на просторово-типологічну організацію населення птахів західного регіону України. – Автореф. дис ... докт. с-г. наук. – Львів, 2002. – 36 с.

ПРИПИНЕННЯ БУЛІНГУ ПІДЛІТКІВ ЯК ПРОФІЛАКТИКА СКУЛШУТИНГУ

*Ксенженко П.О., Сіверченко О.В.
Полтава, Україна*

Скулшутинг (з англ. „school shooting” – „шкільна стрілянина” [3]) – термін у стосунку до озброєних нападів на освітні заклади. На Заході такі ексцеси нерідко переростають у масові вбивства. „У країнах зі слабкішими законодавчими обмеженнями на володіння вогнепальною зброєю для здійснення атак застосовується найчастіше вогнепальна зброя... У країнах з суворішим законом для здійснення атак застосовують найчастіше холодну... Для тих же цілей можуть застосовуватися саморобні вибухові пристрої... вогнемет та інш.” [там же].

Первісний початок такого явища у соціумі невідомий, знаємо лиш те, що такі масштабні вбивства зафіксовані документально тільки на початку ХХ-ого сторіччя, широко відомі у світі як і досі періодичні трагічні події на Заході. А от 6 вересня 2021 р. вже в одній із полтавських шкіл 19-літня дівчина-студентка у школі, де раніше навчалася, поранила двох учительок із

арбалету. 8 грудня 2021 р. кіберпідрозділ СБУ вчасно перешкодив планам двох студентів коледжу, котрі намірилися розстріляти однокласників: це на Черкащині двоє хлопців-підлітків готували за допомогою вогнепальної зброї напад на освітній заклад, а про свої наміри писали в одній із соцмереж. Тож проблема скулштуингу останніми роками набуває все більшої значущості й в Україні [1, 2].

Ці, надзвичайно активно обговорювані у соцмережах, жахи демонструють нам: давно час перестати ставитися до цькування підлітків, як до неіснуючого або непоширеного явища. Саме такі гіркі випадки змушують нас – спеціалістів з педагогіки, особливо кураторів чоловічих груп коледжів – обговорювати психологічну безпеку у будь-якій освітній організації. Тим більш, що наразі булінг [5], котрий, як правило, і призводить до подібних трагедій, у всьому світі визнано глобальною проблемою, котру можливо вирішити лишень спільними зусиллями науковців, педагогів-практиків освітніх організацій, психологічних служб, батьків, громадськості. І перш за все – заходами профілактики серед самих підлітків, формування у них глибокої відрази до ініціаторів цькування (як правило – слабких фізично, психологічно дітей, підлітків, що не можуть самотійно ефективно опиратися булінгу).

Страх од випадків скулштуингу поширюється світом: „...Одним із можливих механізмів, що пояснюють поточну тенденцію широкого застосування заходів безпеки, є страх перед насильством, який часто не залежить від реальності статистичних даних про фактичні випадки такої діяльності. Наприклад, тривале та посилене обговорення в ЗМІ, яке незмінно слідує за трагічним насильством у школі, призводить до широкого поширення страху перед наступною такою подією” [8]. Але боротьба зі цькуванням підлітків (як профілактика скулштуингу) кульгає на обидві ноги.

Чи можуть виправдовувати дитячі психологічні травми од булінгу стрілянина вже майже дорослих а чи „дорослих” юних людей? Зазвичай, ні, але ж так само нічим не виправдовуються і передумови задля подібних психічних зривів через неухажність, бездіяльність дорослих, а особливо педагогів, що працюють в освітніх закладах з дітьми, тобто – практично – працюють із їхньою надзвичайно вразливою психікою [4, 6, 7].

Дослідження такої роботи стає все більш актуальним від того, що нинішні діти все більше спостерігають агресію усіх видів у різноманітних мас-медіа, а особливо у доступному усім і завжди інтернеті, самі практично надзвичайно активно займаються нею в комп’ютерних іграх, ще не вміючи оперувати власним критичним мисленням, аналізуванням людей, подій, ситуацій. А відтак од декотрих з юних рано а чи пізно можна очікувати реальних дій у плані агресії проти інших людей. До того ж, коли дитина чимало годин „живе” у віртуальному світі, практично „живе у грі”, їй надзвичайно складно розбиратися в реальності із речами, уповні зрозумілими адекватним дорослим.

Велику роль у викривленні психіки вже тисяч і тисяч дітей в Україні відіграє те, що з 2014 року ми постійно відбиваємо жорстоку російську агресію, а з 24 лютого минулого року – широкомасштабне, криваве вторгнення РФ, котре без натяжки можна співставити лише зі вторгненням

на українські землі фашистських полчищ під час Другої світової війни. Підлітки на це можуть реагувати дуже по-різному, і неадекватно, вбачаючи іноді у „авторів булінгу” своїх ворогів, подібних російським, котрих усім хочеться просто вбити, бо надто гострим стає нині внутрішній біль кожного. Це підштовхує підлітків і до відверто асоціальних дій, зруйновуючи їхню власну психіку, відтак – поведінку.

Також нестримне бажання виділитися серед ровесників буває настільки сильним, що спонукає дитину й до різко агресивних випадів супротив соціуму, його табу.

Явище булінгу виникло ще у первісному тваринному стаді. У цьому можна упевнитися, спостерігаючи, як „затовкують” слабких членів свого стада чи зграї тварини практично усіх біологічних видів, у тому рахунку й вищих приматів, свійських тварин [9]. У підлітковому віці „стадний інстинкт” не тяжіє лишень над рідкісними особистостями. У переважній же своїй більшості й людські діти інколи не можуть не піддатися впливу агресивно налаштованої малої а чи великої соціальної групи, самостійно вирішити проблему як не стати учасником а чи жертвою булінгу: не звертаються до дорослих, шукаючи допомоги, бо зневірилися у них. Коли все так і лишається, трагедії не обминути. Розвою булінгу в освітніх закладах попередньо сприяє і сімейна тяжка атмосфера, а також той несприятливий психологічний клімат, котрий склався в освітній установі. З причини незнання специфіки явища булінгу інколи й педагоги можуть ненавмисне провокувати цькування, що породжує деструктивні наслідки: значно збільшується ризик суїцидальних та аутоагресивних тенденцій, а вони призводять до зростання зовнішньої агресивності, насильства у групах, в освітній організації загалом тощо.

Кураторам груп у коледжах слід пам'ятати: головна ціль при вирішенні кейсу (конкретної ситуації) цькування – не гаючись припинити цю ситуацію, і абсолютно незалежно від бажання сторін. Втручання авторитетного у підлітків педагога, його цілком вольового рішення як третьої, нейтральної сторони (ще – адміністрації, соціально-психологічної служби) – вагомі.

Педагог, куратор групи у випадку вияву булінгу в освітньому колективі повинен перш за все повідомити адміністрацію закладу, соціального педагога і педагога-психолога, бо вуалізація такого факту може спровокувати більш грізні прояви підліткової агресії чи суїциди юних: нові, вже „гостросюжетні” кейси. Також педагог, куратор групи має провести відверту, щирю з обох сторін бесіду з батьками жертви цькування і попрацювати над шляхами надання допомоги дитині, познайомити її батьків з тими заходами безпеки, котрі вживаються у закладі щодо ситуації [4].

Коли ж здоров'ю (фізичному, психічному) жертви вже завдано шкоди, необхідно інформувати й відповідні відомства. Примирення при булінгу є абсолютно недоречним, більш того – просто безглуздим. Домовлятися та примиряти у такій конкретній ситуації, як і в кейсі терору, немає аніякісінького сенсу.

Список використаних джерел:

1. Ільницька Катерина Безпека дітей: Скулшутинг вже в Україні. URL: <https://trueua.info/news/bezpeka-ditej-skulshuting-vzhe-v-ukraini> (дата звернення: 06.12.2022).
2. Куришко Діана BBC News Україна. Чи безпечно в українських школах? URL: <https://ua.linkedin.com/in/диана-курышко-18b97561> (дата звернення: 16.01.2023).
3. Напади на школи : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Напади_на_школи (дата звернення: 18.02.2023).
4. Смагіна Аліса Український Колумбайн? Що робити, аби попередити стрілянину в школах України. URL: <https://rubryka.com/ru/article/prevent-shootings-schools/> (дата звернення: 13.02.2023).
5. Цькування : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Цькування> (дата звернення: 21.03.2023).
6. Dawkins J.L. Bullying, physical disability, and the pediatric patient : Deve lopmental Medicine and Child Neurology. 1996. 38. 603 – 612. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1996-05732-003> (дата звернення: 07.12.2022).
7. Farmer T.W., Xie H. Aggression and school social dynamics: The good, the bad, and the ordinary // Journal of School Psychology. 2007. 45. 461– 478. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2007-12533-003> (дата звернення: 11.02.2023).
8. Killingbeck Donna The role of television news in the construction of school violence as a "moral panic" * by. URL: https://www.researchgate.net/publication/255040855_THE_ROLE_OF_TELEVISION_NEWS_IN_THE_CONSTRUCTION_OF_SCHOOL_VIOLENCE_AS_A_MORAL_PANIC by (дата звернення: 19.01.2023).
9. Як стати рантє. Поведінкові упередження: стадна поведінка... URL: <https://alexus.com.ua/yak-stati-rantye-povedinkovi-uperedzhennya-stadna-povedinka-proti-investora/> (дата звернення: 07.05.2023).

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ ДО
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

*Кузьменко Г.М.
Полтава, Україна*

Огляд сучасної науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що до найбільш перспективних напрямів розвитку методики навчання фізики відносяться: віртуалізація фізичного експерименту, гейміфікація навчального процесу, запровадження принципів STEM-освіти, розробка ефективних засобів дистанційного та змішаного навчання, а також низка пов'язаних з цим питань. В той же час, підготовка фахівців у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка за освітньою програмою «Середня освіта (Фізика)» другого магістерського рівня вищої освіти передбачає формування у них таких компетентностей як, наприклад:

– здатність застосовувати сучасні методики і технології навчання, виховання і розвитку, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітньо-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти;

- уміння проводити теоретичне та експериментальне дослідження, створювати та впроваджувати інновації в професійній діяльності;
- здатність вчитися, вдосконалювати власну навчальну і професійну діяльність з високим рівнем автономності.

Одним з шляхів формування цих компетентностей у здобувачів освіти є функціонування наукових проблемних груп при кафедрі загальної фізики і математики та робота студентів над магістерськими кваліфікаційними дослідженнями в поєднанні з проходженням виробничої практики. Зокрема, проблемна група здобувачів освіти під нашим керівництвом, що має назву «Інноваційні технології навчання фізики», працює над дослідженням окреслених вище науково-методичних питань.

Так, Владислав Терещенко в своїй роботі показує, що ІТ-інструменти для гейміфікації шкільного курсу фізики можуть бути різними і залежать від конкретного призначення чи теми. Віртуальна реальність може бути використана для створення інтерактивних симуляцій дослідів, що дозволяють учням більш глибоко і наочно досліджувати складні фізичні процеси та явища. Ігри, такі як: Angry Birds, Bridge Constructor, Kerbal Space Program, SimplePhysics, Universe Sandbox, Minecraft Education, Portal 2, Human: Fall Flat, Newton's Playground, Quantum Conundrum можуть бути використані для створення ігрових завдань, що допоможуть учням краще зрозуміти закони фізики та зацікавитися предметом. Основними віртуальними лабораторіями в методичній підготовці наших майбутніх фізиків наразі є PhET Interactive Simulations – колекція безкоштовних віртуальних симуляцій фізичних процесів і Labster – платформа для віртуальних лабораторій, яка дозволяє учням вивчати фізику за допомогою віртуальних експериментів та ігор. Ведеться дослідження щодо пошуку оптимальних платформ для гейміфікації шкільного курсу фізики.

У співпраці з Богданом Ковікою ми з'ясували, що впровадженню STEM-освіти сприяє підготовка вчителів за двома або більше предметними спеціальностями, що входять до складу STEM (природничі науки (Science), технології (Technology), технічна творчість (Engineering) та математика (Mathematics)). Наприклад, додаткова підготовка вчителя технологій за предметною спеціальністю «Середня освіта (Фізика)», забезпечує якісну реалізацію крос-предметного підходу, як на уроках технологій, де учні можуть виконувати різні творчі проекти по виготовленню фізичного обладнання, так і на уроках фізики – проводити з власноруч виготовленим обладнанням фізичні дослідження і розв'язувати проблемні задачі. При цьому, як для розробки, так і для презентації результатів таких проектів стануть у нагоді компетентності, отримані на уроках інформатики, а обробка результатів досліджень і розв'язування задач неможливі без математичної підготовки учнів. Таким чином, ми досягаємо повної STEM-інтеграції предметів у крос-предметному підході. В результаті дослідження сформульовано етапи виконання такого STEM-проекту, розроблено методику його організації та приклади завдань.

Крістіна Ващенко досліджує дидактичний потенціал такого способу представлення знань у галузі штучного інтелекту, як фрейм, який є схемою дій у реальній ситуації. Психолого-педагогічні тлумачення фрейму зводяться

до способу організації уявлень, що зберігаються в пам'яті або до одиниці знань, яка організована навколо поняття, що містить дані про істотне, типове для цього поняття. Фреймова технологія дозволяє певним чином групувати знання у рамках тем, що допомагає запам'ятати більше. Також ця технологія дозволяє швидко знайти потрібну інформацію за допомогою структурованих категорій. Вона дозволяє з'ясувати закономірності між різноманітними поняттями та їх взаємозв'язки. Дослідниця вважає, що фреймова технологія може допомогти учням зрозуміти основи фізики шляхом більш ефективного структурування інформації.

Ігор Бондар присвятив свою роботу пошуку методів і засобів організації оцінювання знань учнів під час дистанційного навчання. Зокрема, він апробував в своїй педагогічній діяльності застосунок «Microsoft Teams», описав його переваги й недоліки, розробив методичні рекомендації до застосування в освітньому процесі з фізики.

Валерія Солодовник дослідила дидактичну концепцію дистанційної форми навчання фізики і прийшла до висновків, що: освітній процес будується переважно на самостійній пізнавальній діяльності учня; особистісне спілкування викладача та учня є безцінною якістю навчання, яку ніколи не замінить спілкування учня з будь-якою, навіть найрозумнішою машиною; у системі дистанційного навчання особливо необхідна активна пізнавальна діяльність, визначена, насамперед, внутрішньою мотивацією учня; навчання має бути особистісно зорієнтованим, передбачати індивідуалізацію навчання залежно від психолого-педагогічних властивостей учня.

Отже, члени студентської проблемної групи, під нашим керівництвом, активно працюють над дослідженням інноваційних технологій навчання фізики, займаються розробкою методичного забезпечення і набувають, таким чином, загальних і професійних компетентностей майбутнього вчителя фізики на рівні достатньому для розв'язування значущих проблем професійно-інноваційної і наукової діяльності у сфері навчання фізики на третьому (профільному) рівні повної загальної середньої освіти.

БІОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВІТАМІНУ В₁ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Куленко О. А.

Полтава, Україна

Вітамін В₁ (*тіамін*) – один з перших вітамінів, відкритих наукою. Вивчення вітаміну було пов'язано із з'ясуванням захворювання „бері-бері”, поширеного в країнах Південно-східної Азії. При недостатній кількості або відсутності в раціоні вітаміну В₁ розвиваються гіпо- і авітамінози. У людини і тварин В₁-авітаміноз екзогенного походження пов'язаний перш за все з неповноцінністю харчування. Важливе значення в етіології авітамінозу відіграють також ендогенні фактори, а саме: а) підвищена потреба в ньому при різних захворюваннях (тиреотоксикозі, алкоголізмі), а також під час вагітності і лактації; б) порушення всмоктування вітаміну В₁ внаслідок розладу секреторної функції тонкої кишки; в) руйнування вітаміну В₁, у травному каналі внаслідок розвитку в ньому патологічної мікрофлори,

зокрема бацил, що містять тіаміназу.

У людини найбільш ранніми проявами нестачі вітаміну В₁ є втрата апетиту, порушення секреторної і моторної функцій кишок. Спостерігаються також порушення з боку нервової системи: підвищена збудливість, боязливість, схильність до галюцинацій, втрата здатності до зосередження та втрата пам'яті на недавні події, порушення розумової діяльності. При більш тривалій відсутності вітаміну В₁ виникає втрата чутливості, сильні болі по ходу нервових волокон, особливо в нижніх кінцівках, розвивається м'язова слабкість, у важких випадках – атрофія м'язів, параліч спочатку нижніх, а потім і верхніх кінцівок, кахексія (виснаження). Останні симптоми особливо характерні для важких форм В₁-авітамінозу, внаслідок яких розвивається захворювання „бері-бері”. За В.Б. Спіричевим, розрізняють три форми захворювання „бері-бері” [1]: 1. Суха, або поліневритна, форма, коли на перший план поряд з кахексією виступають порушення периферичної нервової системи; 2. Форма, при якій крім явищ поліневрититу спостерігається також порушення діяльності серцево-судинної системи з ураженням серцевого м'яза; 3. Перніціозна форма, при якій досить швидко настає смерть внаслідок гострої серцевої недостатності.

Що стосується тварин, то до недостатньої кількості в раціоні вітаміну В₁ найбільш чутливі птахи, телята, ягнята, коні, свині, собаки і хутрові звірі. При цьому спостерігаються порушення нервової діяльності (парези і паралічі), серцево-судинної системи (стенокардія), харчового каналу (зменшується секреція травних залоз, атонія, відсутність апетиту), різко падає рівень продуктивності. У птахів на ранніх стадіях авітамінозу виникають судоми м'язів ший, у свиней порушується ритм роботи серцевого м'яза. Розвивається гіперглікемія, ацидоз, в крові нагромаджується багато пірвіноградної кислоти, в підшлунковій залозі дегенерують острівці Лангерганса, в наднирниках – хромафінна тканина, в різних ділянках нервової системи – нейрони. Розвиваються крововиливи, парези, паралічі, спостерігається різке виснаження і настає смерть. Гіпервітаміноз вітаміну В₁, як і більшості вітамінів групи В, зазвичай не спостерігається.

Вітамін В₁ є похідним двох сполук – тіазола (4-метил-5-оксіетилтіазола) і піримідина (2-метил-5-оксиметил-6-амінопіримідина). Вітамін В₁ – білий кристалічний порошок гіркий на смак, з характерним запахом, в кислому середовищі стійкий до нагрівання до 140°C, в лужному – перетворюється на тіохром. Вітамін В₁ синтезується тканинами рослин і мікробами. У 1 кг міститься вітаміну В₁, мг: пивні дріжджі – 68,6; пекарські дріжджі – 30,0; трава (різнотрав'я, конюшина, люцерна) – 10,0; зерно ячменю – 3,1; картопля – 1,0. Невелика кількість вітаміну міститься також у продуктах тваринного походження: печінці – 0,04, м'ясі – 0,01 – 0,04 [2].

Потребу у вітаміні організми задовольняють за рахунок екзогенного тіаміну (людина) і часткового бактерійного синтезу в харчовому каналі (велика рогата худоба). Тіамін у жуйних (головним чином у рубці) синтезується бактеріями виду *Flavobacterium vitarumen*. Уміст вітаміну зменшується у міру переходу від рубця до сичуга. Для людини добова потреба значною мірою залежить від віку, фізичного навантаження та фізіологічного стану організму і становить 2 – 3 мг на добу для дорослих і

0,5 – 2 мг для дітей і підлітків. Добова потреба у вітаміні, наприклад, для свиней складає 1 – 1,8 мг на 1 кг сухої речовини корму, телят – 8 – 15 мг на голову, ягнят – 2 – 4 мг.

Організм одержує вітамін разом з харчами і за рахунок синтезу мікробами харчового каналу. Екзогенний тіамін поступає у вільному, етерифікованому і частково в зв'язаному вигляді. Дві останні форми розщеплюються в кишках під впливом відповідних гідролаз з утворенням вільного тіаміну. З током крові після всмоктування він швидко поступає до всіх органів і тканин. Частина тіаміну в печінці фосфорилується. Найбільші концентрації вітаміну виявлені в міокарді (до 360 мкг на 100 г), а також у печінці, мозку, легенях, нирках і наднирниках. Надлишок тіаміну і продукти його розпаду виділяються з сечею і частково з калом.

Біологічне значення тіаміну перш за все обумовлено його коферментними функціями. Тіамін, який поступає в тканини з током крові, може фосфорилуватися під впливом ферменту тіамінпірофосфокінази. Тіамінпірофосфат складає 70 – 90% всіх фосфорних ефірів тіаміну тканин, решта кількості припадає на тіамінмонофосфат і тіамінтрифосфат. Тіамінпірофосфат є коферментом піруватдекарбоксілази, яка каталізує окислювальне декарбоксілювання піровиноградної і інших α -кетокислот. Однією з основних хімічних реакцій, в яких бере участь тіамінпірофосфат, є декарбоксілювання піровиноградної кислоти – кінцевого продукту анаеробного розпаду вуглеводів. Під впливом піруватдекарбоксілази відбувається декарбоксілювання піровиноградної кислоти з утворенням ацетил-КоА. Якщо в організмі недостатня кількість тіаміну B_1 , то фермент не синтезується, в тканинах нагромаджується піровиноградна кислота, виникає явище ацидозу, при якому руйнуються клітини, перш за все, нервової системи. Це призводить до розвитку в організмі ряду патологічних порушень, які характерні для гіпо- і авітамінозів B_1 . Крім того, тіамінпірофосфат входить до складу понад 30 ферментів, що належать до різних класів. Зокрема, він входить до складу молекули 2-оксоглютаратдегідрогенази, яка каталізує окислювальне декарбоксілювання α -кетоглютарової кислоти до янтарної. Є складовою частиною транскетолази, що здійснює перенесення двовуглецевого залишку (активного гліколевого альдегіду) від ксилулозо-5-фосфата на рибозо-5-фосфат [1, 2].

Тіамін прискорює реакцію дегідратування янтарної кислоти, оберігає вітамін С від окислення, забезпечує стабільність концентрації вітаміну B_6 в тканинах, сприяє біосинтезу нуклеїнових кислот, білків, глюкози, глікогену і жирів у різних тканинах організму. Препарати вітаміну (тіамінбромід або тіамінхлорид) і раціон, багатий тіаміном, застосовують при лікуванні поліневритів і невритів, неврозів, стенокардії, нефриту, опіків, ахілії та інших захворювань.

Список використаних джерел:

1. Боечко Ф.Ф. Біологічна хімія: навч. посібник. – 2-е вид., перероб і допов. / Ф.Ф. Боечко. – К.: Вища шк., 1995. – 536 с.
2. Губський, Ю. І. Біологічна хімія : Підруч. для студ. / Ю. І. Губський. – К. – Т. : Укрмедкнига, 2000. – 508 с.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА БРЕНДУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Кучер А.О., Бабенко І.В.
Полтава, Україна*

В умовах зростаючої конкуренції, заклади освіти мають формувати і розвивати власні конкурентні переваги, які можуть бути створені на основі: кращих ідей, кращих викладачів, наукових досліджень світового рівня, кращого оснащення, кращого місцерозташування, кращої репутації.

Метою статті є аналіз сутності та структури бренду сучасного підприємства в контексті формування його конкурентоспроможності. На сьогодні проблемою брендингу займаються науковці: В. Андрєєв, Л. Балабанова, Березін С. Гаркавенко, В. Секерин, А. Старостіна, М. Шульгіна. Особливості бренду закладів освіти досліджували Є. Дагаєва, Ф. Котлер, Н. Спіріна, А. Уїллер,

Бренд – це комплексна, інтегрована категорія, поняття, що поєднує знання з економіки, політології, психології, соціології, філософії, статистики, математики. Трактуювання цього поняття завжди багатозначне. Зокрема, В. Перця надав декілька визначень бренду, в одному з яких бренд розглядається як «послідовний набір функціональних, емоційних, психологічних та соціальних обіцянок цільовому споживачеві, які є унікальними та значущими для нього та найкраще покривають його потреби» [2, с. 18].

Актуальним у нашому дослідженні є аналіз бренду з позиції різних аспектів його сутності, в першу чергу, розглянувши його форму та зміст, оскільки важливим та визначальним фактором успіху бренда на ринку в майбутньому повинен виступати баланс та єдність форми і змісту.

К. Тімонін зміст бренда визначає як поєднання продукту, сутності бренда, диференціації і позиціонування, які визначають основу змісту бренда та є причиною появи його форми, тобто народжують її. Сутність бренда – максимально коротке вираження його ідеї, позиції і унікальності, яке закладається на етапі формування бренда і є фундаментальним елементом його подальшого розвитку [3, с. 24].

Відмінні характеристики бренда, які відповідають за його диференціацію від конкурентів, включають раціональні (функціональні) та емоційні характеристики. Позиціонування – це визначення чіткої позиції бренда, його властивостей та відмінних характеристик в уяві споживачів. Форма бренда як результат змісту – це те, що доступно для кожного споживача, що можливо побачити. Це зовнішній вигляд підприємства, рекламна комунікація, ідентифікація, тобто ті елементи, які дозволяють донести інформацію до кінцевого споживача.

Динамічні зміни зовнішнього середовища зумовлюють активізацію інноваційних процесів підприємства, які потребують створення нових видів продукції, ідеї виникнення яких генеруються появою нових потреб на ринку та пошуком нових сучасних способів задоволення цих потреб. Така тенденція впливає на зміст бренда, тобто на концепцію функціонування підприємства, виробництва та реалізацію товару і стратегію позиціонування на ринку.

Розглядаючи структуру бренду, науковці виділяють чотири складові: емоційний, функціональний, соціальний та духовний.

– функціональний компонент - сприйняття споживачем корисності того чи іншого продукту або послуги, що поєднує історію організації, її майбутнє, новітні технології, соціальні рейтинги, клієнтів, стилі керування і політику щодо і суспільства;

– емоційний – спрямований на емоційну сферу та уяву споживача, базується на інтересі, захопленні, яскравому та оригінальному образі;

– соціальний складник бренду пов'язаний із його належністю до певної суспільної групи, які об'єднані спільною метою – отриманням у кінцевому результаті високого рівня якості. Важливим моментом тут виступають дві протилежні та тісно пов'язані особливості: відчуття індивідуальності й належності до колективу;

– духовний компонент орієнтований на здатність людини відчувати себе частиною соціуму, прагненні до самореалізації, самоствердження [3, с. 98].

В контексті нашого дослідження, брендинг освітнього закладу розглядається як сукупність прийомів, способів і методів створення бренду і його подальше просування. Бренд закладу освіти гарантує стабільну якість і асортимент освітніх послуг, відображає систему цінностей, традицій, норм освітнього закладу [2, с. 18].

Бренд освітніх послуг закладу освіти представлений певною системою інформації: кадровий потенціал, матеріально-технічна база, різноманітність освітніх послуг. Як і для комерційних підприємств, так і для закладів освіти основними об'єктами брендингу є товар – освітня послуга, її корпоративні цінності; персонал і керівництво; випускники. Довіра до бренду формується на основі виконання тих обіцянок, які освітній заклад давав своїм існуючим та потенційним споживачам. Невиконання рекламних заяв може призвести до втрати цільової аудиторії. Тому слід пам'ятати, що довіру досить важко завоювати, але легко втратити. Як і в бізнесі, так і на ринку освітніх послуг негативні відгуки про навчальний заклад поширюються значно швидше, ніж позитивні, а це негативно впливає на імідж освітнього закладу і в подальшому може призвести до провалу бренду.

Рішення споживача про отримання конкретної освітньої послуги в основному залежить від повноти, характеру і достовірності бренду, а враження від самої освітньої послуги визначаються його внутрішнім змістом. Правильна розробка та реалізація концепції брендингу є одним із важливих стратегічних завдань керівників. Просування бренду здійснюється за допомогою вибору каналів комунікації і способів просування, що відбувається відповідно до специфіки позиціонування і цільової аудиторії. Головною відмінною рисою просування закладу вищої освіти є одночасна діяльність на двох ринках: освітніх послуг і праці. Навчальний заклад надає споживачам два види товару: різні освітні програми на ринку освітніх послуг і кваліфікованих випускників на ринку праці. Тому необхідно просувати як освітні програми, так і самих випускників.

У формуванні бренду можна виділити наступні етапи:

- аналіз зовнішнього середовища, виділення цільової групи, до якої буде спрямований бренд;
 - аналіз зовнішніх ресурсів, визначення завдань та їх класифікація (змістові, організаційно-результативні тощо);
 - мотивація всіх учасників брендингу;
 - виявлення співвідношення між основними компонентами;
 - визначення принципів формування бренду;
 - розробка технології формування кожного складника;
 - аналіз відповідності бренду очікуваному результату [1, с. 10].
- До основних напрямів діяльності зі створення бренду належать:
- вивчення ринку послуг, динаміки споживчого попиту з позиції освітнього маркетингу;
 - врахування вимог ринку в організації педагогічного процесу, зокрема шукати невикористані потенційні можливості закладу освіти;
 - намагатися точно визначати ту групу споживачів;
 - впливати на ринок за допомогою педагогічних та управлінських засобів;
 - урізноманітнювати форми і види освітніх послуг, забезпечуючи своєчасний перехід до нових ресурсів, навчальних програм, інноваційних технологій діяльності;
 - сприяти розвитку компетентностей педагогів;
 - готувати педагогів до впровадження інновацій;
 - мотивувати педагогічний колектив до творчого розв'язання проблеми підвищення якості освіти;
 - забезпечувати переваги свого навчального закладу в умовах конкуренції шляхом надання освітніх послуг у більшому обсязі та кращої якості;
 - орієнтувати стратегію бренду на перспективу [3, с. 74].

Таким чином, створення та просування бренду сучасного підприємства, закладу освіти, розглядаємо у контексті оптимізації технології створення продукту, засобів та методів комунікації зі споживачами, позиціонування на ринку.

Список використаних джерел:

1. Бенівська І.В. Маркетинг освітніх послуг – інструмент конкурентності сучасного ВНЗ. *Маркетингова освіта в Україні*: зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 квіт. 2016 р. / Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [редкол.: О. К. Шафалюк (голова) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2016. С. 9 – 11.
2. Болдирєва Л.М., Канєвська І.М. Формування сучасного освітнього простору України у контексті економіки знань. *Економічний простір*. 2021. № 167. С.17–21.
3. Смерічевський С. Ф. Бренд-менеджмент: навч. посібник / С. Ф. Смерічевський, С. Є. Петропавловська, О. А. Радченко. К.: НАУ, 2019. 156 с.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНДУСТРІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Лимар Н.О.
Полтава, Україна

Науковий керівник: *Ищенко Інна Сергіївна* – кандидат економічних наук, асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Індустрія готельного бізнесу є однією з найбільш динамічних і конкурентних галузей в сучасному світі, що пов'язано з високими темпами зростання популярності створення стартапів і ведення бізнесу саме в цій галузі, а також з надзвичайно завищеними вимогами споживачів до закладів, що надають готельно-ресторанні послуги.

Щоб зберегти конкурентну перевагу та задовольнити зростаючі потреби клієнтів, готельні компанії знаходяться у постійному пошуку нових шляхів розвитку та впровадження різноманітних інновацій. Інновації в готельному бізнесі можуть охоплювати різні аспекти, від покращення технологій та впровадження ефективних систем управління до створення унікального досвіду для гостей [1]. Ключовими напрямками впровадження інновацій в готельно-ресторанній справі виділяють наступні:

– *технологічні інновації*. Застосування новітніх технологій в готельному бізнесі має великий потенціал для покращення якості обслуговування та оптимізації бізнес-процесів. Прикладом інновацій даного напрямку можуть бути: використання мобільних додатків для швидкої реєстрації гостей, системи управління енергоефективністю для зменшення споживання енергії та автоматизовані системи управління готелем для оптимізації роботи персоналу.

– *стратегічні інновації*. Розвиток нових стратегій та моделей бізнесу є необхідним для виживання і росту в готельній галузі. Впровадження концепції "готель-помічник", де штучний інтелект аналізує персональні вподобання гостей і надає індивідуальні рекомендації щодо перебування, або розробка екологічності та сталості як стратегічного напрямку, що забезпечує збалансоване співвідношення між збереженням навколишнього середовища та прибутком можуть виступати одними з ключових інновацій у сфері готельного бізнесу [1].

– *дизайн та архітектурні інновації*. Компанії в готельній галузі активно експериментують зі своєю фізичною ідентичністю, створюючи вражаючі архітектурні споруди та привабливі дизайни. Це може включати в себе використання стилізованих меблів та предметів декору, інтерактивних екранів та мультимедійних інсталяцій, унікальних готельних номерів (гіпоалергенні номери, номери у печері, номери-льодові кімнати тощо), що допомагають створювати неповторний атмосферний досвід для гостей [3].

– *інновації в обслуговуванні клієнтів*. Готелі знаходяться у постійному пошуку способів поліпшити якість обслуговування та персоналізувати досвід своїх гостей. Даний напрям інноваційної діяльності готелів може включати в себе впровадження програм лояльності,

персональних консьєрж-сервісів, вдосконалення процесів харчування та розваг, а також залучення гостей до створення унікального контенту, яким вони можуть поділитися у своїх соціальних мережах [4].

– *мультимедійні інновації*. Мультимедійні інновації в готельному бізнесі стають все більш популярними та ефективними способами створення неповторного досвіду для гостей. Використання сучасних технологій і мультимедійних рішень дозволяє готелям створити особливу атмосферу, покращити комунікацію з клієнтами та забезпечити їм більш глибоке занурення у світ готелю. Досить часто в напрямку мультимедійних інновацій використовують інтерактивні екрани, мультимедійні інсталяції, VR-технології, аудіо-візуальні системи тощо [3].

– *екологічні інновації*. Даний напрям інновацій в готельному бізнесі є надзвичайно важливим та актуальним, оскільки сучасні гості все більше звертають увагу на екологічну відповідальність підприємств. Готелі, які приділяють увагу екологічним аспектам своєї діяльності не тільки знижують свій вплив на навколишнє середовище, але й позитивно сприяють своєму бренду та привабливості для екологічно-свідомих гостей. Прикладами інновацій в даному напрямку є: встановлення LED-освітлення, сенсорних систем, які автоматично вимикають електроприлади, якщо вони не використовуються; використання переробних системи для очищення води та збирання дощової води для поливу садів та ландшафту; використання бамбукових підставок, кошиків для сміття та ін., встановлення систем сонячних панелей для виробництва власної електроенергії, зелених дахів для збереження енергії та покращення ізоляції [2].

Інноваційна діяльність стала невід'ємною частиною успіху в готельній галузі та однією з головних сучасних умов створення та ведення конкурентоспроможного бізнесу. Компанії, які активно впроваджують інновації, мають перевагу перед конкурентами і здатні краще задовольняти змінні потреби сучасних клієнтів. Тому, важливою умовою підтримання успішності бізнесу та перебування на лідерських позиціях в індустрії є постійне вдосконалення та пошуки нових способів інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Білецька І. М. Особливості стратегічного управління при виборі конкурентної позиції туристичного підприємства. *Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому*, 2008. №12. С.13-18.
2. Ветрова Н. М. Підходи до екологізації стратегічного управління розвитком рекреаційного регіону. *Матеріали доповідей II науково-практичної конференції "Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою"*. Бердянськ, 2006.
3. Дзюба О. О. Сучасні технології управління готельними підприємствами. *Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. "Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України"*. Київ, 2021. С.991-996.
4. Мельниченко С. В., Шеєнкова К. А. Управління бізнес-процесами в туризмі. *Монографія*. Київ, Київський національний торговельно-економічний університет, 2015. 264 с.

ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТОМ ІННОВАЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Литовко Д.М., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Комунікаційні компетенції менеджера напряду впливають на діяльність організації, її інноваційний розвиток. Саме комунікації є частиною більш складної системи відповідно із своїми елементами та зв'язками. Створення комунікаційних інновацій в політиці підприємства є складним процесом, оскільки має охопити усіх без виключення суб'єктів, які безпосередньо впливають, потенційно можуть вплинути і навіть не впливають на його діяльність [1]. При цьому політика реалізується шляхом передачі інформації через певні канали комунікації із використанням комунікаційних засобів, постійного формування та впровадження інновацій. Модель процесу комунікацій являє собою сталу структуру, проте складність її аналізу полягає в формалізації її основних елементів, основними з яких є: відправник, кодування, звернення, засоби поширення інформації, перешкоди, декодування, отримувач, зворотна реакція, зворотний зв'язок [2].

Зазначені вище елементи комунікаційної політики у впровадженні інновацій є самодостатнім продовженням практичної інноваційної діяльності. Спрямування такої політики є задоволення потреб не тільки суб'єктів, які безпосередньо взаємодіють між собою, але й суспільства в цілому. Результатом її застосування є формування загальносуспільного блага як самоцілі соціально-орієнтованої діяльності, без особистісних втрат суб'єктів взаємодії.

Отже, в сучасному світі інновації постають з інформаційного потоку, існують завдяки каналам комунікації та реалізує себе через комунікаційну інноваційну політику. Самі ж елементи комунікаційної політики у впровадженні інновацій повинні досягати максимального рівня свого розвитку, інтегрувавшись в усі без виключення сфери діяльності людини на базі формування та впровадження інновацій [3].

Список використаних джерел:

1. Литовко Д.М. Про формування комунікаційних інновацій підприємства / Мат-ли ХХІ міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В.Г.Короленка. - 10–11 березня 2022 року.
2. Оснач О.Ф. Промисловий маркетинг: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.Ф.Оснач, В.П. Пилипчук, Л.П. Коваленко – К. : Центр учбової літератури, 2009. - 366 с.
3. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.

КОМУНІКАЦІЇ В ІННОВАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

*Лихошвай М.О.
Полтава, Україна*

Комунікації в інноваційному менеджменті відіграють важливу роль у створенні та успішному впровадженні інновацій в освітньому середовищі. Ефективна комунікація сприяє обміну ідеями, знаннями та інформацією між усіма учасниками інноваційного процесу, що забезпечує зрозумілість цілей та завдань, координацію дій та повною мірою сприяє мобілізації усіх наявних ресурсів для досягнення успіху.

Основні аспекти комунікацій в інноваційному менеджменті базуються на внутрішній та зовнішній комунікаціях.

Внутрішня комунікація являє собою обмін інформацією та ідеями між різними відділами та рівнями усередині освітньої установи. Внутрішня комунікація повною мірою допомагає створенню спільного розуміння між усіма співробітниками та сприяє виявленню інноваційних можливостей, обміну знаннями та досвідом. Вона може здійснюватись через проведення зустрічей, зборів, використанню внутрішніх комунікаційних платформ.

Зовнішня комунікація, яка здійснюється між організацією та зовнішніми стейкхолдерами: клієнти, партнери, постачальники, інвестори, громадськість. Зовнішня комунікація важлива для залучення підтримки, партнерства та залучення ресурсів для інноваційних проєктів, залучення до маркетингової комунікації, просування усіх продуктів та послуг, публічних виступів, участь у конференціях та вебінарах.

Комунікація та інформація мають важливе значення у житті суспільства. Особливої ваги вони набувають у суспільстві, що глобалізується та характеризується революційним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються на усіх рівнях, у всіх сферах, галузях, територіальних просторах управління. Комунікаційний менеджмент є складовою теорії управління економічними системами та, певною мірою, вивчає взаємодію і взаємозв'язок у часі і просторі елементів, які формують і ефективно використовують усі види капіталу економічних систем та досліджує закономірності обміну інформацією, знаннями та інтелектуальною власністю у процесі формування та розвитку економічної системи. Комунікаційний менеджмент є самостійною професійною діяльністю виробника, посередника та споживача (суб'єктів і об'єктів економічної системи) по реалізації комунікаційної стратегії, сформованої відповідно до мотивів, установок, інтересів, відносин і конкретних цілей кожного [1].

Успішна діяльність організації напряму залежить від впровадження ефективної комунікації. Кожен управлінець при здійсненні основних функцій використовує якісну та своєчасну інформацію, яка має ефективний вплив на реалізацію поставлених завдань та цілей.

Процес комунікації є складним, щоб ефективно розвивати усі навички комунікацій, керівникам та менеджерам доводиться ставити себе на місце співрозмовника, постійно передбачати ситуацію, що в умовах сучасності, коли будь-яка організація чи компанія прагне отримати якнайбільшу вигоду будь-якими шляхами, буває значно не легко. Кожна організаційна структура

ставити за мету зростання та прибутковість від власної діяльності, розширення клієнтської бази, втримання сегменту та ніші ринку, постає питання необхідності налагодження та розвитку системи комунікацій [2].

Список використаних джерел:

1. Прус Л. Комунікаційний менеджмент. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_09.pdf
2. Лавріненко С. Бізнес-комунікації та їх інноваційність в системі менеджменту підприємства. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2232/2155>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Лісоколенко Ю.Г., Бабенко І.В.
Полтава, Україна*

Система освіти як один із чинників економічного та соціального прогресу нашого суспільства має бути спрямованою на розвиток особистості випускника, створення умов щодо його самовизначення і самореалізації. Тим самим, в усій системі вітчизняної освіти постає завдання пошуку нових підходів до управління закладами загальної середньої освіти для вирішення завдань, які сьогодні ставлять перед школою держава та суспільство.

У зв'язку з цим виникає питання про виявлення основних вимог до сучасного керівника, а також про виявлення факторів, що несприятливо позначаються на ефективності управління.

Управлінська культура керівника закладу освіти – це комплекс управлінських знань, умінь та досвіду, а також професійно значущих особистісних якостей лідерської та творчої спрямованості. При цьому майстерність управління полягає, перш за все, в умінні вибирати найбільш ефективні для даного конкретного моменту часу та обставин, що склалися, методи управлінської діяльності.

Важливим моментом є той факт, що, крім наявності у керівника професійної освіти, особливе значення має його здатність до постійного підвищення ефективності професійної діяльності шляхом зміни своєї поведінки, до постійного розвитку управлінських здібностей. Відповідно до нових вимог, що висувуються до сучасної школи в умовах реформування системи освіти, ефективний керівник повинен пам'ятати, що одразу опанувати ці здібності неможливо. Формування нових затребуваних здібностей та розвиток вже наявних має відбуватися протягом тривалого відрізка часу, фактично протягом всієї професійної управлінської діяльності при чергуванні періодів навчання (підвищення кваліфікації, самонавчання) та практичної діяльності. Велике значення у діяльності професійного керівника мають чинники досвіду, уміння імпровізувати у своїй діяльності, знаходити творчі та оптимальні рішення, адаптуватися до будь-яких змін.

Управлінська культура керівника закладу загальної середньої освіти включає сукупність цінностей, норм, навичок та підходів, які формують стиль управління і визначають ефективність його діяльності. Важливо, щоб керівник закладу мав високий рівень управлінської культури, оскільки це

впливає на розвиток навчального закладу і досягнення поставлених цілей. Основні аспекти управлінської культури керівника включають:

1. Візія і стратегія. Керівник повинен мати чітку візію майбутнього розвитку закладу освіти та вміти розробляти та реалізовувати стратегію, спрямовану на досягнення поставлених цілей.

2. Лідерство. Керівник повинен бути сильним лідером, здатним мотивувати і надихати колектив, створювати сприятливу робочу атмосферу і розвивати командну роботу.

3. Комунікація. Ефективна комунікація є ключовою складовою управлінської культури. Керівник повинен володіти навичками спілкування з різними зацікавленими сторонами, будь то педагоги, учні, батьки чи представники громадськості.

4. Розвиток персоналу. Керівник повинен стимулювати професійний розвиток своїх педагогічних працівників, забезпечувати їхню підтримку і налагоджувати систему навчання і підвищення кваліфікації.

5. Ефективне використання ресурсів. Керівник повинен розуміти ефективне використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів, планувати їхнє використання, контролювати їх ефективність та забезпечувати оптимальне використання ресурсів для досягнення поставлених цілей.

6. Системний підхід. Керівник повинен мати розуміння системного підходу до управління, сприймати заклад освіти як складову більшої освітньої системи і враховувати взаємозв'язки та вплив зовнішніх факторів.

7. Адаптивність і інноваційність. Управлінська культура керівника повинна сприяти адаптації до змін, враховувати нові тенденції та інновації у сфері освіти, сприяти пошуку нових шляхів розвитку закладу.

8. Етика та професійні цінності. Керівник повинен проявляти високий рівень етичності, дотримуватися професійних цінностей та моральних принципів у своїй роботі.

Управлінська культура керівника має велике значення для ефективного функціонування і розвитку закладу загальної середньої освіти. Вона сприяє створенню сприятливого середовища для роботи педагогічного колективу, розвитку учнів та досягненню високих показників якості освіти. У сучасних умовах лише системний, комплексний підхід дозволяє успішно керувати закладом загальної середньої освіти, забезпечувати високу ефективність навчання та виховання, реалізацію намічених цілей та завдань.

ПРО РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УСТАНОВИ

Лоза М.М.

Полтава, Україна

Основу будь-якої організації створює колектив, тому одним з головних факторів конкурентоспроможності й ефективності її, є рівень кваліфікації працівників, функція ж керівника налагодження системи управління, а отже, життєзабезпечення установи, в т. ч. підбір, навчання та підвищення кваліфікації кадрів. Тому проблеми кадрового потенціалу будь-якої установи є очевидною і потребує додаткових досліджень.

Відповідна кваліфікація, освіта, навички, досвід та практична майстерність - це компоненти базових показників професіоналізму працівників.

Кадровий потенціал підприємства складає сукупність здібностей і можливостей кадрів забезпечувати досягнення цілей довгострокового розвитку підприємства [3, с. 112].

Існують кількісні й якісні показники, за допомогою яких можна охарактеризувати кадровий потенціал установи. Основними кількісними показниками є: насамперед, середній вік працівників; професійний стаж в організації та на даній посаді; рівень ротації кадрів; укомплектованість та середня чисельність працівників. [1, с. 49].

Досвід діяльності в даній сфері, професійні характеристики кожного працівника, психологічні та соціальні особливості кожного працівника, конкурентоспроможність ці характеристики входять до якісних показників.

Головною метою у формуванні кадрового потенціалу установи є забезпечення кваліфікованими працівниками, готовими працювати задля розвитку організації, вирішувати важливі завдання, досягати нових цілей швидким та ефективним шляхом. Важливою складовою в управлінні кадровим потенціалом установи є підвищення кваліфікації та безпосередній розвиток працівників. [2, с. 220].

Стан кадрового потенціалу визначає цілі, підцілі та базові принципи, які охоплюють систему управління персоналом будь-якої організації у цілому. Принципи, які слугують для формування кадрового потенціалу наступні:

- кадровий потенціал розглядається як взаємопов'язана динамічна система, що обіймає всі категорії робітників та застосовується для налагодження та використання людських ресурсів установи;
- управління колективом має бути спрямованим для здійснення основних завдань та мети установи, забезпечення потреб та інтересів працівників, тому управлінцю слід застосовувати принцип поваги до людини, для успішного;
- рівні можливості – це принцип рівності усіх працівників у просуванні кар'єрними сходами (на швидкість цього процесу повинні впливати лише професійні уміння, знання та навички а не особистісні переконання чи невдоволення);
- правова та соціальна захищеність – принцип, який обумовлює обов'язкове дотримання закону, нормативних, правових актів, господарського та цивільного права;
- принцип оптимізації – це сукупність здібностей працівників, які є необхідними для злагоджених дій, з забезпечення стратегічних на ринку праці переваг;
- комплементарність управлінських ролей –це коли проводиться стала взаємодія між політичною та професійною складовою організації [4, с. 98];
- в умовах сьогодення в будь-яких установах (підприємствах, закладах, організаціях) відбувається глобальна комп'ютеризація та автоматизація виробничого процесу, використання різноманітних цифрових машин, механізмів, тому необхідні фахівці з відповідними знаннями та

кваліфікацією, а отже й навчання персоналу у даному напрямку.

Проаналізувавши якісні та кількісні показники, основні шляхи та проблеми розвитку кадрового потенціалу підприємства, управлінець повинен сформулювати висновки та накреслити шляхи його удосконалення, розробити систему, що надасть можливість для створення унікального поєднання професійних здібностей та навичок працівників, які забезпечать високий рівень конкурентоздатності установи на ринку праці.

Задля ефективної роботи працівників, керівництво установи має стимулювати також колектив до саморозвитку. Керуючі органи установи повинні постійно застосовувати новітні методи мотивації підлеглих, залучати на вибіinari, тренінги (в умовах сьогодення велику популярність займають саме психологічні тренінги), лише таким чином установа матиме високу результативність роботи та потенційну можливість зайняти достойне місце на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Безсмертна В. В. Стратегія управління кадровим потенціалом підприємства. *Економика и управление: Научно-практический журнал*. 2007. № 3. С. 48 – 53.
2. Довбенко В. І., Мельник В. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник. 2–е вид., випр. і доп. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 232 с.
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 352 с.
4. Москаленко В. О. Основні принципи формування кадрового потенціалу підприємства. *Бізнес-Навігатор*. 2010. №3(20). С. 165 – 170.

НАУКОВА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Мазур Ю.О.

Полтава, Україна

Науковий керівник: *Большая Оксана Вікторівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

У рамках реформування системи вищої освіти та запровадження компетентної освіти метою навчання є формування особистості, що змінюється протягом життя, яка вміє застосовувати набуті знання на практиці. Вирішення цієї мети неможливе без підготовки вчителів, які свідомо використовують інноваційні методи, форми, засоби та технології навчання.

Важливою ланкою системи освіти, яка своєю участю її оживляє, є вчитель, чийі знання, світоглядні переконання та особистісні якості-ціннісні якості є найважливішим фактором ефективності застосовуваних інноваційних освітніх технологій.

Усі успішно реалізовані та постійні зміни, реформи та інновації в освіті мають починатися з системи педагогічної освіти, яка передбачає ці реформи та інновації, підготовки майбутніх учителів.

Сьогодні перед системою освіти постають нові виклики як в контексті України, так і світу, зумовлені вихованням критичного та наукового мислення громадян, здатності до інноваційного вирішення різноманітних проблем та злагоджених дій [2, с. 74]. З огляду на ці сучасні вимоги наукова освіта стає важливою складовою розвитку країни в умовах швидких соціальних змін. Рано чи пізно кожен учитель стикається з проблемою вибору: або стати провідником загальноприйнятої конвенційної освітньої доктрини, або стати на шлях створення та впровадження нових підходів до навчання, організації освітніх заходів, які могли б допомогти у реалізації кожного окремого учня. Від цього вибору залежить напрям і ефективність освітніх реформ.

Зрозуміло, що реформа освіти – це радше реформа майбутнього життя дитини, яка росте і розвивається, а не лише реформа методики навчання, тієї чи іншої технології навчання.

У цьому контексті під науковою освітою слід розуміти освітній процес, метою якого є сприяння формуванню наукового мислення молодого покоління. Це гарантує, що в дорослому віці вони зможуть приймати рішення на основі критичного аналізу, вирішувати складні проблеми, створювати інноваційні рішення, бути проактивними та демонструвати розуміння природи глобальних і локальних викликів у відповідальному ставленні до навколишнього середовища та громади, усвідомити соціальну взаємозалежність. Все це дуже важливо для майбутнього процвітання країни [3, с. 53].

Важливо зазначити, що наукова освіта постає як концепція, яка синтезує різноманітні сучасні підходи до освіти. Елементи наукової освіти включені в різні методи навчання, головна мета яких полягає в тому, щоб учень навчився діяти і приймати рішення самостійно, а вчитель заохочував учня бути максимально незалежним. Викладачі повинні добре розуміти методологію та організаційні етапи дослідницького процесу та поєднувати їх відповідно до предмета та результату, якого потрібно досягти, а також мати надійну довідкову інформацію [1, с. 19].

Наукова освіта – це педагогічна концепція, метою якої є ознайомлення та вивчення наук у студентом. Концепція наукової освіти включає, серед іншого, науковий зміст, наукові методи, інструменти та принципи, деякі соціальні науки, прийоми та методи навчання.

Інновація – це предмет особливої діяльності людини, яку не задовольняють традиційні умови, способи і яка в реалізації своїх зусиль прагне не лише до новизни у змісті, а, насамперед, до якісно нових результатів.

Стосовно педагогічної діяльності та освіти під «інноваціями» розуміється все, що стосується процесів створення нової освітньої системи, практичних розробок і теоретичних досліджень.

Інноваційна педагогіка підтверджує, що в розвитку суб'єктності людина постійно еволюціонує в бік особистісного зростання, творчості та самостійності.

Творчий потенціал є в кожній людині, але ступінь його реалізації визначається ціннісними орієнтаціями, мотивацією, спрямованістю

особистості, її здібностями та умовами, за яких вона розвивається. Найважливішими мотивами творчої діяльності є протиріччя між постійно змінюваним суспільством і рівнем знань, умінь і навичок, між бажаннями і можливостями особистості реалізувати свій творчий потенціал.

Здатність педагога до інновацій – це, насамперед, творча діяльність, спрямована на підвищення ефективності та якості освітнього процесу, з метою становлення майбутнього вчителя як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного самостійно ініціювати інноваційні дії та реалізувати.

Список використаних джерел:

1. Гриневич Л.М., Морзе Н.В., Бойко М.А. Наукова освіта як основа формування інноваційної компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 77. № 3. С. 1–26.
2. Геберт Д. Организационная психология. Человек и организация / Д. Геберт, Л.Фон Розенштиль ; [пер. с нем.]. – Харьков : Гуманитарный центр, 2006. – 624 с.
3. Таланчук П.М. Сформулай осердя свого щастя. Київ : Університет «Україна», 2014. 79 с.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Мазур Ю.О.

Полтава, Україна

Науковий керівник: *Ищенко Інна Сергіївна* – кандидат економічних наук, асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Нині активно розвивається глобальне інформаційне суспільство.

Виникає нова економічна система – цифрова. У глобальній економіці активно використовуються переваги цифровізації, основою якої є інформація, яка є формою нематеріального активу в рамках суб'єкта господарювання. Активно прогресує цифровізація фінансових процесів та проникнення інформаційних технологій у всі сфери діяльності. У довгостроковій перспективі цифровізація визначає вектор розвитку мікро-, мезо- та макроекономічних систем.

Цифровізацію можна визначити як сучасну та інноваційну фазу економічного розвитку, засновану на поєднанні фізичних і цифрових ресурсів у сфері виробництва та споживання, в економіці та суспільстві. Цей етап характеризується появою нових методів генерування, обробки, зберігання та передачі інформації в усіх сферах людської діяльності [3, с. 180].

Якщо раніше цифрова трансформація була пріоритетом для небагатьох інноваційних компаній, то сьогодні вона стає масовим явищем, а відповідні проєкти стають вирішальними не лише для успіху окремих компаній, а й для регіонів та країн. Нова структура бізнесу висуває нові вимоги до створення конкурентних переваг для компаній та ефективних концепцій їх діяльності.

В умовах цифровізації економіки розвиток інноваційних компаній базується, з одного боку, на радикальних техніко-технологічних,

організаційно-економічних, комерційних змінах підприємництва та інноваційної діяльності, а з іншого – визначає потребу в додаткових інноваціях, в тому числі впровадження інноваційних бізнес-моделей.

Основою сучасних змін інноваційних компаній та формування їх інноваційних моделей є зміна концептуальних підходів, що визначають їх внутрішню структуру як відкриту інтегруючу техніко-технологічну та соціально-економічну систему.

Цифровізація є однією з визначальних тенденцій у розвитку людської цивілізації, яка створює більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківських послуг, покращує якість та охоплення державними послугами та спосіб роботи людей разом, щоб збільшити кількість людей і дати їм змогу отримувати переваги від більшої різноманітності товарів за нижчою ціною. Пандемія Covid-19 показала важливість і необхідність цифрових технологій для добробуту населення та розвитку економік [2, с. 211].

Сьогодні цифрові технології впроваджуються як частина бізнес-процесів, і їх широке визнання можна спостерігати в усіх сферах життя, оскільки:

- експоненціальна економія коштів у поєднанні з існуючими хмарними сервісами зменшує капіталовкладення, необхідні для відкриття бізнесу;

- їх використання знижує витрати, підвищує продуктивність і ефективність прийняття рішень;

- безкоштовний контент і послуги роблять їх дешевшими (через низькі граничні витрати) і, отже, більш доступними: користувачі платять лише частину доданої вартості цифрової економіки;

- вони можуть бути використані для створення унікальних продуктів, які повністю налаштовані відповідно до вподобань.

Діджиталізація (цифрова технологія) замінює старі засоби електронного зв'язку – телефон, факс, телеграф.

Нові цифрові технології дозволяють створювати величезні обсяги даних і ділитися ними з майже необмеженою кількістю людей – швидко, якісно та недорого. Тому, процес цифровізації торкнувся різних верств сучасного суспільства: державного управління, економіки та повсякденного життя кожного з нас.

Характеристики інноваційного підприємництва порівняно з традиційними компаніями визначаються його інтегрованими, структурованими та функціонуючими бізнес-процесами, його ієрархією та його роллю в забезпеченні бізнес-результатів та досягненні цілей інноваційних компаній та реалізації їхніх цінностей.

Сьогодні цифровізація, яка активно прогресує в Україні, «зацепила» всі сфери діяльності. Кожен, хто прагне довгострокового успіху та розвитку, має протистояти викликам сучасної цифровізації – тільки так можна стати лідером. У цьому їм може допомогти цифрова трансформація.

Соціально-економічні зміни в умовах цифровізації відбуваються через впровадження кращих практик усіх установ. На глобальному рівні передусім країни визначають вектор «цифрового» розвитку – завдяки фінансовій

підтримці сталого розвитку. На місцевому рівні першими стають ті інституції, які одними з перших запропонували включити оцифрування у свою діяльність [1, с. 52].

Список використаних джерел:

1. Васюренко О.В. Ризик як складова економічних процесів // Фінанси України. – 2005. № 7. С.68–74
2. Краус, К. М., Краус, Н. М.: Цифровізація в умовах інституційної трансформації економіки: базові складові та інструменти цифрових технологій. Інтелект ХХІ століття, 1. 2018.-С. 211–214.
3. Управління проектами: навч. посібн. / уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 420 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Марценюк Т.І., Щербань М.М.
Полтава, Україна*

У сучасних наукових дослідженнях поняття «професійна готовність педагога» розуміється як закономірний результат спеціальної підготовки, самовизначення, освіти і самоосвіти, виховання та самовиховання. Її визначають як психічний активно-дієвий стан особистості, складну якість, систему інтегрованих властивостей, що регулює професійну діяльність, забезпечує її ефективність[1].

Важливою складовою готовності до інноваційної діяльності є інноваційна компетентність педагога – система мотивів, умінь, знань, навичок, особистих якостей вчителя. Компоненти інноваційної компетенції вчителя: 1) знання про нові педагогічні технології; 2) володіння її змістом і методикою на високому рівні? 3) культура використання інновацій у навчально – виховній роботі; 4) вмотивованість у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій[2].

Цілісність основних компонентів інноваційної діяльності, а саме: когнітивного, креативного, мотиваційного та рефлексивного – запорука реалізації інноваційної діяльності. Основними принципами для педагога у навчально – виховному процесі повинні стати: діалогізм, гуманізм, співробітництво, емпатія, творче самовираження[3].

Критерії готовності вчителя до інноваційної діяльності: 1) інформованість про новітні педагогічні технології, 2) володіння новаторськими методиками роботи; 3) здатність запровадити власні інновації у педагогічну практику, 4) володіння практичними навичками, 5) високий рівень технічної готовності, 6) впевненість у позитивних результатах, 7) здатність до професійної рефлексії[4].

Педагог, що здатний до професійної інноваційної діяльності повинен мати зрілу педагогічну позицію, усвідомлювати сенс і цілі освітньої діяльності, вміти вибудовувати цілісну освітню програму, реалізуючи освітні стандарти, володіти технологіями, формами і методами інноваційного навчання, розуміти співвідношення сучасної реальності з вимогами особистісно орієнтованої освіти, а також співвідношення

освітнього процесу з критеріями інноваційної роботи. Також педагог повинен вміти аналізувати зміни розвитку особистісних якостей своїх учнів, вміти організувати навчання і виховання так, щоб забезпечити умови для творчості дітей та стимулювання їхнього розвитку.

Список використаних джерел:

1. Братків О.С. Готовність педагога до інноваційної діяльності. Проблеми підготовки сучасного педагога. 2010. С.52-58.
2. Михайлишин Р.Р. Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності. Проблеми підготовки сучасного педагога: якісний аспект. Вісн. Львів.ун-ту. Серія педагогічна. 2016. С.11-18.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав. 2004. 352 с.
4. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: метод. посіб. Тернопіль: ТОКШПО. 2005. 96 с.

МЕТОДИ, ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ІНТЕРАКТИВНИХ УРОКІВ З БІОЛОГІЇ

*Масовець Д.Б.
Полтава, Україна*

Для ефективнішого та ефектнішого подання навчального матеріалу, для використання ігрових форм на уроці та яскравої візуалізації, для забезпечення міжпредметних зв'язків на уроці та підготовки дітей до реального життя використовується інтерактивний урок, який відповідає умовам сьогодення та є актуальним в умовах суспільних змін.

Інтерактивне навчання - це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету - створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють[1].

«**Мозковий штурм**» спонукає учнів проявити творчість та уяву, розвиває вміння швидко аналізувати ситуацію. Спираючись на життєвий досвід та знання учнів за короткий термін (до 3 хв.) вдається зібрати велику кількість ідей (записуються на дошці). В кінці вправи зібрані ідеї систематизують, аналізують, обговорюють та виділяють абсурдні, хибні й ті, що допоможуть розв'язати проблему. Пропозиції щодо вирішення проблеми зберігаються протягом уроку і використовуються як опорний конспект під час узагальнення і систематизації вивченого матеріалу.

Технологія «**Мікрофон**» є різновидом групового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку. Перед класом ставиться запитання, а учням пропонується олівець (або інший предмет), що імітує мікрофон, який вони передають один одному, по черзі говорячи

слово. Говорити може тільки той, хто тримає олівець. Якщо учень не має що сказати він передає слово однокласнику.

Методика «Рішення ситуаційних задач» навчає учнів ставити запитання, відрізняти факти від думок, виділяти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення[2].

Щоб оцінити діяльність учнів під час інтерактивного уроку, насамперед необхідно обрати спосіб. Єдиної рекомендації для вибору цього не існує, необхідно звертати увагу на ряд факторів. Наприклад, необхідно визначити, наскільки добре під час навчання учні засвоювали матеріал: чи були активними, творчими, чи можливо були пасивними. Існує ряд способів, за допомогою яких можна оцінити діяльність учнів. Можна обрати метод спостереження, скласти критерії, в яких учні проявляли себе на уроці, або ж запропонувати учням невелике тестування, яке б в повній мірі розкрило набутий потенціал учнів. А можна, зрештою, виконати багаторівневі завдання, в яких всі до одного учні мали б змогу проявити себе.

Зважаючи на мету та схему оцінювання, необхідно обрати шкалу оцінювання кожного з обраних показників. Рівень знань можна оцінити через оцінку «низький», «середній», «достатній», «високий». Задля оцінки, шкала повинна вміщуватися в дванадцятибальну і відповідати усім вимогам.

При оцінці досягнень розуміння матеріалу, можна використати такі дані:

- Вміння виділити головне;
- Навики порівняння схожих понять між собою;
- Обрати правильну інформацію;
- Підібрати правильні запитання, що будуть доцільними до конкретної теми;
- Навики характеризування проблеми;
- Відрізняти об'єктивне від суб'єктивного;
- Вміння аргументувати;
- Вміння робити висновки;
- Виявляти причинно-наслідкові зв'язки;
- Бачення неминучих наслідків проблеми;
- Використовувати логічно поєднані судження [3].

Список використаних джерел:

1. Вербицька О. Інтерактивні методи навчання предметів природничого циклу / О. Вербицька // Початкова школа. – 2007. – С. 25–27.
2. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К.: А.С.К., 2002. – 135 с.
3. Шульдик В.І. Інтерактивний урок біології: теорія, практика, досвід. – Умань: Алмі, 2004. – 238 с.

ПРО ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ КЕРІВНИКІВ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

*Медведєєва Ю.В.
Полтава, Україна*

Наука і практика довели прямий зв'язок між фізичним здоров'ям керівника освіти і якістю його професійної діяльності. Щоб плідно працювати, продовжити свою активну діяльність, менеджер освіти повинен виробити власну технологію здорового способу життя. З огляду на це, сьогоднішньому і майбутньому менеджерів важливо мати не лише знання про здоровий спосіб життя, а й володіти технологічними прийомами і засобами самоконтролю за власним здоров'ям. Ці проблеми досліджували вітчизняні вчені – Ю. Бойчук, М. Гриньова., Т. Давиденко, Л. Карамушка, М. Гончаренко, С. Страшко, та ін. Проте, маємо ще недостатньо опрацьований з погляду інтеграції сучасних досягнень теоретичного менеджменту та досвіду управлінської діяльності технологічний підхід до самовиховних і виховних здоров'язберігальних моделей особистості керівника.

Управлінсько-педагогічна валеологія – це новий напрям у науці про системно-інтегративну освіту, який вивчає з медико-педагогічних позицій діяльність, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу.

Менеджер освіти – ключова особа, яка несе відповідальність за здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Він зобов'язаний розуміти і знати специфіку процесів збереження їхнього здоров'я, власним прикладом демонструвати здоровий спосіб життя та відповідальне ставлення до власного здоров'я як провідного професійного ресурсу. Керівник, який усвідомлює необхідність цілеспрямованої діяльності зі збереження і зміцнення здоров'я, зуміє ефективно впливати на підлеглих та забезпечувати нормальний фізичний і психічний їх стан та розвиток.

Технологія здорового способу життя менеджера освіти, доведено базується на двох ознаках: наявності в його свідомості світоглядних стереотипів, які стверджують самоцінність особистісного здоров'я та чіткому визначенню провідних умов побудови індивідуального способу життя, заснованого на збереженні здоров'я.

Технології здорового способу життя різноманітні. До уваги беруть вік (для людей похилого віку, молоді тощо), потреби і можливості загартування організму (наприклад, методики П. Іванова, Ю. Власова), особливості професії тощо.

Менеджер, зацікавлений у тривалому активному професійному житті, відповідально ставиться до свого фізичного, психічного і морального здоров'я. Це ставлення визначається режимом життя, трудовими ритмами та їхньою специфікою, умовами внутрішнього середовища навчального закладу. Головна умова оптимізації здорового способу життя – наявність в арсеналі керівника об'єктивної інформації про стан здоров'я, особливості функціонування власної біосистеми (діапазон емоційних проявів сприйняття світу, людей; схильність до психосоматичних відхилень – неврозів, емоційних зривів чи депресій; специфіки біоритмів – розподіл людей на

“сов” і “жайворонків”; чергування періодів фізичних і розумових навантажень; особливості пріоритетів у харчуванні та ін.). Важливими у підготовчих процедурах впровадження технологій здорового способу життя є, передусім, результати лікарських обстежень. Практика роботи в освітніх організаціях свідчить, що менеджерами, у переважній більшості, стають люди 30–40 років. А саме в цей період у людському організмі виявляється “синдром захворювань” як результат його природного старіння.

Менеджер повинен знати стан здоров'я власного організму, його природні і набуті особливості, можливості впливу негативних та позитивних чинників, специфічні умови праці, екологію середовища. Лише після кваліфікованого визначення цих аспектів, реального співвіднесення їх з власними можливостями й потребами, конструюється індивідуальна технологія здорового способу життя. Конкретними засобами такої технології є режим дня, режим харчування, режим рухових (фізичних) навантажень, режим праці.

Рухова активність – запорука здоров'я всіх органів і систем людського організму. Організм повинен мати можливість реального тренування м'язів і перебування їх у робочому тонусі. М'язи не повинні бути “нарощеними”, вони мають бути пружними і міцними. Для цього слугує метод рекреації – відновлення і підтримки необхідної для організму фізичної витривалості. Найпростішими прийомами рекреації є щоденні фізичні тренування.

Стартовою позицією технології має бути загальний стан організму, типовий у повсякденному виявленні й самопочутті. Для початку фізичних навантажень, дієтичного харчування, різкої зміни у режимі праці тощо, необхідні постійні спостереження лікаря навчального закладу чи медичної сестри.

Суттєвий психологічний аспект – це залучення до впровадження технологій здорового способу життя вчителів, адміністративних та інших працівників закладу (установи).

Керівник власним прикладом повинен доводити, що самозбереження людини в освітньому закладі не є самоціллю, воно необхідне для забезпечення активної професійної діяльності у складних умовах педагогічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю.Д. Людина як космопланетарний та біопсихосоціальний феномен // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2013. – Вип. 40, ч. I. – С. 51-67.
2. Воскобойнікова Г. Л. Концепція комплексної оцінки адаптаційних можливостей у формуванні і збереженні індивідуального здоров'я людини // Наука і освіта: Науковопрактичний журнал Південного наукового центру НАПН України. – 2014. – № 8/СХХV. Серпень. – 224 с. – С. 35–39.
3. Грибан В. Г. Валеологія: навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 256 с. Котляренко Л.Т. та ін. Вплив екологічних та генетичних факторів на довголіття людини // Довкілля і здоров'я: Матер. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2017, м. Тернопіль). – Тернопіль, 2017. – С. 186-187.
4. Іващук Л. Ю., Онишкевич С. М. Валеологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2010. – 400 с.

5. Ключко В.М., Безкоровайний Д.О. Інноваційна політика в сфері формування професійної працездатності державного службовця. Теорія та практика державного управління. Матер. наук.-практ. конф.- Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2005. - С. 123-129.
6. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві: збірник матеріалів ІV Всеукраїнської науковопрактичної конференції (18 жовтня 2019 року) / уклад. З. Р. Кісіль. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 312 с.
7. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л.І. Литвиненко, Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ «Видавництво «Логос», 2015. 207 с.
8. Ревякіна О. Основні теоретико-методологічні підходи до проблеми особистісного здоров'я у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці // Психологія особистості. – 2013. – № 1 (4). – С. 308–315.

ВИКОРИСТАННЯ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ РОСЛИН ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК

*Мельников І.В., Шкура Т.В.
Полтава, Україна*

Навчальна практика з ботаніки та зоології (модуль «Ботаніка: анатомія та морфологія рослин»), навчальна практика з біології (модуль «Ботаніка: систематика рослин») відіграють важливу роль в підготовці майбутнього вчителя біології на вченого біолога. Практична підготовка дає змогу краще та змістовніше закріпити вивчений теоретичний матеріал, поглибити знання студентів, формувати предметні компетентності, практичні вміння та навички.

У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка на факультеті природничих наук та менеджменту практики для студентів, які навчаються за освітньо-професійними програмами спеціальностей 014.05 «Біологія та здоров'я людини» та 091 «Біологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти проводяться на першому та другому курсах навчання. На першому курсі студенти поглиблюють та закріплюють знання з морфології та основ екології рослин, а на другому – засвоюють знання з систематики рослин з основами геоботаніки. Тому, одним із завдань таких практик є вивчення регіональних аспектів видового фіторізноманіття Полтавщини. Серед найдоступніших об'єктів для вивчення в природі, є адвентивна фракція флори регіону, більшість з яких оточують життя людини щодня.

Поширення адвентивних (чужорідних) видів рослин є однією з актуальних екологічних проблем сьогодення, що часто викликає незворотні негативні зміни в рослинному покриві та знижує стабільність екосистем. Особливе значення має моніторинг появи та розселення адвентивних видів на територіях природно-заповідного фонду. Слід відзначити, що серед адвентів значну частку можуть становити рослини, які натуралізуються з культури.

Швидке поширення адвентивних рослин значною мірою залежить від того, що більшості з них властиві висока пластичність та життєздатність, ефективні пристосування до поширення насіння, різні захисні пристосування та інші біологічні властивості. Переважна більшість адвентивних рослин є бур'янами. Вони засмічують поля, городи, сади, пасовища, пустирі, біля житла тощо. До них належать такі злісні карантинні бур'яни як амброзія полинолиста, гірчак рожевий, ценхрус довгоколосковий, повитиця польова, що завдають шкоди сільському господарству. Адвентивні рослини дуже важко знищити, тому що їм притаманні висока життєздатність, засоби поширення, висока плодючість, невибагливість до умов існування. Ці бур'яни не завжди відомі, біологія їх мало вивчена, що також утруднює контроль над їх поширенням. Окрім того, здебільшого на занесених рослинах паразитує дуже мало інших організмів, що є величезною перевагою в конкуренції з місцевою флорою [3].

Адвентизація природної флори є досить поширеним явищем, у тому числі і для Полтавщини, причиною якої стало значний економічний розвиток суспільства та світова торгівля, які спричинили поширення рослин далеко від їх первинних ареалів існування. Загроза природним угрупованням полягає у тому, що адвентивні види мають високу пристосувальну здатність до різноманітних екологічних умов та ефективно поширення насіння, тобто здатні натуралізуватися. Саме завдяки таким особливостям дана група рослин здатна призвести до зменшення видового різноманіття природних фітоценозів, а в майбутньому – до їх зникнення [1, 2].

Метою нашої роботи є аналіз підходів у використанні адвентивних видів, у ході реалізації навчальних екскурсій під час практики. Адвентивні види є найбільш доступними об'єктами для вивчення, внаслідок тотальної поширеності та невибагливості до умов існування. Викладачі, які забезпечують реалізацію практик, використовують адвентивні рослини для закріплення знань про зовнішню будову листка, форми листкової пластинки, її основи, краю, верхівки, способу прикріплення до стебла, жилкування, листкорозміщення.

Адвентивні види – є досить вдалимими об'єктами для вивчення такого важливого у житті рослини процесу, як поширення плодів та насіння. Це пов'язано з великою кількістю нових наукових термінів, труднощами наочного ілюстрування цього процесу. На таких рослинах ілюструють поняття барохорія, орнітохорія, мірмекохорія, антропохорія, зоохорія. Також звертається увага на пристосованість рослин до розповсюдження різними способами (злінка канадська, галінсога дрібноквіткова, золотушник пізній), що є результатом еволюційного процесу. Розглядаючи різні групи чинників навколишнього середовища (абіотичні, біотичні, антропогенні) можна сформулювати уявлення про екологічні групи рослин відповідно до абіотичних факторів (вологи, температури, ґрунту), класифікації життєвих форм.

На прикладі адвентивних рослин досить зручно вивчати специфіку будови генеративних органів рослин, особливості процесів запилення у зв'язку із специфічною будовою квіток. Адже ці рослини розмножуються переважно генеративно, утворюючи квітки, плоди та життєздатне насіння. При вивченні квітки звертаємо увагу на наступні поняття: оцвітина (проста,

подвійна, віночковидна, чашечковидна), тип віночка (вільнопелюстковий, зрослопелюстковий, одно-двогубий, булавоподібний, трубчастий, язичковий, псевдозячичковий, колесовидний, лійковидний та ін.), симетрію квітки (актиноморфну, зигоморфну, асиметричну), будову андроцею та гінецею.

На прикладі адвентивних видів студенти відпрацьовують методики збору, визначення та гербаризацію рослин; розкривають суть основних геоботанічних понять; проводять геоботанічні дослідження певного фітоценозу, закладають пробні ділянки та описують адвентивну складову рослинності певної території; вивчають видовий, систематичний склад рослин фітоценозів регіону навчальної практики; вчать порівнювати структуру та видовий склад різних фітоценозів; порівнюють види рослин за морфолого-біологічними ознаками; знаходять систематичне положення досліджуваних рослин; наводять приклади рослин із різних екологічних груп за відношенням до екологічних факторів (світла, води, температури, ґрунту та ін.); відпрацьовують методику роботи з визначниками рослин.

Отже, вивчення адвентивних видів рослин на практиці дає можливість ознайомити студентів із різноманіттям рослин, їхньою морфологічною будовою, екологічними особливостями, ознайомитись із систематичним положенням видів та навчити основам геоботанічних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Двірна Т. С. Адвентивна фракція флори Роменсько-Полтавського геоботанічного округу та її інвазійний потенціал : автореф. дис. ... канд. біолог. наук : 03.00.05. Київ, 2015. 18 с.
2. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. Киев : Наук. думка, 1991. 204 с.
3. Устінова А.Ф. Натуралізація та акліматизація адвентивних рослин в умовах вторинного ареалу // Захист і карантин рослин. 2012. Вип. 58. С. 277-287.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

*Мережко М.О.
Полтава, Україна*

У сучасному освітньому середовищі, успіх закладу освіти та якість педагогічного процесу в значній мірі залежать від лідерських якостей його керівника. Лідерство в освіті не обмежується лише адміністративно-організаційними функціями, але передбачає й педагогічне управління, спрямоване на стимулювання та підтримку розвитку педагогічної майстерності вчителів.

Лідерські якості керівника закладу освіти є важливим фактором, що впливає на розвиток педагогічної майстерності. Лідер в освіті повинен мати високий ступінь розвитку комунікативних умінь, здатен створювати відкрите та сприятливе середовище для вчителів, сприяти їх професійному зростанню та самовдосконаленню. Він повинен володіти навичками у вирішенні конфліктних ситуацій, вміти управляти командами та створювати візію щоб мотивувати працівників до досягнення спільних цілей.

Розвиток лідерських якостей керівника освітнього закладу передбачає зосередження його на таких ключових аспектах. По-перше, важливо розвивати навички ефективного комунікатора, що дозволяють продуктивно спілкуватися зі своїм колективом, батьками та учнями. По-друге, розуміння необхідності впровадження стратегій управління змінами в освітньому процесі, що є необхідною умовою для успішного лідерства. Крім того, лідер повинен навчитися ефективно використовувати ресурси та прийоми коучингу для сприяння професійного зростання вчителів.

Взаємодія з педагогічним колективом є одним з важливих аспектів розвитку лідерських якостей. Керівник повинен створювати атмосферу взаємопідтримки, сприяти взаємній довірі та відкритому обміну ідеями.

Крім того, він має враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного вчителя, стимулювати самовдосконалення та використання інноваційних підходів до навчання.

Лідерські якості керівника закладу освіти також виявляються у взаємодії з учнями та їх батьками. Директор повинен проявляти емоційну інтелігентність та вміння виявляти емпатію в роботі з учнями. Важливо створювати сприятливе середовище, що заохочує активну участь учнів у навчальному процесі та розвитку їх потенціалу. Крім того, ефективна співпраця з батьками, залучення їх до життя закладу освіти, є необхідною складовою лідерського підходу.

Для успішного розвитку лідерських якостей керівника закладу освіти рекомендується:

1. Професійний розвиток: постійне навчання, участь у тренінгах та семінарах, отримання додаткових кваліфікацій.
2. Створення мережі контактів: спілкування зі співробітниками інших закладів освіти, обмін досвідом та ідеями.
3. Розвиток навичок ефективного керівництва: навчання управлінським стратегіям, ефективне використання ресурсів та прийомів коучингу.
4. Сприяння професійному зростанню вчителів: створення умов для самовдосконалення, надання підтримки та зворотного зв'язку.

Отже, розвиток лідерських якостей керівника закладу освіти є необхідним для формування педагогічної майстерності. Лідерство в освіті передбачає ефективне комунікування, створення мотивуючого середовища для вчителів, сприяння професійному зростанню та самовдосконаленню. Розвиток лідерських якостей керівника повинно бути системним та враховувати потреби педагогічного колективу, учнів та їх батьків. Це дозволить забезпечити якісну освіту та успішний розвиток закладу освіти.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Л. П. Лідерський підхід в управлінні освітнім закладом. Київ: Видавничий дім «Слово», 2017.
2. Литвиненко В. О. Лідерство в освіті: теорія і практика. Київ: Видавничий центр «Академія», 2016.
3. Романовська О. В., Гуржій О. В. Лідерство в освіті: теорія і практика. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019.
4. Сідаш Н. В., Сидоренко О. В. Лідерство в освіті: сутність, проблеми, шляхи вирішення. Київ: Видавничий центр «Педагогічна думка», 2018.

5. Шаранова Л. В. Лідерство в освіті: проблеми та перспективи. Київ: Видавничий центр «Києво-Могилянська академія», 2015.

КОМПЛЕКСНИЙ ОПЕРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

*Мироненко С.Г.
Полтава, Україна*

Необхідність застосування у навчально-тренувальному процесі з фізичного виховання функціональних проб продиктована тим, що з їхньою допомогою визначається пристосовність організму, його потенційні можливості у відповідь на дію певного подразника, рухового фізичного навантаження. Функціональні можливості людини в заняттях фізичними вправами можна визначати комплексно за показниками діяльності серцево-судинної системи (ССС).

Об'єктивна оцінка функціонального стану ССС, що змінюється під впливом різних навантажень, важлива для правильного підходу до підготовки студентів у видах, що потребують переважного розвитку витривалості; правильної побудови занять зі студентами, які мають хронічні захворювання нирок, захворювання серцево-судинної, дихальної та інших систем. Розглянемо комплексну оцінку стану серцевої діяльності, яка дозволяє оцінити 5 показників діяльності ССС протягом 7-8 хвилин [2].

Комплексна система оцінює: економічність роботи серця, стан вегетативної нервової системи, реакцію серцево-судинної системи на дозоване фізичне навантаження, відновлення ЧСС після навантаження, сумарний показник стану серцево-судинної системи.

Послідовність проведення комплексної проби: *1 вимір* – пульс у положеннях сидячи у спокої, після 3 хвилин відпочинку; *2 вимір* – після підрахунку пульсу за 1 хв., сидячи, випробуваний встає і рахує пульс стоячи за 15 с, потім робить перерахунок на 1 хв. (число ударів за хвилину). *3 вимір* – підрахунок пульсу за 15 с після 30 глибоких присідань за 40 с; *4, 5, 6 вимір* – підрахунок пульсу на 1, 2, 3 хвилині після відпочинку за 15 с з наступним перерахунком на 1 хвилину [3,4,5].

Оцінка вимірювання пульсу (ЧСС) за окремими показниками стану серцево-судинної системи проводиться за таблицями 1,2,3. Комплексна оцінка проводиться за таблицею 4.

Перше вимірювання. За показником ЧСС (пульсу) в положенні сидячи в спокої судять про економічність роботи серця за п'ятибальною системою, яка запропонована М.М.Амосовим, І.В.Муравовим (1985) (таблиця 1).

Таблиця 1

Стать/вік	Бали				
	5	4	3	2	1
Чоловіки, уд/хв	50-59	60-69	70-75	76-85	86 і більше
Жінки і юнаки до 17-18 років уд/хв	60-65	66-74	75-80	81-89	90 і більше

Друге вимірювання. Для оцінки функціонального стану вегетативної нервової системи у масовому педагогічному контролі використовується ортостатична проба. Різниця між ЧСС у положенні сидючи та стоячи виявляє ступінь збудливості та тонуусу симпатичного відділу вегетативної нервової системи. Різниця оцінюється за п'ятибальною системою (таблиця 2).

Підвищення різниці ЧСС більш ніж на 27% свідчить про гіпертиреоз, серцево-судинну недостатність, а також про перевтому або перенапруження організму.

Таблиця 2

Різниця між ЧСС в положенні сидючи і стоячи, уд/хв	Бали				
	5	4	3	2	1
	4-6	7-10	11-14	15-19	20 і більше

Серед проб із дозованим навантаженням найчастіше застосовуваними у педагогічному контролі є проби Руф'є та Мартіне – Кушелєвського (для осіб, які мають низький рівень фізичної підготовленості та відхилення у стані здоров'я). З допомогою цих проб оцінюється не лише реакція ССС на дозоване фізичне навантаження, а й тривалість відновлення ЧСС після неї [1,5].

Третє вимірювання. Оцінка функціонального стану ССС за допомогою функціональної проби зі стандартним фізичним навантаженням. У практиці фізичного виховання найбільш прийнятна модифікована проба Руф'є (30 глибоких присідань за 40 с) з додаванням оцінки ЧСС на 1, 2, 3 хвилині відпочинку, що дозволяє оцінити 1) реакцію ЧСС на фізичне навантаження – визначається збільшення ЧСС після присідань порівняно з вихідною у відсотках. Наприклад, пульс вихідний 60 уд/хв, після 30 присідань 81 уд/хв, тому $(81-60):60 \times 100 = 35\%$; 2) адекватність реакції серця на навантаження, непрямий показник загальної працездатності; 3) відновлювальний період ЧСС після навантаження на 1-й, 2-й та 3-й хвилині [1-5].

Проба Руф'є. Виконання її полягає у наступному: вимірюється ЧСС у положенні стоячи (P1). Виконується 30 глибоких присідань за 40 с. Після навантаження відразу слід виміряти пульс в положенні стоячи (P2), повторити через 1 хв. відпочинку стоячи (P3), далі вимірюється пульс на 2 і 3 хвилині відпочинку. Розрахунок проби проводиться за формулою:

$$(P1+P2+P3-200)/10.$$

Результати проби оцінюються за п'ятибальною системою (таблиця 3).

Таблиця 3

Показники	Бали				
	5	4	3	2	1
Збільшення ЧСС після навантаження, у %	до 25	25-50	51-75	76-100	Більше 101
Класифікація, Руф'є Розрахунок за формулою, І-індекс	0-5	6-10	11-15	15-19	20 і більше
Відновлення ЧСС 100 % на хвилині	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й і більше

Збільшення ЧСС після навантаження до 25% оцінюється на «відмінно», 25-50% – «добре», 51-75% – «задовільно», 76-100% – «незадовільно», понад 101% – "дуже погано". Відновлення пульсу на 1-й хвилині оцінюється як «відмінно», на 2-й хвилині – «добре», на 3-й хвилині – «задовільно», не відновлення ЧСС за три хвилини оцінюється як «незадовільно». Оціночні показники реакції ССС на навантаження та відновлення, що визначаються за допомогою даної проби, можуть бути різні: серце може відреагувати на навантаження збільшенням пульсу в межах 75-100%, який через хвилину повертається до вихідної величини, а може навпаки незначне підвищення пульсу та його не відновлення протягом трьох хвилин. У зв'язку з цим даються індивідуальні рекомендації щодо рухового режиму (інтенсивності та об'єму фізичного навантаження) спочатку заняття (період впрацювання організму) фізичними вправами та тривалості відпочинку після кожного часового періоду виконання фізичного навантаження різної спрямованості [1,2].

Сумарна комплексна оцінка функціональної підготовленості серцево- судинної системи визначається за сумою балів п'яти показників (таблиця 4).

Таблиця 4

Сума балів п'яти показників	Бали				
	5	4	3	2	1
	20-18	17-13	12-10	9-7	6 і менше

Градації ЧСС у спокої в осіб студентського віку, які не займаються спортивною діяльністю, мають такий вигляд: 60-80 уд/хв – нормальна ЧСС; 80-100 уд/хв – прискорена ЧСС; 100 уд/хв – тахікардія; 59-50 уд/хв – уповільнена ЧСС; < 50 уд/хв – брадикардія.

Якщо ЧСС перевищує 100 уд/хв, студенту слід негайно проконсультуватися з лікарем. Також необхідно звернутися до лікаря, якщо за сумарну комплексну оцінку функціональної підготовленості серцево-судинної системи отримано один або два бали.

Для більш ефективного використання комплексної оцінки функціональної підготовленості ССС слід використовувати комп'ютерну програму підрахунку результатів обстеження.

Список використаних джерел:

1. Абрамов В.В., Клапчук В.В., Неханевич О.Б. та ін. Фізична реабілітація, спортивна медицина. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Дніпропетровськ: Журфонд, 2014. 456 с.
2. Дегтяренко Т.В., Долгієр Є.В. Медико-педагогічний контроль у фізичному вихованні та спорті. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Одеса: Атлант ВОИ СОІУ, 2018. 282 с.
3. Калиниченко І.О. Медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням дітей у загальноосвітніх навчальних закладах. Навчальний посібник. Суми: видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. 272 с.
4. Романчук О.П. Лікарсько-педагогічний контроль в оздоровчій фізичній культурі. Навчальний посібник. Одеса, 2010. 205 с.
5. Юшковська О.Г., Круцевич Т.Ю., Середовська В.Ю., Безверхня Г.В. Самостійні заняття з фізичного виховання. Навчальний посібник. Одеса: ОНМедУ, 2012. 346 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

*Міщенко Н.В.
Полтава, Україна*

Професійна (професійно-технічна) освіта має значний вплив на процеси економічного розвитку суспільства на різних рівнях і є основним постачальником трудових ресурсів країни. Ринок праці визначає потребу в кваліфікованих робітниках та рівні їхньої компетентності. Важливого значення набуває наукова основа спрямованих перетворень різних сфер людської діяльності, частку якої складає управління ПТО [1].

Освітній процес перебуває у стані реформування. Якість освіти мають забезпечити педагогічні працівники на чолі з керівниками навчальних закладів, управлінська діяльність яких має бути направлена на створення умов для адаптації учасників навчально-виховного процесу до реформ в освітній галузі. Сучасний керівник, як менеджер, здатний виявляти гнучкість до інновацій, професіоналізм, оскільки від його діяльності залежить імідж закладу як установи в зовнішньому просторі та внутрішній психологічний мікроклімат у колективі, а отже, і творчість учнів та педагогів. Актуальною є проблема, з'ясування особливостей управління освітнім процесом в закладах професійної (професійно-технічної) освіти враховуючи специфіку діяльності, внаслідок особливостей надання освітніх послуг з підготовки кваліфікованих робітників та їх впливу на зовнішнє середовище [2].

Важливою складовою формування управлінської компетентності керівника навчального закладу є фахова підготовка не лише керівника закладу, а й педагогічних працівників.

У наш час заклади професійної (професійно-технічної) освіти повинні витримати удари кризових явищ у країні – вижити, адаптуватись до нових перетворень, функціонувати, оновлюватись, удосконалюватись, модернізуватись – тобто розвиватись, а це можливо тільки завдяки новаціям, які вдосконалюють діяльність колективу, відкривають нові можливості для кожного учасника навчального процесу, дають змогу працювати творчо, збагачують духовно, задовольняють освітні потреби. І завдання керівника навчального закладу в сучасному освітньому просторі підтримати конструктивні новації [2].

Під управлінням системою професійної (професійно-технічної) освіти слід розуміти таку систему діяльності за допомогою якої здійснюється безперервна, планомірна й цілеспрямована дія на всі її об'єкти й процеси, що відбуваються в ній, з метою реалізації основного завдання підготовки кваліфікованих робітників [3].

Зміна підходів при оцінюванні діяльності навчального закладу, демократизація управління, зміна кадрової ситуації, яка сприятиме створенню атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги, зміна методологічних засад та методів управління, все це визначає особливості управління ПТО на сучасному етапі [4].

Діяльність ПТНЗ відрізняється широтою й різносторонністю змісту. В педагогічну (навчально-виховну) діяльність, включені всі керівники, інженерно-педагогічні працівники й учні. До педагогічної діяльності відносяться також методична робота й підвищення кваліфікації працівників училища.

Навчально-виховна робота, обумовлює різні види допоміжної діяльності.

1. Виробнича діяльність включає виготовлення продукції чи надання послуг. Вона тісно пов'язана з навчально-виховним процесом, оскільки учні під керівництвом майстрів виробничого навчання виготовляють продукцію чи надають послуги, передбачену планом виробничої діяльності.

2. Організаційно-управлінська діяльність передбачає роботу по організації прийому учнів, їх випуску й розподілу, підборі і розміщенні кадрів освітнього закладу, формування колективу, самоврядування.

3. Матеріально-технічна діяльність, направлена на вдосконалення матеріально-технічної бази для навчально-виховного процесу, підготовку технічних засобів навчання.

4. Фінансово-господарська діяльність полягає у фінансово-господарському забезпеченні функціонування училища.

5. Діяльність щодо медичного й санітарно-гігієнічного забезпечення учнів і працівників училища.

6. Зовнішня комунікативна діяльність, тобто робота зі встановлення, забезпечення й підтримки тісного взаємозв'язку з підприємствами – замовниками робітничих кадрів, із громадськими організаціями, з культурно-побутовими та іншими організаціями, з батьками учнів.

Всі ці види діяльності, тісно пов'язані між собою, взаємодіють і впливають на основну діяльність, інтегруються в загальній меті училища.

У процесі управління встановлюються службові зв'язки між особами й групами осіб в структурі управління.

Пошук ефективних методів керівництва навчальним закладом передбачає формування необхідної кількості структурних підрозділів, які можуть підпорядковуватися одній особі; інформаційний бар'єр, доступний для вирішення питань при заданій структурі; типові штати.

Організаційна досконалість забезпечується чітким визначенням загальних і часткових завдань, подальших перспектив діяльності колективу училища, детальним визначенням посадових обов'язків кожного працівника, встановленням ступенів і ланок управління, їх залежності й підпорядкування.

В управлінні училищем першими помічниками директора є заступники директора з навчально-виробничої, навчально-методичної й навчально-виховної роботи. Вони представляють другий рівень лінійного управління училищем. На третьому рівні управління училищем знаходяться методист, голови циклових або методичних комісій і старший майстер училища. Четвертий рівень представлений майстрами виробничого навчання і викладачами. До п'ятого рівня в ієрархії внутрішнього управління училища можна віднести самих учнів.

Ефективне управління діяльністю професійно – технічного освітнього закладу не може бути забезпечене без добре організованого учнівського самоврядування, яке є органічною частиною системи управління училищем зі своїми специфічними завданнями, структурою, комплексом зв'язків і відносин, що складаються в процесі діяльності і визначається особливостями, умовами й змістом роботи колективу. [5,6].

Список використаних джерел:

1. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика : монографія / [Г.В. Єльнікова [та ін.]; за ред. В.І. Свистун. – К. : «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 338 с.
2. Свіржевський М. П. Діяльність керівника навчального закладу в сучасному освітньому просторі. Методичний посібник / М.П. Свіржевський. – Вінниця: ММК, 2018. – 35 с.
3. Одайський С.І. Методи управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах конкуренції та розвитку виробництва // Теорія та методика управління освітою, -№ 3. - 2010. – С. 1-11.
4. Цехмістрова Г.С. Управління в освіті та педагогічна діагностика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Г. Цехмістрова, Н. Фоменко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 280 с.
5. Зязюн І.А. Профтехосвіта: реформування чи руйнування? / І.А. Зязюн, С.І.Дорогунцов, Н.Г. Ничкало - 1997. - № 11/12. – С. 12-13.
6. Лікарчук І. Мотивація діяльності інженерно-педагогічних працівників у контексті управління сучасним профтехучилищем / І. Лікарчук // Педагогіка і психологія проф. освіти. - 1997. - № 2. - С. 75-83.

ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КУРСУ – ТРЕНІНГУ «ПОБУДОВА КОМАНДИ ПРОЕКТУ»

*Моргун І. С.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ищенко Інна Сергіївна* – кандидат економічних наук, асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

В наукових розробках багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців виявлена тенденція підвищення значення групової роботи в контексті досягнення організаційної результативності та переносу акцентів з керівника на групу. Аналіз публікацій дає можливість виділити дві основні концепції, покладені в основу вивчення формування проектних команд, а саме у межах проектного менеджменту (управління проектами) (В. Бабаєв, Л. Батенко, О. Загородніх, Л. Кобилянський, В. Ліщинська, І. Мазур, Л.Ноздріна, Н. Ольдерогге, Г. Тарасюк, В. Ящук, В. Шапиро) та з точки зору взагалі функціонування команд як способу організації праці людей (О.Бондарчук, М. Войтович, Л. Карамушки, Н. Коломінського, Г. Ложкіна, Л.Орбан-Лембрик, М. Пірен, А. Міщенко).

Для того щоб зрозуміти доцільність створення проектної команди, перш за все, необхідно визначитися з тим – для чого вона має існувати,

тобто її мета. Так, наприклад, цілями створення проектної команди можуть бути:

- удосконалення розподілу робіт. Поєднати навички, вміння, здібності і відповідно до часу розподілити між членами їхні завдання;
- управління і контроль за роботою. Робота кожного з групи організується і контролюється іншими членами;
- вирішення проблем і прийняття рішень. Це завжди легше зробити, поєднуючи вміння, здібності, обізнаність групи людей;
- перевірка і затвердження рішень. Перевірити реальність рішення, яке сприймається ззовні, або затвердити таке рішення;
- зв'язок та інформування з метою передачі рішень або необхідної інформації тим, хто має це знати;
- накопичення ідей, інформації, порад;
- координація і зв'язок між функціональними підрозділами;
- підвищення відповідальності й залученості членів команди, створення середовища, яке сприяє участі у плануванні й діяльності компанії;
- переговори і розв'язання конфліктів на різних рівнях управління;
- аналіз результатів виконання проектів з метою поліпшення інформаційної бази для їх оцінки.

Також ми підтримуємо точку зору А. Оленіч, З. Шацька, які наголошують на тому, що сучасні команди сприймаються як партнери вищого керівництва, що виконують разом із ним важливе завдання із взаємоузгодження нових стратегічних директив з останніми інноваційними продуктами й рішеннями. Вирішення даного завдання вимагає високого рівня взаємодії всіх структурних одиниць компанії як по вертикалі, так і по горизонталі.

Багато дослідників підтверджують, що близько 80 % опитаних, ставлять фактор людських відносин на перше місце з усіх факторів, що впливають на успішне здійснення проекту, тому пріоритетність цієї сфери діяльності не викликає сумнівів.

Багаторічний досвід спостережень та експериментів щодо проблем командотворення довів, що для забезпечення успіху проекту всі вищевказані ролі в команді мають якісно виконуватись (така команда - збалансована). При цьому один член команди може виконувати кілька ролей, так само як і одну й ту ж роль можуть виконувати кілька членів команди. З наведеного переліку ролей управлінськими за сутністю є лише перші сім ролей і саме вони висувають найбільш суттєві вимоги до стилю діяльності членів команди, тому при формуванні збалансованої команди проекту має бути обраний набір кандидатів, стилі діяльності яких за сукупністю забезпечуватимуть саме ці управлінські ролі.

Також, команда, в свою чергу, має вплив на організаційну діяльність і організаційну культуру. До найбільш важливих переваг командної роботи можна віднести створення умов для високої конкурентоспроможності, розширення можливостей збору багатопланової інформації, поява можливості отримання більшої кількості альтернатив вирішення проблеми, прискорення процесу прийняття рішень, розвиток інноваційної атмосфери, зниження рівня ієрархії, підвищення якості роботи, розвиток задоволеності працею. Розглянувши значення та важливість команди в рамках

підприємства, важливо зазначити цілі та завдання створення та побудови проектної команди.

Отже, цілі створення проектної команди наступні:

- удосконалення розподілу роботи;
- управління і контроль за роботою;
- вирішення проблем і прийняття рішень;
- перевірка і затвердження рішень;
- накопичення ідей, інформації, порад;
- координація між функціональними підрозділами;
- підвищення відповідальності й залученості членів команди, створення середовища, яке сприяє участі у діяльності підприємства;
- розв'язання конфліктів на різних рівнях управління;
- аналіз результатів виконання проектів з метою поліпшення інформаційної бази для їх оцінки;

Основні організаційні завдання побудови проектної команди такі:

- створення професійно стимулюючого оточення ;
- здійснення ефективного керівництва;
- забезпечення кваліфікованим персоналом;
- забезпечення підтримки керівництва і стабільно сприятливого навколишнього середовища;

Таким чином, ми можемо зробити наступні висновки.

По-перше, процес формування команди проекту слід розглядати як створення єдиного, цілісного колективу управлінців, здатного ефективно досягати цілей проекту.

По-друге, специфіка управління процесом формування проектної команди визначається тим, що вона створюється керівником проекту – замовником. Керівник проекту призначає менеджера проекту, що здійснює загальне керівництво проектом, контролює його основні параметри і координує діяльність членів команди. А вже менеджер проекту визначає необхідну кількість членів команди, а також вимоги до них.

По-третє, щоб сформувати ефективну проектну команду необхідно поставити ціль, яка буде однаково важливою для всіх учасників; спрямувати всі зусилля на початковому етапі для створення сприятливого соціально-психологічного клімату; допомогти менеджеру проекту перетворитися на справжнього лідера; не боятися замінити одних учасників іншими; позиціонувати учасників таким чином, щоб у кожного було своє власне особливе місце й роль.

Список використаних джерел:

1. Основи управлінського консультування : навч.-метод. посіб. / В.А.Соколенко, О. Ю. Лінькова. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 216 с.
2. Маковій О. П. Особливості формування проектної команди [Електронний ресурс]/О. П. Маковій – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Economics/6_131678.doc.htm.
3. Ноздріна Л. В. Управління проектами: Підручник / Л. В. Ноздріна, В.І.Ящук, О. І. Полотай. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
4. Шафранська Т. Ю. Проектний менеджмент як специфічна галузь управління [Електронний ресурс] / Т. Ю. Шафранська – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2014/Economics/10_165298.doc.htm.

КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ УНІВЕРСИТЕТУ

*Новописьменний С.А.
Полтава, Україна*

Комунікаційне забезпечення розвитку структурного підрозділу університету – факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка базується на сформульованих основних принципах, що передбачають забезпечення формування інноваційної людини, здійснення підготовки громадянина України до життя в умовах глобального простору, перехід до толерантної педагогіки, формування сучасної системи цінностей у освітян.

Комунікаційне забезпечення сприяє подоланню розриву ланцюга якості вищезгаданих процесів при не виконанні відповідних управлінських рішень [2]. Тому актуальним є мобілізації управлінської діяльності менеджменту факультету, відчуття ним динамічності змін процесів, а також прогнозуванням та передбаченням ходу подій, випередженням на рівні поставлених завдань з точки зору короткострокових, середньострокових та довгострокових планів, проектів та програм. Застосування системного підходу щодо активізації участі наукового потенціалу факультету в рамках університету та за його межами в програмах економічного розвитку державного та регіонального рівня [3].

На сьогодні постійно проводяться зустрічі, комунікації на різних рівнях, особливо із стейкхолдерами, представниками територіальних громад, діяльність яких дотична до функціонування факультету. Зокрема здійснюється співробітництво з діючими ботанічними садами полтавської області, збирається інформація для прийняття подальших управлінських рішень, здійснюються спільні проекти. У якості приклада, хотілося б зазначити, що завдяки співпраці із Хорольським ботанічним садом, який надав посадковий матеріал, було започатковано колекцію плодових субтропічних рослин та поповнено інші колекції рослинними об'єктами [3].

Нами раніше підкреслювалося, що процеси управління проектами передбачають створення комфортного внутрішнього середовища команди проекту [4], про що постійно дбає керівництво університету, підтримуючи діяльність факультету як структурного підрозділу з точки зору зміцнення його матеріально-технічної бази не зважаючи на агресивне зовнішнє середовище в умовах форс мажорних обставин. При цьому керівництвом розуміється, що та база, яка була створена, розвивалася й модернізувалася багатьма поколіннями освітян, науковців та управлінців на протязі більш ніж 100-річної його історії [5], повинна розгалужуватися, цьому сприяє комунікаційне забезпечення розвитку факультету як структурного підрозділу університету.

Список використаних джерел:

1. Новописьменний С.А. Проблеми та напрямки розвитку факультету як структурного підрозділу університету / Мат-ли ХХІ міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В. Г. Короленка. - 10–11 березня 2022 року.
2. Новописьменний С.А. Стан та напрямки управлінської діяльності факультету при форс-мажорних обставинах. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (ХХІХ КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ), присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 26–27 травня 2022 р.) / За заг. ред. проф. М.В.Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. С. 5–7. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19801>
3. Новописьменний С.А. Деякі особливості розвитку факультету в умовах викликів сьогодення / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали ХХІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. 358 с. – С.22-26.
4. Школяр С.П., Новописьменний С.А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади / Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М.В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258-259.
5. <http://nature.pnpu.edu.ua/index.php/istoriya/>

ПРО ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ЗЗСО

*Пивовар Н.М., Лагай О.В.
Полтава, Україна*

Під принципом слід розуміти фундаментальне вихідне положення, що впливає із стійких тенденцій, закономірностей існування і розвитку конкретної системи [4]. Науковиця з педагогічного менеджменту О.І.Мармаза зазначає, що система управління освітніми установами базується на поєднанні загальних принципів соціального управління та специфіки функціонування конкретного закладу.

Принципи менеджменту в установах освіти – за О. І. Мармазою – наступні: „Глибоке переконання у сучасних етичних цінностях. Сильна внутрішня корпоративна культура. Цілісний погляд на людину. Особисті стимули в роботі. Заохочення різних поглядів та консенсус. Єдиний статус усіх працівників. Постійна підготовка та перепідготовка персоналу.

Політика повної зайнятості. Орієнтація на якість. Колегіальне прийняття рішень. Максимальне делегування повноважень. Заохочення горизонтальних зв'язків" [5].

Один із засновників новітнього менеджменту, австрійський вчений Пітер Фердинанд Друкер, висловився так на цю тему: „Моральні принципи, засновані на чесності, порядності та справедливості, сприяють формуванню належного духу у керівництва. Моральність не залежить від світогляду. У рамках компанії вона відображається на вчинках. Для менеджменту важливі чіткі норми поведінки, засновані на гідності людей” [1].

За умов розвитку освітнього закладу, що найбільш доцільною, як на нашу думку, є та система принципів, що запропонована Ю. А. Конаржевським [2], який висуває цілком певні вимоги до управлінської поведінки керівника, а саме:

1) *принципи поваги та довіри до людини*: повага особистої гідності людини; визнання за людиною її прав; повага людини до особистості у самій собі; створення атмосфери взаємоповаги, довіри; вияв вимогливості до підлеглих; створення ситуації успіху; розвиток творчості, ініціативи; заохочення досягнень буквально кожного; гарантія захищеності людини.

2) *принцип цілісного погляду на Людину*: реалізація цього принципу дозволяє сприймати кожного як особистість з її потребами, мотивами, цілями, переживаннями, проблемами; зумовлює такі вимоги до поведінки керівника, як: побудова стосунків з педагогами не тільки у межах „керівник – підлеглий”, а і в системі „людина – людина”; усвідомлення, що життя кожного педагога, учня не обмежується годинами, проведеними у навчальному закладі; прагнути, щоб години роботи та навчання стали плідними, цікавими, багатими на враження; бути причетним до життя, цінностей, потреб педагогічного та студентського колективів; проводити зустрічі не тільки у формально-офіційній обстановці, але й в умовах неформального спілкування.

3) *принцип співробітництва*: передбачає переведення управління з монологічної на діалогічну основу, що дуже важливо за умов творчості, розвитку, інноваційного пошуку, а саме: спираючись на основу з педагогів та учнів; знання та врахування особистих якостей та цінностей людей; поцінювання компетентності, відповідальності, ініціативності; доцільність завдань, доручень, рішень; створення реальних умов для творчого та професійного зростання;

4) *принцип соціальної справедливості*: передбачає таке управління, упродовж якого педагоги знаходяться у рівних умовах і правах, керівник оцінює людину за результати її праці, внесок у життя колективу, відповідно висуваються вимоги до управлінської поведінки керівника: прагнути рівномірно розподіляти навчальне навантаження та громадські доручення створювати рівні „стартові умови”; об'єктивно оцінювати всіх і завжди; дотримуватись гласності, систематично інформувати колектив про стан справ, досягнення та проблеми в роботі; формувати суспільну думку, єдину систему цінностей.

5) *принцип індивідуального підходу*: передбачає врахування індивідуальних особливостей, рівня професійної підготовки, досвіду, інтересів.

Вимогами цього принципу вважають наступні: індивідуальний підхід реалізується виключно на засадах постійного вивчення особистості кожного члену колективу; аналізування змісту, форм, періодичності спілкування з людьми; допомога педагогам у створенні власних творчих лабораторій; сумісний аналіз діяльності педагога, його успіхів та невдач; урахування тимчасових емоційних станів, невдач людей; співучасть у плануванні цілей, кар'єри педагогів, підтримка успіхів.

6) *принцип збагачення роботи*: полягає у пробудженні, активізації інтересу педагога до більшої діяльності, креативності; реалізується через такі вимоги до управлінської поведінки, як-от: розробляння спільних планів творчо-пошукової роботи; організація зустрічей, засідань за „круглим столом”, диспутів із педагогами-новаторами; проведення симпозіумів з проблем викладання окремих дисциплін; організація підвищення кваліфікації педагогів; створення умов задля участі педагогів у науково-практичних конференціях з актуальних проблем психолого-педагогічних наук; обговорення новин науково-методичної літератури, інноваційних технологій викладання;

7) *принцип мотивування та стимулювання*: має моральний, психологічний, матеріальний характер.

Вимоги до управління, які висувуються цим принципом, стосуються: розроблення, дієвості системи стимулювання; створення атмосфери взаємного задоволення; забезпечення належних умов праці; моніторингу за діяльністю педагогів; реалізації демократичних методів керівництва; притягнення уваги до ключових напрямків діяльності закладу:

8) *принцип консенсусу*: створює умови формування плюралізму, вимоги наступні: об'єктивна оцінка точок зору всіх членів колективу; аргументація власної позиції менеджера; розробка тактики поведінки із більшістю та із меншістю; логічний аналіз, викриття протиріч, формулювання точок зору; уміння переконувати, навіювати, впливати; психологічно-грамотна поведінка; уміння поступатися;

9) *принцип колегіальності*: один із інструментів демократичного управління, що вимагає: прийняття колективних рішень зі стратегічних та щонайбільш важливих проблем; поваги думок більшості та меншості; включення педагогів у співуправління; розвитку горизонтальних зв'язків, дружніх стосунків у колективі; заохочення до співробітництва; гармонізації цілей діяльності:

10) *принцип оновлення*: забезпечує розвой, зміни, засвоєння новітніх ідей, технологій: основні вимоги цього принципу стосуються: підвищеної уваги керівника до соціально-психологічного настрою у колективі; ретельного вивчення нових ідей, технологій; формування готовності колективу до оновлення діяльності; долання опору змінам.

Оскільки специфіка освітнього менеджменту – в особливостях предмету, продукту, знарядь, результатів праці менеджера. Предмет праці менеджера освітнього процесу – діяльність суб'єкту управління. Продукт же

праці менеджера – інформація про навчально-виховний процес. Знаряддя праці – слово, мова. Результат праці – рівень грамотності, вихованості, розвитку об'єктів менеджменту, тобто учнів [3].

А отже, система висунутих принципів може бути серйозними теоретико-методичними підвалинами задля розуміння сутності та змісту управління розвитком освітнього закладу.

Список використаних джерел:

1. Друкер П. Ф. Практика менеджмента : Переклад з англ. Івана Веригіна. М., Манн, Іванов і Фербер. 2015. URL.
2. Конаржевський Ю. К. Що треба знати директору школи про системи й системному підході. К., Освіта. 1986. С. 54 – 56.
3. Кулієва О. М. Особливості педагогічного менеджменту в освітній сфері:БДУ. URL:
https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/190239/1/Кулієва%20О.Н._ОСОБЕННОСТИ%20ПЕДАГОГИЧЕСКОГО%20МЕНЕДЖМЕНТА%20В%20ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ%20СФЕРЕ.pdf (дата звернення: 12.06.2022).
4. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : дорожня карта керівника. Харків, Основа. 2007. 448 с.
5. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків, Національний педуніверситет ім. Г. С. Сковороди, кафедра наукових основ управління і психології. 2017. 126 с. URL:
<https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1763/1/Мармаза%20О.%20І.%20Менеджмент%20освітньої%20організації%20.pdf> (дата звернення

ПРО ПОДІБНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ІНТЕЛІГЕНТНОСТІ ТА ПРИНЦИПІВ СЕКСУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Пивовар Н. М.
Полтава, Україна
Стрельнікова О. П.
Німеччина*

У сексуальній освіті в Україні нині утворилась величезна прірва між тим, що з легкістю пропонує дитині (а такою „...є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку...” [5, ст. 1] інтернет, вулиця, і тим, чому її можуть навчити у школі [6]. І це є сучасна педагогічна проблема в Україні, котру практично ніхто не кардинально не вирішує. Спеціальної дисципліни для ЗДО, ЗЗСО, ЗВО немає, наукової педагогічної літератури, програм, методичних розробок для педагогів-практиків тощо за цією темою – також, а те фрагментарне, що є, не приведенне до чіткої, хоча й розгалуженої певної системи міжпредметної а чи навіть надпредметної дисципліни на кшталт того, як це вже давно зроблено у країнах Заходу.

Приміром, у Німеччині дисципліна „Сексуальна освіта” уведена до шкільної програми з молодшої школи як обов'язкова, елементи сексуальної освіти викладаються окремими розділами та ювелірно вкраплені в інші дисципліни шкільної програми. У підсумку: кількість підліткових абортів за останні 20 років скоротилася удвічі. Так, у Нідерландах показник підліткових вагітностей найнижчий у Європі, низький рівень інфікування

ВІЛ тощо. Там підліткам не лише розповідають на уроках про контрацепцію, а й роблять її доступною в соціумі: презервативи продаються в автоматах, а для усіх дівчат віком до 21-го року протизаплідні засоби – безкоштовні, їх відпускають в аптеках без рецепту. У Великій Британії сексуальна просвіта постійно вдосконалюється: в рекомендаціях Міністерства освіти йдеться про три рівні, починаючи з початкової школи. У Швеції такі програмні заняття у школах розпочали ще в 30-х роках минулого століття, а розвинули в 50-х і тоді ж зробили ці уроки обов'язковими, а у формуванні програм беруть активну участь і місцеві педагоги, вузькі спеціалісти. Багато корисних наробок у цьому плані – у багатьох штатів США, але Західна Європа все ж таки насправді йде попереду планети, вже з раннього віку цілеспрямовано навчаючи дітей і цифровій сексуальній безпеці, й захисту від сексизму [2].

Що треба для того, аби наша молодь не потерпала морально й фізично від безграмотності в сексуальній сфері? Було би ідеально, якби наше суспільство могло мати когорту нових, справді інтелігентних педагогів для НУШ, тобто активної школи [7], тим більш – для здійснення, нарешті, повноцінної сексуальної освіти: на високому науково-педагогічному рівні, оскільки принципи інтелігентності й принципи сексуальної освіти дуже подібні, як це не видається парадоксальним на перший погляд.

Принципи інтелігентності добре викладені в Україні давно. Так, Є.Онацький в „Українській малій енциклопедії” (Аргентина, 1959) зазначав: „Інтелігентність – здатність розуміти правдиве взаємовідношення між речами та між речами і людьми, і відповідно до цього, вмілість орієнтуватися в житті, розуміти його проблеми і знаходити найкращі засоби для їхнього вирішення”; „Інтелігентна людина повинна мати різнобічні, точні, достовірні знання... бо саме наше життя багатогранне й має багато сторін, із собою пов'язаних...” (Проф. Ол. Грушецький); „Інтелігенція – культурна верства суспільства „мозок нації”, що цікавиться явищами духового життя і продукує духові, культурні цінності, Ів. Франко називав інтелігенцією „сіллю землі”: „Ви – сіль землі. Як звітріє вона, То чим посолять хліб із нового зерна?” [4, с. 114].

Принципи статевої освіти у Європейському Союзі” мають у собі такі основні напрями: загальний – і він же комплексний – підхід, оскільки вона повинна охоплювати як розумовий, так і емоційний складники; активну участь батьків, бо вони мають право стати небайдужими дієвими особами у сексуальному вихованні власних дітей; у ЗДО, школі (початковій, середній, старшій цей предмет мають викладати цілеспрямовано вже навчені за цією ж Програмою педагоги; відвідування таких уроків – обов'язкове; опанована і батьками, і викладачами ця освіта дозволить їм впевнено бесідувати з дітьми усіх вікових градацій на сексуальні теми без табу [2].

Тож Україна жадібно потребує справжніх інтелігентів, вільних свідомістю од забобонів, заскорузливих стереотипів, „...різнобічно освічених, що на підставі ґрунтовних студій викували твердий власний світогляд і непохитно керуються ним у житті” [там же]. Але щоб виростити саме таку інтелігенцію, потрібно не менше 30-ти років. Тому маємо виходити з реальних умов і ставити реальні цілі, знати, що сучасній інтелігенції (педагогам і лікарям – перш за все) доведеться абсолютно на новому рівні

займатися сексуальною просвітою нашого соціуму: і щонайперше – самих себе та батьків дітей. Останній контингент – то покоління, котре виросло або ще тільки-но народжувалося у 90-ті роки минулого століття, і цим все сказано, тобто це покоління, як кажуть у народі, „не начитане”, а його діти, котрі зроду не бачили книжки в руках батьків, – і поготів. Однак, і в таких умовах нашій інтелігенції доведеться виводити їх усіх на новий, високий щабель сходів сексуальної освіти. І вона вже матиме дуже мало спільного із тією худосочною доктриною „статевого виховання”, котра дісталася нам у спадок від СРСР. Адже програми сексуальної освіти, розроблені на Заході (ЄС, США) кілька десятків літ тому, мають абсолютно інше наповнення і розраховані щонайперше (вік од 0 до 4-х років) – на мамину освіту, а далі – 4 – 6 років – на спеціалістів од педагогіки в ЗДО. 6 – 9, 9 – 12, 12 – 15, 15 – і далі – на педагогів шкіл, ліцеїв тощо та запрошуваних туди на тематичні заняття вузьких фахівців: різнофахових лікарів, у тому рахунку й вузьких спеціалістів, а також юристів, соціальних працівників. Вищенаведена вікова градація дітей дозволяє підлаштовуватися під їхні рівні розуміння, але не виключає можливостей враховувати різні рівні фізичного, статевого розвитку і на інший кшталт формувати групи [2].

Як на нашу думку, навчити їх мають інтелігентні вчителі, саме та „сіль землі”, про яку писав і киянин М. Булгаков [1], подібних котрим винищував свого часу царат, (обізвавши її „гнилою”, – Олександр III), а потім, іще нищівніше – більшовизм Росії. Але саме вони були справжніми інтелігентами (і не у першому коліні): отримавши доступ до високих духовних благ, освіти, котра дала різнобічне розуміння життя, здатність до широкої емпатії – співпереживання усім верствам соціуму, і не тільки свого, вони до того ж відмінно знали, як мінімум, дві іноземні європейські мови, були широко й глибоко ерудовані, а що найголовніше – мали загострене чуття соціальної справедливості та особистісної відповідальності за неї. Наразі інтелігентність вимагає нових складових у своє поняття. Це вміння і елегантно водити авто, і вправлятися з усіма видами все нових і нових гаджетів, і вести аргументовану й цікаву, необразливу для юного опонента дискусію, і говорити зі школярами будь-якого віку на так звані „слизькі” (сексуальні) теми, а особливо – з підлітками, пересиченими статевими гормонами.

Список використаних джерел:

1. Булгаков М. П. Гнила інтелігенція : Оповідання. URL: https://librebook.me/stolica_v_bloknote/vol1/1 (дата звернення: 13.01.2023)
Булгаков М. П. Гнила інтелігенція : оповідання. URL: https://librebook.me/stolica_v_bloknote/vol1/1 (дата звернення: 17.04.2023).
2. Європейське регіональне бюро ВООЗ та Федерального центру просвіти у сфері охорони здоров'я ЦПСОЗ Стандарти сексуальної освіти в Європі : Документ для осіб, які визначають політику, керівників та спеціалістів у галузі освіти та охорони здоров'я. URL: https://srhivlinkages.org/wp-content/uploads/2013/04/who_bzga_standards (дата звернення: 12.04.2023).
3. Од Матвія 5 : 13 : 16 Ви – сіль землі Інтелігентність Інтелігенція. URL: <https://www.biblegateway.com/passage/?search=Від%20Матвія%205%3A13> (дата звернення: 11.03.2023).

4. Онацький Євген Українська Мала енциклопедія Ж – Й Інтелігентність Інтелігенція. Буенос – Айрес, друкарня Чемпіон. Аргентина. 1959. URL: http://encyclopedia.kiev.ua/vydaniya/files/use/first_book/part4.pdf (дата звернення: 19.03.2023).
5. ООН Конвенція Про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 11.02.2023).
6. Слабкий Г.О., Миронюк І.С., Качур О.Ю. Аборти, пологи та інфекції, що передаються статевим шляхом, у дівчат та дівчат-підлітків як проблема системи громадського здоров'я. URL: [file:///C:/Users/Александра/Downloads/235359-Текст%20статті-540519-1-10-20210701%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Александра/Downloads/235359-Текст%20статті-540519-1-10-20210701%20(1).pdf) (дата звертання: 05.03.2023).
7. Ferrière Adolphe The Activity School : Електронна книга. John Day Company. 1927 г. 339 с. URL: https://play.google.com/store/books/details/Adolphe_Ferrière_The_Activity_School?id=5uoHAAAAMAAJ&pli=1 (дата звернення: 11.04.2023).

ВПЛИВ ІНОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

*Пилипчук В.Р.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Большая Оксана Вікторівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

У сучасних умовах інноваційний розвиток підприємств є ключовою частиною інноваційного розвитку всієї економіки країни. Важливість інноваційного розвитку для сучасної економіки України важко переоцінити. Тому, що завдяки інноваційному методу розвитку економічного зростання вже можна досягти високих рівнів. Сьогодні на ринку склалося досить жорстке конкурентне середовище, тому підприємства повинні мати сильні та довгострокові конкурентні переваги. Інноваційний розвиток, заснований на сучасних умовах діяльності, є одним із найперспективніших напрямів розвитку будь-якого підприємства, незалежно від галузі. Для забезпечення інноваційного розвитку підприємства необхідно визначити та об'єктивно оцінити фактори цього розвитку [3, с. 38].

Слід зазначити, що на інноваційний розвиток впливає багато факторів, які сприяють йому або перешкоджають реалізації інновацій. У більшості випадків їх рекомендується поділяти на дві групи: зовнішні і внутрішні фактори впливу. До зовнішніх факторів належать фактори, які впливають на інноваційний розвиток бізнес-середовища. До цих факторів належать: політична ситуація в країні, економічне зростання країни, наявність зовнішніх джерел фінансування, національна та міжнародна правова база, фіскальна політика, науково-технічний розвиток країни, екологічна ситуація, програми земельної та екологічної безпеки тощо [1, с. 110].

Внутрішні чинники – фактори, що впливають на інноваційний розвиток підприємства. До них належать: організаційні цілі реалізації стратегічних заходів; інноваційний потенціал підприємства; наявність

фінансового забезпечення та спеціалістів у відповідних функціональних підрозділах.

На інноваційний розвиток України значною мірою впливають економічні фактори, основним з яких є недостатня підготовленість матеріально-технічної бази для впровадження новітніх технологій. Нестабільність економічної та політичної ситуації в Україні, у свою чергу, призводить до класифікації її економіки як інвестиційно непривабливої. Факторами, що впливають на інноваційний розвиток українських компаній, є державна підтримка інноваційного розвитку, наявність кваліфікованих кадрів, наукових кадрів, необхідних для інноваційного розвитку, бажання та впевненість споживачів у впровадженні новітніх технологій, які вже використовуються за кордоном.

Тому, інноваційний розвиток підприємств є одним із найважливіших шляхів досягнення ними своїх цілей у конкурентному середовищі. З огляду на їх успішну реалізацію необхідно планувати й оцінювати вплив тієї чи іншої групи факторів на цей процес.

Слід зазначити, що у центрі уваги мають бути їхні дослідження на рівні підприємства як творці інноваційних процесів. Щоб підприємство вважалось інноваційним, воно повинно відповідати декільком критеріям інноваційності.

Інноваційна діяльність вітчизняних компаній обмежена такими чинниками, як брак фінансів, високі відсотки за кредитами, недосконалість законодавства, високий фінансовий ризик, відсутність попиту на продукцію, недостатнє знання ринку збуту тощо.

Важливо розуміти, що інноваційний розвиток – це довгостроковий національний проєкт. Його реалізація не повинна залежати від політичних чи інших коливань. Таким чином, ефективне функціонування інноваційної моделі економічного розвитку базується на адекватному інституційному забезпеченні, гарантує виважену державну інноваційну політику в поєднанні з визначеними тенденціями активізації інноваційної діяльності, дозволяє досягати поставлених проєктами інноваційного розвитку цілей та досягти вищих позицій у світовій постіндустріальній економіці [2, с. 95].

Ефективне управління та вдосконалення різних сфер бізнесу дозволяє знизити негативний вплив зовнішніх умов діяльності. Водночас керівництво має зосередитися на розвитку взаємопов'язаних детермінант економічної стабільності, таких як гнучкість бізнесу, інновації та людський капітал. Вивчення досвіду конкурентоспроможних компаній розвинених країн, а також досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців свідчать про те, що компанії ведуть свій бізнес на основі інноваційних продуктів, послуг і технологій, а також інноваційний менеджмент, заснований на ефективному використанні інформації, є простішими і швидко адаптується до динамічних умов. Таким чином, в сучасних умовах господарювання підприємство стає економічно стабільним переважно завдяки гнучкому управлінню його розвитком, здійсненню інноваційної діяльності та розвитку інтелектуального капіталу.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: монографія / С.М.Ілляшенко, О.А. Біловодська.– Суми: Університетська книга, 2010. – 281 с.
2. Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гудоров, Л.І. Михайлова, І.О.Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків: «Діса плюс», 2016. – 266 с.
3. Управління проектами: навч. посібн. / уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А. Мохонько, І.П. Малик. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 420 с.

**ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХІДУ ДО
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ХІМІЇ**

*Поцяпун В.В., Криворучко А.В.
Полтава, Україна*

Викладання у сучасній школі диктує свої умови, які безпосередньо спричинені необхідністю модернізації освітніх систем та відповідності вимогам сучасного світу. Оцінювання є важливою частиною процесу навчання, а компетентнісні підходи дозволяють більш об'єктивно та достовірно оцінювати знання, уміння та навички учнів.

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності [1].

На думку авторів стандарту, особистісно зорієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних здібностей учнів, діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища, а компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей [2].

Однією з головних переваг компетентнісного підходу яку варто виділити є те, що він переносить акцент з пасивного засвоєння знань на активну діяльність учня. Замість традиційного запам'ятовування фактів учні займаються вирішенням проблем і застосовують свої знання в реальних ситуаціях. Результати навчання оцінюються на основі того, наскільки ефективно діти застосовують свої знання для практичних завдань.

Крім того, компетентнісний підхід оцінює не лише кінцевий результат, а й процес формування компетентностей учнів. Оцінювати розвиток умінь і навичок учнів на різних етапах навчання, здійснювати своєчасну корекцію та підтримку, що сприяє повному розвитку потенціалу учнів.

Ще однією актуальністю даної теми є необхідність подолання недоліків традиційних методів оцінювання, таких як суб'єктивність оцінювання, недостатній зворотній зв'язок зі учнями та недостатнє врахування контексту сучасних суспільних вимог. Компетентнісний підхід

дає можливість для більш адаптивного та цілеспрямованого оцінювання навчальних досягнень учнів відповідно до вимог сучасної освіти.

Компетентнісний підхід до оцінювання результатів навчання учнів з хімії передбачає зміни методів оцінювання, заснованих на принципах розвитку компетентності та результативності. Основна ідея полягає в тому, щоб перевірити не тільки реальні знання учнів, але й їхню здатність застосовувати ці знання в реальних ситуаціях.

Приклади використання компетентнісного оцінювання на уроках хімії:

- Розв'язування реальних проблем: учням може бути запропоновано розв'язувати хімічні задачі або проводити експерименти, використовуючи свої знання про реакції, речовини та процеси. Оцінка ґрунтуватиметься на достовірності їхніх рішень, правильності їхніх розрахунків та їхній здатності аналізувати та інтерпретувати отримані результати.

- Проектна діяльність: учні можуть брати участь у хімічних проєктах, де вони повинні розробляти концепції дослідження, проводити експерименти, збирати й аналізувати дані, а потім представляти свої результати досліджень. Оцінка ґрунтуватиметься на якості проєкту, його інноваційному підході, використанні наукового методу та здатності доносити результати.

- Розв'язання проблемних ситуацій: учням можна запропонувати вирішити реальні хімічні проблеми, які виникають, наприклад, розробити екологічно безпечний метод очищення води або зменшити викид небезпечних речовин у повітря. Оцінка базуватиметься на ефективності рішення, креативності, використанні наукових принципів і свідомому врахуванні етики.

- Портфоліо: учні можуть створити портфоліо, щоб задокументувати свої досягнення, такі як написання наукової статті, участь у конкурсі з хімії, проведення досліджень тощо. Оцінювання базуватиметься на широкому діапазоні здібностей, продемонстрованих учнями під час навчання.

Такі завдання сприяють активній участі учнів у процесі навчання, розвитку їх критичного мислення, творчості та практичних навичок, що є важливими для їх подальшого особистісного й професійного розвитку.

Загалом компетентнісний підхід до оцінювання результатів навчання учнів з хімії є актуальним, оскільки він допомагає більш об'єктивно визначити рівні засвоєння матеріалу, розвитку ключових компетентностей та виклики, з якими стикаються учні в сучасному світі. Це дає змогу вчителям ефективніше керувати процесом навчання та забезпечувати якісну освіту майбутнім поколінням.

Список використаних джерел:

1. Смолінчук Л. С. Компетентнісний підхід до оцінювання освітніх результатів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти: Педагогіка і психологія*. 2012. Т.1, №37. С.258-261. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/714568/1/pspo201237%281%2948.pdf>

2. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п> (дата звернення: 05.05.2023).

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ХІМІЇ

*Поцяпун В.В., Криворучко А.В.
Полтава, Україна*

Сьогодні важливим є підготовка фахівців, які володіють навичками використання цифрових технологій, є мислячими і творчими особистостями і здатними до вирішення проблем. Формування особистостей, здатних до засвоєння великих обсягів інформації та оперування ними з метою прийняття важливих рішень, ефективного управління власним життям і реалізації свого потенціалу є ключовим завданням освітнього процесу у всьому світі [1].

Одна зі змін, які передбачає нова освітня стратегія України, полягає у перегляді підходів до оцінювання навчальних результатів учнів. Введення формувального оцінювання стає одним з інструментів, спрямованих на покращення процесу навчання. Використання сучасних електронних освітніх ресурсів є важливою складовою удосконалення навчального процесу, зменшуючи навантаження на вчителів і ефективно використовуючи час. Використання цифрових інструментів сприяє розвитку творчих здібностей учнів, їх критичного мислення та здатності створювати медіаконтент. Цифрові освітні ресурси також зробили навчальні курси цікавішими та сприяють підвищенню інтересу до вивчення предметів, зокрема й хімії.

З метою забезпечення єдиної системи створення електронного освітнього середовища під час дистанційного навчання, педагоги повинні використовувати інформаційно-телекомунікаційні системи, онлайн сервіси та інструменти. Використання цифрових інструментів формувального оцінювання допомагає підвищити мотивацію учнів та зацікавленість у навчанні.

Для формувального оцінювання учнів з хімії можна використовувати різні цифрові інструменти, такі як портфоліо навчальних досягнень, проекти, проблемні методи навчання, різні форми змішаного навчання, цифрові сервіси та ігрові технології. Інструменти, такі як Padlet, Quizizz, Kahoot, Triventy, Quizalize, Plickers, Google Forms та інші, можуть бути використані для проведення формувального оцінювання. Використання хмарних середовищ також стає все більш поширеним у освітньому процесі.

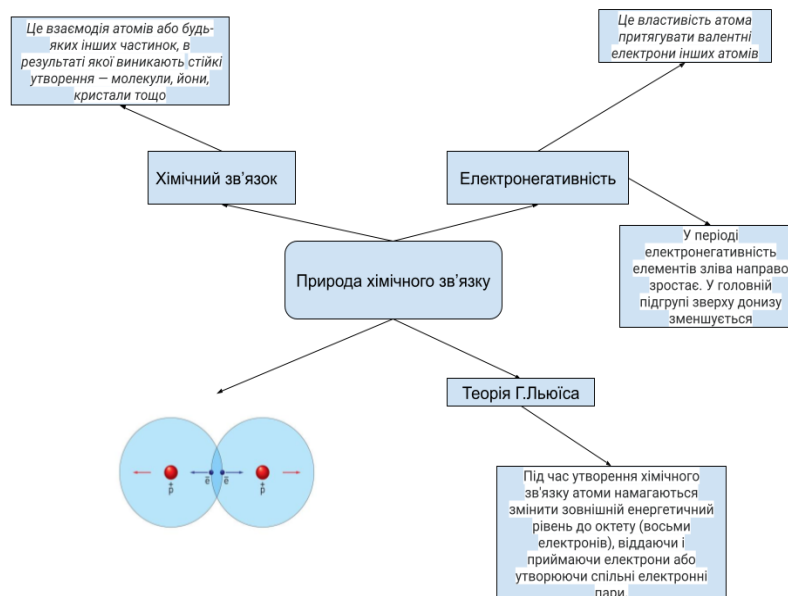

Рис. 1. Інтелектуальна карта «Природа хімічного зв'язку»

Застосування технік та цифрових інструментів формувального оцінювання під час вивчення хімії може включати складання інтелектуальних карт (рис.1) для узагальнення знань, проведення пізнавальних вікторин за допомогою платформи Quizizz та відстеження результатів у режимі реального часу (рис.2). Використання таких цифрових інструментів стимулює учнів і надає їм можливість ефективно засвоювати матеріал.

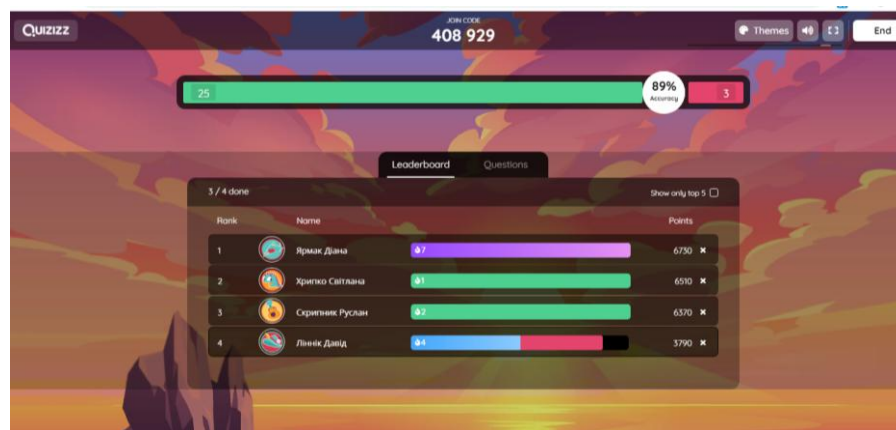

Рис. 2. Відслідковування результатів учнів в режимі реального часу

Таким чином, формувальне оцінювання та використання цифрових інструментів в освітньому процесі сприяють покращенню якості навчання, мотивації учнів та створенню ефективного навчального середовища.

Список використаних джерел:

1. Генсерук Г. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2019. Вип. 6. С. 8-16.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поцяпун В.В.

Полтава, Україна

Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому [2].

Важливим завданням сучасної освітньої системи є розвиток професійної підготовки вчителів математики до інноваційної діяльності в рамках розвитку асоціативного мислення учнів засобами інтерактивної навчання математики. У світі, що швидко змінюється, де інформація доступна з високою швидкістю, учні повинні розвивати навички творчого мислення, критичного аналізу та вирішення складних проблем.

Асоціативне мислення є важливим чинником у розвитку математичних здібностей учнів, оскільки воно сприяє встановленню зв'язків між різними математичними поняттями та допомагає учням побачити взаємозв'язок між ними. Це важливий крок до глибокого розуміння математичних понять і навичок.

Інтерактивні методи навчання математики дають змогу вчителям активніше залучати учнів до навчального процесу та створюють сприятливе середовище для розвитку їхнього асоціативного мислення. Наприклад, використання таких технологій, як групові проекти, рольові ігри, дослідницькі завдання або використання комп'ютерних програм та інтерактивних дошок, може сприяти активній участі учнів у навчальному процесі та розвивати їх критичне та творче мислення.

Професійна підготовка вчителя математики до інноваційної діяльності вимагає від нього не лише володіння математичними знаннями та вміннями, а й готовності до впровадження нових методів і прийомів навчання. Вчителі повинні бути готові до постійного самовдосконалення, вивчення нових методів, співпраці з колегами та використання інноваційних засобів у навчальному процесі.

Важливою особливістю інноваційної педагогічної діяльності вчителів є її дослідницька спрямованість. Адже інноваційна діяльність вчителя є творчою діяльністю [1]. Формування професійної підготовки до інноваційної діяльності вчителя математики має передбачати систематичне навчання та навчання використанню інтерактивних методів навчання, розвиток критичного мислення, уміння створювати сприятливі умови для розвитку асоціативного мислення учнів. Крім того, вчителі можуть брати участь у професійних асоціаціях, семінарах і конференціях, де вони матимуть можливість обмінятися досвідом із колегами та ознайомитися з кращими практиками у сфері інноваційного навчання математики.

Завдяки формуванню професійної підготовки вчителів математики до інноваційної діяльності та розвитку асоціативного мислення учнів за допомогою інтерактивних методів навчання можна створити сприятливе середовище для розвитку математичних здібностей та підготувати молоде покоління до навчання. виклики сучасного світу Люди, критичне та креативне мислення є необхідними навичками для успіху.

Список використаних джерел:

1. Ачкан, В.В. (2018). Підготовка майбутніх учителів математики до інноваційної педагогічної діяльності. К.: ФОП Маслаков. (Achkan, V.V. (2018). Training of future teachers of mathematics for innovative pedagogical activity. K. : FOP Maslakov.
2. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник. – Тернопіль: ТОКІППО, 2005. – 96 с

МІСЦЕ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УПРАВЛІННЯ

Пустовий В.Д., Пащенко В.О., Школяр С.П., Шпильовий В.Д.

Полтава, Україна

У сучасному конкурентному середовищі розвиток науки, техніки та інновацій є визначальними чинниками економічного зростання як окремо взятого підприємства чи галузі, так і регіону в цілому [1, 2].

Інноваційний процес охоплює невиробничу сферу, сферу матеріального виробництва та сферу експлуатації, він є системою стадій та робіт, яка має складну структуру. Інноваційні процеси більшою мірою, ніж інші елементи науково-технічного прогресу, пов'язані з ринковими відносинами, їхня спрямованість і темпи залежать від соціально-економічного середовища, в якому вони функціонують і розвиваються. Крім того розрізняють три форми інноваційного процесу: простий внутрішньо-організаційний (натуральна форма), простий міжорганізаційний (товарна форма), розширений.

Інноваційний процес, інноваційна діяльність, інновації, нововведення нерозривно пов'язані з інтелектуальною власністю, яка багатьма ученими трактується як право автора на винахід, наукову ідею, розробку, новий виріб чи нову технологію, при цьому, що важливо, вона охороняється державою. Механізм захисту передбачає систему економічних, соціальних і правових методів та засобів підтримки інновацій.

Аналізуючи місце об'єктів інтелектуальної власності в інноваційних процесах, слід зазначити, що в сучасному світі використовуються три основні типи захисту інтелектуальної власності:

винахід (технічне рішення, що є новим, корисним у господарській діяльності і може бути практично застосоване),

авторське право (сукупність норм права, які регулюють правовідносини, пов'язані зі створенням і використанням певного інтелектуального продукту, є інструментом власності кожної людини, права і ключовою галуззю права інтелектуальної власності),

товарний знак (позначення, знак за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб).

Ринкові умови господарювання створюють для суб'єктів економіки високий рівень конкурентних відносин, при цьому конкурентні переваги досягаються завдяки впровадженню інновацій, застосуванню об'єктів права інтелектуальної власності, захисту їх на міжнародному рівні.

В цьому сенсі, досліджуючи роль об'єктів інтелектуальної власності в інноваційних процесах, слід виокремити дослідження, присвячені врахуванню важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію [3].

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361.
3. Школяр С.П. Врахування важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію при підготовці менеджерів до маркетингової діяльності / Вісник черкаського університету: Збірник наукових праць. Вип.12. Педагогічні науки. – Черкаси: ЧНПУ імені Богдана Хмельницького, 2015. – С.220-225.

**РОЗШИРЕННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ У СТУДЕНТІВ
НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ ЕКОЛОГІЯ**

*Рокотянська В.О.
Полтава, Україна*

Життя найунікальніша і найвища цінність, на планеті. Зберегти життя у будь-яких формах та проявах на сьогоднішній день являється основною метою сучасного еколога. Створюючи, штучне середовище свого проживання, людина в гонитві за економічним прибутком почала споживчо ставитися до біосфери, руйнуючи, знищуючи, приводячи її до напруженого стану. Дане ставлення до природи призводить не тільки до руйнування екосистем та біосфери, але і до збіднення духовно-моральних основ особистості людини. В умовах наростаючої екологічної кризи необхідно змінювати ставлення до природи, розуміти цінність будь-якої форми життя. Саме природа здатна надихати і розвивати духовно-моральну основу людини. У цьому аспекті особливу значимість набуває екологічна освіта, спрямована на зміну та удосконалення наукового світогляду. Тільки на основі нового типу взаємовідносин людини і природи можливий вихід із даної кризи. У системі екологічної освіти з'являються нові актуальні екологічні напрями та профілі підготовки. З'являються нові завдання для студентів. Роботодавці все більше висувають високі вимоги для майбутніх екологів: вимагають високого рівня професійних знань, умінь та навичок, чітко орієнтуватися у проблемах порушень екосистем, застосовувати новітні методи відновлення, швидко та правильно приймати рішення у ситуаціях природного та техногенного характеру, уміння володіти інноваційними технологіями [1].

У зв'язку з новими вимогами до сучасного еколога на сьогоднішній день існує потреба до розширення освітнього процесу та інноваційних педагогічних підходів, для розширення наукового світогляду здобувачів вищої освіти.

Незважаючи на велику кількість праць по вивченню наукового світогляду, сьогодні світоглядна проблематика залишається досить

актуальною. Це пов'язано з тим, що світ швидко змінюється потребує сформованого на рівні наукового світогляду механізмів адаптації людини до світу. І цим самим підтверджує необхідність подальших досліджень у напрямку вивчення проблеми формування наукового світогляду студентів напрямку підготовки «Екологія».

В сучасний час освіта, особливо вища, розглядається як головний чинник соціального та економічного прогресу. У зв'язку з новими запитами суспільства висувуються сучасні вимоги до освітньої системи [2].

Процеси глобалізації та освоєння людиною космічного простору розглядаються як тенденція, що на сьогоднішній час робить досить актуальною проблему формування наукового екологічного світогляду особистості. Аргументується доцільність використання глобальних ідей філософії та вимагає методологічної основи вирішення цієї проблеми в освітньому процесі.

Саме тому засади формування наукового світогляду особистості, характеризуються особливості відбору відповідно до змісту освіти.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. (2003) *Виховання особистості: Книга 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади*. Київ: ВД «Либідь».
2. Бойчук Ю. Д. (2004) *Основи екології та екологічного права. Університетська книга – 351 с.*

**ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ
БІОЛОГІЇ В ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ**

*Сагайдак В.Р., Перерва В.М.
Полтава, Україна*

На сьогодні проектна діяльність є одним із найперспективніших компонентів освітнього процесу, оскільки створює підґрунтя для саморозвитку та самореалізації школярів. Самостійне опанування навчального матеріалу, його систематизація, швидке орієнтування в інформаційному просторі, можливість приймати правильні рішення, все це відбувається саме через проектне навчання[2].

Виділяють наступні підходи, щодо впровадження проектного навчання на уроках біології в профільних класах:

1. Проектна діяльність під час проведення уроку;
2. Проектна діяльність в позаурочний час;
3. Проектна діяльність у позакласній та позашкільній діяльності школярів.

Реалізація даних підходів викликала чимало дискусій серед дослідників. Є. С. Полат рекомендує використовувати метод проектів у ході уроку, організовуючи фронтальну роботу учнів. Така позиція обумовлена тим, що під час навчання школярів за проектною технологією доречно організовувати фронтальну роботу, навчаючи усіх учнів виявляти потреби, шукати ідеї, планувати роботу, створювати теоретичні чи матеріальні продукти, а це потребує певну кількість часу (декілька занять, або навіть цілий тиждень) [1].

Однак, на думку М. Ф. Ширшина та Є. С. Чайки урок завжди залишається регламентованою ланкою навчального процесу, яка обмежена темою, предметним змістом та загальними організаційними вимогами на які спирається вчитель. У проектній діяльності ініціатором вибору теми та основного змісту є сам учень, що в свою чергу розділяє діяльність на уроці та проектну роботу як дві зовсім різні форми навчання. Окрім цього дана позиція обумовлена й великим об'ємом роботи: необхідністю опрацювання додаткових джерел інформації, пошуковою та дослідницькою роботою, підготовкою презентації та фортфолію, що попросту виходить за межі уроку і не може бути здійснено під час його проведення[2].

Ю. В. Момот зазначає, що ефективна проектна діяльність у профільних класах є доповненням до раніше вивченого матеріалу і може бути владо реалізованою у вигляді курсів за вибором та на факультативних заняттях. Так, учні зможуть поглибити та розширити свої знання з певних тем, будуть вмотивовані можливістю самостійного вибору та в кінцевому результаті набудуть нових компетенцій[1].

Аналізуючи навчальну програму з біології для профільних класів, ми простежили чіткі рекомендації щодо використання проектної діяльності як під час проведення уроків, так і в позаурочний час. Методично вивчення курсу має бути підпорядкованим принципу вибором учнем індивідуальної освітньої траєкторії, а це означає, що вчитель має надавати школярам вибір: виконання проекту індивідуально чи в малих групах, підготовка презентації чи доповіді, короткотривалі дослідження чи довготривалі тощо[3].

Виконання проекту з біології у профільних класах визначається наступними етапами:

1. Вибір теми проекту. Тема проекту повинна бути актуальною та зацікавлювати учнів. Вона може включати в себе проблемні запитання, що потребують висновків на основі дослідження.

2. Планування та організація роботи. Робота має бути виконана з урахуванням теми проекту, заздалегідь мають бути визначені методи дослідження та збору матеріалів.

3. Дослідницька діяльність. Виконання проекту має базуватися на дослідницькій діяльності, що дозволить учням набути досвіду проведення досліджень, виявлення закономірностей та аналізу отриманих результатів.

4. Презентація результатів. Підготовка та проведення презентації результатів проекту є важливим етапом виконання проектної діяльності. Учні можуть демонструвати отримані знання та навички, презентуючи свої дослідження та висновки перед аудиторією. Це сприяє розвитку навичок публічних виступів та підвищенню самооцінки учнів.

5. Оцінювання результатів. Воно повинно бути комплексним та здійснюватись з урахуванням різних аспектів, таких як якість дослідження, оформлення презентації, комунікаційні навички тощо.

Слід пам'ятати, що кожен етап виконання проекту є важливим, адже учень набуває досвіду на кожному з них: від народження задуму до підсумкової рефлексії

Отже, проектна діяльність на уроках біології в профільних класах є однією з прогресивних освітніх технологій та невід'ємним засобом

формування основних компетенцій, що підвищує ефективність навчання та виховання учнів. Проектне навчання реалізує міжпредметні зв'язки, є основою самореалізації та спрямоване на формування всебічно розвиненої особистості.

Список використаних джерел:

1. Момот Ю. В. Проектна технологія організації позаурочної роботи з хімії учнів загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук, спец.13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія) / Ю.В.Момот. – К., 2010. – 19 с.
2. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О.М.Любарська та ін. / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія 10-11 класи. Профільний рівень [електронний ресурс] / Укл. Т. В. Коршевніук. – 2010. – режим доступу: www.mon.gou.ua

ВПЛИВ ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАХОДІВ НА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ

*Сайбекова Ю.С.
Полтава, Україна*

У нашій державі на сучасному етапі розвитку суспільства, нажаль, продовжує фіксуватись тенденція до погіршення стану здоров'я у дітей. За даними Інституту громадського здоров'я ім. О. М. Марзеєва НАМН України відмічаємо збільшення за останні роки загального рівня захворюваності дітей шкільного віку на 26,8%, що зумовлено сукупною дією особистісно-соціальних чинників. Одним з яких є якість питної води, яку споживають діти у повсякденному житті.

Згідно аналізу інформаційних джерел, нами з'ясовано, що на території Полтавської області існує ризик виникнення ендемічного флюорозу внаслідок перевищення вмісту фтору у питній воді. Якщо не вживати відповідних превентивних заходів щодо передозування сполуками фтору, це може призвести до ураження зубів, порушень роботи опорно-рухового апарату та суглобів, що істотно впливає на здоров'я людини. Флюороз частіше зустрічається саме у дітей, тому що на відміну від дорослих дитячий організм більш чутливий до шкідливих факторів навколишнього середовища та легше адсорбує фтор [3].

У ході проведених власних досліджень з'ясовано, що Полтавська область належить до переліку регіонів з найбільшим вмістом фтору в підземних водах., що пов'язано з наявністю бучацького горизонту на території лівобережної України, в якому вміст фтору в питній воді корелюється в межах 0,5...18 мг/л, при нормативних показниках ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» 0,7...1,5 мг/л (в залежності від виду питної води). Саме тому вживання такої води стало причиною ендемічного флюорозу у населення Полтавської області, а в першу чергу, у дітей [1, 2].

Одним із важливих етапів у питаннях профілактики та лікування захворювань ротової порожнини (карієс, флюороз, пародонтоз) є

просвітницька діяльність серед різних верств населення, у томі числі для дітей різної вікової категорії та їх батьків. Такий підхід є досить дієвим та високоефективним у здоров'язберігаючому аспекті серед різних верств населення, з метою виявлення рівня первинних знань та корекції інформації.

У 2023 році ми провели анкетування учнів середньої та старшої школи Полтавської ЗОШ І-ІІІ ступенів №37 Полтавської міської ради Полтавської області. Учні щиро відповідали на поставлені завдання в анкеті:

1. Скільки разів на день ви чистите зуби?
2. Як ви обираєте пасту для зубів?
3. З якими сполуками повинна бути паста у вашому регіоні проживання?
4. З якою частотою ви відвідуєте стоматолога?
5. Ваші зуби мають плями жовто-коричневого кольору?
6. Якщо відповідь так, чи зверталися ви за консультацією до лікаря?
7. Якщо відповідь так, то чи застосовувалося для вас спеціальне лікування?
8. Які ваші знання про таке захворювання, як флюороз?

Після аналізу анкетування було визначено, що з 300 респондентів не чистять зуби взагалі - 6%, при виборі зубної пасти керуються її складом – 32%, знають, яку пасту обирати в нашому регіоні – 15%, відвідують стоматолога раз у півроку – 32%.

Результати анкетування про інформованість учнів з питань профілактики флюорозу (Полтавська ЗОШ І-ІІІ ступенів № 37)

Таблиця 1

Питання анкети	Результат первинного анкетування	Результат повторного анкетування
1. Як часто ви чистите зуби : А) вранці Б) вранці і ввечері В) вранці, ввечері, після кожного прийому їжі Г) не чищу взагалі	53% 37% 4% 6%	43% 57% – –
2. Чим ви керуєтеся, обираючи зубну пасту: А) її складом Б) її зовнішнім виглядом В) її смаком Г) ціною на неї	32% 15% 36% 17%	73% – 7%– 20%
3. Яку пасту, на вашу думку, слід використовувати у нашому регіоні?	15% - без фтору	69%- без фтору
4. Як часто ви відвідуєте стоматолога: А) раз на рік Б) раз у півроку В) не відвідую взагалі Г) інша відповідь	45% 32% 4% 19%	57% 34% – 9%

5. Чи є у вас жовто-коричневі плями на емалі зубів: А) так Б) ні	14% 86%	14% 86%
6. Якщо плями на емалі зубів є, чи зверталися ви до лікаря-стоматолога: А) так Б) ні	58% 42%	81% 19%
7. Якщо зверталися до лікаря-стоматолога, то чи приймали спеціальне лікування : А) так Б) ні	43% 57%	59% 41%
8. Що ви знаєте про флюороз?	5%	83%

Важливими даними у опитуванні для нас стала наявність жовто-коричневих плям на емалі зубів у 14%, з них лише 58% зверталися до лікаря з цією проблемою, а приймали відповідне лікування 43% учнів. При цьому про проблему флюорозу знали лише 5% дітей.

З цією метою нами розроблено низку профілактичних заходів у навчальних закладах з метою збільшення поінформованості учнів про флюороз та шляхи його запобігання. Нашою командою розроблений та поширений серед учнівських колективів інформаційний буклет про шляхи профілактики захворювання зубів, також проведені профілактичні бесіди з батьками на батьківських зборах, та реалізовані навчальні заходи у межах уроків з основ здоров'я та на класних виховних годинах.

Після проведених низки профілактичних заходів, процентні показники результатів опитування суттєво змінились а саме: зуби чистять вранці і ввечері – 37%, зубну пасту почали обирати за складом – 73%, відвідують стоматолога раз у рік – 57%, а раз у півроку – 34%, жовто-коричневі плями на емалі зубів мають 14%, з цією проблемою звернулись до лікаря вже 81% учнів, з них приймали лікування – 59%, про проблему флюорозу знають – 83% опитуваних.

За результатами нашого дослідження встановлено, що учнівська освідченість про хворобу зубів – флюороз та причини її виникнення є недостатньою у нашому регіоні дослідження, який є одним із лідируючих в Україні по захворюваності на флюороз серед молоді. За результатами ряду проведених заходів: розробка та поширення інформаційних буклетів роз'яснювального та профілактичного змісту, обговорення даної тематики на уроках з Основ здоров'я, використання просвітницької теми у межах позакласної роботи вчителя-предметника, запровадження профілактичних бесід з батьками, рівень знань та навичок з профілактики флюорозу значно збільшився.

Список використаних джерел:

1. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10> (дата звернення 26.10.2023 р.).
2. Торонченко О. М. Екологічне дослідження концентрації фтору у питній воді Полтавської області та аналіз впливу на здоров'я населення / О. М. Торонченко // Світ медицини та біології. – 2013. – № 4. – С. 52–57.
3. Флюороз зубів: лікування та профілактика. – Режим доступу: <https://www.med-deo.com.ua/uk/flyuoroz-zubiv.html> (дата звернення 12.10.2023 р.).

**УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ**

Семенцова І.А., Бабенко І.В.

Полтава, Україна

Педагогічна діяльність має місце в спеціально організованих освітніх установах: дошкільних закладах, установах додаткової освіти, підвищення кваліфікації і перепідготовки [6]. Ш. Амонашвілі визначає педагогічну діяльність як розв'язання педагогічних задач [1]. Керівник ЗЗСО повинен бути професіоналом та лідером не лише для учителів, але й для учнів. І тут вагоме місце займає педагогічна майстерність. У Енциклопедії освіти це поняття трактується так: «Педагогічна майстерність – найвищий рівень педагогічної діяльності, вияв творчої активності особистості педагога, комплекс властивостей педагога, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [6, с. 30]. А в українському педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренка педагогічна майстерність характеризується високим рівнем педагогічної діяльності, критеріями якої є науковість, гуманність, доцільність, оптимальність, результативність, демократичність, творчість [2].

Про співвідношення професійної компетентності і педагогічної майстерності вичерпну відповідь дав А. Макаренко. Він був переконаний, що педагогічна майстерність – це високе мистецтво навчання й виховання, яке постійно вдосконалюється, доступно кожному педагогові, в основі якого лежать професійні знання, вміння й здібності [5]. Педагогічна майстерність, на думку А.Макаренка, – це знання педагогічного процесу, вміння його побудувати, надати руху [5, с. 558].

Основними критеріями оцінювання професійної майстерності педагога є комплекс якостей, пов'язаних із професійною підготовленістю, професійною діяльністю, її результативністю, пошуковою науково-дослідницькою активністю, гностичними, комунікативними та організаційними функціями педагогічної роботи. Водночас на думку І. Зязюна, педагогічна майстерність не зводиться тільки до діяльності і не обмежується високим рівнем теоретичної і методичної підготовки педагога, а й передбачає особистісні його якості, його позицію, «здатність виявляти творчу ініціативу на підставі реалізації власної системи цінностей» [3, с. 29]. Основними елементами педагогічної майстерності, на думку вченого, є

гуманістична спрямованість діяльності вчителя, його професійна компетентність, педагогічні здібності і педагогічна техніка. При цьому наголошується, що теоретичним підґрунтям професійної майстерності є професійна компетентність, а педагогічна майстерність є невід'ємною складовою структури особистості фахівця. У свою чергу, педагогічні здібності забезпечують інтенсивність професійного зростання, а педагогічна техніка дає змогу виявити і розвинути внутрішній потенціал педагога та підсилити його організаційну культуру управлінської праці [4, с. 34].

Процеси, що відбуваються в сучасній школі, суттєво впливають на зміну вимог до підвищення професійної майстерності керівника закладу освіти, яка набуває суттєво нового змісту. У зв'язку з цим одним із першочергових завдань діяльності керівника навчального закладу є виважене та чітке управління процесом підвищення фахової майстерності кожного окремого вчителя і всього педагогічного колективу в цілому, бо саме високий професійний рівень педагогів є однією з головних умов забезпечення ефективної діяльності освітнього закладу в умовах стрімкого реформування освіти.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. Минск, 1990, 258 с.
2. Гончаренко С. У. Принцип фундаментальності освіти. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. пр., 2004. Вип. 5 (9). С. 107-118.
3. Зязюн І. А. Педагогічний професіоналізм у контексті професійної свідомості. Педагог професійної школи: зб. наук. пр., 2001. Вип. 1. С. 8-17.
4. Кузьміна Н. В. Професионалізм личности преподавателя. Москва, 1990, 456 с.
5. Макаренко А. С. Соч. в 7 т. Москва : Академия пед. наук, 1958. Т. 5. 558 с.
6. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А.Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Вища шк., 2004. 422 с.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЕКОЛОГО-КУЛЬТУРИ Й БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Середа Т. Е.

Полтава, Україна

Можливості розумового розвитку дошкільників, як стверджують сучасні науковці (І. Д. Бех, Г. В. Беленька, І. М. Біла, Л. О. Загородня Л. О., Т. О. Піроженко, інші) набагато більші, ніж вважалося: діти цього віку уповні здатні пізнавати не тільки видимі властивості природних об'єктів, але й глибинні взаємозв'язки в них та поміж ними. Тож саме у цей період можна сформувати здібності до узагальнення, маючи на увазі: це пізнання відбувається не в понятійному – у наочно-образному варіанті – в процесі маніпулювання пізнавальними об'єктами: діти вивчають довкілля через призму свого дослідництва. У ньому й зазнає розвою майбутня яскрава особистість.

Вчені дослідили дитячий розвиток реалізації такого дослідницького навчання. Зокрема, передовий сучасний зарубіжний досвід педагогіки підказує наступний трирівневий алгоритм, котрий характеризує послідовність експериментів у плані посилення дитячої самостійності. Так, на першому рівні педагог ставить перед дітьми проблему, намічає стратегію, тактику вирішення, але конкретне остаточне слово і дія – за дітьми. Другий рівень: педагог виставляє проблему, однак, методи вирішення дошкільники мають вишукувати самі. Третій рівень: і постановка проблеми, й пошук способів її вивчення, розробляння остаточних рішень – виключно за самими дошкільниками. Тобто спочатку вони пробують проводити свої експерименти у цілеспрямовано організованій діяльності під керівництвом, наглядом вихователя, а надалі матеріали, обладнання задля дослідів знаходяться у доступному просторово-предметному середовищі групи, і діти уповні самостійно відповідальні за експерименти, аби лиш усе дорослі бачили: все – безпечно.

Методики для вихователів при цьому ми пропонуємо такі. Дошкільне експериментування принципово повинне будуватись на підвалинах уявлень, що вже набуті дітьми. Ціль, завдання обов'язково мають бути зрозумілими дошкільникам. Вихователям необхідно тонко підводити їх до самостійних висновків, а отримані знання вчити застосовувати в ігровій діяльності. Такі експерименти в ЗДО проводяться в умовах максимально можливої простоти конструкцій, обладнання, правил поводження із ними, їхній безвідмовності тощо.

Величезну роль при всьому цьому в процесі формування у дошкільників принципів еколого-валеологічної культури та безпечного способу життя відіграє етнічне виховання та виховання автентичності (у тому рахунку й у ставленні до природи як праматері). Вони мають міцно стояти на підвалинах цілеспрямованої дружби різних поколінь. Так виникають у дітей самосвідомість, відчуття гордості за націю, котрій належать з діда-прадіда, за рідну природу, мову, історію, культуру прадавнього українського етносу, народних традицій. Все це формує у дошкільників не лише естетичне ставлення до краси природи, але й духовно-моральну основу ставлення до довкілля, істинний патріотизм. Таким є, для прикладу, науково-практичний педагогічний узагальнений європейський досвід, а зокрема – Фінляндії, Швеції [7, 8].

У Фінляндії, приміром, уся нація старається підтримувати первісність дикої природи своєї країни. Цією справою насправді займаються буквально усі фіни [2, 7], оскільки їхня найпріоритетніша традиційна національна цінність – сім'я, і її роль – спершу ведуча в еколого-валеологічній педагогіці [6]. Фіни знають: виникаюча у дошкільці „...емоційна близькість з природою – міцні засади еколого-валеологічної культури в подальшому, якість життя, безпека своя та оточуючих” [2, с. 21]. Швеція також уже давно вирішила залишити на спадщину майбутнім поколінням соціум, де з екологічними проблемами справилися, і надійно. Гармонія людини та природи – вагома частка шведської культури та національної самосвідомості, там педагогічну увагу акцентують перш за все на вихованні інтелектуальної і фізично розвинутої особистості, що добре адаптована до нинішніх умов існування

[8]. У пріоритеті – заняття дошкільників прямо „в природі”: у вуличних дитсадках, у „лісових школах” (котрі існували й в Україні у другій половині 40-х років минулого сторіччя). У їхніх програмах – екологічно-валеологічні ігри. Мета кожної – яскраве, емоційне сприйняття довкілля, себе у ньому, турбота про все живе на планеті. „Висока екологічна свідомість призводить до очевидних результатів: навіть у Стокгольмі, великому промисловому центрі, місті з понад 1,6 мільйона людей, є зелені куточки, де можна побути наодинці з природою. Шведський патріотизм проявляється не в міркуваннях і суперечках про політику, а в нескінченних розповідях про те, як добре у них в лісах, які у них чисті озера і річки. Адже людина, що виросла в гармонії зі світом, налаштована й на шанобливе, дбайливе ставлення до оточуючих” [8].

Отож бо, й ми, услід за Європою, бачимо практичними аспектами реалізації інноваційного управління формуванням еколого-культури й безпеки життєдіяльності дошкільників, зокрема, в ЗДО, морально-еколого-валеологічне виховання, а також просвітництво: перш за все у сім'ях, де є діти. Педагогічним успіхом того стане еколого-валеологізація моралі нашого соціуму, тобто нехай і нешвидка, але – перебудова свідомості, коли почне почне перемагати інвайронментальна парадигма: людина і природа – партнери, і втілення цієї ідеї в життя, як високої моралі, стане внутрішньою потребою майбутньої особистості. Тож наразі – розробка, запровадження еколого-валеологічних програм, проєктів до вітчизняної системи дошкільної освіти з врахуванням, як це популярно у Європі, передового досвіду так званої обцинної педагогіки – відкритої моделі еколого-валеологічного виховання. До мови: повна її відкритість – то й в інтенсивному розвитку та ведучій ролі саме дитячих державних закладів, бо сучасна система такого виховання – безперервного характеру: сім'я, ЗДО, школа, коледж, професійна робота, де еколого-валеологічне виховання – пріоритетна ланка. Його програми мають демонструвати: креативну потужність педагогів, інших спеціалістів; сприяти перемозі над споживацькими установками щодо ставлення до ресурсів природи; турботу про безпечний спосіб життя, про себе – як до частки природи.

Узагальнюючи, відмічаємо: передумови успішності, мета, задачі, методи вирішення питань еколого-валеологічної освіти у дошкільній реальній, цілком можливі сьогодні й у наших умовах. Це буде частиною загальноєвропейської культури.

Список використаних джерел:

1. Андрищенко Т. Формування у дошкільників здоров'язбережувальної компетентності. Старший дошкільний вік : Методичний посібник. Тернопіль, Мандрівець. 2006. 120 с.
2. Берулава М. М. Проблема розвитку екологічної свідомості у молоді. Формування екологічної культури й розвиток молодіжного руху. К., Просвіта. 2018. 350 с.
3. Бех І. Д. Ранній розвиток дитини у сутнісному поданні : Доповідь : Другий Всеукраїнський форум „Ранній розвиток дитини – право кожного”. К., 8 – 9 червня 2018 р. Національна академія педагогічних наук, Інститут проблем виховання. URL: <http://ipv.org.ua/novyny/forum2018.html> (дата звернення 27.03.2023).

4. Бельська Г. В. Здоров'я дитини – від родини. К., Наукова думка. 2006. 220 с.
5. Бігунець К. Здоров'я (валеологія) : Стандарт навчального українознавчого інтегративного курсу для дітей дошкільного віку. К., Освіта. 1995. № 30 (9 серпня). С. 1 – 3.
6. Екологічна освіта і виховання за кордоном. URL: https://pidru4niki.com/14940807/ekologiya/ekologichna_osvita_vihovannya_kordonom (дата звернення: 19.01.2023).
7. Екологічний сайт Фінляндії HSY (Helsingin seudun ympäristöpalvelut). URL: www.hsy.fi (дата звернення 12.03.2023).
8. За віщо можна полюбити Швецію? URL: <https://scoolbylife.ru/svit-navkolonas/16643-za-shho-mozhna-poljubiti-shveciju.html> (дата звернення: 19.03.2023).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ А.С.МАКАРЕНКА

Сєдаков О. В.

Полтава, Україна

Дитяча трудова комуна імені Ф. Е. Дзержинського, якою керував Антон Семенович Макаренко є зразком ефективного професійно-освітнього закладу інноваційного типу.

А. Макаренко перебував на чолі комуни з жовтня 1927 р. по березень 1932 р. а з квітня 1932 р. по червень 1935 р. – керував лише навчально-виховною частиною цього закладу. Тому, якщо на початку роботи в комуні педагог мав великі можливості управлінської діяльності, то потім вони були значно обмежені.

В грудні 1927 р. до комуни прибули перші вихованці в кількості, як говорить А. Макаренко в статті «Перегорнуті сторінки», 50 хлопців і 10 дівчат. В січні 1928 р. додалося 40 підлітків із харківського колектора-розподільника, які були підібрані з вулиць. У вересні 1928 р. – кількість комунарів збільшилась ще на 50 підлітків, які прибули з дитячих будинків або ж були підібрані з вулиць.

Соціальне походження комунарів говорить про їх спадкову схильність до фізичної праці: вихідці з сімей робітників – 71 чол. (47,6%), селян – 57 чол. (38,2%), службовців – 14 чол. (9,4%), невідомо – 7 чол. (4,7%). Серед вихованців комуни були такі, що вже мали за плечима судимість. Ці соціальні характеристики комунарів й формували необхідні умови для їх професійної та виховної підготовки в комуні.

Умови роботи А. Макаренка у комуні імені Дзержинського витікали з того факту, що вона увесь час свого існування була під контролем із боку органів ДПУ-НКВС.

А. С. Макаренко вважав, що виховною метою закладу є повернення безпритульній дитині можливості бути соціально адаптованою людиною, що необхідними компонентами розвитку особистості вихованця є його професійне становлення, виховання в нього почуття обов'язку.

В березні 1928 р. було організоване засідання секції соціального виховання УНДІП для обговорення установчих документів комуни. Доповідь А. С. Макаренка на цьому засіданні свідчить про сформованість його уявлень щодо головних принципів організації інтернатного виховного закладу, співвідношення ролей дитячого самоврядування і педагога в ньому,

а також про цілі й засоби професійного розвитку вихованців. Більшість пропозицій щодо організації нового освітнього закладу, які були запропоновані А. Макаренком, добре показали себе на практиці інноваційної діяльності комуни імені Держинського.

Педагог розумів, що провідна роль у реалізації поставленої ним мети належить педагогічному та інструкторському складу закладу. Тому для зміцнення педагогічної ради наприкінці 1927 р. А. Макаренко запросив до роботи в комуні досвідчених вихователів з колонії імені М. Горького: Т. Татарінова, його дружину В. Татарінову, О. Говорецьку, Р. Коган, В. Терського, Крикуна.

Однією з чисельних категорій працівників комуни були інструктори виробництва, педагогічна функція яких виходила за межі тільки навчальних завдань, вони відігравали важливу роль у системі професійного виховання комунарів. Інструктор був саме тою людиною, яка не лише прищеплювала вихованцям базові професійні навички безпосередньо на робочому місці, але й виявляла вищі зразки фахової майстерності.

Добре організована і кваліфікована загальноосвітня робота була однією з особливостей виховної системи комуни імені Ф. Е. Держинського, яка кардинально відрізняла її від інших закладів інтернатного типу того часу. Антон Семенович вважав важливим, що комуна не розмежовує розумову і фізичну працю. У комуні був відкритий робітфак машинобудівного інституту, як писав А. Макаренко, це підводить комунара безпосередньо до вищого технічного навчального закладу, куди він входить не лише підготовленим студентом – він уже й майстер високої кваліфікації.

Упродовж свого існування навчальна частина комуни пережила доволі складну еволюцію. Після відкриття робітничого факультету, функція школи комуни перейшла до перших трьох груп її навчального комбінату, вони називалися підготовчими, тому що готували комунарів до робітфаку і відповідали 5–7 класам середньої загальноосвітньої школи.

Розбудова освітньої системи комуни імені Держинського пов'язана із заснуванням робітничого факультету – специфічного загальноосвітнього навчального закладу, створеного в Україні у 1921 р. для підготовки робітників і селян до вступу у вищі навчальні заклади.

На робітфаку викладалися: математика, фізика, хімія, біологія, креслення, соціально-економічна історія, географія, українська мова і література, російська мова і література і англійська мова, також проводилися політичні заняття і заняття з фізичної культури. Наймасовішим творчим колективом комуни був оркестр, до його складу входило 60 музикантів.

Нажаль, кадрова політика щодо адміністрації комуни імені Ф. Е. Держинського знаходилася в руках ДПУ, тому А. С. Макаренко мав можливість сформувати лише педагогічний персонал (на початковому етапі) і не мав можливості підбору працівників за певними критеріями для створення в комуні професійного середовища.

Завдяки своїм управлінським здібностям, наполегливості щодо втілення задумів та ідей в реальне життя комуни імені Держинського А.С.Макаренко створив ефективну педагогічну систему, а завдяки його таланту письменника світ побачив цей інноваційний виховний феномен.

Список використаних джерел:

1. Абаринов А., Хиллиг Г. Испытание властью. Киевский период жизни Макаренко (1935–1937 г.г.). Марбург, 2000. 200 с. (Opuscula Makarenkiana Nr 22).
2. Антон Макаренко: Харківська трудова колонія ім. М. Горького (в документах і матеріалах 1926–1928 рр.) / авт.-уклад.: І. Ф. Кривонос, Н. М. Тарасевич, А. В. Ткаченко; за ред. дійсного члена АПН України І. А. Зязюна. К.: Педагогічна думка, 2008. 352 с.
3. «Береги себя!!!» Переписка Г. С. и А. С. Макаренко с сыном (1927–1939 гг.) / сост.: Светлана Невская, Гётц Хиллиг. Марбург, 2001. 256 с. (Opuscula Makarenkiana Nr 24).
4. В Харьков или в Запорожье? Сборник документов о переводе колонии им. Горького из Полтавы на новое место («Завоевание Куряжа») 1925–1926 гг. / сост. Гётц Хиллиг. Марбург, 1985. 158 с. (Opuscula Makarenkiana Nr 5).

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Скрипник К.І., Барбінова А.В.

Полтава, Україна

Важливим чинником успішної діяльності установи, підвищення його конкурентоспроможності є корпоративна культура. На сьогодні корпоративна культура виступає одним із прогресивних методів управління трудовим колективом, інструментом управлінської дії, «вона дозволяє м'яко та ненав'язливо» прищепити певні цінності, традиції, що приводять до організаційної єдності й створення фірмового стилю поведінки підприємства. Також, корпоративну культуру можна розглядати як потужний стратегічний інструмент, який дає можливість усебічно мобілізувати сили трудового колективу на виконання відповідних завдань і підвищити конкурентоспроможність.

Сьогодні відсутнє єдине розуміння і трактування поняття "корпоративна культура". Адже різні науковці для характеристики поняття часто використовують такі терміни, як «організаційна культура», «культура підприємства», «культура організації», «фірмова культура». Аналіз трактувань цих понять дає підставу зробити висновок, що їх сутність переважно тотожна й відповідає поняттю «корпоративна культура» [4].

Так, зокрема М. Магура зазначає, що «корпоративна культура» це система переконань, норм поведінки, установок і цінностей, які є тими неписаними правилами, що визначають, як повинні працювати і вести себе люди в даній організації. О. Віханській і О. Наумов дають таке визначення: корпоративна культура - набір найважливіших спрямованих на членів колективу припущень, що набувають вираження у цінностях, декларованих організацією, і задають людям орієнтири їхньої поведінки та дій

На думку Е.Шейна, корпоративна культура - це, перш за все, система базових уявлень, тобто таких подань, які не просто описані і зафіксовані в документах і яких дотримується група, але таких, які існують у головах людей і відповідно до яких здійснюється їх діяльність в даній організації [2].

В. Співак, визначає корпоративну культуру, як систему матеріальних і духовних цінностей, які взаємодіють між собою й відбивають

індивідуальність організації, виявляються в поведінці, взаємодії та спілкуванні працівників між собою й із зовнішнім середовищем. С. Роббінс наводить такий приклад : корпоративна культура – це спеціальний клей, що допомагає утримувати цілісність організації за рахунок створення власних стандартів мислення й поведінки [4].

Підсумовуючи вище сказане , можемо дійти до висновку, що корпоративна культура – це система цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань, символів, дійових принципів, норм поведінки, традицій, ритуалів, які складаються в організації та приймаються її більшістю. Кожна успішна організація має свою корпоративну культуру, що дає їй змогу вирізнятися серед інших, створює атмосферу індивідуальності серед її членів [4].

Для детального аналізу корпоративної культури необхідно дослідити її структуру. Основоположником вивчення структури корпоративної культури є Е. Шейн. Він запропонував структуру корпоративної культури на трьох рівнях, розгляньмо її у метафорі "Дерева". Перший, найочевидніший поверхневий рівень культури - "крона", так звані артефакти. На цьому рівні людина стикається з фізичними проявами культури, такими як: інтер'єр офісу, "зразки" поведінки співробітників, "мова", традиції, обряди і ритуали організації. Наступний, більш глибокий рівень корпоративної маркетингової культури - "стовбур", тобто засвоєні цінності. Засвоєні цінності - це цінності і норми, принципи і правила, стратегії і цілі. Найглибший рівень корпоративної культури - "коріння", тобто рівень базових припущень. В основі даного рівня лежать деякі базові уявлення про характер навколишнього світу, реальності, часу, простору, людської природи, людської активності, людських взаємин.

Виділяють також і простішу модель корпоративної культури, яка представляє собою два організаційних рівня. На верхньому рівні представлені такі видимі чинники, як: одяг, символи, організаційні церемонії, робоча обстановка. На другому рівні розташовуються цінності і норми, що визначають і регламентують поведінку співробітників в компанії [3].

Модель «Культурна мережа» запропонована науковцем Г.Джонсоном. Вона відображає основні елементи організації, зокрема це: структури влади, організаційні структури, системи контролю, ритуали і церемонії, символи, міфи, легенди та історії [1].

Цікавий підхід до розгляду структури корпоративної культури пропонує В. Співак. На думку цього автора, корпоративна культура, включає п'ять елементів: культура умов праці, культура засобів праці, культура міжособистісних стосунків, культура управління, культура працівника.

Наступний тип структури «Цибулина культури» або «Багатошарова цибулина» Г. Хаєта. Тип такої структури демонструє, що шари культури тісно зв'язані між собою і створюють уявлення про проникнення корпоративної культури в усі процеси та рівні організації [3].

Узагальнено можемо вважати, що структуру корпоративної культури складають як зовнішні атрибути, що відображають матеріальну сторону життя організації (символіка, кольори, зовнішній вигляд будівель,

устаткування, меблі, слогани, фірмовий стиль, організаційні церемонії, робоча обстановка та ін.), так і внутрішні цінності і норми, стратегії поведінки (вірування, цінності, ритуали, табу, образи і міфи, пов'язані з діяльністю організації, прийняті норми спілкування) [3].

Список використаних джерел:

1. Гнезділова К. М. Корпоративна культура викладача вищої школи: навч. -метод. посібник / К. М. Гнезділова. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2013. – 124 с.
2. Гресь Є. Ю. Особливості формування корпоративної культури на підприємстві / Гресь Є. Ю., Язвінська Н. В. // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених.– 2014. – Вип. 8 [Електронний ресурс] https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14144/1/2014_5_Gres%20Yazvinska.pdf
3. Ігнат'єва А.І. Гарафонова О.І. «Корпоративне управління» [Електронний ресурс] https://pidru4niki.com/1045011752401/menedzhment/korporativne_upravlinnya
4. Олексенко Я.А., (2019) Соціально-економічний зміст та передумови становлення корпоративної культури на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. [Електронний ресурс] http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_33/25.pdf

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ САМООСВИТИ ПЕДАГОГІВ-ПОЧАТКІВЦІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ)

*Соє А.А., Пивовар Н.М.
Полтава, Україна*

У рамках виконання магістерського дослідження «Професійна самоосвіта педагогів-початківців як об'єкт управлінської діяльності керівника навчального закладу» для удосконалення функціонування науково-методичної системи управління професійною самоосвітою молодих педагогів Кременчуцької гімназії №9 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області нами запропоновано методичний супровід, що інтегрує діагностичну, консультативну, аналітико-прогностичну, організаційно-цільову та рефлексійно-оцінну діяльність освітнього менеджера.

Для першого року роботи програма підвищення загальнопедагогічного й методичного рівнів однакова для всіх молодих вчителів. Починаючи з другого року вона диференціюється залежно від наслідків стажування за перший рік і результатів діагностування.

Діагностування варто проводити в квітні – травні кожного навчального року з метою оцінювання роботи молодого вчителя. Цей захід можна провести у формі вільної бесіди одного з членів адміністрації з початківцем у присутності його наставника. До бесіди необхідно належним чином підготуватися: відвідати не менше як 10–15 уроків стажиста (наприкінці вересня, у листопаді – грудні та березні – квітні), позакласні заходи, батьківські збори тощо.

За результатами першого року роботи стажисти в квітні – травні проводять по декілька відкритих уроків, виховних заходів. Адміністрація школи складає характеристику кожного стажиста, в якій обов'язково фіксується все позитивне, що з'явилося в його діяльності впродовж року, зазначається, над розв'язанням яких питань йому необхідно працювати в наступному навчальному році. Підсумки стажування підбиваються, як правило, на нараді при директорі щороку в травні – червні. Враховуючи їх, керівництво школи разом з наставником за потреби планує навчально-методичну роботу стажиста на другий і третій роки.

У цей період взаємодія керівника з педагогами не переривається: триває допомога в конструюванні уроків, позакласних заходів, більше уваги приділяється виробленню навичок роботи з батьками, вивченню особистості дитини, роботі з розвитку її розумових здібностей, індивідуалізації та диференціації навчання, вивченню й упровадженню нових технологій навчання й виховання тощо.

Молоді вчителі більш активно залучаються до методичної, громадської роботи, виконують постійні доручення в шкільних методичних об'єднаннях, беруть участь у семінарах-практикумах, виступають із повідомленнями перед колегами тощо. Вивченню запитів, інтересів, можливостей молодих учителів сприяє цілеспрямоване анкетування їх, перше з яких доцільно провести за результатами першого року роботи в травні.

Основні методи роботи з педагогами-початківцями, які використовує керівник:

- бесіда з молодими спеціалістами за конкретними розділами педагогіки та психології, з питань наукового змісту предмета, методики викладання;
- обмін думками щодо змісту нових здобутків психолого-педагогічної науки, педагогічної практики;
- спільне моделювання системи уроків з теми або окремого уроку, виховного заходу;
- випереджувальне проведення уроків для молодого колеги;
- консультування молодого вчителя щодо організації навчально-виховного процесу;
- спільна підготовка з питань добору дидактичного матеріалу;
- відвідування уроків, позакласних занять із подальшим детальним їх аналізом тощо.

Як допоміжна робота, зорієнтована на розвиток професійної самоосвіти молодого вчителя, ми пропонуємо впровадження з наступного навчального року «Папки успіху» – портфолію молодого педагога. Портфолію розглядають не лише як засіб педагогічної діагностики, а й як метод оцінювання професіоналізму педагога. Таким чином ми створюємо завершену систему впливу на професіональне становлення педагога

У нашому випадку «портфолію педагога» – це набір матеріалів, що висвітлює вміння педагога вирішувати завдання своєї фахової діяльності, вибирати стратегію й тактику професійної поведінки та призначене для оцінювання професійного рівня працівника й дає можливість простежити

індивідуальний процес педагога. Портфоліо педагога використовують, як спосіб аналізу, узагальнення, презентації педагогічного досвіду, воно може містити набір кращих конспектів уроків, поурочних планів, дидактичних матеріалів, документів, статей, учнівських робіт тощо.

Отже, одне із основних завдань – проаналізувати та представити значущі результати навчання, демонстрація своїх здібностей і можливостей, планування напрямків подальшої роботи і самовдосконалення, визначення цілей подальшого професійного зростання. Для того, щоб робота з підготовки портфоліо мала певну систему у своїй роботі керівникам закладів освіти необхідно передбачити:

- ознайомлення молодих педагогів з технологією портфоліо (його значущість для творчого зростання, структура, підбір матеріалів, їх оформлення);

- надання допомоги при підготовці презентації авторського портфоліо;
- інформування педагогічного колективу про змістову складову авторського портфоліо успішного педагога.

Під час підготовки портфоліо слід пам'ятати про те, що кожен окремий матеріал слід датувати, бажано вносити матеріали за час, що минув з моменту попередньої атестації. Використання педагогічного портфоліо як звітнього документа педагога істотно полегшує діяльність методиста та керівників навчального закладу, яким необхідно здійснювати аналіз роботи педагогів.

Коментар до портфоліо має бути вдумливим, таким, що відображає власні думки педагога відносно його діяльності, дає повну картину творчого зростання педагога. У документах збираються матеріали, що регламентують роботу педагога. У творчому досьє представлені збірки різних творчих, проектних, дослідницьких робіт педагога, опис його авторських методик, розробок, програм; а також дані про основні напрямлення його творчої активності, участі в наукових конференціях, конкурсах, педагогічних читаннях та ін.

У діагностиці успішності педагога містяться результати оцінки і самооцінки педагога: особистості викладача, педагогічної діяльності, педагогічного спілкування, якості освітнього процесу (зрізи знань, підсумки успішності, навчальне навантаження педагога, програмний банк, використання сучасних технологій, результати олімпіад, перспективний план кабінету (майстерні, лабораторії)).

Можуть включатися відгуки, які представлені адміністрацією, колегами, батьками, а також самоаналіз діяльності педагога: відгук про творчу роботу, виступи на міських методичних секціях, педагогічних читаннях, педрадах тощо, рецензії на статті, методичні бюлетені про проведені відкриті уроки, висновки про якість виконаної роботи (творчої, дослідницької), резюме, підготовлене педагогом, з оцінкою власних професійних досягнень.

Підходи до побудови портфоліо можуть бути всілякими залежно від індивідуальних особливостей педагога. Важливо, щоб він проаналізував свою роботу, власні успіхи, узагальнив і систематизував педагогічні

досягнення, об'єктивно оцінив свої можливості та побачив способи подолання труднощів і досягнення вищих результатів.

Вимоги до оформлення портфоліо включають наступне:

1. Системність і регулятивність самомоніторингу.
2. Достовірність.
3. Об'єктивність.
4. Націленість автора на самовдосконалення.
5. Структуризація матеріалів, логічність і лаконічність всіх письмових пояснень.
6. Акуратність і естетичність оформлення.
7. Цілісність, тематична завершеність представлених матеріалів.
8. Наочність результатів роботи.
9. Технологічність.

Можливі розділи портфоліо молодого педагога: 1. Загальна інформація про педагога; 2. Результати навчальної діяльності за півріччя; 3. Позаурочна робота; 4. Самоосвітня діяльність. Створення портфоліо – справа копітка, проте, якщо педагоги й вважають, що на його підготовку витрачається багато зусиль, то варто відзначити, що за цей витрачений

У закладі функціонує Школа молодого педагога «Сходинки до професійного успіху » координатором діяльності якої є керівник навчального закладу. Планом роботи передбачено анкетування стажистів, організація роботи творчої групи «Електронний кейс молодого педагога», проведення тижня педагогічної майстерності, тижня стажиста.

Список використаних джерел:

1. Бадюк І. Мотивація як чинник професійного зростання вчителя. Директор. 2019. № 2. С. 51-54
2. Кобизська А. О. Структура процесу управління самоосвітою педагогів у межах проекту адміністративного супроводу вчителя-початківця. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) (м. Полтава, 21-22 травня 2015 р.) / За заг. ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава, 2015. – С. 91-93
3. Методичний посібник «науково-методичний супровід професійного розвитку педагогів району в умовах модернізації освітнього простору». З досвіду роботи методичного кабінету відділу освіти Новоукраїнської районної державної адміністрації. Половенко О.В. Кіровоград: КЗ «Кіровоградський інститут післядипломної освіти імені Василя Сухомлинського». 2014 44с.
4. Охрончук Н. М., Толкай І. М. Формування індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах інноваційного простору. Управління школою . 2019 . № 19-21 . С. 56-76
5. Петренко Л. М. Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки. 2020. Вип. 13(42) с. 170-184.

АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ПРОЦЕСАХ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ: ПАТЕНТНИЙ АНАЛІЗ

Срібний С.В., Школяр С.П.

Полтава, Україна

Прогнозування в процесах управління проектами базується на багатьох факторах, які є елементами сучасної інноваційної економіки є. Підготовка менеджерів до прийняття проектних управлінських рішень передбачає проведення патентного аналізу, включаючи збір, обробку, аналіз достовірної інформації, пов'язаної з об'єктами права інтелектуальної власності [1]. Важливим для роботи з патентною інформацією є побудова патентних ландшафтів (ПЛ), тобто ПЛ є інструментом, який дозволяє менеджеру приймати зважені рішення, концептуально охоплюючи проблему, що представлена для вирішення [2, 3]. Отже ПЛ – це не тільки і не стільки набір рекомендацій, а й додаткова інформація, що розширює уяву про проблеми і ситуацію у сфері технології за тематикою, яка цікавить дослідника на ринку інновацій. Прогнозування в процесах управління проектами забезпечується об'єктивно існуючою достовірною інформацією, взятою з побудованих ПЛ.

Патентний аналіз може бути використаний для: вибору напрямку розробок, створення нових ідей та адекватного розуміння вже існуючих технологій; складання «сильних» патентів, які майже неможливо обійти, зниження вірогідності одержання відмови у видачі патенту; пошуку потенційних ліцензіатів та ліцензіарів; дослідження потенційних ринків збуту та їх специфіки; виявлення конкурентів або сателітів для утворення колаборації і патентних ПУЛів; здійснення аналізу непатентної інформації (статтей, трудів конференцій), що дозволяють контактувати із вченими, які займаються тематикою, що цікавить дослідника; мінімізації ризиків та виявлення сприятливих умов для розвитку бізнесу. Все вищезазначене дозволяє підвищити конкурентоздатність прийнятих управлінських проектних рішень. Отже, побудований патентний ландшафт є документом патентного аналізу, що надає велику багатоаспектну користь і може бути використаний при обґрунтуванні інвестиційних рішень, які в умовах стану сучасного розвитку економіки країни є одним з важливіших її аспектів.

Управлінська роль менеджера передбачає високу відповідальність його за процеси прийняття рішень як на етапі формування завдань, так і при реалізації їх до завершення проекту або програми. Дане розуміння відповідальності висуває вимоги правомірного застосування в своїй діяльності інновацій, створення та захист об'єктів права інтелектуальної власності в рамках реалізації стратегій економічного розвитку різного рівня [4] та реалізується в проекті створення та діяльності центру інтелектуальної власності на базі університету [5].

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361.

2. Школяр С. П., Кужель Е. В. Підготовка менеджерів до прийняття управлінських рішень на базі побудови патентних ландшафтів / Мат-ли ХХІ міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В.Г.Короленка. - 10–11 березня 2022 року. / За заг. ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава : 2022. – 253 с. - С.230-233.
3. Срібний С.В. Аспекти інтелектуальної власності при прийнятті проектних рішень / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали ХХІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 358 с. – С.277-279.
4. Школяр С. П. Щодо права інтелектуальної власності в Плані реалізації Стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади / Гуманістичні орієнтири професійного становлення вчителя: Макаренківська традиція і місія нової української школи : матеріали ХХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2021. С. 246-247.
5. Школяр С.П., Новописьменний С.А. Створення центру інтелектуальної власності в рамках Стратегії економічного розвитку територіальної громади / Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М.В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : ПП Астроя, 2021. С. 258-259.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

*Сухомлин А.П.
Полтава, Україна*

Дослідженню професійно значущих якостей (ПЗЯ) особистості як загального, так і окремих напрямків, присвячені наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених в галузі психології і педагогіки (О. Брюховецька, Р. Гейзерська, Н. Головач, Є. Клімов, Г. Лещенко, М. Лобур, С. Максименко, О. Силкін, Є. Тютюнник, М. Федоренко, В. Шадриков, Л. Шеховцева, Khakimhan Uspanov, Pierce J. Howard, Jane M. Howard, Roy Baumeister, James Marsh та ін.).

Вченими прийнято виокремлювати ранню юність (від 15 до 18 років) і пізню юність (від 18 до 23 років). Для даного вікового періоду (17–23 роки)

характерна переорієнтація життєвих цінностей, відбувається інтенсивний процес соціалізації особистості. Науковці окреслюють такі суперечності, які притаманні студентському віку (періоду життя):

1) суперечки соціально-психологічного характеру (між розвитком інтелектуальних, фізичних сил студента і обмеженістю часу, економічними можливостями для задоволення їх потреб та ін.);

2) суперечки навчального характеру (прагнення до самостійності у виборі знань і формами, методами підготовки фахівця певного профілю),

3) суперечки психолого-педагогічного характеру (велика кількість інформації, яку отримує студент і відсутність часу для її опрацювання, що призводить до поверховості знань).

На згадану вікову періодизацію припадає найбільш активний розвиток інтелектуальних та моральних сил молодого людини. Саме в студентському віці молода людина знаходиться в пошуку серед категорій добра і зла. Такі моральні цінності як «честь», «право», «обов'язок», які характеризують особистість, «гостро хвилюють її в юності, причому даний період діапазон добра і зла розширюється до критичної межі» [1].

Зрозуміло, що одним із головних завдань університетського освітнього простору є створення таких умов, де студент може реалізувати і перетрансформувати свій потенціал особистісних якостей і здібностей у свої професійні якості, що передбачає інтеграцію гуманітарних і суто природничих дисциплін (як професійного напрямку підготовки), що сприяє формуванню у студентів їхнього всебічного наукового світогляду.

Науковці окреслюють такі професійно значущі якості для майбутнього педагогічного працівника: доброзичливість, такт, товариськість, емоційна стійкість, емпатія, наполегливість, самостійність, домінантність, організаторські здібності, соціальний інтелект, експресія особи і поведінки, чистота, чіткість і виразність мови, тоді як в узагальненому вигляді для випускника вищої школи професійно значущі якості розподілилися таким чином:

- 1) концентрація і стійкість уваги;
- 2) здатність правильно орієнтуватися в соціальній ситуації, безкорисливість, альтруїзм;
- 3) переключення і розподіл уваги, здатність утримувати в центрі уваги одночасно кілька предметів або виконувати одночасно кілька дій;
- 4) розвиток образної і словесно-логічної пам'яті;
- 5) високий рівень розвитку критичного мислення;
- 6) розвиток логічного мислення;
- 7) достатній розвиток довгострокової і короткострокової пам'яті;
- 8) комунікативні здібності (спілкування і взаємодія з людьми, уміння встановлювати контакти);
- 9) уміння слухати;
- 10) вербальні здібності (уміння говорити чітко, ясно, виразно);
- 11) ораторські здібності;
- 12) здатність до самоконтролю;
- 13) деонтологічні вміння [1].

Пріоритетним стає відкриття спеціальностей, на яких відбувається підготовка студентів до викладання природничих дисциплін англійською мовою, що є одним із факторів формування професійних умінь майбутнього вчителя та його професійно значущих якостей [2]. Про важливість володіння мовою у професійній підготовці майбутніх спеціалістів наголошують і зарубіжні колеги Pierce J. Howard і Jane M. Howard в своєму монографічному дослідженні, що додає впевненості і підтримку нашим науковим пошукам [1].

Список використаних джерел:

1. Howard Pierce J., Howard Jane M. The big five quick start: an introduction to the five factor model of Personality for human resource professionals: monograph. – Center for Applied Cognitive Studies, 2012.
2. Турчинова, Г. В. Підготовка майбутніх вчителів природничих дисциплін до дослідницької діяльності у процесі навчання іноземної мови за фахом / Г.В.Турчинова // Topical issues of education : Collective monograph. – Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. – P. 70–84.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА Є ВИКЛИКОМ СУЧАСНОГО ЧАСУ

Терещенко С.В.

Кам'янець-Подільський, Україна

На сьогодні стає все більш очевидним, що сучасний студент ХХІ століття, належить до нового, цифрового покоління, і для нього є цілком природним і зрозумілим використанням в роботі чи навчанні інтернету та різноманітних мобільних засобів.

Розповсюдження онлайн-освіти вже розпочалося, зайняло своє, варто визнати, провідне місце, і надалі буде лише стрімко розвиватися. Без активного впровадження та розвитку дистанційного навчання українська освіта буде знижувати свою конкурентоспроможність у світовому просторі. Інтернет-ресурси, які надають сучасні технології дають можливість працювати в індивідуальному режимі у будь-який час, що є зручним для сучасної людини й дозволяє значно економити зусилля і прискорювати доступ до освіти, роботи чи науки [3].

Явним позитивним моментом дистанційного навчання є посилення комунікативних якостей, оскільки така взаємодія для багатьох студентів дає відчуття психологічної захищеності, дозволяє знизити рівень дискомфорту та психологічної напруги, а можливість брати участь під вигаданим ім'ям чи анонімно сприяє більш вільному проявленню особистих характеристик.

Негативним моментом при дистанційному навчанні слід вважати відсутність у студентів безпосереднього емоційного контакту з викладачем та групою що лишає учасників соціокультурного обміну, зменшує їхню навчальну мотивацію через відсутність групових процесів. До того ж віртуальне спілкування викликає складнощі у спілкуванні. [2].

Все більш очевидним стає той факт, що взаємодія людини з інформаційними мережами збільшує навантаження на когнітивні функції, впливає на психіку, потребує вміння виділити й обробити інформацію з

великого потоку, грамотно і точно формулювати повідомлення або запити, розподіляти навантаження та ефективно використовувати свій час.

Але, такі сучасні виклики нашого часу, щоб забезпечити існування й успішне життя в новому середовищі.

Система дистанційного навчання, що розвивається, забезпечує широкий доступ до різноманітних міжнародних світових освітніх ресурсів. Студент самостійно або під керівництвом викладача може вивчати освітній матеріал, та має велике соціальне значення, тому що дає змогу задовольнити повною мірою освітні потреби населення[1].

Список використаних джерел:

1. Дистанційне навчання – це сучасно [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/comments/17415-distantsiyne-navchannya--tsesuchasno.-gazeta-osvita-ukrayini--24-vid-17.06.2013>.
2. Палат Е. С. Педагогічні технології дистанційного навчання. Міжнародний семінар «Суспільство в мережі – е-технології для всіх»: Київ, 25-27 листопада, 2013, стр.12-14.
3. Altbach P. G., Reisberg L., Rumbley L. E., 2009 Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution, UNESCO World Conference on Higher Education, UNESCO, Paryż.

ВПЛИВ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДБОРІ, УПРАВЛІННІ ТА МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

*Тесленко Ю.В., Школяр С.П., Шпильовий В.Д.
Полтава, Україна*

Функціонування економіки передбачає переважно інноваційний розвиток підприємницьких структур як базисних одиниць, що сприяють конкурентоспроможності в бізнес середовищі. Підприємницька структура передбачає певний якісний склад і кількісні пропорції поєднаних ресурсів, зокрема людських, а також процеси, з яких забезпечується їх трансформація в продукт. Безумовним є той факт, що одним з видів підприємницької діяльності є рекламна діяльність. Значний її вклад в підборі, управлінні та мотивації професійного розвитку персоналу.

На думку С.М. Іщук, професійна реклама має три завдання [1, с. 99]: 1) переконати фахівців-професіоналів в необхідності придбання інструменту, обладнання або матеріалів конкретної марки для використання у своїй роботі; 2) спонукати фахівців-професіоналів рекомендувати своїм пацієнтам або клієнтам застосування конкретного виробу або послуги; 3) переконати людину саму застосовувати рекламовані вироби.

Іншу класифікацію рекламної діяльності пропонує Л.Ю. Луфєренко, яка виділяє наступні види реклами [2, с. 41]: торгова реклама (реклама товарів, послуг); політична реклама (агітація за кандидатів на виборах, демонстрації, мітинги); наукова реклама (реклама просвітницького спрямування, наукова популяризація в листівках, плакатах); релігійна реклама (релігійні плакати, запрошення до ритуальних акцій); юридична реклама (повідомлення про зниклих, пошуки злочинців, запрошення на

судові процеси); сімейна реклама (шлюбні оголошення, запрошення до знайомства).

Оцінка показує, що безперечно, потенціал кадрів, персоналу організації, що є її головним конкурентним багатством, і визначається на основі узагальнення потенціалу співробітників і введення додаткових характеристик, що відображають особливості колективної професійної діяльності [3]. Звичайно, що на допомогу аналізу та оцінки стає вивчення системи показників, що характеризують кадровий потенціал та капітал, гудвіл організації, з якою функціонально повинні працювати відповідні служби як на рівні організації, так й за її межами. Отже удосконалення мотиваційної діяльності, в тому числі методами рекламної діяльності, в управлінні проектом професійного розвитку персоналу та підвищення її ролі в комплектуванні апарату організації мають першорядне значення в діяльності організації, її системи управління.

Значний вплив реклами на процес рекрутингу (підбору персоналу). Зазначимо, що рекрутинг - це процес виявлення, залучення, відбору, співбесіди, найму та адаптації кандидатів до компанії. Рекрутинг включає більш широкий спектр дій, ніж процес найму і залучення талантів, і вимагає від спеціаліста розуміння кадрових потреб організації, складних навичок, необхідних для різних посад, а також розуміння робочого процесу та робочого середовища компанії.

Залучаючи рекламу в процес рекрутингу, слід розуміти, що система підбору персоналу у будь-якій організації залежить від низки факторів, включаючи: розмір компанії, галузь, у якій вона працює, темпи зростання компанії, тип зайнятості та наявність вакансій, зарплату та пільги, умови роботи (в офісі, віддалено чи гібридно).

Рекламні агенти, рекрутери повинні скласти список потреб компанії або окремого відділу, перш ніж розміщувати оголошення про вакансії. Написання хорошого опису вакансії є життєво важливим елементом розробки ефективної стратегії найму.

Компанії часто застосовують унікальну, на їхню думку, систему підбору персоналу, але більшість процесів, які сьогодні використовують у бізнесі, підпадають під 10 категорій. До них відносяться: пряма реклама, бази даних, реферальна програма, повторний найм, підвищення та переводи, біржі праці, рекрутингові агенції, пошук у професійних групах, стажування та навчання, рекрутингові заходи.

Пряма реклама як фактор впливу в підборі, управлінні та мотивації професійного розвитку персоналу передбачає розміщення вакансій на кар'єрних сайтах, сайтах пошуку роботи, в соціальних мережах та інших платформах пошуку роботи.

Список використаних джерел:

1. Іщук С. М. Реклама як соціокультурний феномен епохи постмодерну / С.М.Іщук // Вісн. нац. авіац. ун- ту. – 2014. – № 2. – С. 98-101.
2. Луференко Л.Ю. Рекламна діяльність молокопереробних підприємств [Текст]: монографія / Луференко Ліна Юріївна; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 181 с.

3. Рубан О.В., Школяр С.П. Деякі елементи аналізу кадрових служб та потенціалу організації / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 262-264.

POWIEŚĆ „CHORĄGWIE NA WIEŻACH” ANTONIEGO MAKARENKI: OD ZAŁOŻENIA KOMUNY DO POWSTANIA JEJ LITERACKIEGO WIZERUNKU

*Tkachenko K.
Toruń, Polska*

Anton Makarenko jest jednym z najwybitniejszych ukraińskich pedagogów. Jego najnowsze metody reedukacji młodych przestępców nie tylko zmieniły bieg systemu pedagogicznego XX wieku, ale są powszechnie stosowane do dziś. Ale Anton Makarenko znany jest nie tylko z osiągnięć pedagogicznych, jego talent literacki od wielu lat znajduje zwolenników na całym świecie. Być może to dzięki twórczości literackiej pedagoga możemy w pełni zrozumieć i docenić drogę twórczą i zawodową Makarenki, a także wartość jego osiągnięć i odkryć w pedagogice.

Etap kierowania A. Makarenki kolonią płynnie przeszedł w kolejną, równie znaczącą kartę biografii pedagoga, a mianowicie w okres, kiedy A. Makarenko zaczął kierowanie Dziecięcą Komuną im. F. Dzierżyńskiego, o czym opowiada w swojej powieści „Chorągwie na wieżach”.

Powstanie komuny ma swoją historię. Pomysł utworzenia komuny pojawił się po śmierci Feliksa Dzierżyńskiego, głowy Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych (LKSZ) Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka (USRR), jako sposób na uwiecznienie pamięci o głowie. Planowano zjednoczenie kilku kolonii obwodu charkowskiego i stworzenie nowoczesnego, doskonale wyposażonego zakładu dla młodych przestępców, który stałby się absolutnym wzorem dla wszystkich tego typu placówek. Instytucja musiała stać się wzorową, dlatego ważne było zatrudnienie najlepszego personelu i profesjonalnego kierownika, który byłby w stanie zapewnić sprawne działanie komuny. Dlatego na czoło komuny zaproponowano znanego wówczas nauczyciela A. Makarenka.

Oficjalne otwarcie kolonii nastąpiło 29 grudnia 1927 roku. Komuna utrzymywana była kosztem państwa, ale miała możliwość prowadzenia własnej produkcji i gospodarki oraz powstrzymywała się od podatków. Komuna znajdowała się na terenie wiejskim, niedaleko Charkowa. Pierwsi uczniowie przybyli do komuny 25 grudnia 1927 r., było wśród nich 50 chłopców i 10 dziewcząt.

Powieść została napisana latem 1938 roku pod tytułem „Woroszyłowcy”. Nowy tytuł „Chorągwie na wieżach” pojawił się po raz pierwszy w dzienniku, kiedy powstawała pierwsza część dzieła. Najwięcej informacji o trudnościach i przeszkodach, na jakie napotykał A. Makarenko, można znaleźć w jego wpisach do dziennika z okresu od kwietnia do sierpnia 1938 r.

"12-IV-38. / ... / 5-go kwietnia przedłożył pierwszą część "Chorągwie na wieżach" "Dytwydatowi" i jednocześnie Jeremiłowowi. Do dziś nie usłyszałem od nikogo ani jednego słowa. Nikitin z Dytwydatu nie odpowiada, Jeremiłow mówi,

że jeszcze go nie przeczytał. Zaczynam wątpić w jakość tej powieści, sam nic nie zrozumieć. Wysłałem fragment do "Weselye rebiata" - nie działa, mówią, że skład nie jest kompletny. Obiecałam wszystkim, że drugą część dam 11-14, ale w 6 dni zamiast 200 stron zrobiłam tylko 66. Dobrze, jeśli drugą część skończę do 18-go. Cisza o pierwszej części trochę zamarza."

Z tego fragmentu możemy zrozumieć, że druga część powieści została napisana dość długo i trudno, ponieważ z powodu dużej ilości pracy A. Makarenko praktycznie nie miał czasu na działalność literacką. Ostatecznie pierwsza część została zatwierdzona i zaplanowana do druku, ale do tego potrzebna była druga część. Ledwo znajdując czas na pisanie, A. Makarenko złożył jednak drugą część powieści 4 maja i uzyskał zgodę. Rozpoczyna pracę nad trzecią częścią. O czym możemy również przeczytać w jego dzienniku.

Będąc w czerwcu w Jałcie, A. Makarenko kończy powieść i wysyła ją do druku, ale nie otrzymuje od razu odpowiedzi z wydawnictwa, a odpowiedź brzmi niejednoznacznie. A. Makarenko wydaje się, że w ogóle nie chcą drukować jego powieści. Jednak po pewnym czasie, 3 lipca 1938 roku, pierwsza część powieści została opublikowana w jednym z sowieckich czasopism literackich. Pierwsza część zbiera pochlebne recenzje, jednak publikacja powieści w „Dytwydatach” była długo odkładana i w końcu dali do powieści ogromną liczbę komentarzy, co wymagałoby całkowitej zmiany powieści. W Dytwydacie pracowali ludzie, którzy nie lubili A. Makarenki i odnosili się do niego z uprzedzeniami, bo część z nich pracowała w Komisariacie Ludowym (podobnym do Ministerstwa Oświaty), z którym A. Makarenko długo walczył.

W tym czasie A. Makarenko był kilkakrotnie proszony o pozwolenie na przetłumaczenie powieści na inne języki. W tym samym czasie ostatecznie jedno z wydawnictw zdecydowało się na wydanie „Poematu Pedagogicznego” i „Chorągiew na Wieżach”.

O recenzjach powieści A. Makarenko napisał w liście do swojego przyjaciela: „Są też wielcy zwolennicy „Chorągiew na wieżach” („Lepszy niż „Poemat pedagogiczny”) i krytycy („To nie może być!”). Ogólnie cieszę się, że książka zbiera tak mieszane recenzje, to znaczy, że żyje. Ale to ciekawe, że nasi czytelnicy czasami nie są w stanie uwierzyć w sielanki”.

Powieść została po raz pierwszy opublikowana w całości w 1938 roku. W Polsce „Chorągwie na wieżach” po raz pierwszy ukazały się w 1954 roku.

Pełnometrażowy film powstał na podstawie powieści „Flagi na wieżach” na sowieckiej Ukrainie. Scenariusz do filmu powstał przy udziale A. Makarenki. Film został nakręcony w Kijowskim Studiu Filmów Fabularnych imienia Aleksandra Dowżenki w 1958 roku. Premiera filmu odbyła się 28 lipca 1958 roku. Film wyreżyserował Abram Narodnycki.

Okres moskiewski stał się więc logicznym zakończeniem życia pedagoga, ponieważ poświęcił go działalności literackiej i aktywnie dzielił się ze środowiskiem pedagogicznym swoim wieloletnim doświadczeniem, swoimi poglądami na kwestie edukacji, które są badane i wykorzystywane do dziś. Jego prace zostały przetłumaczone na wiele języków, gdyż jego pedagogiczna spuścizna nie traci na skuteczności i aktualności do dziś.

Bibliografia:

1. Hillig Götz. Geschichten aus der zeit der wirren (1938–1941). Vom Leidensweg des Schriftstellers Makarenko, vom plötzlichen Tod des Menschen Makarenko, von der wundersamen Auferstehung des Pädagogen Makarenko. Marburg, 1989. VIII, 158 s. (Opuscula Makarenkiana Nr 9)
2. Ткаченко А. В. Професійний розвиток і саморозвиток особистості в творчій спадщині А. С. Макаренка: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2014. 502 с.

REFLECTIVITY AS AN IMPORTANT PART OF THE INTERNATIONAL STUDENTS' EDUCATION

*Tkachenko O.V., Zhukova M.Y., Sharlai N.M.
Poltava, Ukraine*

Reflective education is paid significant attention at Pedagogy modern developmental stage because it allows the applicants' learning maximal individualization that represents Pedagogical science direction in priority; reflective education positive moment is that it can be successfully realized both under remote and non-remote education conditions; it is evidently that modern situation was connected to COVID-19 pandemy, then – it is connected to war that creates essentiality of searching new and effective methods of the applicants' teaching [1] while their being able so interesting and effective like during non-remote education form. Reflective education is based on reflection of the internal world, desires, needs and psycho-physiological peculiarities both of the higher education applicants and the tutors. The education maximal individualization is better to be applied much more for the International students because they possess a whole row of psycho-physiological distinguishing features; the education forms and methods for domestic and International applicants must vary. For examples, if the students are visuals, bigger amounts of schemes, figures, tables, graphics should be used by the tutors, moreover their language barriers should be taken into account and the material for their education must be scientific but maximally short, understandable, filled with colored figures, pictures, schemes, multiple tables and graphics for being able to say more with less words. The International students did ask and do ask for such adapted materials with mentioned peculiarities, they told and wrote about maximal reflexy or reflectivity of their psycho-physiological distinguishing features, which taking into consideration must be obligatorily in the educative process independently on the academic discipline kind, better – especially in a significant extent during the International applicants study at their preparing faculty and the 1st 2 courses when basic subjects are studied. Our university did and does much to provide such a reflectivity during the pre-students studying at their preparing faculty and its gradulators “are seen and heard over kilometers” by their easiness to work with common-biological lexics, big vocabulary, writing good velocity, easier writing the concepts while using the topical schemes, more effective and easier processing the bigger volume of the information not only by left-handed (right-hemisphered) applicants but by the right-handed (left-hemisphered) ones also, better memory and knowledge bigger survival, more expressed attention and associative thinking

[2]. The International applicants' cross-cultural and linguocultural adaptation can be facilitated if the tutor used and uses extra-curricular activity or so called our country, its customs and traditions reflectivity and it is of crucial importance at preparing faculty and is important and useful at the 1st years of studying in the higher educational establishment; it is performed by all tutors of our university preparing department [3; 4] and by some teachers curators or the ones teaching Ukrainian later. Of course, excursions and exhibitions were organized in Poltava and other Ukrainian cities and towns to visit sights when war was not in our country. International applicants from various countries have concerts and other meetings dedicated to their own ethno-cultural peculiarities; these events are useful both for the students and for the teachers because it defines a way to getting acquaintance to the countries the students are from, their customs, traditions, ethnic-cultural peculiarities; it helps in sharing the trans-cultural experience, in avoiding the cultural and cross-cultural stress and even shock and thus, in reaching the optimal cultural, cross-cultural or trans-cultural, academic, linguocultural, psychological – social – and natural adaptation by the applicants and encourages to their positive impressions from study in our university and thus to more significant entrance of further International students from many countries; it is important, that there will be reflectivity of the International students' native countries and cities with their ethno-cultural and religious peculiarities.

Thus, reflectivity is indeed a wide term, because it concerns both of the tutors and the applicants, both academic and other activities; many International students love participating in a scientific events, they have many printed works, certificates and diplomas of participants and winners at different-leveled conferences and congresses beginning from the 1st course of their study and even while being at the preparing faculty. We would like to emphasize the reflectivity of the applicants' interests in part concerning to becoming not only a Brilliant Doctor, but a Brilliant Scientist, to write and to maintain a thesis to become a candidate or even a doctor of medical sciences; they do understand that reflectivity of their experience in the students' scientific research group is non-valuable [5].

Socio-cultural competence must be acquired well both by the International applicants who would like to receive their education abroad and their psycho-physiological individual peculiarities should be analyzed and reflected both by their parents and themselves because indeed not all people can receive their education in another countries. Also significant cross-cultural competence [6] should be acquired by the tutors particularly working with the International applicants after detailed reflectivity of their own psycho-physiological and pedagogical peculiarities, managing General Psychology, Ethnopsychology, Ethnophysiology, Gender Psychology, Gender Physiology, Social Psychology, Conflictology, Physiology of higher nervous activity, Differential Psychology (Psychology chapter dealing to inter-grouped and intra-grouped varieties id est human typologies study) and Pedagogy.

References:

1. Zhukova M. Yu. Remote education using expediences, advantages, disadvantages, comparison to the non-remote learning in Ukrainian higher educational establishments under war conditions / M. Yu. Zhukova, O. V. Tkachenko // Scientific Journal of Polonia University (PNAP).-2022.- Vol.6 ,N.55.-P.122-126.
2. Богиня Л. В. Урахування викладачем лінгвокультурологічних та характерологічних особливостей іноземних студентів як один з чинників впливу на їх адаптацію / Л. В. Богиня, Т. В. Савицька, І. В. Колечкіна // Збірник статей І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи" (11-12 травня 2016 року). – Полтава, 2016. — С. 22—28.
3. Богиня Л. В. Лінгвокраїнознавчі елементи навчальних матеріалів в контексті крос-культурної взаємодії / Л. В. Богиня, Л. В. Трусова // Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: зб. наук. статей за матеріалами XVII Міжнар. наук.-практ. конф., 20 жовтня 2022 р. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2022. – С. 15–17.
4. Богиня Л. В. Репрезентація елементів української культури в практиці навчання іноземних здобувачів вищої освіти / Л. В. Богиня, Є. В. Горбенко // The I International Scientific and Practical Conference «Current trends in the development of modern scientific thought», September 27–30, 2022, Haifa, Israel. – С. 272–276.
5. Zhukova M. Yu. Connections between scientific and educative activity in the foreign students / M. Yu. Zhukova, O. V. Tkachenko // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини», м. Полтава, 2022 р. – Полтава, 2022. – Р.185-188.
6. Tkachenko O. Intercultural competence as well as acculturative stress and shock in PSMU International applicants / M. Yu. Zhukova, O. V. Tkachenko // Scientific Journal of Polonia University. 2022; 54(5): 107-111.

**ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМЦЯ В
ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Товстенко В.В., Шпильовий В.Д., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Державні механізми підтримки підприємця в інноваційній діяльності коригують з міжнародними стандартами, правилами, принципами та традиціями. В багатьох випадках вони зорієнтовані на розвиток малого та середнього бізнесу, зокрема в межах програм розвитку різного рівня [1, 2]. В економіці розвинених країн завдяки малим та середнім формам господарювання (більше 90 % всіх підприємств) забезпечується близько 30-70 % валового внутрішнього продукту (ВВП). Так, наприклад, у Великобританії МСБ охоплює 96 % підприємств країни і виробляє 30% ВВП; в Японії 80 % працездатного населення зайняте у сфері дрібних та середніх підприємств; в Італії ця частка становить 99 %. Таким чином, у розвинених країнах малі та середні підприємства давно стали ключовою і невід'ємною частиною системи ринкового господарювання.

Малий та середній бізнес є суттєвим структурним елементом сучасної економіки, конкурентної ринкової системи. Економіка в реальних умовах не може функціонувати та розвиватись без малих та середніх форм бізнесу. Саме

МСБ, активно реагуючи на зміну ринкових відносин, надає економіці максимальної гнучкості завдяки впровадженню інновацій.

В умовах глибокої розшарованості суспільства з'являється необхідність побудови такої системи державного регулювання, яка б впливала на формування сприятливих умов якісного розвитку бізнесу в Україні.

Сучасний стан підприємництва свідчить про те, що подальший його розвиток без активного втручання держави може призвести до згортання економіки з відповідним посиленням соціальної напруги. Через це виникає нагальна необхідність в перегляді і впровадженні ефективних механізмів реалізації державного регулювання якісного розвитку малих та середніх підприємств.

Результативність державного регулювання бізнесу буде зростати, насамперед, залежно від того, наскільки системно, виходячи з довгострокових цілей і поточних завдань соціально-економічного розвитку, країни застосують окремі економічні важелі та інструменти державного регулювання [3].

Мареніченко В.В. пропонує схему механізмів державної підтримки МСБ в Україні наступну (рис. 1).

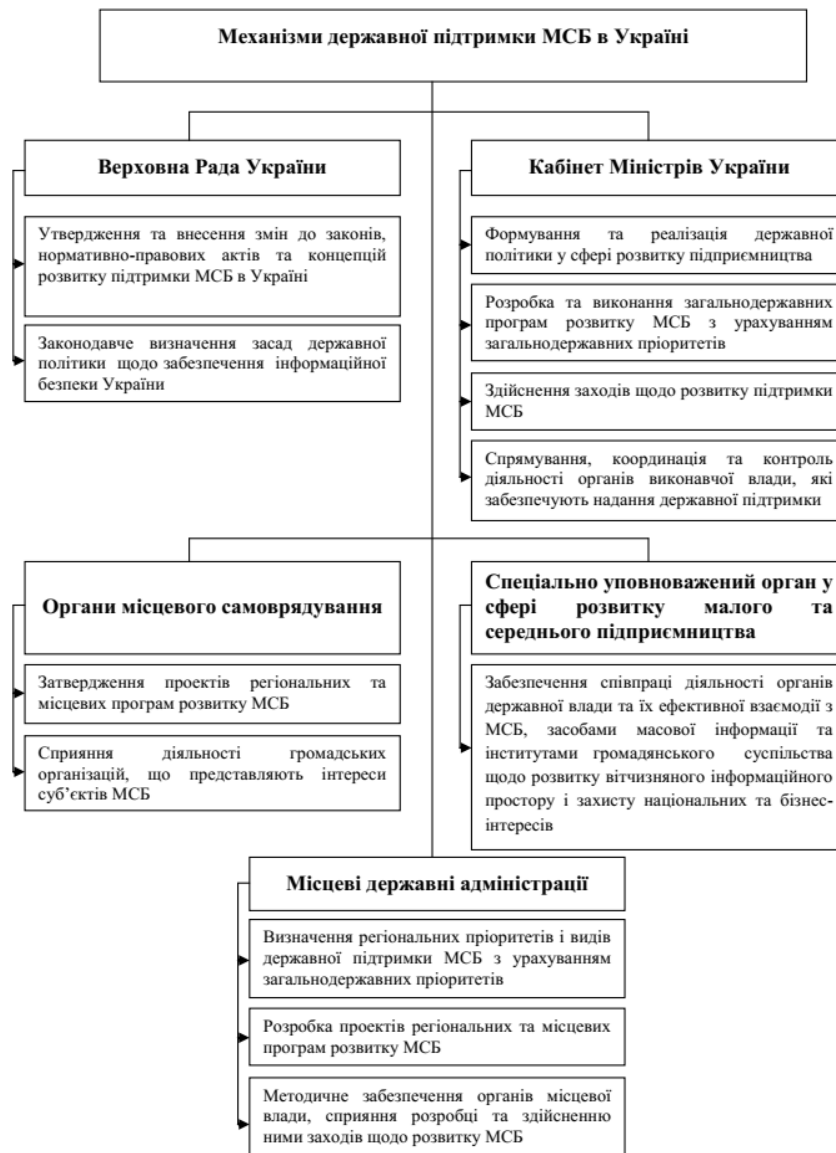

Рис 1. Механізми державної підтримки МСБ в Україні за Мареніченко В.В.

Говорячи про елементи фінансової політики, на думку К. Пейчевої, держава повинна здійснювати наступні інструменти підтримки МСБ: розробка механізму надання пільг (більш лояльна податкова політика); забезпечення простої системи сплати податків; розробка інструментів інвестиційного та кредитного забезпечення; надання допомоги по матеріально-технічному забезпеченню.

Л. Дівіна наголошує на побудові ефективної державної податкової політики на основі таких дій: загальний податковий тиск слід зробити оптимальним і постійним (не залежно від рівня масштабів та ефективності діяльності бізнесу); зниження кінцевого податкового навантаження для підприємств МСБ має забезпечуватися за рахунок наданих їм пільг; виключення підвищення загального податкового навантаження при успішності функціонування підприємств або збільшенні витрат на оплату праці повинно забезпечуватись за рахунок застосування коригованого податкового відрахування з податку на прибуток.

Згідно мети щодо підвищення ефекту взаємодії між малим, середнім і великим бізнесом, а також владою, С. Трофімов пропонує реалізацію низки заходів державного регулювання на регіональному рівні, а саме: створення регіональних центрів кооперації та субконтрактації щодо підготовки пропозицій з розвитку взаємовигідної співпраці між структурами бізнесу, інтеграції їх у міжрегіональне та міжнародне співробітництво; створення єдиного координаційного центру (як акумулятора інформації щодо наявності тимчасово невикористаних спеціалізованих виробничих, складських або інших приміщень великих підприємств, які можуть бути здані в оренду (реалізовані) малому бізнесу на умовах формування справедливої ціни на них, а також обладнання та техніки).

Більш розширений спектр дій пропонує у своїх дослідженнях А.Бутенко, а саме: проведення регулярного моніторингу соціально-економічної ситуації; створення єдиного реєстру малого підприємництва в регіоні; проведення аудиту усіх організацій, що пропонують послуги суб'єктам бізнесу; створення єдиної електронної бази даних організацій, наданих ними послуг; розробка методики переходу до цільових методів підтримки; визначення пріоритетних груп підприємств для надання їм першочергової підтримки; проведення комплексного аналізу усіх видів регіональних економічних ресурсів, включаючи інформаційні, інфраструктурні, інноваційні, соціальні та інші нематеріальні активи.

Т. Уманець пропонує розробляти регіональні програми підтримки МСБ з економічною спеціалізацією та регіональними особливостями, а також за рівнем потенційних можливостей регіону та наявності актуальних сировинних потужностей [4]. На думку О. Чанхі, головною задачею держави є максимізація отриманого прибутку, правильний та раціональний розподіл наявних ресурсів та надання інвестиційної допомоги саме тим господарствам, які цього дійсно потребують.

Одним із основних механізмів реалізації інноваційно-інвестиційної політики є формування взаємовигідних економічних відносин між галузями, що сприяють досягненню та підтримці продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.
3. Мареніченко В.В. Державний менеджмент розвитку малого та середнього бізнесу / В.В. Мареніченко // Сучасні економічні системи: стан та перспективи : тези доп. VI Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., 14-15 травня 2015 р. – Хмельницький : ХКТЕІ, 2015. – С. 92.
4. Уманець Т. Методи і моделі оцінювання розвитку малого бізнесу: мезо- та макрорівень [монографія] / Т. Уманець, Ю. Ольвінська, О. Лукачова; за ред. Т.В. Уманець. – Донецьк : «ВІК», 2010. – 280 с.

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

*Томчевська В.В., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Однією з головних особливостей управління інноваційною діяльністю є забезпечення якісного прийняття рішень в умовах невизначеності й ризику. У зв'язку з цим важливим є формування системи управління інноваційними проєктами та програмами розвитку територіальної громади.

Під інформаційним забезпеченням розуміють наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься в базах даних інформаційних систем. Можна виділити основні його функції інформаційне забезпечення в процесі управління інноваційною діяльністю підприємств:

- функція зв'язку інноваційної діяльності з зовнішнім середовищем;
- функція забезпечення зв'язків між підсистемами інноваційного процесу;
- аналітико-прогностична функція.

До основних елементів системи інформаційного забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю належать: інформаційні технології, інформаційні ресурси та інформаційний фонд. Система інформаційного забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю формується з багатьох елементів внутрішнього та зовнішнього середовища, де ядром такої системи стає інформаційний фонд територіальної громади.

Інформаційний фонд являє собою набір даних, необхідних для прийняття відповідних управлінських рішень в процесі управління інноваційною діяльністю територіальної громади. Головною особливістю такого роду інформації є те, що вона вже є у розпорядженні уповноважених осіб. Інформаційний фонд формується зацікавленими особами

(уповноваженими) з інформаційних ресурсів та інформаційних технологій під впливом стійких об'єктивно обумовлених обмежень зовнішнього середовища.

До інформації зовнішнього середовища відносяться: законодавчі та нормативно-правові акти, інформаційні комп'ютерні мережі загального користування (як носій багатогранної інформації), економічна, політична, технічна література. Внутрішня звітність, як джерело інформаційних ресурсів в процесі управління інноваційною діяльністю являє собою дані різних структурних підрозділів територіальної громади.

Експертні висновки, як джерело інформаційних ресурсів для забезпечення управління інноваційною діяльністю територіальної громади, являють собою сукупність інформації, отриманої від вузькоспеціалізованих фахівців (сторонні, запрошені особи, споживачі, фахівці з різних питань). Дані спеціалізованих досліджень – це інформація, отримана із спеціалізованих організацій, які займаються постачанням поточної інформації на вимогу.

Інформаційні ресурси, що необхідні в процесі управління інноваційною діяльністю, класифікуються за ієрархічною приналежністю, і їх використання в діяльності територіальної громади забезпечує його стійкий, ефективний розвиток. Адже, в сучасному, глобалізованому суспільстві, управління будь-якою структурою можливе лише за умов володіння релевантною інформацією. Тому чітке виокремлення ієрархій інформаційних ресурсів допомагає перш за все, переконатись, що вартість інформації не перевищує її цінності, та що не існує більш легкодоступних каналів їх отримання, передачі та обробки.

Важливим складником інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю територіальної громади є інформаційні технології. Інформаційні технології в системі інформаційного забезпечення процесів управління інноваційною діяльністю територіальної громади являють собою сукупність технічних засобів і програмних продуктів, а також методик реєстрації, зведення, обробки, накопичення і використання управлінської інформації в процесі управління інноваційною діяльністю на основі застосування засобів програмного забезпечення різних рівнів.

Вищенаведені аспекти інформаційного забезпечення повинні враховуватися при реалізації проєктних процесів інноваційного спрямування, що відображено в Плані реалізації Стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади [1]. Підтримка бізнес середовища передбачає просування інформації про місцевого виробника на українському та світових ринках, в тому числі шляхом створення та захисту об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема торгівельних марок полтавських підприємців, представників територіальної громади [2-4].

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 285-286.
2. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 356–361.

3. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
4. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андрощук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.

СУЧАСНИЙ ЕТАП ІСТОРІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ВІНАХОДІВ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

*Троян П.Д., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Сучасний етап історії науково-технічних винаходів майбутніх менеджерів визначається наявністю створеними ними об'єктами права інтелектуальної власності [1, 2]. Тому вельми важливо те, що у створенні їх приймала активну участь креативна студентська молодь.

На тридцятій сесії Комітету з розвитку та інтелектуальної власності (КРІВ), яка відбувалася з 24 по 28 квітня 2023 року в м. Женева у гібридному форматі, Сполученими Штатами Америки та Республікою Корея, за підтримки Секретаріату, був підготовлений та представлений проєкт під назвою «Розширення можливостей молоді (К-12) в сфері інновацій заради майбутнього» [3].

Передумовами створення даного проєкту став аналіз освітньої ситуації в світі. Зокрема в світі нараховується близько 1,7 мільярда дітей шкільного віку (від 5 до 18 років), а це приблизно 22% всього населення планети. Більшість з них живуть в країнах, що розвиваються, та найменш розвинених країнах. Так, Африка має наймолодше населення в світі: близько 40% населення молодше 15 років.

За даними Краузе А.С. діти, молодь за своєю природою відрізняються допитливістю та здібностями до творчості, проте школи, як правило, погано підготовлені для розвитку цього «нестримного ентузіазму до здійснення різноманітних відкриттів». Саме тому неможна недооцінювати роль вчителів в заохоченні, підтримці та створенні умов для інновацій та творчості молоді. Проте нерідко пріоритет в школах надається передачі інформації учням, а не розвитку їх творчого або інноваційного мислення. «Підтримка вроджених творчих здібностей учнів значно підсилює як їх власну залученість, так і їх професійну підготовку. Вона допомагає мотивувати та дає енергію для навчання, а також найкращим чином готує їх до викликів та до зустрічі з можливостями, з якими вони, безсумнівно, стикнуться в майбутньому, де так багато невідомого». Проте без цілеспрямованих програм в наших школах творчі здібності розвиваються недостатньо, а захопленість, талант та енергія учнів лишаються одними із самих невикористовуваних ресурсів.

Що торкається України, то сучасний етап історії науково-технічних винаходів майбутніх менеджерів характеризується тим, що на сьогодні

наявні наступні перспективні українські винаходи, створені студентською молоддю, серед них:

1. "Розумна крапельниця".
2. Пристрій, що рятує велосипед від крадіжок.
3. Світильник, який вимірює чистоту повітря.
4. Універсальний всюдихід.
5. Косметична накладка на протез.

Як бачимо, наведені студентські інновації як об'єкти права інтелектуальної власності заслуговують на увагу вітчизняного та зарубіжного бізнесу, який в своєму розвитку використовує інновації.

Список використаних джерел:

1. Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 285-286.
2. Троян П. Участь студентської молоді у створенні українських перспективних винаходів / Мат-ли XXI міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В. Г. Короленка. - 10-11 березня 2022 року.
3. <https://ukrpatent.org/atachs/>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПОЛТАВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Харченко О.В., Сусахіна Л.В.
Полтава, Україна*

Дистанційні технології навчання у закладі позашкільної освіти на сьогодні уже не є новацією. І освітній процес зараз будується переважно з їх використанням.

Основною педагогічною умовою ефективності освітнього процесу під час дії воєнного стану є чітко спланована система взаємодії педагогів, вихованців та їх батьків, уміле залучення до освітнього процесу дітей-ВПО.

У центрі уваги колективу – особистість дитини, як наших вихованців, так і внутрішньо переміщених, їх психологічне розвантаження, розвиток творчого потенціалу, цілеспрямована підготовка до реалізації їх потреб у майбутньому.

Зараз у закладі та його 4 філіях очно-дистанційними та дистанційними формами роботи охоплено 1333 вихованці, які отримують освітні послуги у 100 творчих учнівських об'єднаннях за 32 профілями.

Для надання якісних освітніх послуг маємо потужну матеріальну базу, яка сприяє психологічному розвантаженню засобами зоотерапії та забезпечує проведення науково-дослідницької діяльності учнів.

Важливими завданнями в умовах сьогодення стали:

- ✓ організація надання психологічної підтримки;
- ✓ національно-патріотичне виховання;
- ✓ забезпечення супроводу науково-дослідницької діяльності дітей;
- ✓ забезпечення взаємодії з батьками вихованців.

Яскравим різноманіттям екзотичної фауни відвідувачів та вихованців дивує лабораторія зоології, в якій мешкає 41 вид тварин, що налічує 312 особин.

Тут діти та дорослі мають змогу отримати емоційну насолоду та психологічне розвантаження під час спілкування з мешканцями різних куточків нашої планети. Максимальну кількість тварин ми використовуємо для зоотерапії. Діти, які приходять до закладу в супроводі батьків, контактують з тваринами, відволікаються від негативних факторів, збалансовуючи тим самим свій емоційний стан. Враховуючи воєнний стан та неможливість проведення занять в очному форматі, дані відеоролики розміщуємо на власному Телеграм-каналі.

Діти мають змогу спостерігати за ростом і розвитком тварин, проводити наукові дослідження, отримують практичні вміння і навички по догляду та утриманню своїх улюбленців. На базі лабораторії зоології дітьми проведені наукові дослідження, які учні успішно презентували на всеукраїнських конкурсах „Юний дослідник» та он-лайн зльоті юних зоологів і тваринників.

Також Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді продовжує надавати освітні послуги дітям та учнівській молоді з інвалідністю, які відвідують наш заклад у супроводі батьків, ця категорія наших вихованців і слухачів є найбільш вразливою і потребує зараз особливої уваги.

Територія закладу є чудовим і затишним місцем для відпочинку, проведення пізнавальних екскурсій, релаксацій та зоотерапії. У центрі діє інтерактивно-пізнавальний майданчик для дітей «Контактний двір». Кожен бажаючий може поспілкуватися з тваринами, допомогти у догляді, погодувати їх, дізнатися про поведінку, спосіб життя та цікаві факти.

На подвір'ї Центру мешкає близько 30 видів тварин, це 117 особин. Серед наших улюбленців птахи Ему з Херсонщини, тому спілкування з тваринами у нас тісно переплітається з національно-патріотичним вихованням. Контакт з тваринами сприяє вихованню поваги і бережного ставлення до навколишнього середовища, розширює кругозір і несе лікувальний ефект. Послугою користуються не тільки діти, а й дорослі, які постраждали внаслідок воєнних дій та потребують реабілітації.

Надзвичайно актуальним зараз стало питання психологічного стану учасників освітнього процесу і робота психологів набула неабиякого значення.

Психологічний стан та психічне здоров'я людини під час воєнних дій є вкрай важливим. Велика кількість людей відчуває виснаження, спустошення, тривогу й паніку. Наш психолог розробила ряд корисних порад та занять щодо зняття стресу, подолання перевтоми, апатії. Для працівників та відвідувачів закладу працює постійний психолого-

консультаційний пункт. Традиційним стало проведення семінарів „Психологічні посиденьки”, під час яких розглядаються питання психологічного розвантаження педагогів.

Незважаючи на дистанційну форму навчання, на навчально-дослідній земельній ділянці центру вихованці мають змогу проводити досліди та вирощувати овочі, традиційні та малопоширені екзотичні культури, коренеплоди для годівлі тварин, квіткові рослини.

Під час дії воєнного стану практикуємо індивідуальні заняття з дітьми, які приходять у супроводі батьків та он-лайн заняття і консультації. За цей час науково-дослідницька робота з дітьми не припинялася. Проведено ряд досліджень, які учні мали змогу вдало презентувати під час всеукраїнських заходів: „Юний дослідник», „Дивовижна теплиця», конкурсу навчально-дослідних земельних ділянок, конкурсу юних раціоналізаторів та винахідників.

Активно використовуємо в роботі з дітьми ділянку закритого ґрунту – лабораторію квітництва та овочівництва. Вона дає можливість реалізувати завдання трудового виховання дітей. Цей напрям виховної роботи дуже часто залишається поза увагою закладів освіти, а іноді й батьків. Але ми ставимо за мету долучати дітей до сільськогосподарської праці та азів аграрного виробництва. У цьому питанні активно співпрацюємо з нашими телерадіокомпаніями, які висвітлюють нашу діяльність на каналах місцевого телебачення.

Продовжуючи тему організації дослідницької діяльності з дітьми, нами було проведено обласну науково-дослідницьку експедицію в он-лайн форматі. Експедиція працювала під гаслом „Досліджуємо природу разом”. До роботи долучилося 35 юних науковців Полтавщини із 12 територіальних громад, які цікавляться дослідженнями у природі. Протягом двох тижнів юні натуралісти під керівництвом науковця екоцентру – кандидата біологічних наук, доцента Ірини Сергіївни Беседіної віртуально побували на території міських парків, де вивчали цікаві мікологічні об’єкти. Навчальна екскурсія з вивчення голонасінних проходила на території ботанічного саду Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Оранжерея педагогічного університету продемонструвала екзоти, на перший погляд усім відомі, а водночас загадкові і невідомі. Ознайомили дітей з окремими ботанічними об’єктами, що зростають поряд з нами і потребують охорони. На території екоцентру та лабораторії квітництва і овочівництва вивчали рослини інтродуценти. Знайомились з природними екосистемами на прикладі дібров, які зростають у межах міста.

Ми спостерігали активний зворотній зв’язок дітей з науковцем. Не дивлячись на тривале дистанційне навчання, у дітей зберігається бажання пізнавати природу, вони не втрачають інтерес до природничих наук, їх хвилюють питання екологічного стану природи України за наслідками воєнних дій.

Тому не залишається поза увагою колективу екологічна освіта та виховання екологічної культури як дітей, так і дорослого населення області. Отримати ґрунтовні екологічні знання, практичні вміння та навички досліджень у природі діти можуть, подорожуючи екологічними стежками.

Цього року така можливість частково втрачена через заборону відвідування лісів. Але деякі дослідження провести вдалося з дозволу місцевих військових адміністрацій та з допомогою наших партнерів залучити дітей до участі у природоохоронних акціях. Так працівники нашого закладу та філії організували участь дітей у ряді екологічних акцій: „Парки – легені міст і сіл”, „Зелений паросток майбутнього”, „Юннатівський зеленбуд”, „Мій рідний край, моя земля”.

Для успішної організації освітнього процесу у напрямі національно-патріотичного виховання у закладі напрацьована система заходів, яка реалізується завдяки налагодженому процесу партнерства із закладами загальної середньої та позашкільної освіти.

Це проекти, акції, а також проведення різноманітних цікавих за формою масових заходів: участь у міжнародному проекті Decide Summer Clubs „Ми вдома – в Україні”, в обласній акції „Ми разом” з підтримки поранених бійців, які лікуються в медичних закладах Полтавщини, проведення челенджів „Моя тваринка – моя підтримка”, „Вишиванка” та інших.

Головним завданням методичної служби ПОЕНЦУМ є створення умов і можливостей для педагогів щодо оволодіння передовими технологіями навчання і виховання.

Під час дії карантинних обмежень та воєнного стану у закладі були організовані ефективні заходи з покращення методичної роботи:

- Підвищення кваліфікації педагогів за курсом „Школа цифрових навичок”;
- Участь у Міжнародній виставці „Сучасні заклади освіти”;
- Презентація книги „Радіти весні, не зриваючи квітів: збережемо першоцвіти рідного краю”;
- Вебінар „Екологічний пост в дії”;
- Виїзний методичний день для керівників гуртків „Екологічне просвітництво шляхом застосування інтерактивних методів у природі”;
- Обласний семінар „Організація дослідницької діяльності з дітьми в умовах дистанційного навчання”;
- Тренінг для педагогів „Спочатку навчись сам”;
- Воркшоп „Активно – значить дієво”;
- Мітап «Професійна компетентність педагога-позашкільника»;
- Участь педагогів в методичних конкурсах „Джерело творчості», „Цікава школа», „Позашкільні педагогічні читання-виставка видавничої продукції», „Всеукраїнський конкурс науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів”.

В умовах сьогодення ми:

- націлюємо педагогічних працівників на постійну самоосвіту та вивчення сучасних інтересів дітей та підлітків;

- розуміємо, що реалізація освітніх завдань щодо творчого розвитку дітей можлива лише при налагодженій системі управління діяльністю закладу позашкільної освіти;

- запроваджуємо заходи щодо розвитку творчої атмосфери в роботі педколективу;
 - для якісного освітнього процесу співпрацюємо з місцевою владою, закладами освіти, батьками вихованців та громадськістю.
- Разом все здолаємо! Все буде Україна!

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: СУЧАСНИЙ СТАН РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

*Хитушко Р.Р., Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Сьогодні передбачає адаптацію регіональних програм розвитку до реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури з метою забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, запобігання проявам несанкціонованого втручання в їх функціонування, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям на об'єктах критичної інфраструктури [1]. Регіональна програма системи охорони правопорядку передбачає застосування сучасних методів захисту мирного життя громадян, забезпечення функціонування безперервної роботи об'єктів критичної інфраструктури, що сприятиме інноваційного розвитку регіону. Згідно нього метою Регіональні програми розвитку, зокрема регіональні програми системи охорони правопорядку є запорукою інноваційного розвитку регіонів. В межах проектного підходу аналізувалася Комплексна програма щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та оборонної роботи на 2021-2027 роки [2]. В Програмі чітко визначена її мета, напрями діяльності та заходи Програми, обсяги і джерела фінансування, строки та етапи її виконання, очікувані результати, а також координація та контроль за ходом її виконання [3].

Розглянемо основні напрями діяльності та заходи Програми, обсяги і джерела фінансування, строки та етапи її виконання. Програма передбачає здійснення заходів: запровадження в практику нових досягнень криміналістичної техніки та можливостей оперативно-розшукових обліків; підвищення оперативності та якості реагування на заяви, повідомлення громадян про вчинені злочини та правопорушення, удосконалення проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, рівня взаємодії всіх служб, у тому числі з громадськістю у боротьбі зі злочинністю; підвищення ефективності оперативно-розшукових заходів у сфері протидії організованим злочинності та корупції; викриття та припинення діяльності організованих злочинних угруповань; посилення контролю за недопущенням розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів, викриття каналів їх надходження, припинення діяльності осіб, які розповсюджують наркотики та організованих злочинних угруповань наркоділків; запобігання вчиненню злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, причетних до їх вчинення; удосконалення роботи із соціальної адаптації осіб, звільнених з місць

позбавлення волі; забезпечення захисту законних інтересів неповнолітніх, зокрема захисту від жорстокого поводження, експлуатації, насильства, втягнення у злочинну діяльність, до вживання наркотиків, пияцтва та тютюнопаління; удосконалення форм і методів профілактичної роботи з особами криміногенних категорій та усунення причин і запобігання виникненню умов, що сприяють учиненню злочинів відносно одиноких осіб похилого віку; зміцнення кадрового потенціалу, підвищення боєготовності підрозділів поліції, які забезпечують здійснення профілактичної роботи та боротьбу із злочинністю та правопорушеннями; проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчинення правопорушень, вживання заходів із забезпечення дотримання Правил дорожнього руху усіма його учасниками; приведення у відповідність об'єктів соціально-виховної служби та модернізація інженерно-технічних засобів охорони; посилення заходів профілактики втеч засуджених з місць позбавлення волі; модернізація інженерно-технічних засобів охорони режимних установ виконання покарань області; забезпечення належного режиму виконання та відбування покарання неповнолітніми; виправлення засуджених і повернення їх у суспільство його повноправними членами; покращення якості несення служби персоналом установ виконання покарань; вдосконалення інформаційної взаємодії, міжвідомчої професійної підготовки особового складу, якісного матеріально-технічного забезпечення сил і засобів регіональних структур, підвищення їх готовності до проведення антитерористичних заходів на території області; виконання законодавства про військовий обов'язок; забезпечення функціонування підрозділів силових структур; посилення ефективності охорони громадського порядку, профілактики правопорушень та злочинів; покращення соціально-побутових умов військовослужбовців; проведення заходів територіальної оборони та покращення матеріально – технічної бази штабу зони територіальної оборони; покращення рівня службової підготовки співробітників територіального управління Служби судової охорони у Полтавській області; покращення технічного забезпечення роботи співробітників територіального управління Служби судової охорони у Полтавській області, створення позитивного іміджу та інформування населення про діяльність Служби судової охорони; підвищення здатності отримання, перевірки та обробки оперативної інформації, при виконанні функцій покладених на управління завдань; дотримання вимог чинного законодавства під час роботи з документами та матеріалами, що містять службову інформацію; якісне реагування на події за участю поліцейських; приведення робочих місць співробітників до комфортного стану, що зробить роботу більш ефективною.

Аналіз показав, що регіональна програма системи охорони правопорядку передбачає застосування сучасних методів захисту мирного життя громадян, забезпечення функціонування безперервної роботи об'єктів критичної інфраструктури, що сприятиме інноваційного розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А.С.Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М.В.Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. – С.306-310.
2. Хитушко Р.Р. Проектний підхід у регіональній програмі системи охорони правопорядку / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023. 358 с. – С.291-293.
3. http://uns.adm-pl.gov.ua/docs/2021/proekt_kompleksnoi_programy_2021-2027.pdf

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Хоменко Л.Г.

Полтава, Україна

Цифрова трансформація має значний вплив на сучасну освітню галузь змінюючи способи навчання, комунікації та управління. Цифрова трансформація відіграє ключову роль у вдосконаленні навчального процесу сучасної освітньої системи. Завдяки впровадженню технологій, цифрових інструментів і ресурсів, навчання стає більш інтерактивним, доступним та ефективним для учнів і вчителів [2]. Цифрові ресурси, такі як електронні підручники, відеоуроки, веб-семінари та інтерактивні навчальні платформи, надають учням можливість самостійно вивчати матеріал у своєму власному темпі та згідно зі своїми потребами. Педагоги також отримують нові інструменти для персоналізації навчання, оцінювання прогресу учнів та співпраці з ними у віртуальних навчальних середовищах [1].

Новаторські підходи в освіті сприяють вдосконаленню професійної підготовки та розвитку освітян, щоб вони були готові відповідати викликам сучасного світу та забезпечувати якісну освіту для учнів [3].

По-перше, інноваційні стратегії в освіті допомагають оновити зміст освіти та навчальні підходи. Вони сприяють впровадженню нових методик, педагогічних інновацій та передових практик. Інноваційні підходи дозволяють вчителям використовувати нові методи навчання, розширювати свій професійний арсенал і вдосконалювати свої навички.

По-друге, новаторські підходи в освіті сприяють розвитку технологічної грамотності працівників освітнього сектору. Вони допомагають освоювати сучасні цифрові інструменти, платформи та

програми, які можуть бути використані для покращення навчального процесу. Це включає використання комп'ютерних програм, онлайн-ресурсів, відео- та аудіоматеріалів, інтерактивних ігор та інших цифрових засобів навчання.

По-третє, інновації в освітній галузі допомагають створити сприятливе середовище для постійного професійного розвитку працівників освіти. Це включає участь у тренінгах, семінарах, майстер-класах, конференціях та інших професійних заходах, де освітяни можуть обмінюватися досвідом, вивчати нові підходи та засоби навчання.

Крім того, сучасні практики в освіті сприяють формуванню ключових компетенцій, які необхідні працівникам освітньої галузі у цифровій епохи. Це включає цифрову грамотність, критичне мислення, творчість, комунікаційні навички та здатність до самоорганізації. Інноваційні підходи допомагають створити стимулююче навчальне середовище, де учні можуть розвивати ці компетенції через активну участь у проектних роботах, співпрацю та творчі завдання [1].

Впровадження цифрових інструментів в освітній процес включає використання віртуальних та доповнених реальностей для створення іммерсивного навчального досвіду. Наприклад, вчителі застосовують віртуальні лабораторії, де учні проводять експерименти та спостерігають явища, які є складними або небезпечними для реального застосування. Онлайн-платформи та системи керування навчанням з інтерактивними можливостями стають ефективними інструментами для навчання та підготовки працівників освітньої галузі до цифрової трансформації. Вони включають інтерактивні вправи, самоперевірку знань, відеоуроки та можливості співпраці між учасниками навчального процесу.

Цифрова грамотність є важливою компетенцією для працівників освітньої галузі, які готують учнів до цифрової епохи. Інноваційні підходи включають навчання вчителів розумінню цифрових інструментів, критичного мислення при роботі з інформацією в Інтернеті, застосування цифрових ресурсів у навчальному процесі та забезпечення кібербезпеки.

Інновації в освітній галузі сприяють створенню сприятливого середовища для колаборативного навчання та співпраці. Наприклад, використання цифрових інструментів і платформ для спільної роботи над проектами, обміну ідеями та розвитку комунікативних навичок. Проектні завдання, веб-конференції, віртуальні дискусії та спільне створення цифрових матеріалів стимулюють творчість та співпрацю серед працівників освітньої галузі.

Застосування штучного інтелекту та аналітики даних допомагають працівникам освітньої галузі у зборі, аналізі та інтерпретації даних про навчальні досягнення учнів. На основі цих даних впроваджуються персоналізовані підходи до навчання, індивідуальні програми розвитку та підтримка учнів з різними освітніми потребами.

Креативні підходи до навчання сьогодні сприяють створенню мережових ініціатив, обміну досвідом та професійним співробітництвом між працівниками освітньої галузі. Це включає створення спільних проектів, проведення майстер-класів, взаємне спостереження та зворотний зв'язок, що

сприяє вдосконаленню педагогічної практики та обміну кращими практиками.

Отже, роль інновацій у підготовці працівників освітньої галузі до цифрової трансформації полягає в покращенні навчального процесу, розвитку ключових компетенцій учнів та зміні педагогічних підходів. Впровадження інноваційних практик та навчання сприяє підготовці майбутніх поколінь до сучасного цифрового світу та формуванню компетентних та творчих працівників освіти.

Список використаних джерел:

1. Гриньова М. В. Модель підготовки майбутнього вчителя для педагогічної діяльності в Новій українській школі. Моделі підготовки майбутнього вчителя до Нової української школи: колективна монографія / І. В. Бабенко, В. В. Барбінов, А. В. Барбінова та ін.; за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава. Астрія, 2021. С. 6-15.
2. Жумбей М., Савчук Н., Філіпенко Л. Цифрова трансформація освіти в умовах російсько-української війни. Перспективи та інновації науки. 2022. № 12(17). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-12\(17\)-89-99](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-12(17)-89-99) (дата звернення: 25.05.2023).
3. Матюк, Л. В. (2021). Інновації в сучасній освіті. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти, 1(1), 200–201. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.15781> (дата звернення: 25.05.2023).

ВРАХУВАННЯ ПЕРЕДРЕКВІЗИТІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Хуан Сяньхуей, Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Особливості бакалаврської підготовки магістрантів з Китайської народної республіки повинні враховуватися у якості передреквізитів при підготовці їх як майбутніх менеджерів проєктної діяльності. На сьогодні це на думку Школяра С.П. актуально ще й тому, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент» [1, 2]. Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проєктами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР. Автор – студент з КНР пройшовши навчання у Гуандунському професійному коледжі пошти та телекомунікацій, Пекінському університеті пошти та телекомунікацій.

Серед передреквізитів враховуємо те, що китайські студенти різних університетів Китаю, зокрема:

Пекінського інституту нафтохімічної технології,
Науково-технічного коледжу Ваньфан Хенанського політехнічного університету,
університету Саньмінь,
Гуандунськоого професійного коледжу пошти та телекомунікацій,
Пекінського університету пошти та телекомунікацій,
на рівні бакалавра вже мають технічні спеціальності, а саме:

хімічна інженерія та технологія,
інженерія електронної інформації,
дизайн продукції,
комунікаційна інженерія.

Звичайно, при підготовці, потрібно враховувати те, серед дисциплін технічного циклу, які вивчали сьгоднішні магістранти в період навчання на бакалавраті, є й специфічні, що характерні для такої країни східного способу виробництва та комуністичного вибору, гуманітарні дисципліни, серед яких:

ідеологічно-моральне виховання і основи права;
вчення династії Цинь і школа думок;
вступ до думки Мао Цзедуна,
теорія Ден Сяопіна і думки трьох попередників;
нарис сучасної історії Китаю;
практика Марксизму;
міжособистісні відносини;
оцінка сучасної китайської традиції,
основи економіки;
мистецтво;
військова підготовка;
ситуації та політика;
розвиток і планування кар'єри;
нарис сучасної історії Китаю;
практика думки Мао Цзедуна і соціалізму з китайською
характеристикою;
оцінка французького кіномистецтва;
Гоміньдан на Тайвані;
творча методика;
основні принципи Марксизму;
освіта психічного здоров'я;
каліграфія;
бойові мистецтва (для чоловіків);
любов і сексуальне життя студентів;
режим мислення та інновації,
математика;
історія промислового дизайну;
сучасна світова економіка і політика;
військова теорія;
історія світової архітектури;
чесність і самовдосконалення та ін.

Тобто за даними Школяра С.П. вивчення вищезазначених дисциплін гуманітарного циклу безперечно впливає на діловий етикет майбутнього фахівця з КНР і безумовно врахування передреквізитів впливає на якість їх при підготовці як майбутніх менеджерів проектної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Проектування безпечного середовища інноваційний підхід: колективна монографія / за редакцією доктора педагогічних наук О.М. Топузова, доктора економічних наук С.В. Захаріна, доктора педагогічних наук М. В. Гриньової. – Полтава. 2023. – 374 с.
2. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвяченій 135-річчю з дня народження А.С.Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М.В.Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023.

**УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

*Черненко О.П., Бабенко І.В.
Полтава, Україна*

Процес модернізації системи освіти супроводжується переосмисленням вітчизняної та зарубіжної освітньої теорії та практики, наданням освіті гуманістичного характеру та уточненням механізмів всебічного, гармонійного розвитку особистості. На наш погляд, актуальним напрямом модернізації системи освіти є художньо-естетичне виховання як один з основних засобів духовно-морального, культурного розвитку особистості.

Управління системою художньо-естетичного виховання в закладі позашкільної освіти є важливим аспектом забезпечення якісної та цілеспрямованої освітньої діяльності. Ця система спрямована на розвиток творчих здібностей, естетичного смаку та культурного сприйняття учнів через різноманітні види мистецької діяльності.

Управління системою художньо-естетичного виховання включає наступні аспекти:

1. Розробка стратегії. Заклад позашкільної освіти повинен визначити стратегію розвитку художньо-естетичного виховання, яка відповідає меті і цілям закладу. Це може включати створення спеціалізованих груп, програм та проєктів, спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів.

2. Формування кадрового потенціалу. Забезпечення наявності висококваліфікованих викладачів та фахівців у галузі мистецтва, які здатні ефективно викладати та організовувати художньо-естетичну діяльність. Розвиток їх професійних навичок та постійне підвищення кваліфікації є важливими аспектами.

3. Розробка та впровадження програм. Розробка програм з художньо-естетичного виховання, які враховують потреби та інтереси учнів. Програми повинні бути цілеспрямованими, гнучкими та орієнтованими на активну участь учнів у творчих процесах.

4. Забезпечення ресурсами. Заклад позашкільної освіти повинен забезпечити наявність необхідних матеріальних та технічних ресурсів для здійснення художньо-естетичної діяльності. Це може включати наявність художнього інвентарю, музичних інструментів, обладнання для проведення виставок і концертів, комп'ютерів з необхідними програмами для обробки зображень та звуку тощо.

5. Моніторинг та оцінка. Систематичне спостереження, оцінка та аналіз результатів художньо-естетичної діяльності. Це допоможе виявити успіхи та проблеми, а також внести необхідні корективи у роботу закладу з метою покращення результативності.

6. Партнерство та співпраця. Встановлення партнерських зв'язків з мистецькими організаціями, художніми колективами, музеями, галереями тощо. Це дозволить учням отримувати додаткові можливості для розвитку своїх творчих здібностей, а також поглибити їх знання про мистецтво.

7. Залучення учнів до прийняття рішень. Створення можливостей для учнів висловлювати свої ідеї, брати участь у процесі планування та організації художньо-естетичної діяльності. Це сприятиме їхньому активному залученню та стимулюватиме розвиток творчих навичок.

8. Пропаганда та реклама. Активна пропаганда художньо-естетичних заходів серед учнів, батьків та громадськості. Це допоможе залучити більше учасників до художньо-естетичної діяльності та зробити її більш популярною і визнаною.

Управління системою художньо-естетичного виховання в закладі позашкільної освіти має сприяти створенню стимулюючої та творчої атмосфери, розвитку творчих здібностей учнів та підвищенню якості їхньої художньо-естетичної діяльності. Для успішного управління системою художньо-естетичного виховання необхідно поєднати ефективні стратегії та методи залучення, навчання та мотивації учнів.

Мотивація відіграє важливу роль у досягненні успіху в художньо-естетичній діяльності. Існує кілька теорій мотивації, які можуть допомогти зрозуміти її сутність та вплив на педагогічний процес:

1. Теорія самовизначення (Self-Determination Theory). Ця теорія стверджує, що люди мають внутрішні потреби у самовизначенні, компетенції та пов'язаності. У контексті художньо-естетичного виховання, це означає, що учні повинні мати можливість вибору, розвивати свої творчі здібності, відчувати себе компетентними у мистецькій діяльності та бути частиною спільноти митців.

2. Теорія очікування (Expectancy Theory). За цією теорією, мотивація залежить від очікування винагороди та результативності діяльності. В контексті художньо-естетичного виховання, це означає, що учні повинні бачити зв'язок між своїми зусиллями, досягненнями та отриманням позитивних результатів, які можуть бути визнані та оцінені.

3. Теорія потреб (Maslow's Hierarchy of Needs): За цією теорією, люди мають ієрархію потреб, включаючи фізіологічні, безпекові, соціальні, почуття визнання та самоактуалізації. У контексті художньо-естетичного виховання, це означає, що учні повинні мати можливість задовольняти свої

потреби через творчу самовираження, співпрацю з однолітками, підтримку та визнання від педагогічних працівників та громадськості.

Сутність художньо-естетичного виховання у закладах позашкільної освіти слід розглядати не тільки як соціальне явище, а і як складний багаторівневий процес і спеціально організовану діяльність, спрямовану на формування потреби не тільки до активного, усвідомленого, діяльного спілкування з естетично значущими предметами та явищами, а й до естетичного перетворення оточуючої дійсності у вигляді художньо-естетичної діяльності.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РЕГІОНІВ

*Чжан Вей, Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Для проведення порівняльного аналізу напрямків діяльності інноваційного менеджменту регіонів дамо характеристику регіону, в якому навчався автор – бакалавр Пекінського інститут нафтохімічних технологій. Як відомо з відкритих джерел масової інформації місто Пекін є столицею Китайської народної республіки та відноситься до міст центрального підпорядкування.

Найбільш швидкозростаючі сектори економіки Пекіна — нерухомість і автомобілі. Центральний діловий район Пекіна розташований в районі Гомао. Тут розташована велика кількість торгових центрів, елітного житла і регіональних штаб-квартир різних корпорацій. Пекінська фінансова вулиця в районах Фусінмень і Фученмень - традиційний фінансовий центр міста. Основні торговельні райони - Ванфуцзін та Сідані. Село Чжунгуаньцунь, яке вже називають «Кремнієвою долиною Китаю», розвивається як важливий центр електронної і комп'ютерної промисловості, а також досліджень в області фармацевтики. Водночас район Ічжуан, розташований на південний схід від міської зони, стає новим центром фармацевтичної та ІТ-промисловості, а також технології матеріалів.

Основна промислова зона міста - район Шицзіншань, розташований на західній околиці міста. Компанія Aluminum Corporation of China Limited — третя за виробництвом глинозему у світі. Компанія Lenovo – один з найбільших у світі виробників персональних комп'ютерів (поряд з HP, Dell та Acer) - також має свій офіс в Пекіні.

Останнім часом Пекін здобуває все більшу популярність як центру інноваційного підприємництва та успішного венчурного бізнесу. Це зростання посилюється завдяки великій кількості китайських і зарубіжних фірм, що спеціалізуються на венчурному фінансуванні, таких як Sequoia Capital, штаб-квартири яких розташовані в районі Чаоян. Попри те, що економічним центром Китаю вважається Шанхай, багато в чому це відбувається завдяки тому, що там розташовано багато компаній, однак центром підприємництва в Китаї називають Пекін. Крім того, Пекін є світовим лідером у виробництві меламіна і меламінових сполук (аммеліна, аммеліда і цианурової кислоти).

Міські райони Пекіна також відомі величезною кількістю піратських товарів, які копіюють все, починаючи від останніх дизайнерських розробок одягу і закінчуючи комп'ютерними програмами, які можна знайти на ринках по всьому місту. У сільських районах Пекіна основу землеробства становлять пшениця і кукурудза. У районах, близьких до міської зони, також вирощують овочі для постачання ними міста.

Пекін продовжує розвиватися швидкими темпами, однак економічне зростання створило чимало проблем для міста. В останні роки Пекін став частим свідком смогу, тут впроваджуються програми з енергозбереження, ініційовані владою. З метою боротьби зі смогом основним промисловим підприємствам в передмістях Пекіна наказано зробити своє виробництво більш екологічним або покинути територію Пекіна. Більшість заводів не змогли дозволити собі переобладнання і перемістилися в інші міста Китаю, наприклад, Сіань.

Пекінський Інститут нафтохімічних технологій, що закінчив автор – китайський студент, був створений у 1978 році і став одним із ключових інститутів Китаю у сфері вищих навчальних закладів. Інститут займає територію площею 299 078 квадратних метрів, складається з двох кампусів. Є 17 аудиторій для практичних занять, 17 навчальних експериментальних центрів та лабораторій, а також багата бібліотека книг.

Побудований сучасний комплекс для реалізації навчання, інформаційних та адміністративних приміщень, навчальних аудиторій, також інвестовано багато коштів для внутрішніх та зовнішніх спортивних об'єктів та споруд. Є кілька гуртожитків. Гуртожитки для іноземних студентів відрізняються підвищеним рівнем комфорту.

В інституті існують програми спільно з Пекінським Хіміко-Технологічним Університетом, а також з Китайським Нафтовим Університетом (Пекін) та іншими університетами з нафтохімічними спеціальностями про спільне проведення захисту ступеня магістранта.

Крім того, на відділенні міжнародної освіти та кафедри підвищення кваліфікації здійснюється міжнародний обмін студентами, та ведеться подальше навчання і підвищення рівня кваліфікації у працюючого населення у сфері нафтохімічних технологій. Інститут прагне, поряд із навчанням студентів за спеціальністю, підвищувати його інтелектуальний рівень і культуру поведінки.

Багато випускників ВНЗ отримали вчений та докторський ступінь, 8000 колишніх випускників працюють у великих нафтових компаніях і обіймають як керівні посади, так і висококваліфіковані інженерно-технічні спеціальності.

У січні 1995 року інститут спільно з Норвезьким Університетом Технологій підписав першу міжвузівську угоду про обмін інформацією та співробітництво. Ведеться спільна робота з Норвегією, США, Канадою, Францією, Росією, Великою Британією, Німеччиною, Кореєю, Гонконгом, Україною й іншими країнами та регіонами, близько 30 університетів та дослідницьких інститутів підписали угоду про спільну співпрацю та на участь академічних обмінів, наукових спільних досліджень, конференцій, експериментів, взаємного обміну студентами.

На сьогодні це актуально ще й тому, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент». Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проектами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР. Автор, пройшовши навчання у Пекінському інституті нафтохімічної технології, також навчається в ПНПУ за даною спеціальністю.

На сьогодні для розвитку управлінської майстерності вивчаються програми полтавського регіонального розвитку, провадиться порівняльний аналіз напрямків діяльності інноваційного менеджменту регіонів для подальшого прийняття рішень в управлінні проектами [1, 2]. В рамках навчання використовується цитатник, складений Школярем С.П. Наведемо для прикладу деякі визначення в перекладі з української на китайську.

Менеджер з управління проектами повинен мати глибоку теоретичну підготовку і практичні навички роботи в області розробки та прийняття управлінських рішень.

项目管理人员应具备深厚的理论基础和实践技能，能够在开发和决策制定方面进行有效管理。

Метою прийняття рішень в управлінні проектами є засвоєння категоріального апарату теорії розробки рішень, ознайомлення з методичними підходами до розробки і прийняття ефективних управлінських рішень, оволодіння методами прийняття рішень у проекті.

项目管理决策的目的在于掌握决策理论的范畴、了解开发和制定有效管理决策的方法论，以及掌握在项目中作出决策的方法。

Предмет – процеси їхньої розробки і прийняття рішень. Рішення у вузькому розумінні – це вибір альтернативи певного варіанта дій для досягнення встановленої мети.

主题是决策制定和开发过程。狭义上的决策是选择某种行动方案的替代方案，以实现既定目标。

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андросчук, М.М. Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.

ОЦІНКА ПРОГРАМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*Чжан Дундзяо, Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Для здійснення оцінки програм інноваційного розвитку регіонів дамо характеристику регіону, в якому навчався автор – бакалавр Науково-технічного коледжу Ваньфан Хенанського політехнічного університету. Як відомо з відкритих джерел масової інформації Хенань (кит. 河南) - провінція в центральній частині КНР, в басейні середньої і нижньої течій річок Хуанхе і Хуайхе. Площа 167 000 км². Населення 98 690 000 чоловік (2007). Адміністративний центр - місто Чженчжоу. Провінцію Хенань називають колискою китайської цивілізації, яка має понад 3000 років літописної історії. На її території розташовувалися столиці понад 20 династій і царств. Хенань знаменита своїми пам'ятками культури та історії. Зокрема, саме там знаходяться монастир Шаолін, стародавня столиця Лоян і колиска китайського буддизму - храм Білого Коня.

За останні два десятиліття в Хенані було відзначено швидкий розвиток економіки, і економіка розвивалася швидшими темпами, ніж у країні на 10 %. Це швидке зростання перетворило Хенань з однієї з найбідніших провінцій на одну з найперспективніших. Хенань має промислово розвинену економіку з нерозвиненістю сектора послуг. Сільське господарство зазвичай було стовпом її економіки.

Промисловість Хенані традиційно ґрунтувалася на енергетичній, текстильній та харчовій сферах, в останні десятиліття зростають галузі металургії, хімічної промисловості, машинобудування та електроніки. Хенань посідає друге місце за величиною запасів молібдену у світі. Також провінція має значні запаси вугілля, алюмінію, лужних металів та вольфраму. Їх вивіз та переробка є одними з основних джерел доходів. Хенань активно намагається побудувати свою економіку навколо столиці провінції Чженчжоу. Хенань не є основним місцем для туристів.

Хенань у сфері послуг є недорозвиненим регіоном Китаю. Фінанси та торгівля в основному сконцентровані в міських центрах, таких як Чженчжоу, Лоян, де економіка підживлюється за рахунок багатих споживачів. Для того, щоб зробити економіку більш технологічною на урядовому рівні, створено ряд зон розвитку у всіх великих містах, заохочення галузей, таких як програмне забезпечення, інформаційні технології, нових матеріалів біо-фармацевтичної та фото-техніки-електроніки. Провінція Хенань є найбільшим виробником пшениці у Китаї, її частку припадає майже чверть загального врожаю пшениці країни і посівних площ цього виду зернових.

У 2020 році зовнішньоторговельний оборот провінції Хенань зріс на 16,4% у річному вираженні і склав 665,5 млрд юанів (102,9 млрд дол. США). Обсяг експорту досяг 407,5 млрд юанів (+ 8,5 %), а імпорт становив близько 258 млрд юанів (+ 31,7 %). Основними статтями імпорту є інтегральні схеми та компоненти для виробництва електроніки, а основними статтями експорту - мобільні телефони (станом на 2020 рік на них припадало близько 56 % загальної вартості зовнішньої торгівлі), алюмінієвий прокат та

сільськогосподарська продукція. Найбільшим зовнішньоторговельним партнером провінції Хенань є США, куди прямує основний обсяг експорту мобільних телефонів; за ними слідує країни АСЕАН та Європейського союзу.

Наука та інновації провінції Хенань представлена провідними науково-дослідними установами: університет Чженчжоу, Перша та Друга афілійовані лікарні університету Чженчжоу, Хенанський університет (Кайфін і Чженчжоу), Хенанський педагогічний університет (Сінсян), Хенанський сільськогосподарський університет.

Бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент». Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проєктами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР. Автор, пройшовши навчання у Науково-технічному коледжі Ваньфан Хенанського політехнічного університету, також навчається в ПНПУ за даною спеціальністю.

На сьогодні провадиться оцінка програм інноваційного розвитку регіонів для розвитку управлінської майстерності, вивчаються програми полтавського регіонального розвитку, провадиться порівняльний аналіз напрямків діяльності інноваційного менеджменту регіонів для подальшого прийняття рішень в управлінні проєктами [1, 2]. В рамках навчання використовується цитатник, складений Школярем С.П. Наведемо для прикладу деякі визначення в перекладі з української на китайську.

Рішення, які приймаються людьми, є дуже різноманітними.

人们所做的决策类型多种多样.

Кожна людина приймає різні за значущістю рішення.

每个人所做出的决策的重要性都不同.

Управлінські (проєктні) рішення, що приймаються у сучасних організаційних системах (виробничих, системі органів державного управління і місцевого самоврядування, громадських і політичних організаціях), з метою розвитку і забезпечення здійснення їхньої профільної діяльності, наслідки прийняття яких стосуються великої кількості людей.

在现代组织系统 (生产、国家管理和地方自治、社会和政治组织) 中做出的管理 (项目) 决策 , 旨在推动其专业活动的发展和实现 , 其后果涉及大量人员.

У процесах розробки і реалізації масштабних проєктів і програм зайняті великі колективи людей. Це визначає складність процедур прийняття рішень, їхню значущість для розвитку і збереження цілісності проєкту/програми, самої виконуючої організації.

在大型项目和计划的开发和实施过程中 , 涉及大量人员的团队.

这就决定了决策制定过程的复杂性 , 以及对于项目/计划的发展和完整性以及执行组织本身的重要性.

Проект складається з різних за своїми властивостями і призначенням елементів, що створюють його структуру, необхідним є ретельний аналіз безлічі змінних, пов'язаних з витратами ресурсів, видами використовуваних технологій, питаннями охорони навколишнього середовища, рівнем ризику.

项目由不同属性和用途的元素组成，这些元素构成了项目的结构，需要对与资源成本、使用技术种类、环境保护问题、风险水平等相关的众多变量进行仔细分析。

Список використаних джерел:

1. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
2. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О.Андрощук, М.М. Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.

**ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ, ЇХ
ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МЕНЕДЖЕРІВ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Чжан Фен, Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Враховуючи те, що на сьогодні другою, а то й першою економікою в світі є Китай, який активно веде потужну експансію щодо завоювання міжнародних ринків, і тим самим його бізнес-середовище, менеджмент є потенційним партнером при реалізації проєктів, маркетингової діяльності, міжнародного проєктного маркетингу, розглянемо його особливості у якості прикладу. На сьогодні це на думку Школяра С.П. актуально ще й тому, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент» [1, 2]. Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління проєктами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступінь бакалавра в КНР, пройшовши навчання у Пекінському інституті нафтохімічної технології, Науково-технічному коледжі Ваньфан Хенанського політехнічного університету, університету Саньмін, Гуандунському професійному коледжі пошти та телекомунікацій, Пекінському університеті пошти та телекомунікацій.

При цьому, слід зазначити, і це враховується при підготовці майбутніх менеджерів, що китайські студенти на рівні бакалавра вже мають технічні спеціальності, а саме: хімічна інженерія та технологія, інженерія електронної інформації, дизайн продукції, комунікаційна інженерія. Звичайно, при підготовці, потрібно враховувати те, серед дисциплін технічного циклу, які вивчали сьогоднішні магістранти в період навчання на бакалавраті, є й

специфічні, що характерні для такої країни східного способу виробництва та комуністичного вибору, гуманітарні дисципліни, серед яких: ідеологічно-моральне виховання і основи права; вчення династії Цинь і школа думок; вступ до думки Мао Цзедун, теорія Ден Сяопіна і думки трьох попередників; нарис сучасної історії Китаю; практика Марксизму; міжособистісні відносини; оцінка сучасної китайської традиції, основи економіки; мистецтво; військова підготовка; ситуації та політика; розвиток і планування кар'єри; нарис сучасної історії Китаю; практика думки Мао Цзедун і соціалізму з китайською характеристикою; оцінка французького кіномистецтва; Гоміньдан на Тайвані; творча методика; основні принципи Марксизму; освіта психічного здоров'я; каліграфія; бойові мистецтва (для чоловіків); любов і сексуальне життя студентів; режим мислення та інновації, математика; історія промислового дизайну; сучасна світова економіка і політика; військова теорія; історія світової архітектури; чесність і самовдосконалення та ін.

За даними Школяра С.П. вивчення вищезазначених дисциплін гуманітарного циклу безперечно впливає на діловий етикет майбутнього фахівця з КНР. І тому, безумовно, діловий етикет Китаю дуже своєрідний, що заснований в тому числі на демонстрації поваги і недоторканності особистого простору як в прямому, так і в переносному сенсі. Наприклад, тактильні контакти (фізичні обійми, поцілунки і навіть торкання) при спілкуванні вважаються можливими тільки між дуже близькими людьми, що знаходяться в умовах дуже особистих і навіть інтимні стосунки. У всіх інших випадках вони неприпустимі. Особливу увагу на ділових зустрічах, як правило, приділяється двом моментам: збору максимально повної інформації про предмет обговорення і партнерах по переговорах; формування «духу дружби» по відношенню до представників іншої сторони.

Дух дружби на переговорах має для китайців дуже велике значення, причому вони його ототожнюють зі звичайними особистими стосунками партнерів. Демонстрована доброзичливість не повинна вводити контрагента, партнера в оману, до нього вона не має ніякого відношення, - вона відноситься цілком до даного питання і його важливості. Вона зовсім не означає, що переговори завершаться для бізнес-партнера позитивним чином, тому для успіху він повинний бути готовий до ретельного і скрупульозного опрацювання всього питання, всебічного його розгляду та врахування впливу всіляких зовнішніх сил, які оточують переговорний процес і можуть вплинути на нього. Необхідно знати, що раптова зміна зовнішньої ситуації на будь-якій стадії переговорів (навіть вже майже або зовсім завершених) може докорінно відбитися на результаті ділової взаємодії, що характерно для представників сходу [3, 4].

В рамках навчання використовується цитатник, складений Школярем С.П. Наведемо для прикладу деякі визначення в перекладі з української на китайську.

Аналіз і узагальнення інформації часто перевершує інтелектуальні та фізичні можливості й компетентність окремої людини.

分析和总结这些信息往往超出了个人的智力和能力范围。

Рішення у проекті приймаються групою осіб – функціональними менеджерами проекту, які спираються на рекомендації різного роду експертів, консультантів, як зовнішніх відносно виконуючої організації, так і з команди проекту.

项目决策由项目的功能经理组成的团队做出，他们依靠各种类型的专家、顾问的建议，包括外部执行组织和项目团队。

Залучення великої кількості людей до процесу прийняття рішення породжує проблему координації зусиль. Виникає протиріччя, а саме роблема координації зусиль учасників розробки і прийняття складних управлінських рішень

吸引大量人员参与决策过程会产生协调努力的问题.这会带来矛盾，即在开发和制定复杂管理决策的参与者之间协调努力的问题。

Для процесів розробки і прийняття складного рішення (збір і аналіз інформації, підготовка варіантів рішення, вибір альтернативи, реалізація прийнятого рішення) необхідне залучення великої кількості людей. З іншого, в результаті з'являється нова проблема – координація діяльності учасників цих процесів.

对于开发和制定复杂决策（收集和分析信息、准备决策方案、选择替代方案、实施所选方案）的过程，需要吸引大量人员参与.然而，这也带来了协调这些参与者活动的新问题。

Список використаних джерел:

1. Проектування безпечного середовища інноваційний підхід: колективна монографія / за редакцією доктора педагогічних наук О.М. Топузова, доктора економічних наук С.В. Захаріна, доктора педагогічних наук М. В. Гриньової. – Полтава. 2023. – 374 с.
2. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвяченій 135-річчю з дня народження А.С.Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М.В.Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023.
3. Вахрушова О.Р., Школяр С.П. Аспекти ділового спілкування в японській культурній традиції / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 129-131.
4. Вахрушова О. Р. Проблеми при реалізації бізнес-проектів на деяких сегментах міжнародних ринків / Мат-ли XXI міжнародній науково-практичній конференції «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки» та Всеукраїнських науково-практичних семінарах «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві». ПНПУ імені В. Г. Короленка. - 10–11 березня 2022 року. / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : 2022. – 253 с. - С.106-108.

МЕТОД ПЕРЕВИХОВАННЯ ЯК СПОСІБ КОРЕКЦІЇ ПОВЕДІНКИ ВАЖКИХ ПІДЛІТКІВ

Човнова В.І.
Полтава, Україна

Науковий керівник: *Ткаченко Андрій Володимирович* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Важкий підліток - кожен другий учень у віці від 10 до 17 років. У цей період у нього проходить стадія ідентифікації себе, як окремої одиниці суспільства. У такі моменти всіх підлітків хвилюють переживання пов'язані з соціальною адаптацією. Вони намагаються стати самостійними, прагнуть відчувати себе дорослими, активно пізнають світ та людей.

Не виключенням може бути і участь важкого підлітка в окултних, екстремістських, кримінальних угрупованнях. Він намагається спробувати все на світі від позитивних до шкідливих звичок і хобі, пропагованих в тому середовищі підлітків, в яку він потрапить. Це можуть бути гірськолижні гонки або блуд, куріння або волейбол, вживання спиртного або відвідування дискотек, залежність від важких наркотиків.

Вони не люблять працювати, не можуть змусити себе щось робити, не можуть займатися систематично, роблять тільки те, що цікаво. Важкі підлітки порушують у закладі освіти дисципліну і порядок, не хочуть вчитися, конфліктують з учителями, з однолітками, з батьками, кидають навчання, вважають себе невдахами.

Відхилення в поведінці підлітка - це результат педагогічної занедбаності і несприятливі умови навколишнього оточення.

Дослідження груп підлітків-учнів, охоплених злочинністю, показали, що у учнів ЗП(ПТ)О переважають протиправні вчинки, бійки, дрібні крадіжки, вживання алкоголю, небажання працювати і вчитися, спекуляція, бродяжництво.

Важливе місце при роботі з важкими підлітками є процес перевиховання, а саме процес попередження або подолання різних відхилень у поведінці дитини чи підлітка.

Перевиховання - це важкий процес і для учня, і для вчителя. Вчитель повинен зацікавитися перспективою нового шляху, повинен повірити в людину, проаналізувати минуле, сьогодення і уявити майбутнє вихованця, що не закидаючи його минулим.

Мета викладача в роботі з важкими дітьми (підлітками) полягає в тому, щоб допомогти їм «переступити» через виниклу кризу і самостійно змінити своє життя. Важливо, щоб учень сам навчився оцінювати свої вчинки, їх позитивні та негативні сторони, їх причини і самостійно знаходити шлях подальшої поведінки. І ще один шлях перевиховання важких підлітків - це включення в групу вихованих підлітків, що значно складніше інших методів [2, с. 65].

У перевихованні важких підлітків також можна звернутися до досвіду А.С.Макаренка, його «методу вибуху», що припускає руйнування негативного стереотипу характеру.

"Під вибухом, — писав Антон Семенович, — я зовсім не розумію такого положення, щоб під людину підкласти динаміт, підпалити і самому тікати, не чекаючи, поки людина злетить у повітря. Я маю на увазі раптову дію, яка перевертає всі бажання людини, всі її прагнення". [1, с. 458].

В сучасній педагогіці вже виключений елемент природності, «вибух» спеціально організовується і прямує. Цей вид діяльності в перевихованні вельми складний, вимагає великої підготовчої роботи.

Метод «вибуху» здійснюється в двох варіантах. Одномоментний «вибух» комплексного характеру протікає в невеликий відрізок часу, але впливає руйнуючи на весь комплекс важковиховуваності. Проте в практиці метод «вибуху» може бути розтягнутий в часі.

Частіше за все важкий підліток підпадає під концентрований вплив неприємних вражень: двійки, виклик батьків в навчальний заклад, обговорення на педагогічній нараді, виклик в комісію у справах неповнолітніх і т.п. . Звичайно, все це створює «вибух». Але перш за все такий «вибух» носить негативний характер.

В навчальному ж закладі при «вибуху» звичайно переважають негативні емоції, а спосіб життя мало змінюється. Тоді і діють по законах збереження доміанти: висаджений стереотип відновлюється в колишньому вигляді, якщо умови життя залишаються незмінними. Цим і пояснюється мала ефективність методу «вибуху» в практиці.

Суть методу «вибуху» полягає в тому, що при несподіваному збігу обставин підліток опиняється в критичній ситуації, коли конфлікт досягає найбільшої гостроти і встає невідкладне питання, як бути далі. Відбувається щось на зразок стихійного природного бунту в підлітку. «Вибух» знищує конфліктний тип поведінки, а потім обов'язково повинна проводитися система роботи по вихованню корисних звичок, позитивних якостей. Якщо слідом за «вибухом» не буде організовано все життя підлітка на нових початках, можливо повернення до колишнього типу поведінки.

От чому педагог, використовуючи емоційний стан важкого підлітка, повинен абсолютно чітко організувати подальший процес перевиховання.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8-ми т. Т. 3 / Сост.: Л.Ю.Гордін, А.А. Фролов. – М.: Педагогика, 1984. – 512 с.
2. Соціальна допомога дітям. - М., 1994. - С. 86

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

*Шило К.М.
Полтава, Україна*

Важливим завданням функціонування сучасної системи освіти є безперервне формування здатності кожного суб'єкта до самовдосконалення та саморозвитку шляхом свідомого і активного набуття нового соціального досвіду, формування здібності до самостійного засвоєння нових знань та умінь.

Реалії сьогодення вимагають прогресу суспільства, що є неможливим без створення якісної та сучасної системи освіти, а соціально-економічний

розвиток держави на пряму залежить від здатності забезпечити високий рівень освіти своїх громадян. Для прискорення еволюції суспільства необхідно створити сприятливі умови задля інтеграції та впровадження інновацій в освіту і модернізувати освітню систему на головних засадах економіки. Інтеграція України у систему Європейського Союзу загострює конкуренцію на ринку праці, де головна вимога це навчання не лише вузькоспеціалізованого фахівця, а професіонала, який здатний до самоосвіти та творчої самореалізації, розуміючий своє професійне призначення та сприймаючи інноваційну діяльність як важливий пріоритет свого розвитку та має здатність і готовий до постійного розвитку та оновлення.

Управління інноваційною діяльністю в закладах освіти складається із розробки та впровадження новаторських підходів, технологій, програм і методів навчання з метою поліпшення якості освіти та досягнення кращих результатів отриманих від навчання.

Характерна ознака сучасної педагогіки є відкритість всьому новому. У діяльності педагогів важливу роль відіграє творчий підхід та винахідливість, всеціле прагнення до розроблення та упровадження цікавих та креативних ідей. Творча складова професії педагога у постійно мінливих умовах сучасної освіти є важливим атрибутом. Конкуренція між освітніми закладами та Інтернет-простором, популярні блогери, пізнавальні канали в соціальних мережах вимагає від педагога творчого рішення, яке надасть відповідь на конкретні потреби вихованця та спонукатиме його до подальшого пізнання та як результат сприятимуть зростанню привабливості закладів освіти та особистості педагога. Інноваційна педагогічна діяльність заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду та цілеспрямованої педагогічної діяльності, зорієнтована на зміну та розвиток освітнього процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісної педагогічної практики [1].

Інноваційна діяльність в освіті означає застосування новаторських підходів, ідей та технологій для поліпшення процесу навчання і досягнення кращих результатів. Це включає в себе впровадження нових методик, технологій, програм та педагогічних підходів, які сприяють підвищенню якості освіти і розвитку учнів. Основні аспекти інноваційної діяльності в освіті включають:

Використання нових технологій: Застосування комп'ютерів, планшетів, інтерактивних дошок, програмного забезпечення для навчання та інших технологій, що полегшують доступ до знань і сприяють активному залученню учнів до навчального процесу. Стимулювання творчого потенціалу студентів через впровадження методів активного навчання, проблемного навчання, проєктної діяльності, які дозволяють учням розвивати свої вміння та навички, розвивати критичне мислення та здатність до самостійного розв'язання завдань. Зосередження уваги на індивідуальні потреби кожного здобувача освіти, враховувати їхні інтересів та здібності, надання можливості вибору навчального матеріалу, методів роботи та оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Гомеля Н. С. Упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗДО. URL: [//https://vseosvita.ua/library/z-dosvidu-provedenna-tizniv-komisij-179470.htm](https://vseosvita.ua/library/z-dosvidu-provedenna-tizniv-komisij-179470.htm)

**МІЖНАРОДНИЙ ПРОЄКТНИЙ МАРКЕТИНГ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ БІЗНЕС-
СПІЛКУВАННЯ**

*Школяр С.П.
Полтава, Україна*

Аналізуючи процес підготовки менеджерів в сфері міжнародного проєктного маркетингу можна констатувати, що сам міжнародний маркетинг є одним з найважливіших напрямків розвитку бізнес-середовища, і при своїй відносній виокремленості вимагає постійного залучення нових інноваційних методик у практиці та науці маркетингу, набуваючи відносну самостійність. Цьому сприяє інтенсифікація міжнародного співробітництва економічних суб'єктів і посилення впливу маркетингового управління (менеджменту) на їхню міжнародну діяльність. За великим рахунком безперечно можливо правомірно говорити, що міжнародний маркетинг являється «вищою школою» маркетингу, а сучасна підготовка майбутніх менеджерів до маркетингової діяльності потребує системного дослідження, проєктного підходу до апробації та реалізації новітніх освітянських технік та технологій на базі стандартів національного та міжнародного рівня з урахування стратегічних програм розвитку глобалізованого світу, зокрема в свій час визначених у плані дій щодо сталого розвитку, прийнятому ООН на Міжнародній конференції з довкілля і розвитку.

Системний та проєктний підходи викликають необхідність визначення змісту міжнародного маркетингу та його ролі в підвищенні ефективності підприємницької діяльності в умовах посилення конкурентної напруженості міжнародного бізнес-середовища і забезпечення багатопланових економічних інтересів учасників ринку на основі наперед заданих проєктних показників. Він як елемент виробничих відносин різних економічних систем набуває специфічних рис і відтінків в управлінських, менеджерських, проєктних проявах, що сприяє більш повному задоволенню економічних інтересів учасників бізнесу в умовах інтеграції [1, С. 84], і може бути визначений як міжнародний проєктний маркетинг.

На сьогодні існує багато невизначеностей, щодо сутності міжнародного маркетингу й особливостей застосування маркетингових технологій у практиці інтегрованого бізнесу, залежно від етапу економічного розвитку та соціальних потреб і мотивацій нового суспільства [1, С. 123], тих самих особливостей національної самосвідомості окремих його представників, особистостей, їх груп, пов'язаних з певними частинами, територіями, країнами глобалізованого світу, історично сформованими на них проявами ментального егрегору, що відрізняє характеристики тотальної поведінкової сутності людей, людського капіталу, наприклад, колективного

Заходу чи узагальненого Сходу, з їхніми способами ведення виробництва, бізнесу та маркетингу.

Особливості підготовки менеджерів в сфері міжнародного проектного маркетингу, проблеми та перспективи розвитку маркетингу в умовах інтеграції для розширення можливостей подальших ґрунтовних розробок в цьому напрямку потребують окремого вивчення. Значення підготовки менеджерів в сфері міжнародного проектного маркетингу визначається тим, що для сучасної економіки характерна швидка інтеграція всіх процесів. Остання стає самостійною силою, яка має яскраво виражену тенденцію зростання, що підтверджує необхідність її детального вивчення, а з урахуванням того, що з одного боку наша країна на законодавчому рівні вибрала західний європейський вектор, а відповідно до нього формує діяльність менеджерів з точки зору опанування міжнародних ринків цього напрямку [2], з іншого боку вишукує шляхи освоєння ринків Сходу, необхідно при підготовці менеджерів звернути увагу на особливості ділового спілкування представників країн Сходу, зокрема таких його потужних економік як Китаю та Японії [3].

Особливості підготовки менеджерів в сфері міжнародного проектного маркетингу витікають з того, що міжнародний маркетинг передбачає вдосконалення економічної взаємодії суб'єктів інтеграційного ринку на рівні «попит-пропозиція» з урахуванням динамічних змін у ринковому середовищі і гармонізації якості виробничо-комерційної пропозиції з мотиваційними пріоритетами споживачів на різних ринках [4, С. 307].

Розуміння концептуальних засад сучасного стану міжнародного маркетингу передбачає врахування таких важливих аспектів: варіантність, динамічність, етичність, конкурентна адекватність [5, с. 117].

Реалізація концептуальних моделей міжнародного проектного маркетингу при підготовці менеджерів передбачає інтеграцію маркетингових функцій зі спорідненими сферами і процедурами міжнародного бізнесу. Таким чином, міжнародний проектний маркетинг слід сприймати як інтеграційну управлінську функцію, методологічним базисом якої є принципові положення економічної теорії та міжнародної економіки, допоміжними інструментами до якої слугують прикладні сфери реалізації форм міжнародної діяльності і яка є інтегрованим втіленням різнопланових проявів маркетингового управління, менеджменту. Із погляду варіантності й динамічного розвитку, міжнародний маркетинг може бути застосованим до будь-яких економічних систем, і тому глибоке дослідження потенціалу його використання в умовах активних соціально-економічних трансформацій має і теоретичний, і практичний інтерес. Як управлінський атрибут ринкової економіки міжнародний маркетинг передбачає вибір та адаптацію засобів маркетингової підтримки інтеграційного підприємництва в конкурентно напруженому середовищі світових ринків [6, С.8].

Однією з особливостей підготовки майбутніх менеджерів є саме акцентування її в рамках проектного підходу на вивченні людського потенціалу, формах перетворення його в людський капітал, спроможний створювати інноваційну конкурентоздатну продукцію як на внутрішніх, так й на міжнародних ринках.

Торкаючись сфери міжнародного проектного маркетингу, слід зазначити, що, зокрема, він передбачає здійснення діяльності менеджменту, спрямованої на задоволення потреб закордонних ринків, які формуються під впливом специфічного для підприємства, організації зовнішнього середовища. Тобто, об'єктом такого маркетингу є зарубіжні ринки, а в цілому – глобальний ринок, предметом є співвідношення попиту і пропозиції на зарубіжних ринках, їх кон'юнктура, відмінності у способах і засобах формування, задоволення попиту на зарубіжних ринках, аналіз та оцінка потенціалів конкурентів, партнерів, контрагентів як юридичних, так і фізичних осіб (безпосередньо людей-фахівців окремо, а також гудвіл компанії в цілому).

При підготовці фахівців слід враховувати, що вивчення потенціалу людини передбачає низку ключових моментів: з одного боку, розглядаються його здібності, з іншого – можливості їх реалізації. Формування нових і розвиток наявних здібностей, визначених на основі аналізу їх затребуваності в інтересах організації і самої людини, – основа управління розвитком людського потенціалу. Поле узгодження є ключовим моментом, в якому і відбувається управління розвитком потенціалу шляхом мотивації, а також застосуванням кадрових технологій [7].

Слід зазначити, що інтернаціоналізація передбачає розвиток стійких економічних зв'язків між країнами і фірмами з різних країн, вихід процесу відтворення за рамки національних кордонів, вона має наступні стадії: місцева, початкова розвитку: росту: багатонаціональна.

Міжнародна проектна діяльність таких суб'єктів ґрунтується на використанні таких форм міжнародного маркетингу: як імпортерський, експортерський, зовнішньоекономічний, транснаціональний маркетинг, мультирегіональний, глобальний.

При підготовці фахівців слід враховувати проблеми міжнародного проектного маркетингу, до яких необхідно віднести: різні культури, менталітет, ділові традиції, стандарти; різні економічні системи і ступінь відкритості ринку; різні умови збуту; валютні проблеми; різні політичні і правові системи; економічні і соціальні відмінності; різні умови і передумови використання виробів; різна ситуація з конкуренцією. З огляду на це, можна констатувати, що глобалізаційні процеси міжнародного маркетингу та пов'язані з ними соціально-економічні трансформації сучасного інформаційного суспільства, які проходять в умовах світової конкуренції на ринках товарів і послуг, вимагають координації фахівців різних рівнів, а також крім того, що слід враховувати, різних національних уподобань, для ефективного вирішення заходів проектів і програм як державного, регіонального рівня, так і міжнародного, наднаціонального [9, 10]. Досвід показує, що реальні виклики сьогодення, розуміння їх на рівні понятійного апарату при боротьбі концептуальних принципів тих чи інших теоретичних моделей, висувають принципово нові вимоги до ведення проектної діяльності фахівцями, спроможними інтегруватися у світовий простір та успішно реалізувати свій інтелектуальний потенціал, перетворивши його в інтелектуальний капітал та знайти своє відповідне місце у ланцюгу створення доданої вартості [11, 12].

Більш детально розглянемо таку складову як соціокультурне середовище міжнародного маркетингу. При цьому зацентруємо увагу на тому, що здійснення проектної діяльності на міжнародному рівні передбачає ведення перемовин, договірних відносин на відповідному рівні, а отже врахування національних особливостей ділового спілкування і тим самим адаптації до умов міжнародного маркетингового середовища. Зазначимо, що соціокультурне середовище міжнародного проектного маркетингу являє собою сукупність соціальних і культурних особливостей зарубіжних ринків, що впливають на міжнародну маркетингову діяльність, основними з яких є мовне середовище, соціальна організація, правова і політична культура, розвиток науки і мистецтва, рівень освіти населення, релігійна ситуація, панівні суспільні цінності та норми поведінки.

Культуру утворюють явні і приховані форми поведінки, набуті й передані за допомогою символів, а також результати їх втілення в продуктах людської праці, освітянської та виховної діяльності. Тому, формуючи маркетингову стратегію, необхідно враховувати моральні та релігійні норми і табу, властиві населенню країни, особливості міської й сільської субкультур, етнічну різноманітність і мовне середовище, соціальний статус потенційних покупців, їх спосіб життя, рівень освіти. Залежно від цього один і той самий товар потребує застосування різних підходів. У міжнародному проектному маркетингу слід брати до уваги такі основні характеристики соціокультурного середовища: мовне, соціальна організація, правова культура, політична культура, наука, мистецтво, рівень освіти, релігія, цінності й норми.

Вплив культури на міжнародний маркетинг та менеджмент досліджував Г.Хофстеде, який виокремив чотири культурні виміри: дистанція влади, уникнення невизначеності, індивідуалізм – колективізм, маскулінізм – фемінінізм.

Виходячи з вищенаведеного, слід зазначити, що до сьогодення зберігаються відмінності в нормах і правилах поведінки та спілкування в різних країнах. Національні особливості, історія, релігія, клімат, історично сформовані моральні норми та ін. впливають на те, як бізнесмени одягаються, поведуться що вважають пристойним і гідним, і що є знаком ненадійності або неповаги до ділового партнера. І це багато в чому визначає успіх ділової взаємодії на міжнародному рівні. Особливо сильно це явище проявляється в так званих "країнах третього світу" або Сходу, з якими вимагають працювати прагматичні інтересу нашої держави, українського бізнесу.

Враховуючи те, що на сьогодні другою, а то й першою економікою в світі є Китай, який активно веде потужну експансію щодо завоювання міжнародних ринків, і тим самим його бізнес-середовище, менеджмент є потенційним партнером при реалізації проектів, маркетингової діяльності, міжнародного проектного маркетингу, розглянемо його особливості у якості прикладу. На сьогодні це актуально ще й тому, що бакалаври з Китайської Народної Республіки навчаються в магістратурі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, опановуючи спеціальність «Менеджмент». Зокрема за освітньою програмою менеджмент (Управління

проектами) навчаються студенти з різних провінцій Китаю, попередньо отримавши освітній ступень бакалавра в КНР, пройшовши навчання у Пекінському інституті нафтохімічної технології, Науково-технічному коледжі Ваньфан Хенанського політехнічного університету, університету Саньмін, Гуандунському професійному коледжі пошти та телекомунікацій, Пекінському університеті пошти та телекомунікацій. При цьому, слід зазначити, і це враховується при підготовці майбутніх менеджерів, що китайські студенти на рівні бакалавра вже мають технічні спеціальності, а саме: хімічна інженерія та технологія, інженерія електронної інформації, дизайн продукції, комунікаційна інженерія. Звичайно, при підготовці, потрібно враховувати те, серед дисциплін технічного циклу, які вивчали сьогоднішні магістранти в період навчання на бакалавраті, є й специфічні, що характерні для такої країни східного способу виробництва та комуністичного вибору, гуманітарні дисципліни, серед яких: ідеологічно-моральне виховання і основи права; вчення династії Цинь і школа думок; вступ до думки Мао Цзедуна, теорія Ден Сяопіна і думки трьох попередників; нарис сучасної історії Китаю; практика Марксизму; міжособистісні відносини; оцінка сучасної китайської традиції, основи економіки; мистецтво; військова підготовка; ситуації та політика; розвиток і планування кар'єри; нарис сучасної історії Китаю; практика думки Мао Цзедуна і соціалізму з китайською характеристикою; оцінка французького кіномистецтва; Гоміньдан на Тайвані; творча методика; основні принципи Марксизму; освіта психічного здоров'я; каліграфія; бойові мистецтва (для чоловіків); любов і сексуальне життя студентів; режим мислення та інновації, математика; історія промислового дизайну; сучасна світова економіка і політика; військова теорія; історія світової архітектури; чесність і самовдосконалення та ін.

Вивчення вищезазначених дисциплін гуманітарного циклу безперечно впливає на діловий етикет майбутнього фахівця з КНР. І тому, безумовно, діловий етикет Китаю дуже своєрідний, що заснований в тому числі на демонстрації поваги і недоторканності особистого простору як в прямому, так і в переносному сенсі.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко М.М. Менеджмент: навч. посіб. / М.М. Єрмошенка. Єрохін С.А., Стороженко О.А – Київ: Національна академія управління, 2012. – 656 с.
2. Школяр С.П. Врахування важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію при підготовці менеджерів до маркетингової діяльності. Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 12. С. 220–225.
3. Вахрушова О.Р., Школяр С.П. Аспекти ділового спілкування в японській культурній традиції / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 129-131.
4. Вачевський М.В. Маркетинг формування професійної компетенції: [підручник]. – Київ: Професіонал, 2012. – 512 с.
5. Барановська М.І. Міжнародний маркетинг: в питаннях та відповідях: навч. пос. / М.І. Барановська, Ю.Г. Козак. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 302 с.
6. Каніщенко О.Л. Міжнародний маркетинг у діяльності українських підприємств / О.Л. Каніщенко. – К.: Знання, 2007. – 446 с.

7. Рубан О.В., Школяр С.П. Деякі елементи аналізу кадрових служб та потенціалу організації / Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 лютого 2021 р.). С. 262-264.
8. Буркинський Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития // ИПРЭЭИ НАН Украины / Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К. - Одеса: Фенікс, 2005. - 575 с.
9. Школяр С.П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині / С.П. Школяр // Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні». – К., 2008. – С. 104-135.
10. Школяр С.П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні / С.П. Школяр // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» / Упор. Г.О. Андросчук, М.М.Шевченко, – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С.60-62.
11. Школяр С.П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія. 2015. С. 230–235.
12. Гриньова В.М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах: [навч. посіб.] / В.М. Гриньова, В.В. Власенко. – Х.: ІНЖЕК, 2005. – 200 с.
13. <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/u-rejtingu-sprijnyattya-korupciyi-pomitnij-postup/>
14. <http://pnpu.edu.ua/news/hhii-mizhнародna-naukovo-praktychna-konferenciya-slovo-i-sprava-antona-makarenka-ukrayinskyj-ta-yevropejskyj-konteksty.html>
15. Школяр С.П. Про можливості використання потенціалу закладу освіти в програмах різного рівня / Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти, присвячений 135-річчю з дня народження А.С.Макаренка: XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за ред. М.В.Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2023.

ФОРМУВАННЯ SMART-КОНЦЕПЦІЇ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ ЯК НАПРЯМОК НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА

*Шпильовий В.Д., Гуляєва Д.С., Радько А.М.
Полтава, Україна*

Smart-концепція при проєктуванні на сьогодні все більш поширюється в сучасному світові. З відкритих джерел масової інформації SMART - мнемонічна аббревіатура, компоненти якої є критеріями постановки завдань, наприклад у проєктному управлінні, менеджменті та персональному розвитку. Вперше ця аббревіатура згадується в листопаді 1981 р. в публікації Джорджа Дорана (англ. George T. Doran) в журналі Management Review і утворена вона зі слів англ. specific, measurable, assignable, realistic, time-related - конкретна, вимірювана, має виконавця, реалістична, обмежена в часі. Вважається, що відповідність завдань наведеним критеріям значно збільшує ймовірність їх виконання та досягнення загальної мети. Критерій

SMART часто асоціюють з концепцією Пітера Друкера управління за цілями. Пол Майєр (англ. Paul J. Meyer) описує характеристики цілей SMART в книзі Attitude is Everything. SMART критерії, пояснення до них та основні запитання представлені в табл. 1.

Таблиця 1

SMART критерії

Критерій	Пояснення	Запитання
Конкретність	необхідність мати конкретну, специфічну мету замість абстрактної. Це значить, що ціль має бути зрозумілою і однозначною. Для того, щоб мета стала специфічною, має бути означене що точно очікується, чому це важливо, кого це стосується, де це буде відбуватися і які атрибути є важливими.	Що саме я хочу зробити, чого досягти? Навіщо, з якої причини, для яких майбутніх вигод і переваг я це робитиму? Хто ще буде задіяний, кого ще це стосується? Де, в якому місці відбуватиметься виконання завдання? Які є вимоги та обмеження?
Вимірюваність	наголошує на необхідності мати вимірювані показники для визначення прогресу досягнення мети. Ідея в тому, що якщо прогрес у досягненні мети не можна виміряти, то неможливо знати, чи є рух в напрямку успішного завершення.	Скільки вже зроблено? Як можна дізнатися, чи завдання виконано?
Наявність виконавця	передбачає, що дана мета може бути досягнута одним конкретним виконавцем, такий виконавець знайдений і закріплений за цією метою, а також несе одноосібну відповідальність за її досягнення.	Чи є виконавець, який буде досягати цієї мети? Чи розуміє виконавець усі критерії мети? Чи згоден виконавець нести відповідальність за досягнення мети?
Реалістичність	наголошує на важливості реалістичності мети. Коли ви створюєте мету, ви маєте зважити на наявність необхідних ресурсів, часу, грошей, компетенцій.	Як може бути досягнуто мети? Які кроки потрібно для цього зробити? Скільки знадобиться ресурсів, часу, грошей, експертних знань?
Обмеженість в часі	наголошує на важливості задання кінцевої дати виконання. Наявність кінцевої дати допомагає сфокусувати зусилля на досягненні мети у визначений строк чи раніше. Цей критерій призначений для запобігання кризи та панічного надолужування втраченого часу.	Коли? Чого можна досягти за півроку? Чого можна досягти за місяць? Чого можна досягти за сьогодні?

Формування smart-концепції як напрямку наукової організації праці менеджера впливає на різні галузі діяльності, в тому числі управління проектами. Наприклад, менеджер в сфері будівництва, являючись суб'єктом ринку сучасних інновацій, завдяки своїй творчій діяльності сприяє створенню об'єктів, що комерціалізуються та продаються на сучасних сегментах ринку.

Одним з таких об'єктів безумовно є smart-житло, і зокрема smart-квартира. Smart-квартира (smart, англ., «розумний») – це ефективне використання кожного квадратного метра житла. Виходячи із сьогоденного законодавства – це квартири, загальна площа яких становить від 18 до 30 м². Як і багато популярних рішень у сфері будівництва житла, квартири такого типу вперше з'явилися в західних країнах, зокрема в США. Комплекси зі smart-житлом розробляються за принципом «все під рукою», з власною інфраструктурою, що забезпечує мешканцям комфорт і домашній затишок.

За рахунок продуманого планування «smart» передбачає високий рівень комфорту на мінімальній площі для всіх вікових категорій, сімейних пар, маленьких дітей і літніх людей. Нове покоління багатоквартирних будинків приховує за собою цілу філософію забезпечення якісним житлом [1].

При підготовці майбутнього фахівця слід враховувати, що весь функціональний простір в smart- квартирах повинен використовуватися максимально раціонально – вбудовані меблі та побутова техніка (плита, витяжка, пральна машина та інше), мінімізація площі коридорів і об'єднання функціональних зон за принципом квартири-студії і трансформація меблів.

Концепція підготовки бачення проектування майбутнього спеціаліста передбачає розуміння ним того, що smart-квартири як правило в більшості випадків розташовуються в житлових комплексах, що мають багатофункціональну структуру і містять: магазини, підприємства громадського харчування, фітнес-центри, підземні паркінги, приміщення для зберігання колясок і велосипедів та ін. Територія такого типу житла, як правило, охороняється. Забудовники пропонують кілька варіантів ефективного дизайнерського планування, частіше за все з розстановкою меблів і рекомендаціями по дизайну.

В Україні даний тренд, як smart-концепція, прийшла кілька років назад, тому можна сказати, що на сьогоднішній день в будівництві smart-квартири – новинка на вітчизняному ринку. Відповідно й специфіка професійної підготовки діяльності фахівця даного напрямку наукової організації праці повинна бути відображена у наступних компетентностях: соціально-комунікативній, спеціальній, персональній [2].

Список використаних джерел:

1. Школяр Д.С., Новосельчук Н.Є. Smart-квартира – головні переваги / Архітектура: естетика+екологія+економіка: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції = Architecture: Aesthetic+Ecology +Economics : IV International Scientific Practical Conference Proceedings / Полт. національн. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – 229 с. – С.198

2. Гуляєва Д.С. Професійні компетентності майбутніх дизайнерів Матеріали Міжн. науково-практ. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVIII Каришинські читання) (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2021. – С.122-123

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

*Штрикуль Ю.С.
Полтава, Україна*

Тривалий час побутувала думка, що директор — це просто найбільш успішний та досвідчений вчитель. Але наразі очевидно: такий педагог повинен мати й низку інших компетенцій. Раніше в директорів шкіл були лише посадові інструкції з правами та обов'язками керівника закладу освіти.

Сучасні вимоги до управлінської діяльності керівника ЗНЗ сформульовані в законі України „Про загальну середню освіту” ст. 24, п. 2, а саме: „Посаду керівника загальноосвітнього навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форм власності може займати особа, яка є громадянином України, має вищу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менше трьох років, успішно пройшла атестацію керівних кадрів освіти у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки України”. За таких вимог управління навчальним закладом потребує чіткого усвідомлення керівником необхідності неперервного професійного розвитку як менеджера навчального закладу (від англ. management – управління), як професіонала у сфері суспільно значущої управлінської діяльності, як компетентної особистості (від лат. competentis – відповідний, здатний, повноважний) у справі реалізації цілей і завдань управління навчальним закладом. Директором школи може стати лише громадянин України, котрий вільно володіє державною мовою, закінчив магістратуру, має педагогічний стаж не менш ніж три роки. Також у нього мають бути розвинені організаторські здібності, а стан фізичного і психічного здоров'я не повинен перешкоджати виконанню професійних обов'язків [3].

Керівник ЗНЗ є ключовою фігурою в освіті і школі, соціальним лідером, громадським діячем, який повинен володіти професійними знаннями, вміннями, бути здатним і готовим ефективно керувати школою, як відкритою та активною соціально-педагогічною системою, мати сформовані соціально значущі особистісні якості та моральні чесноти, досвід та інші менеджерські та лідерські здатності. Він управляє педагогічною системою ЗНЗ і його розвитком, здійснює інноваційну діяльність, організовує і стимулює діяльність працівників, сприяє розвитку культури навчального закладу, вивчає попит на освітні послуги, організовує та забезпечує їх якість, залучає до управління педагогічну, учнівську, батьківську громадськість – підготовлений до забезпечення взаємодії з громадою та суспільством загалом. Для цього він повинен бути творчою

людиною, мислити стратегічно, уміти реалізовувати власне бачення, повинен бути спроможним керувати усіма процесами в школі з розрахунком на майбутнє; уміти ухвалювати рішення “самостійно і колегіально”, уміти планувати професійне життя своє і колективу, уміти досліджувати і узагальнювати, володіти технологіями маркетингу і менеджменту в освіті; мати високий рівень загальної і педагогічної та управлінської культури; здатність до самопізнання і самореалізації в управлінській діяльності [1].

Професіоналізм керівника являє собою інтегральну характеристику індивідуальних, особистісних та суб’єктнодіяльнісних якостей, які дають можливість на максимальному рівні успішності вирішувати типові для управлінської діяльності завдання й розглядається як цілісне утворення щодо самореалізації особистості у професійній діяльності. У цьому контексті реально виділити три рівні професіоналізму керівника ЗНЗ: виконавчий, компетентний, досконалий. Виконавчий рівень в основному передбачає репродуктивну діяльність; досконалий – виступає як рівень, якого можливо прагнути, як ідеал; компетентний – визначається як рівень поглибленого знання, здібності до актуального, готовності до інноваційної діяльності, адекватного виконання завдань через розвиток процесів самоаналізу та саморегулювання [4].

Для самореалізації управлінських підходів бажано, щоб керівник мав такі риси характеру: відкритість, що означає готовність пізнавати самого себе; бажання вивчати досвід інших, їхню систему цінностей, стиль життя без нав’язування власного бачення світу: готовність надавати професійні консультації, поради; толерантність, яка визнає право бути іншим; пошанування цінностей, вибору способів буття і діяльності, темпу професійного розвитку колег, який відрізняється від власного. Важливо, щоб керівник ЗНЗ був чуйною людиною, тобто здатною до співчуття, розумів почуття і переживання інших людей; терпеливим, оскільки позитивні результати власної діяльності не завжди можна побачити відразу. Це потрібно усвідомлювати і залишатися спокійним і впевненим, зберігати емоційну рівновагу в різних ситуаціях, протистояти впливу сильних і змінних емоцій або настрою для прийняття організаційно виправданих і відповідальних рішень, упевненості у правильному виборі, для успішного виконання управлінських завдань. Потрібна неабияка відвага, щоб діяти у гармонії з власними принципами і переконаннями, визнавати власні помилки, сприймати критичні зауваження, не боятися проявів своєї слабкості. Потрібні також мужність і відповідальність, щоб успішно виконувати свої функціональні обов’язки, здійснювати аналіз і самоаналіз, оцінювати власну діяльність, робити у разі потреби переоцінку власних ідей, удосконалювати власні способи, методи, засоби управління ЗНЗ. Керівнику надзвичайно важливо володіти асертивністю, тобто умінням висловлювати свої думки, почуття, робити зауваження так, щоб не образити інших, глибоко усвідомлювати свої права та права інших, бути здатним до морально-вольової саморегуляції під час виконання своєї соціальної ролі. Уміння спонтанно й творчо реагувати на існуючу ситуацію, знаходити нові рішення, здійснювати дослідно-експериментальну діяльність, безперервно розвиватися сприяють розвитку таких рис, як цікавість і творче мислення.

Вони протидіють професійній інертності та байдужості, пасивності. Почуття гумору просто необхідне керівнику школи, воно допомагає йому легше сприймати власні труднощі та труднощі інших людей, розрядити складну ситуацію, запобігти конфліктним непорозумінням. Для самореалізації інноваційних підходів в управлінській діяльності керівник ЗНЗ повинен також усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, можливості особистісного й професійного розвитку, власного стилю навчання, розуміти мотиви, потреби, цілі своєї управлінської діяльності, способи поведінки і функціонування в різних суспільних ситуаціях. Щоб зрозуміти себе, треба навчитися само; оцінюванню, задуматись над самопізнанням, визначити основні цінності; рівень професійної компетентності та способи її розвитку; проаналізувати успіхи та поразки, визначити їх причини; прийняти рішення щодо особистісного розвитку та стилю роботи. Уміння свідомо самовдосконалюватися, знаходити та адекватно використовувати джерела, отримувати допомогу, самостійно навчатися - необхідна умова особистісного і професійного розвитку, підвищення рівня педагогічної культури. Сам факт здобуття знань і вмінь не гарантує їх застосування у практичній діяльності. Керівник ЗНЗ повинен вміло використовувати свої компетентності, намагатися приймати нові ефективні рішення у щоденних ситуаціях. Усе це потребує модифікації процесу реалізації завдань, зміни деяких своїх звичок, навичок, переконань, постійного навчання. Усім сьогодні зрозуміло, що будь-який загальноосвітній навчальний заклад не може просто функціонувати. Він повинен розвиватися. Потрібні постійні зміни в розв'язуванні освітніх проблем, у забезпеченні якісної освіти і розвитку кожної дитини. Для цього необхідний творчий підхід у кожній конкретній ситуації. Управлінська діяльність керівника ЗНЗ потребує значних зусиль, вона наповнена ситуаціями, коли потрібно зорієнтуватися, знайти правильне рішення, допомогти різним групам людей, які мають власні потреби, запити. При цьому результати роботи іноді виявляються тільки через певний час. Це спричиняє розвиток фрустрації та професійної байдужості. Тому дуже важливо вміти піклуватися про свій фізичний і психічний стан, мати хоча б елементарні знання про стрес, його причини, прояви та способи запобігання [2].

Сучасний загальноосвітній навчальний заклад це складна організація, яка об'єднує вчителів, учнівські колективи, об'єднання та асоціації дорослих і дітей. У демократичному середовищі загальноосвітнього навчального закладу кожний із колективів і об'єднань має право на самоврядування, самостійне вирішення своїх питань, задоволення потреб та інтересів в освітньому процесі. Тому перехід до якісно нового стабільного стану системи освіти в цілому, який здійснюється через самовизначення і саморозвиток різних індивідів, груп, спільнот, соціальних та освітніх інституцій, неможливий без демократії, внутрішнього управління громадсько-державного характеру, високої педагогічної культури керівника, його готовності до самореалізації інноваційного управлінського потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Базовий стандарт професійної діяльності керівника нової української школи Л. М. Калініна, д-р пед. наук, професор, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України О. М. Онаць, канд. пед. наук, ст. наук. співр., провідний науковий співробітник відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України [Ел. ресурс]. – Режим доступу до дж.: https://lib.iitta.gov.ua/706995/1/KLM_i_OnatsO.pdf
2. Самореалізація інноваційного управлінського потенціалу керівника ЗНЗ О.М. Онаць, президент Асоціації керівників шкіл України, кандидат педагогічних наук [Ел. ресурс]. – Режим доступу до дж.: <https://core.ac.uk/download/pdf/86628405.pdf>
3. Управлінська компетентність як фактор професійного розвитку керівника школи в системі післядипломної освіти, Валентина Костянтинівна Мельник, канд. пед. наук, доцент кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу ДВНЗ „Університет менеджменту освіти” АПН України, м. Київ [Ел. ресурс]. – Режим доступу до дж.: https://lib.iitta.gov.ua/6797/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80.%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82.%D1%8F%D0%BA_%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84.%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf
4. Яким має бути сучасний директор школи? [Ел. ресурс]. – Режим доступу до дж.: <https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-but-y-suchasnyj-dyректор-shkoly/>

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ ПРАКТИКИ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*Юсипіва Т.І.
Дніпро, Україна*

У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України та введенням воєнного стану [5], перед закладами вищої освіти постали нові виклики. Педагогічні колективи мали організувати процес навчання таким чином, щоб не лише надати здобувачам вищої освіти можливість отримати знання, сформувати компетентності та досягти програмних результатів навчання відповідно до тих, що зазначені в їх освітніх програмах, але й забезпечити збереження здоров'я і життя студентів. В умовах воєнного стану не менш важливим є розв'язання ключових проблем організації освітнього процесу, як-от: мобільність студентів, застосування цифрових технологій, стабільний зворотний зв'язок в умовах нестабільного інтернету [6].

Методична підготовка майбутнього педагога, зокрема вчителя біології та здоров'я людини, спрямована на реалізацію таких завдань, як удосконалення практичної підготовки майбутніх фахівців, підвищення рівня професіоналізму, компетентності, інтелектуальної культури вчителя [1]. В університетській освіті виховна практика є невід'ємною ланкою в системі практичної підготовки студентів до роботи з дітьми у навчальних закладах.

Освітньою програмою «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти передбачається проходження здобувачами виховної практики на III курсі [3]. До цього часу студенти опановують загальні й професійні дисципліни із психології, педагогіки, методики виховної роботи в сучасній школі, основ педагогічної майстерності, вікової фізіології, методики викладання біології у закладах середньої освіти, методики навчання основ здоров'я, необхідні для організаційно-виховної практичної діяльності під час літньої виховної практики. Виховна практика здійснюється відповідно до «Положення ...» [4], що базується на чинних нормативних документах МОН України.

Літня виховна практика являє собою самостійну роботу студентів з дітьми в умовах літніх канікул у різноманітних дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, дитячих оздоровчих таборах (ДОТ), спортивних таборах, літніх пришкольніх таборах оздоровлення та відпочинку (ПТОВ), дитячих клубах за місцем проживання, будинках дітей та юнацтва, у позашкільних навчальних закладах, зокрема, в обласному еколого-натуралістичному центрі дітей та учнівської молоді тощо [2]. Виховна практика має свої особливості, оскільки відбувається у різних типах освітніх закладів, де формуються тимчасові дитячі колективи із короткочасним, збірним і автономним характером. Крім того, то в умовах літнього табору студент-практикант має проводити значну виховну роботу зі створення, розвитку і згуртування тимчасового дитячого колективу на відміну від педагогічної практики, під час якої він працює з класним колективом, що вже склався, має свої традиції і систему взаємин.

Виховна практика вимагає від студентів знань вікових та індивідуальних особливостей дітей, їх інтересів і потреб. Саме в ході цього виду практики у студентів формуються здатності свідомо і творчо використовувати на практиці теоретичні знання з фахових і педагогічних дисциплін.

Виробнича (виховна) практика в умовах воєнного стану проводиться дистанційно. У Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара цифрове освітнє середовище створене в Office 365 (ліцензія Microsoft Office 365 A1 Plus for Faculty). Систематичне впровадження цифрових інструментів цієї платформи у навчально-виховному процесі почалося під час локдауну, зумовленого пандемією Covid-19. Заняття проводяться в синхронному та асинхронному режимі за допомогою програми MS Teams. Для кожної групи керівник практики створює окрему команду. До вкладки Файли на початку практики викладач завантажує робочу програму і щоденник практики, «Посібник із організації та проведення виховної практики» [1], індивідуальні завдання, а в подальшому створює Завдання з розробки виховних заходів і звіту з практики, куди студенти завантажують файли з результатами своєї роботи.

Згідно розкладу занять у додатку Календар викладач планує наради для проведення практичних занять і консультацій одразу на весь період практики. На настановній конференції, яка проводиться в перший день виховної практики, керівник практики ознайомлює студентів з програмою практики та пропонує індивідуальні завдання. Серед них є наступні:

- розробити й упорядкувати план-сітку роботи загону ДОТ / ПТОВ із зазначенням організаторів та виконавців заходів: 1) продумати види і теми виховних заходів на I зміну за кожним із напрямків виховної роботи (правове, родинне, національно-патріотичне, трудове, естетичне, морально-етичне, екологічне виховання та ін.); 2) скласти план-сітку роботи загону ДОТ / ПТОВ із зазначенням організаторів та виконавців заходів;

- розробити сценарій вечора для проведення у ДОТ / ПТОВ, надати план-конспект та презентацію виховного заходу, провести захід онлайн з групою студентів-практикантів;

- розробити виховні заходи з родинного, національно-патріотичного, правового, трудового, естетичного, морально-етичного, екологічного виховання, з прищеплення здорового способу життя та організації спортивно-масової роботи для проведення у ДОТ / ПТОВ, надати план-конспект та презентацію виховного заходу, провести захід онлайн з групою студентів-практикантів.

Протягом виховної практики студенти засвоюють методи, форми, засоби, необхідні для розробки виховних заходів, передбачених програмою практики, а також ознайомлюються з науковою літературою за тематикою робіт з виробничої (виховної) практики і сучасними науковими проблемами в галузі виховання, оздоровлення та відпочинку дітей середнього шкільного віку. Виконуючи індивідуальні завдання, здобувачі освіти отримують результати, які спрямовані на допомогу у написанні статей, виконанні курсових робіт у межах наукової тематики кафедри фізіології та інтродукції рослин за спеціальністю 014 Середня освіта, спеціалізацією 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Під час війни обов'язковим є відеозапис усіх занять: студенти із окупованих територій та здобувачі, які мають слабкий або нестабільний інтернет-зв'язок, мають змогу переглянути практичні заняття у запису. Для зворотного зв'язку з практикантами використовуємо MS Teams, MS Forms, MS Outlook. Підсумкова конференція з практики і складання заліку проводяться у синхронному режимі.

Отже, проведення виховної практики у дистанційному режимі з використанням Microsoft Office 365 дає змогу організувати в умовах воєнного стану для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повноцінний освітній процес і складання заліку з виховної практики, забезпечити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання, передбачених освітньою програмою «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)».

Список використаних джерел:

1. Зайцева І.О., Юсипіва Т.І., Легостаєва Т.В., Кофан І.М. Посібник із організації та проведення виховної практики. Дніпро: РВВ ДНУ, 2022. 52 с.
2. Кечик О.О., Харченко О.О. Формування професійної готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми в літніх дитячих оздоровчих закладах. Наукові записки кафедри педагогіки, 2012, XXVIII, 89–96.

3. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014. Середня освіта. Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2020, 38 с. URL: https://www.dnu.dp.ua/view/osvitni_programy
4. Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (нова редакція). Затверджено на вченій раді Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара 25 жовтня 2018 р., Протокол № 5. https://www.dnu.dp.ua/docs/dnu/polozhennya/Polozhennya_Praktichna_pidgotovka_2018.pdf
5. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України № 64/2022, затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
6. Родінова Н.Л., Червоний М.В., Діордіца І.М. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах воєнного стану. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». Серія «Психологія». Серія «Медицина». 2022, 4(9), 285–296. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4\(9\)-285-296](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4(9)-285-296).

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Яловий С.О.

Полтава, Україна

Науковий керівник: *Ткаченко Андрій Володимирович* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Особистісно-орієнтований підхід є однією з ключових стратегій в освіті, яка наголошує на індивідуальних потребах та можливостях кожного студента. Однак, цей підхід також може бути застосований у формуванні педагогічної майстерності керівника. В даній статті будуть описані основні принципи особистісно-орієнтованого підходу до формування педагогічної майстерності керівника закладу освіти.

1. Визнання унікальності кожного керівника. Перший принцип особистісно-орієнтованого підходу - визнання унікальності кожного керівника, його вмінь та навичок. Це означає, що навчання має бути індивідуалізованим, тобто пристосованим до індивідуальних потреб та можливостей кожного керівника. Якщо керівник має сильні сторони у певній області, то навчання може бути спрямоване на розвиток його слабких сторін.

2. Підтримка самостійності та ініціативності. Особистісно-орієнтований підхід передбачає підтримку самостійності та ініціативності керівника. Замість того, щоб нав'язувати певні методи та підходи, наставники повинні надихати керівників до пошуку нових ідей та розвитку власних стратегій.

3. Формування рефлексивної практики. Особистісно-орієнтований підхід також включає в себе формування рефлексивної практики у керівника. Рефлексія - це процес аналізу та розуміння власних дій та рішень.

Керівник повинен регулярно аналізувати свою практику, оцінювати результати своєї роботи, виявляти сильні та слабкі сторони своєї діяльності та шукати шляхи їх подальшого вдосконалення.

4. Розвиток емоційної компетентності. Крім технічних та професійних навичок, керівник повинен мати розвинену емоційну компетентність - здатність розуміти та контролювати власні емоції та емоції інших людей. Особистісно-орієнтований підхід передбачає включення емоційного навчання в програму формування педагогічної майстерності керівника, щоб забезпечити його успіх у взаємодії з учнями та колегами.

5. Надання можливості для саморозвитку. Останній принцип особистісно-орієнтованого підходу - надання можливості для саморозвитку керівника. Навчання повинно бути зорієнтоване на створення умов для розвитку індивідуальних та професійних потреб керівника. Це може бути здійснено через навчальні курси, роботу з наставником або участь у професійних спілках та групах [1, с. 9-17].

Усі ці принципи особистісно-орієнтованого підходу мають на меті забезпечити керівнику можливість вдосконалювати свої професійні та особисті якості, відповідати на виклики сучасної освіти та стати ефективним лідером в своїй сфері. Особистісно-орієнтований підхід до формування педагогічної майстерності керівника не тільки сприяє розвитку індивідуальних потенціалів керівника, але й підвищує ефективність його діяльності, а також покращує якість навчання та виховання учнів [2, с.50-79].

Особистісно-орієнтований підхід до формування педагогічної майстерності керівника має бути в основі сучасної педагогічної практики. Він є важливою складовою розвитку особистості керівника та його професійної компетентності. Кожен керівник має бути готовий до постійного навчання та розвитку своїх навичок та знань, щоб ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати розвиток своїх учнів. Важливо також зазначити, що особистісно-орієнтований підхід має бути взаємодією між керівником та його колегами, учнями та батьками. Включення всіх зацікавлених сторін у процес формування педагогічної майстерності керівника може забезпечити його успішне виконання завдань та підвищити якість навчання в навчальному закладі.

Особистісно-орієнтований підхід до формування педагогічної майстерності керівника є важливою складовою сучасної педагогічної практики. Цей підхід забезпечує керівникам можливість розвитку своїх професійних та особистісних якостей, що дозволяє їм ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати розвиток своїх учнів.

Список використаних джерел:

1. Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Т. Ю. Вахрушева. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.
2. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2012 , 436 с.

ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ

Андрух Любов Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Андрушкевич Валентина Олександрівна – викладач хімії Полтавського фахового коледжу нафти і газу Національного Університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка

Артюх Альона Ігорівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Бабенко Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Бабич Віктор Григорович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Барбінов Віталій Вікторович – кандидат педагогічних наук, голова ГО «Асоціація професійно-технічної освіти Полтавщини «Професіонал»

Барбінова Алла Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Бардінова Анастасія Олексіївна – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Бідна Дар'я Ігорівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Біланов Олег Сергійович – викладач кафедри філософії та суспільних наук Полтавського державного медичного університету

Білаш Валентина Павлівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету

Божинська Мирослава Анатоліївна – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Бойко Олег Віталійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Большая Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Булат Анастасія Борисівна – вчитель-дифектолог Кременчуцької спеціальної школи Полтавської обласної ради

Варакіна Тетяна Павлівна, викладач спецдисциплін вищої категорії відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Васецька Людмила Василівна, завідувач комп'ютерно-технологічним відділенням, спеціаліст вищої категорії відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Вахруцова Оксана Русланівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Величко Руслана Миколаївна – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Весніна Людмила Едуардівна – доктор медичних наук, професор закладу вищої освіти кафедри фізіології Полтавського державного медичного університету.

Вітковський Лех – польський філософ і педагог, титулований професор гуманітарних наук

Гапон Світлана Василівна – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Гапєєв Андрій Андрійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Гармаш Яна Русланівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Гафіна Тетяна Павлівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Герашенко Юлія Миколаївна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Гогоць Василь Дмитрович – старший викладач кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Гриженко Віктор Васильович – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-методичної роботи НМЦ ПТО в Полтавській області

Гринь Володимир Григорович – доктор медичних наук, професор закладу вищої освіти кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету

Гриньова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, член-кореспондент НАПН України

Гуляєв Максим Сергійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Гуляєва Дар'я Сергіївна – магістр, керівник відділу проектування, архітектури та дизайну ТОВ «Творчість-освіта-наука» м. Полтава

Гура Марія Вікторівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Дарюга Олена Анатоліївна, заступник директора з навчальної роботи відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Деміденкова Галина Григорівна – викладач фахового медико-фармацевтичного коледжу Полтавського державного медичного університету

Дяченко-Богун Марина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Егоркіна Світлана Олександрівна – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Єфанова Єлизавета Валеріївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Жданова-Неділько Олена Григорівна – доктор педагогічних наук, завідувачка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Жукова Марина Юрївна – кандидат медичних наук, доцент закладу вищої освіти Полтавського державного медичного університету

Журавльова Інта Михайлівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Закалюжний Віктор Маркович – кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Захарова Валерія Вікторівна – асистент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Зобенько Ірина Володимирівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Іващенко Олена Дмитрівна – кандидат хімічних наук, доцент кафедри хімії Полтавського державного медичного університету

Калініченко Ірина Юрївна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Карпшин Максим Юрійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Каценко Андрій Любославович – викладач закладу вищої освіти кафедри анатомії Полтавського державного медичного університету

Кононенко Денис Андрійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Кононова Оксана Володимирівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Копанцева Лариса Миколаївна – старший викладач кафедри хімії Полтавського державного медичного університету

Коритько Олексій Станіславович – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Корольов Владислав Володимирович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Корчан Наталія Олександрівна – викладач закладу вищої освіти кафедри анатомії Полтавського державного медичного університету

Коршак Віталіна Іванівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Котляр Вікторія Олегівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Красовський Володимир Васильович – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, директор Хорольського ботанічного саду (м. Хорол, Полтавська обл.)

Криворучко Аліна Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хімії та методики викладання хімії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Ксенженко Павло Олександрович – викладач вищої категорії, відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Кузьменко Григорій Михайлович – доцент кафедри загальної фізики і математики Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Куленко Олена Анатоліївна – старший викладач кафедри хімії та методики викладання хімії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Кульга Марія Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Кучер Андрій Олександрович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Лагай Олена Вікторівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Лимар Наталія Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Литовко Дар'я Михайлівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Лихошвай Марина Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Лісоколенко Юлія Геннадіївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Лоза Микола Миколайович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна, факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка

Мазур Юлія Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Максимчук Вікторія Юріївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Марценюк Тетяна Іванівна – вчитель біології, вчитель вищої категорії, вчитель Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 ім. В.Г.Короленка Полтавської міської ради Полтавської області

Масовець Дарія Борисівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Медведєва Юлія Василівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Мельников Ігор Владиславович – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології 1 року навчання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Мережко Марія Олександрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Мироненко Світлана Георгіївна – кандидат біологічних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін та фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Міщенко Наталія Вікторівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Моргун Ірина Сергіївна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Новописьменний Сергій Анатолійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Пащенко Владислав Олегович – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Перерва Владислав Миколайович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Пивовар Ніна Михайлівна – доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Пилипчук Валентин Русланович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Писарська Дар'я Сергіївна – здобувач вищої освіти Полтавського державного медичного університету

Підлужна Світлана Андріївна – викладач закладу вищої освіти кафедри анатомії Полтавського державного медичного університету

Пілюгін Андрій Валентинович – кандидат медичних наук, доцент кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету

Поцяпун Вікторія Володимирівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри хімії та методики викладання хімії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Пустовий Віталій Дмитрович – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Радько Андрій Миколайович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Решта Тетяна Миколаївна, викладач спецдисциплін першої категорії відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Рокотянська Вікторія Олексіївна – кандидат сільськогосподарських наук, асистент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Сагайдак Віталіна Романівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Сазонова Вікторія Іванівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Сайбекова Юлія Сергіївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Свінцицька Наталія Леонідівна – кандидат медичних наук доцент закладу вищої освіти кафедри анатомії Полтавського державного медичного університету

Семенцова Інна Андріївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Середа Тетяна Едуардівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Сєдаков Олексій Володимирович – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Сіверченко Ольга Володимирівна – викладач вищої категорії, відокремленого структурного підрозділу «Полтавський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»

Скрипник Катерина Іванівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Соколенко Валентина Миколаївна – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, доцент закладу вищої освіти кафедри фізіології Полтавського державного медичного університету

Соє Алла Анатоліївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Срібний Сергій Володимирович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Стрельнікова Олександра Петрівна – членкиня Національної спілки журналістів України та Міжнародної спілки письменників „Новий сучасник” (Німеччина)

Сусахіна Людмила Володимирівна – виконувач обов’язків директора Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Сухомлин Анастасія Павлівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Твердохліб Олена Володимирівна – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Терещенко Світлана Вікторівна – асистент кафедри хімії Подільського Державного університету

Тесленко Юрій Віталійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ткаченко Андрій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, віцепрезидент Міжнародної макарениківської асоціації

Ткаченко Катерина Андріївна – студентка магістратури філологічного факультету Університету ім. Миколая Коперника, Торунь (Польща)

Ткаченко Маргарита Анатоліївна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ткаченко Олена Вікторівна – кандидат медичних наук, викладач закладу вищої освіти Полтавського державного медичного університету

Товстенко Вікторія Володимирівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Томчевська Вікторія Володимирівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Троян Поліна Дмитрівна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету природничих наук та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Устенко Роман Леонідович – кандидат медичних наук, доцент кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету

Харченко Людмила Павлівна – доктор біологічних наук, професор кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Харченко Олена Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Хитушко Руслан Романович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Хоменко Любов Григорівна – докторант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Хуан Сяньхуей – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Черненко Ольга Петрівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Черняк Таїсія Василівна – завідувач сектору дендрології, розмноження рослин та еколого-освітньої діяльності Хорольського ботанічного саду

Чжан Вей – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Чжан Дундзяо – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Чжан Фен – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Човнова Валентина Іванівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Шарлай Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, викладач закладу вищої освіти кафедри фізіології Полтавського державного медичного університету

Шерстюк Олег Олексійович – доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету

Шеффер Фрідеріка Антонівна – студентка I-го курсу стоматологічного факультету Полтавського державного медичного університету

Шило Каріна Максимівна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Шиян Надія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри хімії та методики викладання хімії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Школяр Сергій Петрович – кандидат технічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шкура Тетяна Володимирівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шмалей Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шпильовий Василь Дмитрович – кандидат технічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Штрикуль Юлія Сергіївна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Щербань Маргарита Михайлівна – вчитель фізики та математики, вчитель вищої категорії, вчитель методист Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 10 ім. В. Г. Короленка Полтавської міської ради Полтавської області

Юсипіва Тетяна Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології та інтродукції рослин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Яловий Станіслав Олексійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А.І.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

З М І С Т

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Гриньова М. В., Величко Р. М.	3
О РОЇЄCIU ŚRODOWISKA W UJĘCIU CYBERNETYCZNYM: JĘZYK I KOMUNIKACJA Witkowski L.	6
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТРОДУКЦІЯ ТА АКЛІМАТИЗАЦІЯ РОСЛИН» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ Гапон С.В., Красовський В.В., Черняк Т.В.	8
РЕФОРМА НУШ: ІННОВАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ Дяченко-Богун М.М.	10
ХМАРНІ СЕРВІСИ В ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ХІМІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ Шиян Н.І., Криворучко А.В.	12
ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ Жданова-Неділько О.Г.	14
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФІЗІОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ПАРАМЕДИКІВ Соколенко В.М., Весніна Л.Е., Шарлай Н.М.	16
КУРС «ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА» В ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ З УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ Ткаченко А. В.	19
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Твердохліб О.В., Харченко Л.П., Журавльова І.М.	22
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТІ Шмалей С.В.	25

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ПРОЄКТАМИ У
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ****Каценко А.Л., Свінцицька Н.Л., Устенко Р.Л., Шерстюк О.О.,
Білаш В.П., Біланов О.С., Пілюгін А.В., Шеффер Ф.А.26****ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ НА
АДАПТАЦІЮ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ ЗДОБУВАЧАМИ
ОСВІТИ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ****Корчан Н.О., Писарська Д.С., Гринь В.Г.,
Підлужна С.А., Свінцицька Н.Л., Каценко А.Л.29****СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В МУЗЕЙНИХ ПРОСТОРАХ
ПОЛТАВЩИНИ****Андрух Л.О.33****ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ХІМІЇ****Андрушкевич В.О.35****РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ В ПОПЕРЕДЖЕННІ ПОРУШЕНЬ ЗОРУ В УЧНІВ****Артюх А.І.37****ЛЮДИНОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА
ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ****Бабенко І. В., Захарова В.В.39****ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПОВАГИ ДО АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ****Бабенко І.В.42****ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В ЗЗСО****Бабич В. Г.45****МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
МАГІСТРАТУРИ****Барбінова А.В.47****ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС УРОКІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ****Барбінова А.В., Кульга М.О.49****ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ У КУРСІ БІОЛОГІЇ ТА
ПРИРОДОЗНАВСТВА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ****Барбінова А.В., Максимчук В.Ю.51****ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ЗДОБУВАЧІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ) ОСВІТИ****Барбінова А.В., Сазонова В.І.53**

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ Барбінова А.В., Ткаченко М.А.	56
ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ ЯК КЕРІВНИКА НОВОГО ТИПУ СУЧАСНОСТІ Бардінова А.О.	58
РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ОСНОВ ПРОЄКТУ Бідна Д.І., Школяр С.П.	60
ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ Божинська М.А.	61
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА Бойко О.В.	63
ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ Большая О.В.	68
ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ Булат А.Б.	70
ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ – ЗАВДАННЯ СЬОГОДЕННЯ Варакіна Т.П., Решта Т.М.	73
СТУДЕНТОЦЕНТРИСТСЬКИЙ ПОГЛЯД – ЧАСТКА СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ Васецька Л.В.	76
ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ МЕНЕДЖЕРА З УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ Вахрушова О.Р., Школяр С.П.	78
НАПРЯМКИ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ В СФЕРІ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ Гапєєв А.А., Школяр С.П.	79
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Гармаш Я.Р., Бабенко І.В.	81
МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Гафіна Т.П., Шпильовий В.Д., Школяр С.П.	82

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН Геращенко Ю.М.	84
СОКОЛЬСЬКА ГІМНАСТИКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ Гогоць В.Д.	85
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «ТРАКТОРИСТ-МАШИНІСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА» В ЗП(ПТ)О Гриженко В.В., Барбінов В.В.	88
ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРОГРАМИ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА Гуляєв М.С.	91
СИСТЕМА ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МЕНЕДЖЕРА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Гура М.В., Школяр С.П.	93
ІННОВАЦІЇ ТА ІНЕРЦІЙНІСТЬ МИСЛЕННЯ – ДВІ СТОРОНИ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ Дарюга О.А.	96
ПСИХОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН Деміденкова Г.Г.	98
ЕКСКУРСІЇ ДО ХОРОЛЬСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НУШ У 5-6 КЛАСАХ Єгоркіна С.О.	100
УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Єфанова С.В., Бабенко І.В.	102
ЗНАЧЕННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ Жукова М.Ю., Ткаченко О.В., Соколенко В.М.	105
ВІДНОВЛЕНІ ІМЕНА ПОЛТАВЩИНИ: БУЛДОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ТЕОФІЛОВИЧ Закалюжний В.М.	107

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ Зобенько І.В.	111
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Івашенко О.Д., Копанцева Л.М.	113
АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ОСНОВ ПЕРЕДПРОЄКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ Калініченко І.Ю., Школяр С.П.	114
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В НАФТОГАЗОВІЙ ГАЛУЗІ Карпишин М. Ю.	116
ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ У ГАЛУЗІ ШОУ-БІЗНЕСУ Кононенко Д.А., Школяр С.П.	118
ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОСИСТЕМИ НОВІТНЬОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО КАМПУСУ Кононова О. В.	120
МІКРОКЛІМАТ У ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ Кононова О. В.	122
ВАЖЕЛІ РЕКЛАМИ ТА PR-ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ІННОВАТИЦІ Коритько О.С., Школяр С.П.	124
АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ Корольов В.В.	126
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ Коршак В.І., Бабенко І.В.	128
ПОРТРЕТ ІДЕАЛЬНОГО КЕРІВНИКА Коршак В.І.	129
ЕКОЛОГО-ФАУНІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРНІТОФАУНИ УРБАНІСТИЧНИХ ТЕРИТОРІЙ Котляр В.О.	131

ПРИПИНЕННЯ БУЛІНГУ ПІДЛІТКІВ ЯК ПРОФІЛАКТИКА СКУЛШУТИНГУ Ксенженко П.О., Сіверченко О.В.	134
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Кузьменко Г.М.	137
БІОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВІТАМІНУ В1 НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ Куленко О. А.	139
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА БРЕНДУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА Кучер А.О., Бабенко І.В.	142
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНДУСТРІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ Лимар Н.О.	145
ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТОМ ІННОВАЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ Литовко Д.М., Школяр С.П.	147
КОМУНІКАЦІЇ В ІННОВАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ Лихошвай М.О.	148
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Лісоколенко Ю.Г., Бабенко І.В.	149
ПРО РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УСТАНОВИ Лоза М.М.	150
НАУКОВА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ Мазур Ю.О.	152
РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ Мазур Ю.О.	154
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Марценюк Т.І., Щербань М.М.	156
МЕТОДИ, ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ІНТЕРАКТИВНИХ УРОКІВ З БІОЛОГІЇ Масовець Д.Б.	157

ПРО ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ КЕРІВНИКІВ ОСВІТНИХ ЗАКЛАДІВ Медведєєва Ю.В.	159
ВИКОРИСТАННЯ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ РОСЛИН ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК Мельников І.В., Шкура Т.В.	161
РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ Мережко М.О.	163
КОМПЛЕКСНИЙ ОПЕРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ Мироненко С.Г.	165
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ Міщенко Н.В.	168
ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КУРСУ – ТРЕНІНГУ «ПОБУДОВА КОМАНДИ ПРОЕКТУ» Моргун І. С.	170
КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ УНІВЕРСИТЕТУ Новописьменний С.А.	173
ПРО ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ЗЗСО Пивовар Н.М., Лагай О.В.	174
ПРО ПОДІБНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ІНТЕЛІГЕНТНОСТІ ТА ПРИНЦИПІВ СЕКСУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ Пивовар Н. М., Стрельникова О. П.	177
ВПЛИВ ІНОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА Пилипчук В.Р.	180
ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХІДУ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ХІМІЇ Поцяпун В.В., Криворучко А.В.	182

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ХІМІЇ Поцяпун В.В., Криворучко А.В.	184
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Поцяпун В.В.	186
МІСЦЕ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УПРАВЛІННЯ Пустовий В.Д., Пашенко В.О., Школяр С.П., Шпильовий В.Д.	187
РОЗШИРЕННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ У СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ ЕКОЛОГІЯ Рокотянська В.О.	188
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ В ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ Сагайдак В.Р., Перерва В.М.	189
ВПЛИВ ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАХОДІВ НА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ Сайбекова Ю.С.	191
УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ Семенцова І.А., Бабенко І.В.	194
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ЕКОЛОГО-КУЛЬТУРИ Й БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ Серета Т. Е.	195
ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ А.С.МАКАРЕНКА Седаков О. В.	198
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ Скрипник К.І., Барбінова А.В.	200
МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ САМООСВІТИ ПЕДАГОГІВ- ПОЧАТКІВЦІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ) Соля А.А., Пивовар Н.М.	202
АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ПРОЦЕСАХ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ: ПАТЕНТНИЙ АНАЛІЗ Срібний С.В., Школяр С.П.	206

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН Сухомлин А.П.	207
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА Є ВИКЛИКОМ СУЧАСНОГО ЧАСУ Терещенко С.В.	209
ВПЛИВ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДБОРІ, УПРАВЛІННІ ТА МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ Тесленко Ю.В., Школяр С.П., Шпильовий В.Д.	210
POWIEŚĆ „CHORAĞWIE NA WIEŻACH” ANTONIEGO MAKARENKI: OD ZAŁOŻENIA KOMUNY DO POWSTANIA JEJ LITERACKIEGO WIZERUNKU Tkachenko K.	212
REFLECTIVITY AS AN IMPORTANT PART OF THE INTERNATIONAL STUDENTS’ EDUCATION Tkachenko O.V., Zhukova M.Y, Sharlai N.M.	214
ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМЦЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Товстенко В.В., Шпильовий В.Д., Школяр С.П.	216
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ Томчевська В.В., Школяр С.П.	219
СУЧАСНИЙ ЕТАП ІСТОРІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ВІНАХОДІВ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ Троян П.Д., Школяр С.П.	221
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПОЛТАВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ Харченко О.В., Сусахіна Л.В.	222
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: СУЧАСНИЙ СТАН РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ Хитушко Р.Р., Школяр С.П.	226
РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ Хоменко Л.Г.	228
ВРАХУВАННЯ ПЕРЕДРЕКВІЗИТІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Хуан Сяньхуей, Школяр С.П.	230

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Черненко О.П., Бабенко І.В.	232
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ РЕГІОНІВ Чжан Вей, Школяр С.П.	234
ОЦІНКА ПРОГРАМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ Чжан Дундзяо, Школяр С.П.	237
ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МЕНЕДЖЕРІВ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Чжан Фен, Школяр С.П.	239
МЕТОД ПЕРЕВИХОВАННЯ ЯК СПОСІБ КОРЕКЦІЇ ПОВЕДІНКИ ВАЖКИХ ПІДЛІТКІВ Човнова В.І.	242
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ Шилю К.М.	243
МІЖНАРОДНИЙ ПРОЄКТНИЙ МАРКЕТИНГ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ БІЗНЕС-СПІЛКУВАННЯ Школяр С.П.	245
ФОРМУВАННЯ SMART-КОНЦЕПЦІЇ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ ЯК НАПРЯМОК НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА Шпильовий В.Д., Гуляєва Д.С., Радько А.М.	250
САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ Штрикуль Ю.С.	254
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Юсипіва Т.І.	256
ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ Яловий С.О.	259
ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ	261

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ
ДИСЦИПЛІН
У СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛІ»
(XXX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ)

25-26 травня 2023 року

За загальною редакцією Гриньової М. В.

Комп'ютерне забезпечення – *Бабенко І.В.*

Підписано до друку 25.04.2023 р. Формат 60x84/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 19,4. Наклад 100 прим. Зам. № 2110

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
серія ДК № 3817 від 01.07.2010 р.